

[ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΩΝ ΕΠΙΤΟΜΗ.]

Ἐγὼ Κλήμης, Ῥωμαίων πολίτης ὢν, καὶ τὴν πρώτην ἡλικίαν σωφρόνως ζῆσαι δεδύνημαι, τῆς ἐννοίας μου ἐκ παιδὸς ἀπασχολούσης τὴν ἐν ἐμοὶ ἐπιθυμίαν εἰς τε ἀθυμίας καὶ πόνους. συνῆν γάρ μοι λογισμὸς (οὐκ οἶδα πόθεν τὴν ἀρχὴν λαβών) περὶ θανάτου, πυκνὰς ποιούμενος ὑπομνήσεις ὅτι ἄρα θανὼν οὐκ εἰμὶ καὶ οὐδὲ μνήμην τις ποιήσει μού ποτε, τοῦ ἀπείρου χρόνου πάντων τὰ πάντα εἰς λήθην φέροντος-ἔσομαι δὲ οὐκ ὢν, οὐκ ὄντας εἰδώς, οὐ γινώσκων, οὐ γινωσκόμενος, οὐ γεγονώς, οὐ γινόμενος-καὶ ἄρα ποτε γέγονεν ὁ κόσμος καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τί ἄρα ἦν (εἰ γὰρ ἦν αἰεὶ, καὶ ἔσται· εἰ δὲ γέγονεν, καὶ λυθήσεται) καὶ μετὰ λύσιν τί ἄρα ἔσται πάλιν, εἰ μὴ τάχα σιγὴ καὶ λήθη; ἢ καὶ τάχα ἔσται τι ὃ νῦν νοῆσαι οὐ δυνατόν. ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις ὅμοια οὐκ οἶδα πόθεν ἀπαύστως ἐνθυμούμενος ὀδυνηρὰν εἶχον λύπην τοσοῦτον ὡς ὠχριακότα με τήκεσθαι· καὶ τὸ δεινότατον, εἴ ποτε ἀπώσασθαι τὴν φροντίδα ὡς ἀνωφελῆ ἐβουλευσάμην, ἀκμαιότερόν μοι μᾶλλον τὸ πάθος ἐγίνετο. καὶ ἡχθόμην ἐπὶ τούτῳ, οὐκ εἰδώς συνοικον καλὴν ἔχων ἐννοίαν, ἀθανασίας ἀγαθὴν αἰτίαν μοι γενομένην, ὡς ὕστερον τῇ πείρᾳ ἐπέγνων καὶ θεῶ τῶ πάντων δεσπότη ἠὲ χαρίστησα. ὑπὸ γὰρ τῆς κατ' ἀρχὰς θλιβούσης με ἐννοίας εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ζήτησιν καὶ εὔρεσιν ἠναγκάσθην ἐλθεῖν· καὶ τότε ἐταλά-νιζον οὐς τὴν ἀρχὴν διὰ ἄγνοιαν μακαρίζειν ἐκινδύνευον. ἐκ παιδὸς οὖν ἡλικίας ὢν ἐν τοιούτοις λογισμοῖς, χάριν τοῦ μαθεῖν τι βέβαιον εἰς τὰς τῶν φιλοσόφων ἐφοίτων διατριβὰς. καὶ οὐθὲν ἕτερον ἐώρων ἢ δογμάτων ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς καὶ ἔρεις καὶ φιλονεικίας καὶ συλλογισμῶν τέχνας καὶ λημμάτων ἐπινοίας. καὶ ὅτε μὲν ἐπεκράτει (φέρει λέγειν) ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, ὅτε δὲ ὅτι θνητὴ. εἴ ποτε οὖν ἐπεκράτει λόγος ὅτι ἀθάνατος, ἔχαιρον· ὅποτε δὲ ὅτι θνητὴ, ἐλυπούμην. πλεῖον δὲ ἠθύμουν ὅτι οὐδ' ὀπότερον εἰς τὸν ἐμὸν βεβαιῶσαι νοῦν ἠδυνάμην. πλὴν συνενόουν ὅτι αἱ δόξαι τῶν ὑποθέσεων παρὰ τοὺς ἐκδικουῦντας ψευδεῖς ἢ ἀληθεῖς ὑπολαμβάνονται καὶ οὐχ ὡς ἔχουσιν ἀληθείας φαίνονται. ἐπιστήσας οὖν ἤδη ποτὲ ὅτι οὐ παρὰ τὰς ἐκδικουμένας ὑποθέσεις ἢ κατάληψις γίνεται, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἐκδικουῦντας αἱ δόξαι ἀποφαίνονται, ἔτι μᾶλλον ἰλιγγίων ἐν τοῖς πράγμασιν. διὸ ἐκ τοῦ τῆς ψυχῆς βάθους ἐστέναζον· οὔτε γὰρ τι βεβαιῶσαι οἶός τ' ἦμην οὐδὲ τὴν τῶν τοιούτων φροντίδα ἀποσεισασθαι ἐδυνάμην, καίπερ βουλόμενος, ὡς φθάσας εἶπον· ὅτι ἐμαυτῷ πυκνότερον ἡσυχάζειν ἐπιτάσσοντος, οὐκ οἶδ' ὅπως λανθανόντως μεθ' ἡδονῆς ὁ τῶν τοιούτων μοι εἰσῆρχετο λογισμὸς. καὶ πάλιν ἀπορούμενος ἔλεγον ἐμαυτῷ· Τί ματαιοπονῶ; σαφοῦς ὄντος τοῦ πράγματος ὅτι εἰ μὲν θανὼν οὐκ εἰμὶ, νῦν ὄντα με λυπεῖσθαι οὐ προσῆκεν. διὸ τηρήσω τὸ λυπεῖσθαι εἰς τὴν τότε, ὅτε οὐκ ὢν οὐ λυπηθήσομαι. εἰ δ' ἄρα εἰμὶ τι, νῦν ἐκ περισσοῦ μοι πρόσεστιν τὸ λυπεῖσθαι. καὶ εὐθέως μετὰ τοῦτο ἕτερός με εἰσῆι λογισμὸς ἔλεγον

γάρ· Μήτι γε τοῦ νῦν με λυποῦντος ἐκεῖ χεῖρον παθεῖν ἔχω, μὴ βεβιωκῶς εὐσεβῶς, καὶ παραδοθήσομαι κατ' ἐνίων φιλοσόφων λόγους Πυριφλεγέθοντι καὶ Ταρτάρῳ ὡς Σίσυφος ἢ Τιτυὸς ἢ Ἰξίων ἢ Τάνταλος, καὶ ἔσομαι ἐν ἄδου τὸν αἰῶνα κολαζόμενος. πάλιν τε ἀνθυπέφερον λέγων· Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ταῦτα. καὶ πάλιν ἔλεγον· Εἰ δὲ ἔστιν; ἀδήλου οὖν ὄντος τοῦ πράγματος, ἔλεγον, ἀκινδυνότερόν ἐστιν μᾶλλον εὐσεβῶς βιώσαί με. καὶ πάλιν· Πῶς δυνήσομαι, τοῦ δικαίου χάριν εἰς ἄδηλον ἐλπίδα ἀφορῶν, τῶν τοῦ σώματος κρατεῖν ἡδονῶν; ἀλλ' οὐδὲ τί ποτέ ἐστιν δίκαιον ἀρέσκον θεῶ πεπληροφόρημαι οὔτε εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἢ θνητὴ γινώσκω οὔτε τίς λόγος βέβαιος εὐρίσκεται, οὔτε τῶν τοιούτων λογισμῶν ἡσυχάζειν δύναμαι. τί οὖν χρὴ ποιεῖν ἢ τοῦτο; εἰς Αἴγυπτον πορεύσομαι καὶ τοῖς τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις τε καὶ προφήταις φιλιωθήσομαι καὶ μάγον ζητήσας καὶ εὐρῶν χρήμασι πολλοῖς πείσω, ὅπως ψυχῆς ἀναπομπὴν, τὴν λεγομένην νεκρομαντείαν, ποιήσῃ, ἐμοῦ ὡς περὶ πράγματός τινος πυνθανομένου· ἢ δὲ πεῦσις ἔσται περὶ τοῦ μαθεῖν εἰ ἀθάνατος ἢ ψυχὴ. ἢ δὲ τῆς ψυχῆς ἀπόκρισις, ὅτι ἀθάνατός ἐστιν, οὐκ ἐκ τοῦ λαλήσαι ἢ καὶ ἀκούσαι ἔσται μοι γινῶναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀφθῆναι μόνον, ἵνα αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδὼν αὐτὴν αὐτάρκη καὶ ἱκανὴν ἀπόφασιν ἔχω ἐκ τοῦ μόνον φανῆναι ὅτι ἔστιν· καὶ οὐκέτι δυνήσεται τὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἴδια τὰ τῆς ἀκοῆς ἀνατρέψαι ἄδηλα ῥήματα. ὅμως καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν σκέψιν ἀντέβαλλόν τινι συνήθει φιλοσόφῳ, ὃς συνεβούλευέν μοι τοῦτο μὴ τολμᾶν κατὰ πολλοὺς τρόπους. εἴτε γὰρ οὐκ εἰσακούσεται, φησίν, ἢ ψυχὴ τῷ μάγῳ, σὺ τοῖς ταῦτα ποιεῖν ἀπαγορεύουσι νόμοις ὡς ἀντιπράξας δυσσυνειδήτως βιώσεις· εἰ δὲ ἐπακούσεται, μετὰ τοῦ δυσσυνειδήτως σε βιοῦν οἶμαι τὰ τῆς εὐσεβείας σοι μηκέτι προχωρεῖν, οὗ εἴνεκεν καὶ ἐτόλμησας· ἐχθραίνειν γὰρ τὸ θεῖον λέγουσιν ἐπὶ τοῖς τῆ λύσει θανόντων σωμάτων σκύλλουσι τὰς ψυχάς. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ὀκνηρότερος μὲν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἐγχειρῆσαι ἐγενόμην, τῆς δὲ ἀπ' ἀρχῆς μου οὐκ ἐπαυσάμην βουλής, ἀλλ' ὡς ἐμποδισθεῖς τὴν ὁρμὴν ἠθύμουν.

Καὶ ἵνα μή σοι τὰ τοιαῦτα μακρῶ διηγῆσωμαι λόγῳ, ἐν τοσοῦτοις λογισμοῖς καὶ πράγμασιν ὄντος μου φήμη τις ἡρέμα ἐπὶ τῆς Τιβερίου Καίσαρος βασιλείας ἐξ ἔαρινῆς τροπῆς τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα ἠῤῥξανεν ἐκάστοτε καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὴ θεοῦ ἄγγελος διέτρεχε τὸν κόσμον, τὸ τοῦ θεοῦ βούλημα σιγᾶν στέγειν μὴ δυναμένη. ἐκάστοτε οὖν πλείων καὶ μείζων ἐγένετο, λέγουσα ὡς τίς ποτε ἐν Ἰουδαίᾳ, ἐξ ἔαρινῆς τροπῆς λαβὼν τὴν ἀρχὴν, Ἰουδαίους τὴν τοῦ αἰδίου θεοῦ εὐαγγελίζεται βασιλείαν, ἧς ἀπολαύειν λέγει ἐάν τις αὐτῶν προκατορθώσῃ τὴν πολιτείαν· τοῦ δὲ πιστεῦσθαι αὐτὸν χάριν ὅτι θεϊότητος γέμων ταῦτα πνέει, πολλὰ θαυμάσια σημεῖά τε καὶ τέρατα διαπράττεται κελεύσει μόνη, ὡς παρὰ θεοῦ εἰληφῶς τὴν ἐξουσίαν· κωφοὺς γὰρ ποιεῖ ἀκούειν, τυφλοὺς ἀναβλέπειν, κυλλοὺς χωλοὺς ὀρθοῖ, πᾶσαν νόσον ἀπελαύνει, πάντα δαίμονα φυγαδεύει. ἀλλὰ καὶ λεπροὶ [ψωροὶ] ἐκ διαστήματος μόνον ἐνορῶντες αὐτῷ ἰώμενοι ἀπαλλάσσονται. νεκροὶ δὲ προσφερόμενοι ἐγείρονται, καὶ οὐδὲν ἐστιν ὃ ἀδυνατεῖ ποιεῖν. καὶ ὅσω γε μᾶλλον ὁ χρόνος προέκοπτεν, πολὺ μείζων διὰ πλειόνων τῶν ἐπιδημούντων <καὶ>

βεβαιότερα ἐγένετο οὐκέτι φήμη λέγω, ἀλλὰ τοῦ πράγματος ἢ ἀλήθεια· ἤδη γάρ ποτε καὶ συστήματα κατὰ τόπους ἐγένετο βουλῆς καὶ σκέψεως τοῦ τίς ἂν εἴη ὁ φανείς καὶ τί βούλεται λέγειν. καὶ δὴ ποτέ τις πρὸς αὐτῷ τῷ ἔτει ἐν φθινοπωρινῇ τροπῇ δημοσίᾳ στὰς ἐβόα λέγων· Ἄνδρες Ῥωμαῖοι, ἀκούσατε· ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἐν Ἰουδαίᾳ πάρεστιν, ἐπαγγελλόμενος πᾶσιν τοῖς βουλομένοις ζωὴν αἰώνιον, ἐὰν [τὰ] κατὰ γνώμην τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πατρὸς βιώσωσιν. διὸ μεταβάλλεσθε τὸν τρόπον ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττονα, ἀπὸ τῶν προσκαίρων ἐπὶ τὰ αἰώνια· γινώτε ἕνα θεὸν εἶναι τὸν ἐπουράνιον, οὗ τὸν κόσμον ἀδίκως οἰκεῖτε ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ δικαίων ὀφθαλμῶν. ἀλλ' ἐὰν μεταβάλλησθε καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν βιώσητε, εἰς ἕτερον αἰῶνα ἐνεχθέντες καὶ ἀίδιοι γενόμενοι τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν ἀπολαύσετε· ἐὰν δὲ ἀπειθήσητε, αἱ ψυχαὶ ὑμῶν μετὰ τὴν τοῦ σώματος λύσιν εἰς τὸν τόπον τοῦ πυρὸς βληθήσονται, ὅπου αἰδίως κολαζόμενοι ἀνωφέλητα μετανοήσουσιν· ὁ γὰρ τῆς μετανοίας καιρὸς ἢ νῦν ἐκάστου ζωὴ τυγχάνει. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἀκούων ἠχθόμην ὅτι οὐδεὶς ἐκ τοσοῦτων ὄχλων τηλικαύτην ἀγγελίαν ἀκούσας εἴρηκεν· Εἰς Ἰουδαίαν πορεύσομαι, ἵνα ἴδω εἰ ταῦθ' οὗτος λέγων ἀληθεύει ὡς ὅτι υἱὸς θεοῦ ἐπιδεδήμεκεν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀγαθῆς καὶ αἰωνίας ἐλπίδος χάριν τὴν τοῦ ἀποστείλαντος πατρὸς βούλησιν ἐκφαίνων. καὶ ὅπερ λέγουσιν αὐτὸν κηρύσσειν, οὐκ ἔστιν μικρόν· ὧν μὲν γὰρ τὰς ψυχὰς διαβεβαιοῦται αἰωνίους οὔσας αἰωνίων ἀπολαύσειν ἀγαθῶν, ὧν δὲ ἐν πυρὶ ἀσβέστω ἰφείσας τὸν αἰῶνα κολασθήσονται.

Ταῦτ' ἐγὼ λέγων περὶ ἄλλων καὶ ἐμαυτῷ ὠμίλησα λέγων· Τί ἄλλους μέμφομαι, ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἀμελείας ὑπάρχων ἐγκλήματι; ἀλλ' εἰς Ἰουδαίαν ὀρμήσω, πρότερον τὸν ἐμὸν διαθείς βίον. καὶ δὴ οὕτως βουλευσαμένου μου πολὺς ὁ τῆς παρολκῆς ἐγενήθη χρόνος, τῶν βιωτικῶν πραγμάτων δυσεκλύτων ὄντων. πέρασ γοῦν συννοήσας ὠδίποτε τὴν τοῦ βίου φύσιν ὅτι ἐλπίδι ἐκπλοκῶν τοὺς σπεύδοντας ἐνεδρεύει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅν ποτε εἰσεκλάπην χρόνον ἐλπίσιν δονούμενος, καὶ ὅτι οὕτως ἀσχολούμενοι οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσι, τὰ πάντα μου ὡς ἔτυχεν ἀφείς εἰς Πόρτον ὠρμησα, καὶ εἰς λιμένα ἐλθὼν καὶ ἀναχθεὶς ἀνέμων ἔχθραις ἀντὶ τοῦ εἰς Ἰουδαίαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἠνέχθην. καὶ ἀνέμων ἀπορία ἐπισχεθεὶς ἐκεῖ συνεφοίτων τοῖς φιλοσόφοις καὶ [τὰ] τῆς φήμης μετὰ τοῦ ἐν Ῥώμῃ φανέντος ἔλεγον τοὺς λόγους. οἱ δ' ἀπεκρίναντο ὅτι <τὸν> μὲν ἐν Ῥώμῃ φανέντα οὐκ ἴσμεν, περὶ δὲ τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ γενομένου καὶ υἱοῦ θεοῦ ὑπὸ τῆς φήμης λεγομένου καὶ παρὰ πολλῶν τῶν κάκειθεν ἐληλυθότων ἠκούσαμεν καὶ περὶ πάντων ὧν λαλῶν ἐποίει θαυμασίων ἐμάθομεν. ἐμοῦ δὲ εἰπόντος· Ἦθελόν τινα συντυχεῖν τῶν ἐωρακότων αὐτόν, εὐθὺς ἠγόν με λέγοντες· Ἔστιν τις ἐνταῦθα οὐ μόνον ἱστορήσας αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκεῖθεν γῆς ὑπάρχων, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ὀνόματι Βαρνάβας, ὃς καὶ ἕνα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἑαυτὸν εἶναι λέγει καὶ ἐνταῦθά που καθεζόμενος τῆς ἐκείνου ὑποσχέσεως τοὺς λόγους τοῖς βουλομένοις ἐτοίμως λέγει. καὶ δὴ συνῆλθον αὐτοῖς. καὶ ἐλθὼν, σὺν τῷ παρεστῶτι ὄχλῳ ἔστην ἐπακούων τῶν λόγων, καὶ συνενόουν τάληθῆ οὐ διαλεκτικῇ τέχνῃ λέγοντα,

ἀλλὰ ἀκάκως καὶ ἀπαρασκευάστως ἐκτιθέμενον ἅ τε ἤκουσεν καὶ ἐώρακεν
 τὸν τοῦ θεοῦ φανέντα υἷὸν πεπονηκέναι τε καὶ εἰρηκέναι· πολλοὺς δὲ
 μάρτυρας τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων θαυμασίων τε καὶ λόγων καὶ ἐξ
 αὐτοῦ τοῦ παρεστῶτος ὄχλου παρεῖχεν. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰ ἀπανούργ-
 γως λεγόμενα ἠδέως οἱ ὄχλοι διετίθεντο, οἱ ἐκ παιδείας κοσμικῆς ὀρμώ-
 μενοι φιλόσοφοι γελᾶν αὐτὸν καὶ χλευάζειν ἐπεβάλλοντο, σκώπτοντες
 καὶ διασύροντες θράσει ἀμέτρῳ, ὡς μεγάλοις ὄπλοις κεχηρημένοι τοῖς
 συλλογισμοῖς. ὁ δὲ ἀπωθούμενος αὐτῶν τὸν λῆρον οὐ συνέτρεχεν αὐτῶν
 τῇ πανούργῳ πεύσει, ἀλλὰ ἀκαταπλήκτως ὧν ἔλεγεν οὐκ ἀφίστατο.
 καὶ ποτέ τις αὐτοῦ ἐπύθετο διὰ τί κώνωψ ἐγένετο καὶ βραχύτατον
 ὄν, ἐξ πόδας ἔχον ἔχει καὶ πτερά, ἐλέφας δέ, τὸ μέγιστον τῶν ζῶων,
 ἄπτερος ὧν τέσσαρας μόνους ἔχει πόδας. ὁ δὲ μετὰ τὴν πεῦσιν τὸν
 ἐμποδισθέντα ἀναλαβὼν λόγον, ὡς πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρινάμενος τὸν
 αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς προκείμενον ἀνελάμβανεν λόγον τούτῳ μόνῳ προοιμίῳ
 χρώμενος καθ' ἑκάστην ἐνκοπήν· Ἡμεῖς τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς τοὺς λόγους
 καὶ τὰς θαυμασίους πράξεις εἰπεῖν ὑμῖν μόνον ἔχομεν ἐντολήν, καὶ ἀντὶ
 τῆς λογικῆς ἀποδείξεως μάρτυρας παρέχομεν ὑμῖν τῶν ἐξ ὑμῶν παρε-
 στῶτων πολλοὺς, ὧν ἐγὼ τὰ εἶδη μέμνημαι ὡς ἐμψύχους εἰκόνας ἱκανὰς
 μαρτυρίας. λοιπὸν τῆς ὑμετέρας ἐστὶν ἐξουσίας ὑπέικειν ἢ ἀπειθεῖν. τοῦ
 δὲ λέγειν ὑμῖν τὸ συμφέρον οὐ παύσομαι, ὅτι ἐμοὶ μὲν ζημία τὸ σιωπᾶν,
 ὑμῖν δὲ τὸ ἀπειθεῖν βλάβη. ἀλλὰ καὶ τῶν εἰκαίων ὑμῶν προβλη-
 μάτων τὰς ἀποδείξεις ἀποδοῦναι ἐδυνάμην, εἰ φιλαλήθως ἐπυνθάνεσθε.
 κώνωπος δὲ καὶ ἐλέφαντος τὴν αἰτίαν τῆς διαφόρου δημιουργίας νῦν
 ὑμῖν εἰπεῖν οὐκ ἔστιν εὐκαιρον τοῖς τὸν τῶν ὄλων ἀγνοοῦσι θεόν.
 Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ὡς ἐκ συμφωνίας ἄτακτον ἠφίεσαν γέλωτα, κατα-
 σιωπᾶν καὶ ἀπορεῖν αὐτὸν πειρώμενοι ὡς βάρβαρόν τινα δαιμονῶντα. ἐγὼ
 δὲ ταῦτα ὁρῶν, ζήλω οὐκ οἶδ' ὅπως ληφθεὶς εὐσεβεῖ θυμῷ τοῦ λοιποῦ
 σιγᾶν οὐκ ἐκαρτέρουν, ἀλλὰ μετὰ παρρησίας ἐβόων λέγων· Εὐλόγως ὁ
 θεὸς ὑμῖν ἀκατάληπτον τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἔθετο, ἀναξίους προΐδων ὡς
 ἐκ τῶν νῦν τοὺς κριτικὸν νοῦν ἔχοντας πληροφορῶν φαίνεται. ἐπεὶ γὰρ
 νῦν τῆς αὐτοῦ βουλήσεως κήρυκες ἐξαπεστάλησαν, οὐ γραμματικὴν ἐπαγ-
 γελλόμενοι τέχνην, ἀλλὰ ἀπλοῖς καὶ ἀπανούργοις λόγοις τὴν αὐτοῦ βού-
 λησιν ἐκφαίνοντες, ὡς πάνθ' ὄντιναοῦν ἀκούσαντα νοεῖν τὰ λεγόμενα, καὶ
 οὐ μετὰ ἕξεως τινος φθονεραῶς παρέχειν πᾶσιν ἑαυτὴν μὴ βουλομένης·
 πάρεστε ὑμεῖς πρὸς τῷ μὴ νοεῖν τὸ ὑμῖν συμφέρον ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ
 βλάβῃ γελᾶν τὴν εἰς τὴν ὑμετέραν καταδίκην ἐν βαρβάρους πολιτευσά-
 μένην ἀλήθειαν, ἣν καὶ ὑμῖν ἐπιδημήσασαν ξενίσαι οὐ βούλεσθε διὰ
 τὰς ἀσελγείας ὑμῶν καὶ τὸ λιτὸν τῶν λόγων αὐτῆς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆτε
 ὅτι εἰκὴ φιλόλογοί ἐστε καὶ οὐ φιλαλήθεις φιλόσοφοι. μέχρι μὲν οὖν
 πότε λαλεῖν μανθάνετε οἱ τὸ λαλεῖν οὐκ ἔχοντες; πολλὰ γὰρ παρ'
 ὑμῶν ῥήματα ἐνὸς οὐκ ἄξια λόγου. τί ἄρα ἐρεῖ ὑμῶν τὸ ἔλλη-
 νικὸν πλῆθος μία ψυχὴ γενόμενον, εἴπερ ἔσται κρίσις, ὡς οὗτος
 λέγει;

Διὰ τί, ὦ θεέ, τὴν σὴν βούλησιν οὐκ ἐκήρυξας ἡμῖν; οὐ πάν-

τως ἀκούσεσθε (εἶπερ ἀποκρίσεως καταξιωθήσεσθε) τάδε· Ἐγὼ πά-
σας τὰς ἐσομένας πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰδὼς προαιρέσεις, ἐκάστῳ
πρὸς τὸ αὐτοῦ ἄξιον λανθανόντως προαπίντησα· τοῦτο δὲ αὐτὸ ὅτι
οὕτως ἔχει βουληθεὶς τοὺς προσπεφευγότας μοι πληροφορῆσαι διὰ τί ἀπ'
ἀρχῆς ἐκ προτέρων γενεῶν τὴν ἐμὴν βούλησιν δημοσίᾳ οὐκ εἶσα κηρυχθῆ-
ναι, νῦν πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου κήρυκας ἐμῆς βουλῆς ἀπέστειλα, οἳ καὶ
γελῶνται καὶ ὑβρίζομενοι χλευάζονται ὑπὸ τῶν μηδὲν ὠφελεῖσθαι θελόντων
καὶ ἐπιτεταμένως τὴν ἐμὴν φιλίαν παραιτησαμένων. ὦ μεγάλης ἀδικίας·
μέχρι φόνου κινδυνεύουσιν κήρυκες, καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν εἰς σωτηρίαν καλου-
μένων ἀνδρῶν. τοῦτο δὲ τὸ ἀδίκως γινόμενον κατὰ τῶν ἐμῶν κηρύκων
ἀπ' ἀρχῆς ἂν εἰς πάντας ἐγίνετο, εἶπερ ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐκαλοῦντο
οἱ ἀνάξιοι. τὸ γὰρ νῦν γινόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀδίκως εἰς ἀπολογίαν τῆς ἐμῆς
δικαίας γίνεται προνοίας, ὅτι καλῶς τὸν τιμῆς ἄξιον λόγον ἀπ' ἀρχῆς δημοσίᾳ
εἰς ὕβριν θεῖναι οὐκ ἐβουλήθη ἀνωφελῶς, ἀλλὰ σιγαῖσθαι αὐτὸν ὡς τίμιον
ἐβουλεύσαμην, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἀξίων (οἷς καὶ μετέδωκα), ἀλλὰ
ἀπὸ τούτων καὶ τῶν τοιούτων (ὡς ὀρατέ) ἀναξίων, τῶν ἐμὲ μισούντων
καὶ ἑαυτοὺς φιλεῖν μὴ βουλομένων. καὶ νῦν γε παρέντες γελᾶν τὸν
ἄνδρα τοῦτον ἐμοῦ πρὸς τὸ τούτου ἐπάγγελμα πυνθάνεσθε ἢ πυνθανομέ-
νω μοι ὁ βουλόμενος ἀποκρινάσθω, καὶ μὴ ὡς ἀσελγεῖς κύνες ὑλάσσετε,
ψόφῳ ἀτάκτῳ βύοντες τῶν σζεσθαι θελόντων τὰς ἀκοάς. ἄδικοι καὶ θεο-
στυγεῖς καὶ τὸν σζοντα λογισμὸν εἰς ἀπιστίαν ἀπασχολοῦντες, πῶς συγγνώ-
μης τυχεῖν δυνήσεσθε, τὸν τὴν θειότητα τοῦ θεοῦ ἐπαγγελλόμενον ὑμῖν
εἰπεῖν ὑβρίζοντες, καὶ ταῦτα ἄνθρωπον ὃν ἐχρῆν εἰ καὶ μηδὲν ἀληθὲς
λέγοντα <διὰ> τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς ἀποδέξασθαι προαίρεσιν;

Ταῦτά μου λέγοντος καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, πολὺς τῶν ὄχλων ἐγίνετο
θρυλλος. καὶ οἱ μὲν ὡς τὸν Βαρνάβαν ἐλεῶντες συνήραντό μοι, οἱ δέ,
ἠλίθιοι ὄντες, δεινῶς κατ' ἐμοῦ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας. ἐπεὶ δὲ ἤδη ποτὲ
ἐσπέρα κατελήφει, τῆς χειρὸς λαβὼν τὸν Βαρνάβαν, μὴ θέλοντα βία
εἰς τὴν ἐμὴν ἡγὸν οἰκίαν, ἔνθα καὶ μένειν αὐτὸν ἐποίησα, ἵνα μή τις
αὐτῷ χεῖρας ἐπιβάλῃ. καὶ ἡμερῶν ὀλίγων διατρίψας καὶ τοῦ ἀληθοῦς λόγου
βραχέα κατηγήσας με (ὀλίγον ὡς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις), σπεύδειν
ἔλεγεν εἰς Ἰουδαίαν τῆς κατὰ τὴν θρησκείαν ἑορτῆς χάριν καὶ τοῦ λοιποῦ
τοῖς ἑαυτοῦ ὁμοεθνεῖσιν συνεῖναι θέλων. φανερός δ' ἦν μοι ἀποναρ-
κήσας. ἐμοῦ γὰρ εἰπόντος· Σύ μοι μόνον τοὺς τοῦ φανέντος ἀνδρὸς οὐς
ἤκουσας ἐκτίθου λόγους, κἀγὼ τῷ ἐμῷ κοσμήσας λόγῳ τοῦ θεοῦ κηρύξω
τὴν βούλησιν καὶ εἶθ' οὕτως ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν συμπλεύσω σοι (λίαν
γὰρ ποθῶ ἐπὶ τὸν τῆς Ἰουδαίας γενέσθαι τόπον), τάχα δὲ καὶ συνοικήσω
ὑμῖν τὸν πάντα μου τῆς ζωῆς βίον—ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἀπεκρίνατο· Σύ
εἰ μὲν ἱστορῆσαι τὰ ἡμέτερα καὶ μαθεῖν τὸ συμφέρον θέλεις, ἐξ
αὐτῆς μοι σύμπλευσον· ἐπεὶ γε τὰ σημεῖα τῆς οἰκίσεώς μου καὶ ὧν
θέλεις ἐγὼ σοι σήμερον ἐρῶ, ἵνα ὅτε βούλει ἐλθὼν ἐπιστῆς ἡμῖν· ἐγὼ
γὰρ αὔριον πορεύσομαι ἐπὶ τὰ ἑμαυτοῦ. καὶ δὴ ἀδυσώπητον ἰδὼν συνῆλθον
αὐτῷ μέχρι τοῦ λιμένος καὶ μαθὼν παρ' αὐτοῦ ἄπερ ἔλεγεν σημεῖα τῶν
οἰκίσεων, ἔφην αὐτῷ· Εἰ μὴ ὅτι ἀργυρίον τι ἀπαιτῶ ὀφειλόμενόν μοι, ἐξ

αὐτῆς ἂν σοι συνέπλεον· πλὴν τάχιόν σε καταλήψομαι. καὶ ταῦτ' εἰπὼν καὶ παραθέμενος αὐτὸν τοῖς τοῦ πλοίου ἡγουμένοις ὑπέστρεφον λυπούμενος, μεμνημένος τοῦ καλοῦ καὶ συνήθους φίλου.

Ἡμερῶν δὲ διατρίψας καὶ τὸ χρέος οὐχ ὄλον λαβεῖν δυνηθεὶς, τάχους ἔνεκα ἀμελήσας τοῦ περιλειφθέντος ὡς ἐμποδίου ὄντος, καὶ αὐτὸς εἰς Ἰουδαίαν ἀπέπλευσα καὶ δεκαπέντε ἡμερῶν εἰς Καισάρειαν κατήντησα τὴν Στράτωνος. ἐπιβάντος δέ μου τῆς γῆς καὶ ξενίαν θηρωμένου, ἔμαθον ὅτι Πέτρος τις λεγόμενος, τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ εἰσφανέντος ἀνδρὸς τοῦ σημεῖα καὶ τέρατα πεποικηκότος ὁ δοκιμώτατος ὑπάρχων μαθητῆς, αὐρίον Σίμωνι τῷ ἀπὸ Γιτθῶν Σαμαρεῖ ζήτησιν ποιεῖται λόγων. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐδέηθην τὴν τούτου μοι μηνυθῆναι μονήν· καὶ ὡς ἔμαθον καὶ τῷ πυλῶνι ἐπέστην, ἀντέβαλλον, τίς τε ὢν καὶ πόθεν ἦκω. καὶ ἰδοὺ Βαρνάβας ἐκβὰς ἅμα τῷ ἰδεῖν περιεπλάκη μοι, πολὺ χαίρων καὶ δακρύων· καὶ λαβόμενός μου τῆς χειρὸς εἰσέφερεν ἔνθα ἦν ὁ Πέτρος, λέγων μοι· Οὗτός ἐστιν Πέτρος, ὃν μέγιστον ἐπὶ τῇ τοῦ θεοῦ σοφίᾳ ἐπηγγελόμην σοι, ᾧ ἀπαύστως σε ἀντέβαλλον, ὡς εἴσει ἐκ ταῦτομάτου, ὅτι πάντα τὰ κατὰ σέ καλὰ ὄντα ἀψευδῶς ἀντέβαλλον, ἅμα καὶ τὴν προαίρεσιν ἐξέφανα, ὡς αὐτὸν γλίχασθαι καὶ ἰδεῖν σε. μέγα οὖν αὐτῷ δῶρόν σε διὰ τῶν ἐμῶν προσφέρω χειρῶν. καὶ τοῦτ' εἰπὼν προσενέγκας ἔφη· Οὗτός ἐστιν Κλήμης, Πέτρε. ὁ δ' ἀγαθὸς προσπηδήσας ἅμα τῷ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα κατεφίλησεν καὶ καθεσθῆναι με ποιήσας ἐξ αὐτῆς ἔφη· Καλῶς ἐποίησας τὸν τῆς ἀληθείας κήρυκα ξενίσας Βαρνάβαν εἰς τιμὴν τοῦ ὄντος θεοῦ μεγαλοφρόνως, οὐκ αἰδεσθεὶς, οὐ φοβηθεὶς τὸν τῶν ἀπαιδευτῶν ὄχλων θυμόν. μακάριος ἔση. ὡς γὰρ σὺ τὸν τῆς ἀληθείας πρεσβευτὴν ὄντα ἐξένισας πάση τιμῇ, καὶ αὐτὴ σε ἡ ἀλήθεια ξένον ὄντα τῆς ἰδίας πόλεως καταστήσει πολίτην· καὶ τότε χαρῆση μέγας ὅτι βραχεῖαν νῦν δανείσας χάριν, προαίρεσιν λόγων καλῶν λέγω, αἰδίων καὶ ἀναφαιρέτων ἀγαθῶν ἔση κληρονόμος. καὶ μὴ κάμνε ἀντιβάλλειν μοι τὸ σὸν ἦθος· πάντα γὰρ τὰ κατὰ σέ ὁ ἀψευδῆς ἡμῖν ἀντέβαλεν Βαρνάβας, σχεδὸν καθ' ἡμέραν τὴν ἀγαθὴν σου ποιούμενος μνήμην. καὶ ἵνα σοι ἐν ἐπιτομῇ ὡς γνησίῳ φίλῳ τὸ προκείμενον ἔρῳ, εἰ μὴ σοί τι ἐμποδίζει, συνόδευσον ἡμῖν, μεταλαμβάνων τῶν τῆς ἀληθείας λόγων, ὧν κατὰ πόλιν ποιεῖσθαι μέλλω μέχρι Ῥώμης αὐτῆς. καὶ σὺ δὲ εἴ τι βούλει λέγε. κἀγὼ ἐξεθέμην τὴν ἐξ ἀρχῆς μου προαίρεσιν, καὶ ὡς εἰς ζητήσεις ἀπόρους ἐκενώθην, καὶ πάντα ὅσα σοι τὴν ἀρχὴν προεδίηλσα, [ὡς] ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ πάλιν γράφω. ἔλεγον δέ· Σοὶ μὲν ἐτοίμως ἔχω συνοδεύειν (τοῦτο γὰρ οὐκ οἶδα ὅπως χαίρων θέλω), πλὴν περὶ ἀληθείας πρῶτον πληροφορηθῆναι θέλω, ἵνα γνῶ εἰ ἡ ψυχὴ θνητὴ τυγχάνει ἢ ἀθάνατός ἐστιν καὶ εἰ αἰδῖος οὕσα περὶ ὧν ἔπραξεν ἐνταῦθα ἔχει κριθῆναι καὶ [εἴ] τί ποτ' ἔστιν δίκαιον [ἢ] ἀρέσκον θεῶ καὶ εἰ γέγονεν <ὁ> κόσμος καὶ διὰ τί γέγονεν καὶ εἰ οὐ λυθήσεται καὶ εἰ λυθήσεται καὶ εἰ κρείττων ἔσται ἢ οὐδὲ ἔσται, καὶ ἵνα μὴ τὸ κατ' εἶδος λέγω, ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα μαθεῖν εἶπον θέλειν. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο· Συντόμως σοι, ᾧ Κλήμης, τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν παρέξομαι, καὶ τὰ νῦν ἐξ αὐτῆς ἄκουσον. ἡ τοῦ θεοῦ βουλή ἐν ἀδήλῳ

γέγονεν κατὰ πολλοὺς τρόπους. τὰ μὲν πρῶτα εἰσαγωγῇ κακῇ, συντροφία πονηρᾶ, συνηθεία δεινῇ, ὁμιλία οὐ καλῇ, προλήψει οὐκ ὀρθῇ. διὰ ταῦτα πλάνη, εἴτα ἀφοβία, ἀπιστία, πορνεία, φιλαργυρία, κενοδοξία καὶ ἄλλα τοιαῦτα μυρία κακά, ὡσπερ καπνοῦ πλήθος, ὡς ἓνα οἶκον οἰκοῦντα τὸν κόσμον <ἔπλησεν, καὶ> τῶν ἔνδοθεν οἰκούντων ἀνδρῶν ἐπιθολῶσαν τὰς ὁράσεις, οὐκ εἶασεν ἀναβλέψαντας ἐκ τῆς διαγραφῆς τὸν δημιουργήσαντα νοῆσαι θεὸν καὶ τὸ τούτῳ δοκοῦν γνωρίσαι. διὸ τοὺς φιλαλήθεις ἔσωθεν χρῆ ἐκ στέρνων βοήσαντας ἐπικουρίαν προσκαλέσασθαι φιλαλήθει λογισμῶ, ἵνα τις ἐκτὸς ὦν τοῦ οἴκου τοῦ πεπλησμένου καπνοῦ προσιῶν ἀνοίξῃ θύραν, ὅπως δυνηθῇ τὸ μὲν ἐκτὸς τοῦ ἡλίου φῶς εἰσκριθῆναι τῷ οἴκῳ, ὃ δὲ ἐντὸς τοῦ πυρὸς ὦν ἐκβληθῆναι καπνός. τὸν μὲν οὖν βοηθὸν ἄνδρα τὸν ἀληθῆ προφήτην λέγω, ὃς μόνος φωτίσαι ψυχὰς ἀνθρώπων δύναται, ὥστ' ἂν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς δυνηθῆναι [ἡμᾶς] ἐνιδεῖν τῆς αἰωνίου σωτηρίας τὴν ὁδόν. ἄλλως δὲ ἀδύνατον, ὡς οἴσθα καὶ σύ, μικρῶ τάχιον εἰπὼν ὡς πᾶσα ὑπόθεσις ἀνασκευάζεται καὶ κατασκευάζεται καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἐκδικούντος δύναμιν ἢ αὐτῇ ἀληθείας καὶ ψευδῆς νομίζεται, ὡς μηκέτι τὰς ὑποθέσεις φαίνεσθαι ὃ εἰσίν, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἐκδικούντας φαντασίαν λαμβάνειν τοῦ εἶναι ἢ μὴ εἶναι ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς. τούτου ἕνεκεν προφήτου ἀληθοῦς ὄλον τὸ τῆς εὐσεβείας ἐδεήθη πρᾶγμα, ἵνα ἡμῖν ἐρεῖ τὰ ὄντα ὡς ἔστιν καὶ ὡς δεῖ περὶ πάντων πιστεύειν. ὥστε πρῶτον χρῆ τὸν προφήτην πάσῃ τῇ προφητικῇ ἔξετάσει δοκιμάσαντα καὶ ἐπιγνόντα ἀληθῆ, τοῦ λοιποῦ τὰ πάντα αὐτῷ πιστεύειν καὶ μηκέτι τὸ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἀνακρίνειν, ἀλλὰ λαμβάνειν αὐτὰ βέβαια ὄντα, δοκοῦση μὲν πίστει, ληφθέντα δὲ ἀσφαλεῖ κρίσει· ἀποδείξει γὰρ μιᾶ τῇ ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀκριβεῖ ἔξετάσει τῇ πανταχόθεν τὰ ὅλα ὀρθῶ εἴληπται λογισμῶ. διὸ πρὸ πάντων τὸν ἀληθῆ προφήτην ζητεῖν δεῖ, ὅτι ἄνευ τούτου βεβαίον τι προσεῖναι ἀνθρώποις ἀδύνατον. καὶ ὁμῶς ἀνέπαυσέν με, ἐκθέμενός μοι τίς ἐστιν καὶ πῶς εὐρίσκεται, καὶ ἀληθῶς εὐρετόν μοι παρασχὼν αὐτόν, τῶν παρὰ ὀφθαλμοῖς ὀρωμένων ἐμφανεστέραν τῆς <περὶ> τοῦ προφήτου ὁμιλίας τοῖς ὡσὶν δείξας τὴν ἀληθειαν, ὡς ἐκπλαγέντα με θαυμάζειν πῶς τῶν πᾶσι ζητουμένων ἔμπροσθεν κειμένων οὐδεὶς ἐνορᾶ. πλὴν γράψας τὸν περὶ προφήτου λόγον, αὐτοῦ κελεύσαντος, ἀπὸ τῆς Καισαρείας τῆς Στράτωνος διαπεμφθῆναι σοὶ ἐποίησεν τὸν τόμον, παρὰ σοῦ ἐντολὴν ἔχειν εἰπὼν τὰς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὁμιλίας τε καὶ πράξεις γράφοντα διαπέμπειν σοι. ὁμῶς ἐν μιᾶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀρχὴν ἤδη μόνον ποιούμενος περὶ τοῦ τῆς ἀληθείας προφήτου, περὶ πάντων με ἐπληροφόρησεν. καὶ εἶθ'· Οὕτως, ἔφη, ἐνόρα τοῦ λοιποῦ τὰς ἐξ ἐμοῦ πρὸς τοὺς ἐξ ἐναντίας γινομένας ζητήσεις· καὶ εἰ τὸ ἦττον ἀπενέγκωμαι, οὐ δέδια μήπως σὺ περὶ τῆς παραδοθείσης σοὶ ἀληθείας διακριθῆς, [ἡ] εἰδὼς ὅτι ἐγὼ ἠττᾶσθαι ἔδοξα, οὐχὶ ἢ ὑπόθεσις ἢ διὰ τοῦ προφήτου παραδοθεῖσα ἡμῖν. πλὴν ἐλπίζω μήτε ἐν τῷ ἔξεταστικῷ λόγῳ τὸ ἦττον ἀπενέγκασθαι πρὸς τοὺς νοῦν ἔχοντας (φιλαλήθεις λέγω), οἵτινες δύνανται γνωρίζειν τῶν λόγων τίνες εἰσὶ πιθανοὶ ἔντεχνοὶ τε καὶ ἐπιτερπεῖς, τίνες τε λιτοὶ καὶ ἀπλοῖ, μόνῃ τῇ δι' αὐτῶν

ἀληθεία πεποιθότες. ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπεκρινάμην· Ἦδη εὐχαριστῶ τῷ θεῷ· ὡς γὰρ ἐβουλόμην πληροφορηθῆναι, οὕτως μοι καὶ παρέσχεν. πλὴν τὰ περὶ ἐμοῦ τοσοῦτον ἀμέριμος ἴσθι ὅτι οὐ πώποτε ἐνδοιάσω, [τοσοῦτον] ὅσον εἰ καὶ αὐτὸς σὺ βουληθείης ποτὲ τῆς προφητικῆς ὑποθέσεως ἐκστῆσαί με, ἀδυνατῶν οὐ δυνήσῃ, τοσοῦτον οἶδα ὁ παρείληφα. καὶ μήτοι νόμιζέ μέ σοι μέγα ἐπαγγέλλεσθαι τοῦτ' αὐτὸ τὸ μὴ ἐνδοιάσαι ποτέ· ἀλλ' οὔτ' αὐτὸς ἐγὼ οὔτε τις ἀνθρώπων τὸν περὶ προφήτου λόγον ἐπακούσας ἐνδοιάσαι ποτὲ δυνήσεται, περὶ τῆς ἀληθοῦς ὑποθέσεως πρότερον ἐπακούσας καὶ νοήσας τίς ἐστὶν προφητικῆς ἐπαγγελίας ἀλήθεια. διὸ θάρρει τῷ θεοβουλήτῳ δόγματι· πᾶσα γὰρ τέχνη κακίας νενίκηται. πρὸς γὰρ προφητείαν οὐδὲν δύνανται οὔτε τέχναι λόγων οὔτε σοφισμάτων ἐπίνοιαί, οὐ συλλογισμοί, οὐκ ἄλλη τις μηχανή, ἐάν γε ὁ ἐπακούσας προφήτου ἀληθοῦς ἀληθείας ὄντως ὀρέγηται καὶ οὐ προφάσει ἀληθείας ἕτερόν τι περιβλέπηται. ὥστε, κύριέ μου Πέτρε, μὴ ἀθύμει ὡς ἀναισθητῷ τὸ μέγιστον δωρησάμενος ἀγαθόν· αἰσθομένῳ γὰρ χάριτος ἐδωρήσω καὶ μὴ δυναμένῳ ἀπατηθῆναι ἀπὸ τοῦ δοθέντος ἀληθοῦς. οἶδα γὰρ ὅτι ἔνεστιν ὧν βούλεται τις καὶ ταχέως λαβεῖν καὶ βραδέως μὴ τυχεῖν· οἶδα οὖν μὴ καταφρονεῖν τοῦ δοθέντος μοι διὰ τὸ τάχος ἀσυγκρίτου καὶ μόνου ἀσφαλοῦς.

Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Πέτρος ἔφη· Χάριν ὁμολογῶ τῷ θεῷ καὶ περὶ τῆς σῆς σωτηρίας καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ἀπολαύσεως. ἀληθῶς γὰρ ἤδομαι εἰδὼς ὅτι ἐπέγνων τί ποτ' ἔστιν προφητείας μέγεθος. ἐπεὶ οὖν (ὡς ἔφη) οὐδ' ἂν αὐτὸς ἐγὼ θελήσω ποτέ (ὄπερ ἀπέιη) εἰς ἕτερόν σε μεταστῆσαι δόγμα, οὐχ ἱκανὸς ἔσομαι πείσαι σε, ἄρξαι τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῆς αὔριον παρεῖναί μοι ἐν ταῖς τῶν ἀντικειμένων ζητήσεσιν. ἔστι δέ μοι ἡ αὔριον πρὸς Σίμωνα μάγον. καὶ ταῦτ' εἰπὼν καὶ τροφῆς αὐτὸς μεταλαβὼν ἰδίᾳ κάμει μεταλαβεῖν ἐκέλευσεν. εὐλογήσας δὲ ἐπὶ τῆς τροφῆς καὶ εὐχαριστήσας μετὰ τὸ κορεσθῆναι καὶ αὐτοῦ τούτου τὸν λόγον μοι ἀποδοὺς ἐπήγαγεν λέγων· Δοῦσον σοι ὁ θεὸς κατὰ πάντα ἐξομοιωθῆναί μοι καὶ βαπτισθέντα τῆς αὐτῆς μοι μεταλαβεῖν τραπέζης. ταῦτα εἰπὼν ἠσυχάζειν μοι προσέταξεν. ἤδη γάρ που καὶ τὸν ὕπνον ἀπήτει ἡ τοῦ σώματος φύσις.

[ΟΜΙΛΙΑ Β.]

Τῆ μὲν οὖν ἐπιούση ἡμέρα ἐγὼ Κλήμης, ἔτι τῆς νυκτὸς οὔσης διυπνισθεὶς καὶ μαθὼν τὸν Πέτρον ἐγρηγορότα καὶ τοῖς συνοῦσιν περὶ θεοσεβείας διαλεγόμενον (οἱ ἦσαν δέκα ἕξ, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα, ὡς ἐκάστου ἐξῆς χρόνου μαθὼν, ἐκθεῖναι ἐβουλευσάμην, ὅπως ἐπιγνῶς καὶ τίνες ἦσαν· ὧν πρῶτος Ζακχαῖος ὁ ποτὲ τελώνης, καὶ Σοφονίας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰώσηφός τε καὶ ὁ τούτου σύντροφος Μιχαίας, προσέτι δὲ Θωμᾶς καὶ Ἐλιέζιρος οἱ δίδυμοι, ἀλλὰ καὶ Αἰνέας καὶ Λάζαρος οἱ ἱερεῖς, προσέτι μὴν γε καὶ Ἐλισσαῖος Βενιαμίν τε ὁ τοῦ Σαφραῖ, ὁμοίως γε Ῥούβηλος καὶ Ζαχαρίας οἱ οἰκοδόμοι, Ἀνανίας τε καὶ Ἀγγαῖος οἱ Ἰαμνηνοί, ἔτι τε Νικήτης καὶ Ἀκύλας οἱ ἐταῖροι)–πλὴν ἐπεισίων καὶ προσαγορευσας ἐκαθέστην, αὐτοῦ κελεύσαντος, ὁ δὲ τοῦ προκειμένου ἐνκόψας λόγου, ὡσπερ ἀπολογούμενος ἐπληροφόρει τίνος ἔνεκεν οὐκ ἐξύπνισέν με, ὅπως τῶν λόγων ἐπακούσω, αἰτίαν τιθέμενος τὸν ἐκ τοῦ πλοῦ σκυλμὸν· ἐκεῖνον πεφθῆναί μοι θέλων ἡσυχάζειν εἶασεν. ὁπόταν γὰρ ἡ ψυχὴ περὶ τὸ λείπον τῷ σώματι ἀσχολῆται, τὰ προσφερόμενα μαθήματα οὐ κατ' ἀξίαν προσίεται. τούτου ἔνεκα διαλέγεσθαι οὐ βούλομαι οὔτε πάνυ διὰ τινα συμφορὰν λυπούμενοις ἢ ἀμέτρως ὀργιζομένοις ἢ πρὸς λύσσαν ἔρωτος ἐκτετραμμένοις ἢ τὸ σῶμα καταπεπονημένοις ἢ ὑπὸ βιωτικῶν φροντίδων περιωθουμένοις ἢ ἄλλοις τισὶ πάθεσιν ὀχλουμένοις, οἷς ἡ ψυχὴ (ὡς ἔφην) ὑποπίπτουσα καὶ τῷ σώματι πάσχοντι συναλοῦσα [καὶ] τὴν αὐτῆς φρόνησιν ἀσχολεῖ. καὶ μὴ λεγέτω τις· Οὐ χρὴ οὖν παραμυθίας καὶ νουθεσίας προσφέρειν τοῖς φαῦλόν τι πράττουσιν. φημί· Εἰ μὲν ἀνύει τις, προσφερέτω· εἰ δὲ μὴ, τῷ καιρῷ εἰζάτω. ἐγὼ γὰρ οἶδα ὅτι «πάντα καιρὸν ἴδιον ἔχει». διὸ χρὴ τοῖς ἀνθρώποις τοὺς τὴν ψυχὴν ὠννύντας λόγους πρὸ τῆς κακώσεως ἐπιδιδόναι, ἵνα, εἴ ποτε ἐπέλθοι τι φαῦλον, ὁ νοῦς προωπλισμένος ὀρθῶ τῷ λογισμῷ τὸ ἐπενεχθὲν ὑποστῆναι δυνηθῆ. τότε γὰρ καὶ τῷ διὰ γνώμης ἀγαθῆς βοηθήσαντι παρὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολέμου οἶδεν ὁ νοῦς συντρέχειν. πλὴν ἔμαθον, ὦ Κλήμης, ὡς ἐν τῇ Ἀλεξανδρεῖα ὁ Βαρνάβας τὸν περὶ προφητείας λόγον τελείως σοι ἐξέθετο· ἢ γὰρ οὐ; καὶ γὰρ ἀπεκρινάμην· Ναί, καὶ πάνυ καλῶς. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐκ οὖν οὐκ ἀναγκαῖον τὸν νῦν χρόνον δυνάμενον ἡμῖν ὑπηρετεῖν εἰς ἑτέρους λόγους οὐς οὐκ ἐπίστασαι, εἰς οὐς ἐπίστασαι ποιεῖσθαι τὴν ἀσχολίαν. καὶ γὰρ ἔφην· Ὁρθῶς ἔφης, Πέτρε. ἐμοὶ δὲ τοῦτο χαρίζου πάντοτέ σοι συνεῖναι κρίναντι, τὸν περὶ προφήτου λόγον ἡδέως ἀκούοντι συνεχῶς ὑψηγεῖσθαι· ἄνευ γὰρ αὐτοῦ, ὡς ἔμαθον παρὰ Βαρνάβα, τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν ἀδύνατον.

Ὁ δὲ Πέτρος ἐπὶ τούτῳ μεγάλως ἠσθεὶς ἀπεκρίνατο· Ἦδη μὲν ἢ πρὸς σὲ διόρθωσις τέλος εἴληφεν, ἐπεγνωκότα τῆς ἀπταιστοῦ προφητείας τὸ μέγεθος, ἧς ἄνευ λαβεῖν τινι τὸ ἐν ὑπεροχῇ συμφέρον ἀδύνατον· πολλῶν γὰρ καὶ διαφόρων ἀγαθῶν ὄντων ἐν τοῖς οὔσιν ἢ ἔσεσθαι δυναμένοις, τὸ πάντων μακαριώτατον, εἴτε αἰδίδός ἐστιν ζωὴ ἢ παράμονος υἰεῖα ἢ τέλειος νοῦς ἢ φῶς ἢ χαρὰ ἢ ἀφθαρσία ἢ καὶ ἄλλο τι ὃ ἐν τῇ τῶν ὄντων φύσει ὑπερέχον

ὑπάρχει καλὸν ἢ ὑπάρξει δύναται τοῦτο, –οὐκ ἄλλως ἔστιν αὐτὸ κτή-
 σασθαι, μὴ πρότερον γνόντα τὰ ὄντα ὡς ἔστιν· τῆς δὲ γνώσεως οὐκ ἄλλως
 τυχεῖν ἔστιν, ἐὰν μὴ πρότερόν τις τὸν τῆς ἀληθείας προφήτην ἐπιγνῶ.
 προφήτης δὲ ἀληθείας ἔστιν ὁ πάντοτε πάντα εἰδῶς, τὰ μὲν γεγονότα ὡς
 ἐγένετο, τὰ δὲ γινόμενα ὡς γίνεται, τὰ δὲ ἐσόμενα ὡς ἔσται, ἀναμάρτητος,
 ἐλεήμων, μόνος τὴν ἀλήθειαν ὑφηγεῖσθαι πεπιστευμένος. ἀναγίνωσκε καὶ
 εὐρήσεις τοὺς ἀπὸ ἑαυτῶν τὴν ἀλήθειαν εὐρεῖν νομίσαντας <.....>. τοῦτο
 γὰρ προφήτου ἴδιον, τὸ τὴν ἀλήθειαν μηνύειν, ὡσπερ ἡλίου ἴδιον τὸ τὴν
 ἡμέραν φέρειν. διὰ τοῦτο ὅσοι ποτὲ ἀλήθειαν γνῶναι ἐπεθύμησαν, παρὰ δὲ
 τούτου μαθεῖν αὐτὴν οὐκ εὐτύχησαν, μὴ εὐρόντες ζητοῦντες ἐτελεύτησαν.
 ὁ γὰρ τὴν ἀλήθειαν ζητῶν παρὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀγνοίας λαβεῖν πῶς ἂν δύ-
 ναιτο; κὰν γὰρ εὕρη, οὐκ εἰδῶς αὐτὴν ὡς οὐκ οὔσαν παρέρχεται. οὔτ' αὖ παρ'
 ἑτέρου (τοῦ ὁμοίως ἐξ ἀγνωσίας γνῶσιν ἔχειν ἐπαγγελλομένου) ἀληθείας
 κρατεῖν δυνατὸς ἔσται, πλὴν πολιτείας μόνης, καὶ ταῦτα ἐκείνης τῆς διὰ
 τὸ εὐλογον γνωρισθῆναι δυναμένης, ἣτις ἐκάστω ἐκ τοῦ μὴ θέλειν ἀδι-
 κεῖσθαι τοῦ μὴ δεῖν ἄλλον ἀδικεῖν τὴν γνῶσιν παρίστησιν. πάντες
 μὲν οὖν ὅσοι ποτὲ ἐζήτησαν τὸ ἀληθές, τὸ δύνασθαι εὐρεῖν ἑαυτοῖς
 πιστεύσαντες ἐνηδρεύθησαν. τοῦτο ὅπερ πεπόνθασιν καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων
 φιλόσοφοι καὶ βαρβάρων οἱ σπουδαιότεροι· ἐκ στοχασμῶν γὰρ ἐπι-
 βάλλοντες τοῖς ὁρατοῖς περὶ τῶν ἀδήλων ἀπεφήναντο, τὸ ὁπῶσποτε πα-
 ραστὰν αὐτοῖς, τοῦτο ἀληθές εἶναι νομίσαντες. ὡς γὰρ εἰδότες ἀλήθειαν
 οἱ ἀλήθειαν ἔτι ζητοῦντες τῶν παρισταμένων αὐτοῖς ὑπολήψεων ἃ μὲν
 ἀποδοκιμάζουσιν, ἃ δὲ κρατύνουσιν ὡσπερ εἰδότες, μὴ εἰδότες ποῖα
 μὲν ἔστιν ἀληθῆ, ποῖα δὲ ψευδῆ. καὶ δογματίζουσιν περὶ ἀληθείας οἱ
 ἀλήθειαν ἐπιζητοῦντες, οὐκ εἰδότες ὅτι ὁ ἀλήθειαν ζητῶν παρὰ τῆς
 αὐτοῦ πλάνης μαθεῖν αὐτὴν οὐ δύναται. οὔτε γὰρ (ὡς ἔφη) παρεστη-
 κυῖαν αὐτὴν ἐπιγνῶναι δύναται, ἢν ἀγνοεῖ. πείθει δὲ ἕκαστον ἀφ'
 ἑαυτοῦ ζητοῦντα μαθεῖν οὐ πάντως τὸ ἀληθές, ἀλλὰ τὸ τέρπον. ἐπεὶ
 οὖν ἄλλον ἄλλο τέρπει, ἄλλου ἄλλο κρατεῖ ὡς ἀληθές. τὸ δὲ ἀληθές
 ἔστιν τὸ δοκοῦν τῷ προφήτῃ, οὐ τὸ ἐκάστω ἡδύ. πολλὰ γὰρ ἂν ἦν τὸ
 ἔν, εἰ τὸ τέρπον ἀληθές ἦν· ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον.

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων φιλόλογοι (οὐ φιλόσοφοι) διὰ στοχασμῶν τοῖς
 πράγμασιν ἐπιβάλλοντες πολλὰ καὶ διάφορα ἐδογματίσαν, τὴν οἰκείαν τῶν
 ὑποθέσεων ἀκολουθίαν ἀλήθειαν εἶναι νομίσαντες, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτῶν ψευδεῖς
 ἀρχὰς ἑαυτοῖς ὀρισαμένων, τῇ ἀρχῇ αὐτῶν τὸ τέλος συμφωνίαν εἴληφεν. ὅθεν
 δεῖ πάντα παρελόμενον μόνω τῷ τῆς ἀληθείας πιστεύειν ἑαυτὸν προ-
 φῆτη, ὃν πάντες κρῖναι δυνάμεθα εἰ προφήτης ἔστιν, κὰν πάνυ ἀμα-
 θεῖς ὦμεν καὶ σοφισμῶν ἰδιῶται καὶ γεωμετρίας ἄπειροι καὶ μουσικῆς
 ἀμύητοι· εὐκολωτέραν γὰρ τὴν περὶ αὐτοῦ εὐρεσιν ὁ θεὸς τέθεικεν πᾶσιν
 ὡς πάντων κηδεμών, ἵνα μήτε βάρβαροι ἐξασθενῶσιν αὐτὸν μήτε Ἑλ-
 ληνες ἀδυνατῶσιν εὐρεῖν. ἀδία μὲν οὖν ἢ περὶ αὐτοῦ εὐρεσις ὑπάρχει.
 ἔστιν δὲ ἡδε· εἰ προφήτης ἔστιν καὶ δύναται εἰδέναι ὡς ἐγένετο ὁ κό-
 σμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα καὶ τὰ εἰς τέλος ἐσόμενα, ἐὰν ἡμῖν
 ἦ τι προειρηκῶς ὁ εἰς τέλος ἐγνώκαμεν γεγεννημένον, καλῶς αὐτῷ ἐκ

τῶν ἤδη γεγενημένων καὶ τὰ ἐσόμενα ἔσεσθαι πιστεύομεν, οὐ μόνον ὡς γινώσκοντι, ἀλλὰ καὶ προγινώσκοντι. τίνι οὖν κἂν βραχὺν νοῦν ἔχοντι οὐ φαίνεται, ὡς χρὴ τούτῳ παρὰ πάντας πιστεύειν τὰ τῷ θεῷ δόξαντα, ὃς μόνος παρὰ πάντας ἀνθρώπους καὶ μὴ μαθῶν ἐπίσταται; διό, ἂν τῷ τοιούτῳ, λέγω δὲ τῷ πρόγνωσιν ἔχοντι διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ πνεύματος θειότητα, τὸ ἀληθὲς εἰδέναι μὴ διδόναι τις θέλοι, τινὶ ἐτέρῳ δοῦς εἰδέναι οὐκ ἐνδεὴς ὑπάρχει φρενῶν, ἀποδεδωκῶς τῷ μὴ προφήτῃ ἢ προφήτῃ εἰδέναι δοῦναι οὐκ ἐβουλήθη; ὅθεν πρὸ πάντων πάσῃ κρίσει διὰ τῆς προφητικῆς ἐπαγγελίας τὸν προφήτην ζητεῖν δεῖ, καὶ γνόντα τοῖς λοιποῖς τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ λόγοις ἀνενδοιάστως ἔπεσθαι, καὶ θαρροῦντα περὶ τῶν ἐλπιζομένων, πολιτεῦσθαι τῇ πρώτῃ κρίσει, γνόντα οὖν ὅτι ὁ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸ ψεύσασθαι φύσιν οὐκ ἔχει. διὸ ἐάν τι τοῦ λοιποῦ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἠθέντων δοκῇ ἡμῖν μὴ καλῶς εἰρησθαι, εἰδέναι χρὴ ὅτι οὐκ αὐτῷ εἴρηται κακῶς, ἀλλ' αὐτὸ ἡμεῖς καλῶς ἔχον οὐκ ἐνοήσαμεν. ἄγνοια γὰρ γνῶσιν οὐκ ὀρθῶς κρίνει (ἅτε δὴ οὔτε γνῶσις πρόγνωσιν ἀληθῶς κρίνειν πέφυκεν), ἀλλὰ ἡ πρόγνωσις τοῖς ἀγνοοῦσιν παρέχει τὴν γνῶσιν. ὅθεν, ὦ φίλε Κλήμης, εἴγε τὰ τῷ θεῷ διαφέροντα γνῶναι θέλεις, παρὰ τούτου μόνου μαθεῖν ἔχεις, ὅτι μόνος οἶδεν τὴν ἀλήθειαν. τῶν γὰρ ἄλλων εἴ τις ἐπίσταται τι, παρὰ τούτου ἢ τῶν τούτου μαθητῶν λαβὼν ἔχει. ἔστιν δὲ αὐτοῦ τό τε βούλημα καὶ ἀληθὲς κήρυγμα ὅτι εἷς θεός, οὗ κόσμος ἔργον, ὃς δίκαιος ὢν πάντως ἐκάστῳ πρὸς τὰς πράξεις ἀποδώσει ποτέ. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, φύσει δίκαιον εἶναι λέγοντα τὸν θεὸν καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς ἀθανάτους εἶναι πιστεύειν. ἐπεὶ ποῦ τὸ δίκαιον αὐτοῦ, ὅπου τινὲς εὐσεβῶς βιώσαντες, κακουχηθέντες ἐνίοτε, βιαίως ἀνηρέθησαν, ἔνιοι δὲ ἀσεβεῖς πάνυ γεγενημένοι, ἐν πολυτελείᾳ βίου τρυφήσαντες, τὸν κοινὸν ἀνθρώπων θάνατον ἐτελεύτησαν; ἐπεὶ οὖν χωρὶς πάσης ἀντιλογίας ὁ θεὸς ἀγαθὸς ὢν καὶ δίκαιός ἐστιν, οὐκ ἄλλως δὲ δίκαιος εἶναι γνωσθήσεται, ἐὰν μὴ ἡ ψυχὴ μετὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ σώματος ἀθάνατος ἦ, ἴν' ὁ μὲν κακὸς ἐν ἄδη γενόμενος, ὡς ἐνταῦθα τὰ ἀγαθὰ ἀπολαβὼν, ἐκεῖ περὶ ὧν ἤμαρτεν κολασθῆ, ὁ δὲ ἀγαθὸς ἐνταῦθα περὶ ὧν ἤμαρτεν κολασθεῖς, ἐκεῖ ὡς ἐν κόλποις δικάιων ἀγαθῶν κληρονόμος καταστῆ. ὅτι τοίνυν ὁ θεὸς δίκαιος, πρόδηλον ἡμῖν ἐστίν ὅτι καὶ κρίσις γίνεται καὶ ψυχὰι ἀθάνατοι τυγχάνουσιν. εἰ δέ τις (ὡς τῷ Σαμαρεῖ Σίμωνι δοκεῖ) τὸ δικαίῳ εἶναι θεῷ μὴ θέλοι δοῦναι, τίνι ἔτι τοῦτό τις δοῦναι δύναται ἢ καὶ τὸ γενέσθαι δύνασθαι; τῆς γὰρ ἰζῆς τῶν ὄλων τοῦτο οὐκ ἐχούσης, ἀνάγκη πᾶσα νοεῖν ὅτι <ἐν> τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ὡς ἐν καρποῖς εὐρεῖν ἀδύνατον. εἰ δὲ ἔστιν εὐρεῖν ἐν ἀνθρώποις, πόσω μᾶλλον ἐν θεῷ; εἰ δὲ οὐδαμοῦ, οὔτε παρὰ θεῷ οὔτε παρὰ ἀνθρώποις, ἔστιν εὐρεῖν τὸ δίκαιον, πάντως οὐδὲ τὸ ἄδικον. ἀλλ' ἔστιν τὸ δίκαιον· δικαιοσύνης γὰρ οὔσης τὸ ἄδικον λέγεται. [ὡσπερ παραβαλλομένης τῆς δικαιοσύνης αὐτῇ καὶ ἐναντίως ἔχειν εὐρισκομένης ἀδικία λέγεται.] ἔνθεν γοῦν ὁ θεὸς διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους, πρὸς τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν, εἷς ὢν αὐτός, διχῶς καὶ ἐναντίως διεῖλεν πάντα τὰ τῶν ἄκρων, [ἀπ' ἀρχῆς αὐτὸς εἷς ὢν καὶ μόνος θεός,] ποιήσας οὐρανὸν

καὶ γῆν, ἡμέραν καὶ νύκτα, φῶς καὶ πῦρ, ἥλιον καὶ σελήνην, ζωὴν καὶ θάνατον. μόνον δὲ ἐν τούτοις αὐτεξούσιον τὸν ἄνθρωπον ἐποίησεν, ἐπιτηδειότητα ἔχοντα δίκαιον ἢ ἀδίκον γενέσθαι. ὧ καὶ τὰς τῶν συζυγιῶν ἐνήλλαξεν εἰκόνας, μικρὰ τὰ πρῶτα παραθέμενος αὐτῷ, μεγάλα δὲ τὰ δεύτερα, οἷον κόσμον, αἰῶνα· ἀλλ' ὁ μὲν παρῶν κόσμος πρόσκαιρος, ὁ δὲ ἐσόμενος αἰδῖος. πρώτη ἄγνοια, δευτέρα γνῶσις. οὕτως καὶ τοὺς τῆς προφητείας ἡγεμόνας διέταξεν· ἐπεὶ γὰρ ὁ παρῶν κόσμος θῆ-λύς ἐστιν, ὡς μήτηρ τέκνων τίκτων ψυχάς, ὁ <δ'> ἐσόμενος αἰὼν ἄρρην ἐστίν, ὡς πατήρ ἀποδεχόμενος τὰ αὐτοῦ τέκνα· διὰ τοῦτο οἱ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ προφητῆται <...> ἐπόμενοι, ὡς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὄντες υἱοί, αἰωνίων τὴν γνῶσιν ἔχοντες, ἐπέρχονται. τοῦτο δὲ τὸ μυστήριον εἰ ἠπίσταντο οἱ ἐν θεοσεβείᾳ ἄνθρωποι, οὐκ ἂν ποτε ἐπλανήθησαν, ἀλλὰ καὶ νῦν ἂν ἐγνώκεισαν ὅτι Σίμων, ὁ νῦν πάντας θορυβῶν, τῆς ἀσθενοῦς ἀριστερᾶς ἐστὶν συνεργός. ὁ δὲ λόγος τοῦ προφητικοῦ κανόνος οὕτως ἔχει· ὡς ἐν ἀρχῇ ὁ θεὸς εἶς ὢν, ὡσπερ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πρῶτον ἐποίησεν τὸν οὐρανόν, εἶτα τὴν γῆν, [καὶ] οὕτως κατὰ τὸ ἐξῆς πάσας τὰς συζυγίας συνεστήσατο· ἐπὶ μέντοι ἀνθρώπων οὐκέτι οὕτως, ἀλλὰ πάσας ἐναλλάσσει τὰς συζυγίας. ὡς γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τὰ πρῶτα κρεῖττονα, τὰ δεύτερα ἥττονα, ἐπ' ἀνθρώπων τὸ ἐναντίον εὐρίσκομεν, τὰ πρῶτα χεῖρονα, τὰ δεύτερα κρεῖττονα. αὐτίκα γοῦν ἀπὸ Ἀδάμ τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ γενομένου ἐγένετο τις πρῶτος ἀδίκος Κάιν, δεύτερος δίκαιος Ἄβελ. πάλιν δὲ ἀπὸ τοῦ κατ' ὑμᾶς λεγομένου Δευκαλίωνος πνευμάτων εἰκόνες δύο ἀπεστάλησαν, ἀκαθάρτου λέγω καὶ καθαροῦ, ὃ τε κόραξ ὁ μέλας καὶ ἡ λευκὴ περιστερὰ δευτέρα. καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ἀρχηγέτου τοῦ ἔθνους ἡμῶν Ἀβραὰμ δύο [πρῶτοι] γεγονάσιν, πρῶτος Ἰσμαὴλ, εἶτα Ἰσαὰκ ὁ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εὐλογημένος. ἀπὸ δὲ αὐτοῦ Ἰσαὰκ ὁμοίως πάλιν δύο, Ἡσαῦ ὁ ἀσεβὴς καὶ Ἰακώβ ὁ εὐσεβής. οὕτως τῇ τάξει πρῶτος, ὡς πρωτότοκος τῷ κόσμῳ, ὁ ἀρχιερεύς, εἶτα ὁ νομοθέτης. ὁμοίως–ἡ γὰρ πρὸς τὸν Ἥλιαν συζυγία ὀφείλουσα ἐλθεῖν ἐκοῦσα ἀπελείφθη εἰς ἕτερον καιρόν, ἄλλοτε εὐκαίρως αὐτὴν ἀπολαβεῖν βουλευσαμένη–[διὸ] καὶ ὁ «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» πρῶτος ἦλθεν, εἶτα ὁ ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων δεύτερος ἐπῆλθεν. ταύτη τῇ τάξει ἀκολουθοῦντα δυνατὸν ἦν νοεῖν τίνος ἐστὶν Σίμων, ὁ πρὸ ἐμοῦ εἰς τὰ ἔθνη πρῶτος ἐλθὼν, καὶ τίνος ὢν τυγχάνω, ὁ μετ' ἐκεῖνον ἐληλυθὼς καὶ ἐπελθὼν ὡς σκότῳ φῶς, ὡς ἀγνοίᾳ γνῶσις, ὡς νόσῳ ἴασις. οὕτως δὴ, ὡς ὁ ἀληθὴς ἡμῖν προφήτης εἶρηκεν, πρῶτον ψευδὲς δεῖ ἐλθεῖν εὐαγγέλιον ὑπὸ πλάνου τινὸς καὶ εἶθ' οὕτως μετὰ καθαίρεσιν τοῦ ἀγίου τόπου εὐαγγέλιον ἀληθὲς κρύφα διαπεμφθῆναι εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐσομένων αἰρέσεων· καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τῷ τέλει πάλιν πρῶτον ἀντίχριστον ἐλθεῖν δεῖ καὶ τότε τὸν ὄντως Χριστὸν ἡμῶν Ἰησοῦν ἀναφανῆναι καὶ μετὰ τοῦτο αἰωνίου φωτὸς ἀνατείλαντος πάντα τὰ τοῦ σκότους ἀφανῆ γενέσθαι. ἐπεὶ οὖν, ὡς ἔφην, τὸν κανόνα τῆς συζυγίας ἀγνοοῦσί τινες, ἔνθεν οὐκ ἐπίστανται τίς τυγχάνει ὁ ἐμοῦ προοδεύσας Σίμων. εἰ γὰρ ἐγινώσκετο, οὐκ ἂν ἐπιστεύετο. νῦν δὲ ἀγνοούμενος οὐκ ὀρθῶς πεπίστευται, καὶ ὁ τὰ μισούντων ποιῶν ἡγάπηται καὶ ὁ ἐχθρὸς ὡς φίλος ἀπο-

δέδεκται καὶ θάνατος ὧν ὡς σοζων πεπόθηται καὶ πῦρ ὧν φῶς νενόμισται καὶ πλάνος ὧν ὡς ἀληθεύων ἀκούεται.

Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ Κλήμης· Τίς ἄρα τυγχάνει, ἔφην, οὗτος ὁ τοσοῦτος ὧν ἀπατεῶν μαθεῖν ἤθελον. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰ θέλεις μαθεῖν, πάρεστί σοι τὸ γνῶναι παρ' ὧν ἀγάγῃ τὰ κατ' αὐτὸν πάντα ἠκριβῶκα. Ἰουστά τις ἐν ἡμῖν ἐστὶν Συροφοινίκισσα, τὸ γένος Χανανίτις, ἧς τὸ θυγάτριον ὑπὸ χαλεπῆς νόσου συνείχετο, ἢ καὶ τῷ κυρίῳ ἡμῶν προσήλθεν βοῶσα καὶ ἰκετεύουσα, ὅπως αὐτῆς τὸ θυγάτριον θεραπεύσῃ. ὁ δὲ καὶ ὑφ' ἡμῶν ἀξιωθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔξεστιν ἰᾶσθαι τὰ ἔθνη, εὐοκία κυσὶν διὰ τὸ ἀδιαφόροις χρᾶσθαι τροφαῖς καὶ πράξεσιν, ἀποδομένης τῆς κατὰ τὴν βασιλείου τραπέζης τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. ἢ δὲ τοῦτο ἀκούσασα, καὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης ὡς κύων ψυχίων ἀποπιπτόντων συνμεταλαμβάνειν <δεομένη>, μεταθεμένη ὅπερ ἦν, τῷ ὁμοίως διαιτᾶσθαι τοῖς τῆς βασιλείας υἱοῖς τῆς εἰς τὴν θυγατέρα, ὡς ἠξίωσεν, ἔτυχεν ἰάσεως. οὐ γὰρ ἂν ἐθνικὴν οὖσαν καὶ ἐπὶ τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ μένουσαν ὁ τὴν ἀρχὴν διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεραπεύειν ὡς ἐθνικὴν [ἐθνικὴν μείναςαν] <...>, ἐθεράπευεν. αὕτη οὖν αὕτη ἢ νόμιμον ἀναδεξαμένη πολιτείαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ἐναντία φρονούντος ἡμῖν μετὰ τῆς ἰαθείσης θυγατρὸς ἰδίων οἴκων ἐκβέβληται. ἢ δέ, εὐγνωμονοῦσα πρὸς τὰς συνθήκας καὶ ἐν περιουσίᾳ βίου ὑπάρχουσα, αὕτη μὲν χήρα ἔμεινεν, τὸ δὲ θυγάτριον αὐτῆς ἀνδρὶ τινι εὐγνωμονοῦντι πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν καὶ πένητι ὄντι συνηρμόσατο. ἢ δὲ καὶ τῆς θυγατρὸς προφάσει γάμου στερηθεῖσα, δύο παιδιά ὠνησαμένη καὶ παιδεύσασα, εἰς υἱῶν ἔσχεν τόπον, ἅτινα τῷ μάγῳ Σίμωνι ἐκ παίδων συνπαιδευθέντα, πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἐκμεμαθήκασιν· τοσαύτη γὰρ αὐτῶν ἦν ἡ φιλία, ὡς καὶ συνσπεῦσαι αὐτῷ ἐν πᾶσιν οἷς βούλοιο αὐτοῖς ἐνοῦν. οὗτοι τῷ ἐνταῦθα ἐπιδημήσαντι Ζακχαίῳ συντυχόντες καὶ τοῦ τῆς ἀληθείας δι' αὐτοῦ μεταλαβόντες λόγου, ἐπὶ τοῖς πρώτοις νεωτερισμοῖς μεταμεληθέντες, ταχέως τοῦ Σίμωνος καταγρόντες, πάντα αὐτῷ συνειδότες, ἅμα τῷ ἐπιδημήσαί με ἐνταῦθα μετὰ τῆς ἀναθρεψαμένης αὐτοῦ προσελθόντες μοι, ὑπ' αὐτοῦ συσταθέντες μοι, καὶ ἔκτοτε πάντοτε σύνεισίν μοι, τῶν τῆς ἀληθείας ἀπολαύοντες μαθημάτων.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Πέτρος, μεταπεμψάμενος ἐκέλευσεν αὐτοῖς πάντα μοι τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα ἀκριβῶς ἐκτίθεσθαι. οἱ δὲ τὸν θεὸν μαρτυράμενοι μηδὲν ψεύσασθαι, ἐξετίθεντο. ὧν πρῶτος ὁ Ἀκύλας ἤρξατο λέγειν οὕτως· Ἄκουσον, φίλτατε ἡμῖν ἀδελφέ, ὅπως ἀκριβῶς πάντα τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα εἰδῆς, τίνος τε ὧν καὶ τίς καὶ πόθεν, τίνα τέ ἐστὶν ἃ πράττει καὶ πῶς καὶ διὰ τί. Σίμων οὗτος πατρὸς μὲν ἐστὶν Ἀντωνίου, μητρὸς δὲ Ῥαχήλ, Σαμαρεὺς τὸ ἔθνος, ἀπὸ Γεθθῶν κώμης, τῆς πόλεως ἀπεχούσης σχοίνους ἕξ. οὗτος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γεγονώς, Ἑλληνικῇ παιδείᾳ πάνυ ἐξασκήσας ἑαυτὸν καὶ μαγείᾳ πολὺ δυνηθεὶς καὶ φρενωθεὶς θέλει νομίζεσθαι ἀνωτάτη τις εἶναι δύναμις καὶ αὐτοῦ τοῦ τὸν κόσμον κτίσαντος θεοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ χριστὸν ἑαυτὸν αἰνισσόμενος, ἐστῶτα προσαγορεύει. ταύτη δὲ τῇ προσηγορίᾳ κέχρηται, ὡς δὴ στησόμενος ἀεὶ καὶ αἰτία φθορᾶς τὸ σῶμα πεσεῖν οὐκ ἔχων. καὶ οὔτε θεὸν τὸν κτίσαντα τὸν κόσμον

άνωτατον εἶναι λέγει. οὐ νεκροὺς ἐγερθήσεται πιστεύει. τὴν Ἱερουσαλήμ ἀρνεῖται, τὸ Γαριζεῖν ὄρος ἀντεισφέρει. ἀντὶ τοῦ ὄντος Χριστοῦ ἡμῶν ἑαυτὸν ἀναγορεύει. τὰ δὲ τοῦ νόμου ἰδίᾳ προλήψει ἀλληγορεῖ. καὶ κρίσιν ἔσσεσθαι μὲν λέγει, οὐ προσδοκᾷ δέ· οὐ γὰρ ἂν ὑπὸ θεοῦ κριθήσεται πεπεισμένοις μέχρι αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἀσεβεῖν ἐτόλμα. ὅθεν ἔνιοι μὴ εἰδότες ὅτι προκαλύμματι τῇ θεοσεβείᾳ κεχρημένος ὑποσυλᾷ τὰ τῆς ἀληθείας, καὶ τὴν ὁπώσποτε ὑπὸ αὐτοῦ ἐλπίδα καὶ κρίσιν λεγομένην ἔσσεσθαι ὡς πιστῶ πιστεύοντες ἀπόλλυνται. τὸ δὲ παρεισελεθεῖν αὐτὸν εἰς τὸν τῆς θεοσεβείας λόγον γέγονεν οὕτως· Ἰωάννης τις ἐγένετο ἡμεροβαπτιστής, ὃς καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ κατὰ τὸν τῆς συζυγίας λόγον ἐγένετο πρόδος· καὶ ὡσπερ τῷ κυρίῳ γεγονάσιν δώδεκα ἀπόστολοι, τῶν τοῦ ἡλίου δώδεκα μηνῶν φέροντες τὸν ἀριθμὸν, ὡσαύτως καὶ αὐτῷ ἕξαρχοι ἄνδρες γεγονάσιν τριάκοντα, τὸν μηνιαῖον τῆς σελήνης ἀποπληροῦντες λόγον. ἐν ᾧ ἀριθμῷ μία τις ἦν γυνὴ λεγομένη Ἑλένη, ἵνα μὴδὲ τοῦτο ἀνοικονόμητον ἦ. ἡμισυ γὰρ ἄνδρὸς οὕσα ἢ γυνὴ ἀτελεῖ τὸν τῆς τριακοντάδος τέθεικεν ἀριθμὸν, ὡσπερ καὶ τῆς σελήνης, ἧς ἡ πορεία τοῦ μηνὸς οὐ τέλειον ποιεῖται τὸν δρόμον. τούτων δὲ τῶν τριάκοντα τῷ Ἰωάννῃ πρῶτος καὶ δοκιμώτατος ἦν ὁ Σίμων, ὃς καὶ τοῦ μὴ ἄρξαι αὐτὸν μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἰωάννου αἰτίαν ἔσχεν ταύτην· ἀποδημοῦντος γὰρ αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ τὴν τῆς μαγείας ἐπάσκησιν, τοῦ Ἰωάννου ἀναιρεθέντος, Δοσιθέος τις τῆς ἀρχῆς ὀρεγόμενος, θάνατον αὐτοῦ ψευδῆ καταγγελίας διαδέχεται τὴν αἴρεσιν. ὁ δὲ Σίμων μετ' οὐ πολὺ ἐπελθὼν καὶ τοῦ τόπου ὡς ἰδίου μεγάλως ἀντεχόμενος, τῷ Δοσιθέῳ συντυχῶν τὸν μὲν τόπον οὐκ ἀπήτει, εἰδὼς ὅτι ὁ φθάσας τῆς ἀρχῆς παρὰ προαίρεσιν οὐ καθαιρεῖται. διὸ μετὰ προσποιητοῦ φιλίας ἐπ' ὀλίγον μὲν εἰς τὸν δεῦτερον τοῦ Δοσιθέου τόπον δίδωσιν ἑαυτὸν. ταγεῖς δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας τοῖς τριάκοντα συμμαθηταῖς, ὑποδιβάλλειν ἤρξατο τὸν Δοσίθεον, ὡς μὴ παραδιδόντα γνησίως τὰ μαθήματα. καὶ τοῦτο ποιεῖν ἔλεγεν αὐτὸν οὐχ ὡς φθοροῦντα, ἀλλ' ὡς ἀγνοοῦντα. καὶ ποτε ὁ Δοσίθεος, ὑπαισθόμενος τὴν τοῦ Σίμωνος ἔντεχνον διαβολὴν λύουσας αὐτοῦ τὴν πρὸς τοὺς πολλοὺς ὑπόνοιαν, τοῦ μὴ αὐτὸν εἶναι νομίζειν τὸν ἐστῶτα, θυμῷ ἐπὶ τὴν συνήθη παραγενόμενος διατριβὴν ἀβδῶ παίει εὐρών τὸν Σίμωνα· ἢ δὲ ὡσπερ καπνοῦ τοῦ Σίμωνος διελθεῖν ἔδοξε σῶμα. ἐπὶ τούτῳ καταπλαγεῖς ὁ Δοσίθεος λέγει αὐτῷ· Εἰ σὺ εἶ ὁ ἐστῶς, καὶ προσκυνῶ σε. τοῦ Σίμωνος εἰπόντος· Ἐγώ εἰμι, ὁ Δοσίθεος ἑαυτὸν γνοὺς οὐκ ὄντα τὸν ἐστῶτα, πεσὼν προσεκύνησεν, καὶ τοῖς εἰκοσιεννέα ἑξάρχοις συνκαταβαλὼν ἑαυτὸν εἰς τὸν ἑαυτοῦ τῆς ὑπονοίας τόπον ἔστησε τὸν Σίμωνα, καὶ οὕτως μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ὁ Δοσίθεος, ἐκείνου στάντος, αὐτὸς πεσὼν ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Σίμων τὴν Ἑλένην παραλαβὼν ἐκπεριέρχεται, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο, ὡς ὄραξ, ἀναστατεῖ τοὺς ὄχλους. αὐτὴν δὲ τὴν Ἑλένην ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων οὐρανῶν κατηννοχέναι λέγει τῷ κόσμῳ, κυρίαν οὕσαν, ὡς παμμήτορα οὐσίαν καὶ σοφίαν, ἧς ἕνεκεν (φησὶν) Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι ἐμαχέσαντο, εἰκόνα φαντασθέντες ἀληθείας· ἢ γὰρ ὄντως οὕσα τότε παρὰ τῷ πρωτίστῳ

ὑπῆρχεν θεῶ. πλὴν τοιαῦτά τινα Ἑλληνικοῖς μύθοις συνπεπλασμένα πι-
 θανῶς ἀλληγορῶν ἀπατᾶ πολλούς, ἐξαιρέτως πολλὰ τερατώδη θαυμάσια
 ποιῶν, ὡς, εἰ μὴ ἤδειμεν ὅτι μαγεία ταῦτα ποιεῖ, ἠπατήθημεν ἂν καὶ
 αὐτοί. ἀλλ' ἐπειδὴ συνεργοὶ αὐτοῦ ἦμεν τὸ κατ' ἀρχάς, ὅτε τὰ τοιαῦτα
 ποιῶν τὸ τῆς θεοσεβείας οὐκ ἠδίκηκε μέρος, νῦν ὅτε πολὺ μανεῖς τοὺς ἐν
 θεοσεβείᾳ ἀπατᾶν ἐπιχειρεῖν ἤρξατο, ἀπέστημεν αὐτοῦ. καὶ γὰρ μισο-
 νεῖν ἤρξατο, ὡς αὐτὸς ἔτι ὡς φίλος φίλοις ἐξέφανεν ὅτι παιδίου ψυχὴν τοῦ
 ἰδίου σώματος χωρίσας ἀπορρήτοις ὄρκοις, συνεργὸν πρὸς τὴν τῶν
 αὐτῷ δοκούντων φαντασίαν, τὸν παῖδα διαγράψας ἐπὶ εἰκόνοσ, ἐνδο-
 τέρῳ οἴκῳ ὅπου αὐτὸς ὑπνοῖ ἀνατεθειμένην ἔχει, φάσκων ποτὲ τοῦ-
 τον ἐξ ἀέρος πλάσας θείας τροπαῖς καὶ τὸ εἶδος ἀναγράψας ἀποδε-
 δωκέναι πάλιν τῷ ἀέρι. τὴν δὲ πράξιν ἐρμηνεύει οὕτως πεποιηκέναι
 πρῶτον τὸ ἀνθρώπου πνεῦμα λέγει τραπὲν εἰς θερμοῦ φύσιν τὸν περι-
 κείμενον αὐτῷ σικύας δίκην ἐπισπασάμενον συνπιεῖν ἀέρα, εἶτα ἔνδοθεν
 τῆς τοῦ πνεύματος ἰδέας γενόμενον αὐτὸν τρέψαι εἰς ὕδωρ. ὑπὸ δὲ
 τῆς συνεχείας τοῦ πνεύματος χυθῆναι μὴ δυνάμενον εἰς αἵματος φύσιν
 μετατρέπειν ἔφασκεν τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα, τὸ δὲ αἷμα πήξαν τὰς σάρκας
 ποιῆσαι, εἶθ' οὕτως τῆς σαρκὸς παγίσεως ἀνθρωπον οὐκ ἀπὸ γῆς, ἀλλ'
 ἐξ ἀέρος ἀναδειξαί. καὶ οὕτως ἑαυτὸν πείσας καινὸν ἀνθρωπον δύνασθαι
 ποιῆσαι, τὰς τροπὰς ἀναλύων πάλιν ἀποδεδωκέναι ἔλεγε τῷ ἀέρι. καὶ
 ταῦτα μὲν ἄλλοις λέγων ἐπιστεύετο, ὅφ' ἡμῶν δὲ τῶν ἐπὶ τῇ τελετῇ συμ-
 παρόντων εὐσεβῶς ἠπιστεῖτο. διὸ ἀσεβείας καταγνόντες ἀπέστημεν αὐτοῦ.
 Ταῦτα τοῦ Ἀκύλα εἰπόντος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικήτης ἔφη Ἄναγ-
 καῖόν ἐστιν, ἀδελφὲ ἡμῶν Κλήμησ, τὰ παραλειφθέντα τῷ Ἀκύλα ἐμὲ
 ὑπομνήσαι. πρῶτον μὲν γὰρ μάρτυς ὁ θεὸς ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἡμεῖς συν-
 ειργασάμεθα ἀσεβές, ἀλλ' ὅτι αὐτοῦ πράσσοντος ἱστορήσαμεν· καὶ μέχρις
 ὅτε ἀβλαβῆ ποιῶν ἐπεδείκνυτο, καὶ ἑτερπόμεθα, ὅτε δὲ τὰ μαγεία γινό-
 μενα θειότητι ποιεῖν πρὸς ἀπάτην θεοσεβῶν ἔλεγεν, οὐκέτι αὐτοῦ ἠνε-
 σχόμεθα καίτοι πολλὰ ἐπαγγελιομένου ἡμῖν, πρῶτον μὲν ναῶν ἀνδριάντας
 ἡμῶν καταξιοθῆναι καὶ θεοὺς νομισθῆναι καὶ ὑπὸ ὄχλων προσκυνηθῆναι
 καὶ ὑπὸ βασιλέων δοξασθῆναι καὶ δημοσίων τιμῶν καταξιοθῆναι καὶ
 χρήμασιν ἀπεριορίστοις πλουτῆσαι. ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις νομι-
 ζόμενα ἡμῖν ὑπέσχετο, μόνον ἵνα συνόντες αὐτῷ τὸ τῆς ἐνχειρήσεως
 κακὸν σιωπῶμεν, ἵνα αὐτῷ τὰ τῆς ἀπάτης προκόπη, καὶ ὅμως οὐ συνε-
 θέμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἀπονοίας παύεσθαι συνεβουλεύσαμεν,
 λέγοντες αὐτῷ· Ἡμεῖς, Σίμων, τῆς ἐκ παίδων φιλίας πρὸς σὲ μεμνημένοι
 στέργοντές σε τὰ συμφέροντα συμβουλεύομεν· παῦσαι τῆς τοιαύτης τόλ-
 μης· θεὸς εἶναι οὐ δύνασαι· φοβήθητι τὸν ὄντως θεόν, γνώθι ὅτι ἀνθρω-
 πος εἶ καὶ ὅτι σου μικρὸς ἐστὶν ὁ τῆς ζωῆς χρόνος. κἂν μεγάλα πλου-
 τήσης ἢ καὶ βασιλεύσης, τῷ τῆς ζωῆς σου μικρῷ χρόνῳ ὀλίγα τυγχάνει
 πρὸς ἀπόλαυσιν, καὶ ἀσεβῶς πορισθέντα, εὐθέως φεύγοντα, αἰωνίαν κό-
 λασιν περιποιεῖται τῷ τετολμηκότι. διὸ φοβεῖσθαί σοι τὸν θεὸν συμβου-
 λεύομεν, ὅφ' οὐ κριθῆναι ἔχει ἢ ἐκάστου ψυχὴ περὶ ὧν ἔπραξεν ἐνταῦθα.
 ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐγέλασεν. ἡμῶν δὲ εἰπόντων· Τί ἡμῶν τὰ σοὶ

συμφέροντα συμβουλευόντων καταγελάς; ἔφη· Γελῶ ὑμῶν τὴν μωρὰν ὑπόληψιν, ὅτι πιστεύετε ἀθάνατον εἶναι τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν. κἀγὼ ἔφη· Οὐ θαυμάζομεν, ὦ Σίμων, εἰ ἡμᾶς ἀπατᾶν ἐπιχειρεῖς, ἀλλ' ἐκπεπλήγμεθα τίνι λόγῳ καὶ ἑαυτὸν ἀπατᾶς. λέγε μοι, ὦ Σίμων, εἰ καὶ τῶν ἄλλων οὐδεὶς πεπληροφόρηται ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὖν γε σὺ καὶ ἡμεῖς, σὺ μὲν ὡς ἀνθρωπέου σώματος χωρίσας αὐτὴν καὶ προσομιλήσας καὶ ἐπιτάξας, ἡμεῖς δὲ ὡς συμπαρόντες καὶ τὴν ἐπιταγὴν ἀκούσαντες καὶ τὸ κελευσθὲν ἐναργῶς ἱστορήσαντες. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ἐγὼ μὲν οἶδα τί λέγετε, ὑμεῖς δὲ οὐκ οἶδατε περὶ τίνων διαλέγεσθε. καὶ ὁ Νικήτης ἔφη· Ἐπεὶ οἶδας, λέγε· εἰ δὲ μὴ οἶδας, μὴ δόκει ἡμᾶς τῷ λέγειν σὲ μὲν εἰδέναι, ἡμᾶς δὲ μὴ, ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. οὐ γὰρ ἔσμεν οὕτως νήπιοι, ἵνα πανοὔργον ἐνσπίρης ἐν ἡμῖν ὑποψίαν τοῦ νομίζειν σέ τι τῶν ἀπορρήτων εἰδέναι, καὶ οὕτως ἐπιθυμία κολαζομένους ἡμᾶς ὑποχειρίου λαβῶν ἔχης. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ὅτι μὲν ἐχώρισα ψυχὴν ἀνθρωπέου σώματος, οἶδα ὑμᾶς εἰδότας, ὅτι δὲ οὐχ ἡ τοῦ τεθνεώτος ψυχὴ ὑπουργεῖ (ἐπεὶ μὴ ὑπάρχει), ἀλλὰ δαίμων τις ὑποκρινόμενος αὐτὸς εἶναι ψυχὴ ἐνεργεῖ, οἶδα ὑμᾶς ἀγνοοῦντας. καὶ ὁ Νικήτης ἔφη· Πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἠκούσαμεν ἄπιστα, τούτου δὲ τοῦ λόγου ἀνοητότερον οὐ προσεδοκίσαμεν ἀκοῦσαι. εἰ γὰρ δαίμων ὑποκρίνεται εἶναι τοῦ τεθνεώτος ἡ ψυχὴ, τίς τῆς ψυχῆς χρεία γίνεται ἵνα χωρισθῇ τοῦ σώματος; οὐκ αὐτοὶ δὲ παρόντες ἠκούσαμεν σου, τοῦ σκίηνους τὴν ψυχὴν ὀρκίζοντος; πῶς δὲ καὶ ἄλλου ὀρκιζομένου ἕτερος μὴ ὀρκισθεὶς ὡς φοβηθεὶς ὑπακούει; οὐκ ἐξετασθεὶς δὲ καὶ σὺ ὑφ' ἡμῶν ποτε διὰ τί ἐνίστε καὶ παύονται αἱ παρεδρίαί, ἔφης ὅτι· Ψυχὴ πληρώσασα τὸν ὑπὲρ γῆς χρόνον, ὃν ἡμελλεν ἐν σώματι διατελεῖν, εἰς ἄδην πορεύεται· προσετίθει δὲ λέγων ὅτι τῶν ἰδίῳ θανάτῳ τελευτησάντων αἱ ψυχαί, ἐπειδὴ αὐτόθι εἰς ἄδην χωρήσασαι φρουροῦνται, οὐκ εὐκόπως ἐλθεῖν ἀφίενται.

Ταῦτα τοῦ Νικήτου εἰπόντος Ἀκύλας αὐτὸς πάλιν ἔφη· Ἐβουλόμην παρὰ σοῦ τοῦτο μόνον μαθεῖν, Σίμων, εἴτε ψυχὴ εἴτε δαίμων ἐστὶν τὸ ὀρκιζόμενον, τί φοβούμενον οὐ παραπέμπεται τοὺς ὄρκους; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Κόλασιν γὰρ παρακούσασα οἶδεν μέλλειν παθεῖν. καὶ ὁ Ἀκύλας ἔφη· Οὐκοῦν εἰ ὀρκιζομένη ψυχὴ ἔρχεται, καὶ κρίσις γίνεται. εἰ οὖν αἱ ψυχαὶ ἀθάνατοι γίνονται καὶ κρίσις πάντως γίνεται, ὥστ' ἂν καὶ τοὺς ἐπὶ κακῇ πράξει ὀρκισθέντας καταδικασθῆναι παρακούσαντας, πῶς οὐ πεφόβησαι σὺ ἀναγκάζειν, τῶν ἀναγκαζομένων ἐπὶ παρακοῇ κολαζομένων; τὸ γὰρ ἤδη σε μὴ παθεῖν ἐφ' οἷς ἔδρασας οὐ θαῦμα, ἐπεὶ μήπω κρίσις ἐστίν, ἵνα σὺ μὲν δίκην δῶς περὶ ὧν ἠνάγκασας, τὸ δὲ ἀναγκασθὲν ὑπὸ συγγνώμην γένηται ὡς τῆς κακῆς πράξεως τὸν ὄρκον προτιμήσαν. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ὠργίσθη, θάνατον ἡμῖν ἀπειλήσας, εἰ μὴ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραττόμενα σιωπῶμεν.

Ταῦτα τοῦ Ἀκύλα εἰπόντος, ἐγὼ Κλήμης ἐπυθόμην τίνα ἄρα ἐστὶν ἃ ποιεῖ θαυμάσια. οἱ δὲ ἔλεγόν μοι ὅτι ἀνδριάντας ποιεῖ περιπατεῖν καὶ ἐπὶ πῦρ κυλιόμενος οὐ καίεται, ἐνίστε δὲ καὶ πέταται καὶ ἐκ λίθων

ἄρτους ποιεῖ, ὄφρις γίνεται, εἰς αἶγα μεταμορφοῦται, διπρόσωπος γίνεται, εἰς χρυσὸν μεταβάλλεται, θύρας κεκλεισμένας ἀνοίγει, σίδηρον λυεῖ, ἐν δείπνοις εἶδωλα παντοδαπῶν ἰδεῶν παρίστησιν, τὰ ἐν οἰκίᾳ σκεύη ὡς αὐτόματα φερόμενα πρὸς ὑπηρεσίαν βλέπεσθαι ποιεῖ τῶν φερόντων οὐ βλεπομένων. ταῦτα αὐτῶν λεγόντων ἀκούων ἐθαύμαζον. ἐμαρτύρουν δὲ πολλὰ τὰ τοιαῦτα αὐτοὶ παρόντες ἱστορηκένοι.

Τούτων οὕτως ἠθέντων ὁ καλὸς Πέτρος καὶ αὐτὸς τοῦ λέγειν ἤρξατο· Συνορᾶν ὑμᾶς δεῖ, ἀδελφοί, τοῦ τῆς συζυγίας κανόνος τὴν ἀλήθειαν, οὐ μὴ ἀφιστάμενός τις οὐκ ἔχει πλανηθῆναι. ἐπεὶ γάρ, ὡς ἔφαμεν, δυικῶς καὶ ἐναντίως πάντα ἔχοντα ὀρώμεν καὶ ὡς πρώτη νύξ, εἶτα ἡμέρα, καὶ πρῶτον ἄγνοια, εἶτα γνῶσις, καὶ πρῶτον νόσος, εἶτα ἴασις, οὕτως πρῶτα τὰ τῆς πλάνης τῷ βίῳ ἔρχεται, εἶθ' οὕτως τὸ ἀληθὲς ἐπέρχεται, ὡς τῇ νόσῳ ὁ ἰατρός. αὐτίκα γοῦν τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν ἔθνους ἀπὸ τῆς τῶν Αἰγυπτίων κακουχίας μέλλοντος λυτροῦσθαι, πρῶτον διὰ τῆς ὀφιωθείσης ἄβδου, ἣτις τῷ Ἀαρὼν ἐδόθη, αἱ νόσοι ἐγίνοντο, καὶ εἶθ' οὕτως εὐχαῖς Μωυσέως αἱ ἰάσεις ἐπεφέροντο. καὶ νῦν δὲ τῶν ἔθνῶν μελλόντων ἀπὸ τῆς κατὰ τὰ εἶδωλα λυτροῦσθαι θρησκείας, ἢ κακία πάλιν, ὡς αὐτὴ βασιλεύουσα, προλαβοῦσα πρῶτον τὸν ἑαυτῆς ὡσπερ ὄφιν ἔπεμψε σύμμαχον, ὃν ὄρατε Σίμωνα, ποιοῦντα θαυμάσια πρὸς κατάπληξιν καὶ ἀπάτην, οὐ σημεῖα ἰατικά πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ σωτηρίαν. διὸ καὶ ὑμᾶς ἀπὸ τῶν γινομένων τεράτων τοὺς ποιοῦντας νοεῖν δεῖ τίς τίνος ἐστὶν ἐργάτης. ἐὰν ἀνωφελῆ ποιῇ τέρατα, κακίας ἐστὶν ὑπουργός· ἐὰν δὲ ἐπωφελῆ πράττη, τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡγεμῶν. τὰ μὲν οὖν ἀνωφελῆ ἐστὶν σημεῖα, ὅσα αὐτοὶ Σίμωνα εἰρήκατε πεποιηκένοι. λέγω δὲ τὸ ἀνδριάντας αὐτὸν ποιεῖν περιπατεῖν καὶ τὸ ἐπ' ἀνθράκων αὐτὸν πεπυρωμένων κυλίεσθαι καὶ δράκοντα γίνεσθαι, εἰς αἶγα μεταμορφωθῆναι, εἰς ἀέρα πτῆναι, καὶ ὅσα τοιαῦτά τινα, εἰς ἴασις ἀνθρώπων μὴ γινόμενα, προσαπατᾶν φύσιν ἔχει πολλούς. τὰ δὲ τῆς οἰκτίρμονος ἀληθείας σημεῖα ἐστὶ φιλάνθρωπα, ἅτινα ἠκούσατε τὸν κύριον πεποιηκότα κάμῃ μετ' ἐκεῖνον εὐχαῖς κατορθοῦντα· ὧν οἱ πλεῖστοι παρεστήκατε, οἱ μὲν νόσων παντοίων ἀπαλλαγέντες, οἱ δὲ δαιμόνων, οἱ δὲ ὀρθωθέντες χεῖρας, οἱ δὲ πόδας, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπολαβόντες, οἱ δὲ τὰς ἀκοὰς καὶ ἄλλα ὅσα ἄνθρωπος ποιεῖν δύναται, φιλάνθρωπου πνεύματος ἴδιος γενόμενος. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ὑπὸ τὸν ὄρθρον ἐπεισιῶν ἡμῖν Ζακχαῖος προσαγορεύσας ἔφη Πέτρῳ· Ἀνατίθεται Σίμων τὴν ζήτησιν εἰς τὴν αὔριον ἡμέραν· ἢ γὰρ σήμερον τὸ δι' ἔνδεκα ἡμερῶν αὐτοῦ τυγχάνει σάββατον. καὶ πρὸς τοῦτο ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Λέγε Σίμων· Ἐπιτέλει ὡς θέλεις μετὰ τοῦ γινώσκειν ὅτι σοὶ ἡμεῖς, ὅτε βούλει, θεοφιλεῖ προνοία ἀπαντᾶν ἐτοιμῶς ἔχομεν. καὶ ὁ μὲν Ζακχαῖος ταῦτα ἀκούσας ἀντιβάλλειν ἐξῆκει τὴν ἀπόκρισιν. ὁ δὲ ἰδὼν με ἀθυμοῦντα καὶ τὴν αἰτίαν πυθόμενος καὶ μαθὼν παρ' ἐμοῦ οὐκ ἄλλοθὲν ποθεν οὔσαν ἢ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ζήτησιν ἀναβολῆς ἔφη· Ἀγαθῇ θεοῦ προνοίᾳ ὁ προειληφῶς διοικεῖσθαι τὸν κόσμον, ὧ φίλε Κλήμης, αὐτὸς οὐκ ἄχθεται ἐπὶ τοῖς ὀπίσωποτε ἀπαντῶσιν πράγμασιν, ἀποδεδωκὼς ὅτι ὑπὸ τῆς τοῦ κρείττονος οἰκονομίας συμφερόντως τὰ πράγματα τὴν ἔκβασιν λαμβάνει· ὅθεν δίκαιον αὐτὸν

εἶναι γνούς καὶ εὐσυνειδήτως βιούς, τὸ προσπίπτον λυπηρὸν οἶδεν ὀρθῶ τῷ λογισμῷ ἀποσεῖσθαι τῆς ψυχῆς, ὅτι πρὸς ἀγαθοῦ τινος ἀγνώστου συντελούμενον ἐλθεῖν ἔχει. καὶ νῦν δὲ τοῦ μάγου Σίμωνος ἢ τῆς ζητήσεως ὑπέρθεσις μὴ σε λυπεῖτω· ἴσως γὰρ ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας εἰς τὴν σὴν γέγονεν ὠφέλειαν. διὸ ὡς ἰδίῳ σοι ὄντι οὐκ ὀκνήσω λέγειν. τῶν ἡμετέρων τινὲς ἐταῖροι τῷ Σίμωνι προσποιητῶς σύνεισιν ὡς πεισθέντες τῇ ἀθεωτάτῳ αὐτοῦ πλάνῃ, ὅπως μανθάνοντες αὐτοῦ τὰς βουλάς ἐκφαίνωσιν ἡμῖν πρὸς τὸ δύνασθαι δεινῶ ἀνδρὶ οἰκείως συναρμόσασθαι. καὶ νῦν παρ' αὐτῶν ἔμαθον ἧς μέλλει ζητήσεως ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καὶ γνούς ἐπὶ τούτῳ τῷ μὲν θεῷ ἠὲ χαρίστησα, σὲ δὲ ἔμακάρισα ἐπὶ τῇ τῆς ζητήσεως ὑπερθέσει· τῶν γὰρ μελλόντων λόγων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς διάκρισιν τῶν ἀγνοούντων λέγεσθαι σὺ πρὸ τῆς ζητήσεως ἐφοδιασθεῖς ὑπ' ἐμοῦ ἄπτωτος ἀκροατῆς γενέσθαι δυνήσει. πολλὰ γὰρ ψευδῆ κατὰ τοῦ θεοῦ προσέλαβον αἱ γραφαὶ λόγῳ τούτῳ· τοῦ προφήτου Μωυσέως γνώμη τοῦ θεοῦ ἐκλεκτοῖς τισιν ἑβδομήκοντα τὸν νόμον σὺν ταῖς ἐπιλύσεσιν παραδεδωκότος πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς ἐφοδιάζειν τοῦ λαοῦ τοὺς βουλομένους, μετ' οὐ πολὺ γραφεὶς ὁ νόμος προσέλαβέν τινα καὶ ψευδῆ κατὰ τοῦ μόνου θεοῦ τοῦ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς δημιουργήσαντος, τοῦτο τοῦ πονηροῦ δικαίῳ τινὶ λόγῳ ἐνεργῆσαι τετολμηκότος. καὶ τοῦτο γέγονεν λόγῳ καὶ κρίσει, ὅπως ἐλεγχθῶσιν τίνες τολμῶσιν τὰ κατὰ τοῦ θεοῦ γραφέντα φιληκόως ἔχειν τίνες τε στοργῇ τῇ πρὸς αὐτὸν τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα μὴ μόνον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀκούειν ἀνέχεσθαι, κἂν ἀληθῆ τυγχάνῃ, πολλῶ κρίναντες ἀσφαλέστερον περὶ εὐφήμου πίστεως κινδυνεύειν ἢ ἐπὶ βλασφημίαις λόγοις δυσσυνειδήτως βιοῦν. ὁ οὖν Σίμων τὰς κατὰ τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς γραφαῖς πειρασμοῦ χάριν προσκειμένας περικοπὰς αὐτάς, ὡς μανθάνω, βούλεται ἐλθὼν εἰς μέσον λέγειν, ὅπως τῆς πρὸς τὸν θεὸν στοργῆς ὅσους δύναται ταλαιπῶρους ἀποστῆσαι δυνηθῇ. δημοσίᾳ γὰρ αὐτάς λέγειν προσκεῖσθαι ταῖς βίβλοις οὐ βουλόμεθα, ἐπεὶ πτύραντες ἀμαθεῖς ὄχλους αὐτοῦ τοῦ πονηροῦ Σίμωνος τὸ θέλημα ποιοῦμεν. μήπω γὰρ τὸ διακριτικὸν ἔχοντες φεύζονται ἡμᾶς ὡς ἀσεβοῦντας ἢ ὡς οὐ μόνον τῶν βλασφημῶν περικοπῶν ψευδῶν οὐσῶν ἀποστήσονται τοῦ λόγου. διὸ ἀνάγκη ἔχομεν, συγκατατιθέμενοι ταῖς ψευδέσι περικοπαῖς, περὶ αὐτῶν ἀντιπυνθανόμενοι, εἰς ἀπορίαν αὐτὸν μὲν φέρειν, τοῖς δὲ εὐγνωμονοῦσιν τῶν κατὰ τοῦ θεοῦ ἠθεισῶν περικοπῶν μετὰ πείραν πίστεως ἰδίᾳ παρέχειν τὴν ἐπίλυσιν, ἣτις μίαν καὶ σύντομον ἔχει τὴν ὁδόν. ἔστιν δὲ ἡδε· πᾶν λεχθὲν ἢ γραφὲν κατὰ τοῦ θεοῦ ψευδὸς ἐστίν. ὅτι δὲ ἀληθῶς τοῦτο οὐ μόνον εὐφημίας ἔνεκεν λέγομεν, ἀλλὰ καὶ ἀληθείας, μετὰ βραχὺ προϊόντος τοῦ λόγου πληροφορήσω. ὅθεν σύ, φίλτατέ μοι Κλήμης, ἐπὶ τῷ τὸν Σίμωνα πρὸς τὴν ζήτησιν μίαν τὴν ἐνεστῶσαν ὑπερθέσθαι ἡμέραν οὐκ ὀφείλεις λυπεῖσθαι· σήμερον γὰρ πρὸ τῆς ζητήσεως προεφοδιαζόμενος περὶ τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς προσκειμένων περικοπῶν, ἐπὶ τῆς ζητήσεως περὶ τοῦ μόνου καὶ ἀγαθοῦ, τοῦ καὶ τὸν κόσμον πεποιηκότος, διακριθῆναι οὐκ ὀφείλεις, ἀλλὰ καὶ θαυμάσεις ἐπὶ τῆς ζητήσεως πῶς οἱ ἀσεβεῖς τὰ πλήθη

τῶν ὑπὲρ θεοῦ εἰρημένων ἐν ταῖς γραφαῖς παραλιπόντες, τὰ κατ' αὐτοῦ εἰρημένα περιβλεπόμενοι χαίροντες φέρουσιν, καὶ οὕτως οἱ ἀκροαταί, ἀγνοίας αἰτία τὰ κατὰ τοῦ θεοῦ πιστεύσαντες, τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀπόβλητοι γίνονται. διὸ σύ, προφάσει ὑπερθέσεως τὸ μυστήριον τῶν γραφῶν μαθῶν, κερδήσας εἰς θεὸν μὴ ἀμαρτάνειν ἀπαραβλήτως χαρήση. Κάγὼ Κλήμης ἀκούσας ἔφην· Ἀληθῶς χαίρω καὶ χάριν ὁμολογῶ τῷ κατὰ πάντα εὐεργέτη θεῷ· πλὴν αὐτὸς οἶδεν ὅτι ἄλλο τι φρονεῖν οὐ δυνήσομαι ἢ τὰ πάντα ὑπὲρ θεοῦ φρονεῖν. ὅθεν μὴ με ὑπολάβης ὡς ἀμφιβάλλοντα τοῖς ὑπὸ σοῦ ἠθεῖσιν ἢ καὶ ἠθησομένοις πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἵνα μαθῶν καὶ αὐτὸς ἄλλον εὐγνωμόνως μαθεῖν θέλοντα διδάξαι δυνηθῶ. διὸ λέγε μοι τίνα ἐστὶν τὰ προσκείμενα ψευδῆ ταῖς γραφαῖς καὶ πῶς ὅτι ὄντως ψευδῆ τυγχάνει. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Καὶ εἰ μὴ μου ἐπύθου, ἐγὼ τῇ τάξει διεξιῶν τῶν λόγων παρεῖχον <ἂν> τὴν ἀπόδειξιν, ἣν ὑπεσχόμην. πλὴν ἄκουσον πῶς αὐτοῦ πολλὰ καταψεύδονται αἱ γραφαί, ὡς εἶση ἐντυγχάνων αὐταῖς· παραδείγματος δὲ ἕνεκα τὰ ἠθησόμενα αὐτάρκως ἔξει. οὐκ οἶμαι δέ, ὦ φίλε Κλήμης, εἰ δυνήσεται τις, κἂν βραχεῖάν τινα πρὸς θεὸν στοργὴν καὶ εὐγνωμοσύνην ἀποσῶν, παραδέξασθαι ἢ κἂν ἀκοῦσαι τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα. πῶς δὲ ἔστιν αὐτόν τινα μοναρχικὴν ψυχὴν ἔχειν καὶ ὄσιον γενέσθαι, προειληφότα ὅτι πολλοὶ εἰσιν θεοὶ καὶ οὐχ εἷς; εἰ δὲ καὶ εἷς, ἐν πολλοῖς ἀτοπήμασιν εὐρίσκων αὐτόν, τίς ὄσιος σπουδάσει γενέσθαι, τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν διὰ τὰ ἴδια τῆς φύσεως ἀτοπήματα ἐλπίσας μὴ ἐπέρχεσθαι τὰ ἄλλων ἀδικήματα; διὸ ἀπειθὴ πιστεύειν ὅτι ὁ τῶν ὄλων δεσπότης, «ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν» καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἑτέροις συνάρχει ἢ ὅτι ψεύδεται (εἰ γὰρ ψεύδεται, καὶ τίς ἀληθεύει;) ἢ ὅτι «πειράζει» ὡς ἀγνοῶν (καὶ τίς προγινώσκει;). εἰ δὲ «ἐνθυμεῖται» καὶ «μεταμελεῖται», καὶ τίς νῶ τέλειος καὶ γνώμη ἔμμοнос; εἰ δὲ «ζηλοῖ», καὶ τίς ἀσύγκριτος; εἰ δὲ «σκληρύνει καρδίας», καὶ τίς σοφίζει; εἰ δὲ τυφλοῖ καὶ κωφοῖ, καὶ τίς δέδωκεν ὄραν καὶ ἀκούειν; εἰ δὲ ἀποστερεῖν συμβουλεύει, καὶ τίς δικαιοσύνην νομιτεύει; εἰ δὲ «ἐνπαίζει», καὶ τίς εἰλικρινής; εἰ δὲ ἀδυνατεῖ, καὶ τίς πάντα δύναται; εἰ δὲ ἀδικεῖ, καὶ τίς δίκαιος; εἰ δὲ «κακὰ κτίζει», καὶ τίς ἀγαθὰ πράξει; [εἰ δὲ κακὰ ποιεῖ, καὶ τίς ἀγαθὰ;] εἰ δὲ «τὸ πῖον ὄρος» ἐπιθυμεῖ, καὶ τίνοσ τὰ πάντα; εἰ ψεύδεται, καὶ τίς ἀληθεύει; εἰ ἐν σκηνῇ οἰκεῖ, καὶ τίς ἀχώρητος; εἰ δὲ ὀρέγεται κνίσης καὶ θυσιῶν καὶ θυμάτων καὶ προσχύσεων, καὶ τίς ἀπροσδεὴς καὶ τίς ἅγιος καὶ τίς καθαρὸς καὶ τίς τέλειος; εἰ λύχνους καὶ λυχνίας τέρπεται, καὶ τίς τοὺς φωστῆρας ἔταξεν ἐν οὐρανῷ; εἰ ἐν γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ καὶ καπνῷ σύνεστιν, καὶ τίς φῶς ὦν φωτίζει τὸν μέγιστον αἰῶνα; εἰ διὰ σαλπύγγων καὶ ὀλολυγμῶν καὶ βολίδων καὶ τοξευμάτων προσέρχεται, καὶ τίς ἢ τῶν ὄλων προσδόκιμος γαλήνη; εἰ πολέμους αὐτὸς ἀγαπᾷ, καὶ τίς εἰρήνην θέλει; εἰ «τὰ κακὰ» αὐτὸς «κτίζει», καὶ τίς ἀγαθὰ δημιουργεῖ; εἰ ἄστοργος αὐτός, καὶ τίς φιάνθρωπος; εἰ αὐτὸς πιστὸς οὐκ ἔστιν περὶ ὧν ὑπισχνεῖται, καὶ τίς πιστευθήσεται; εἰ αὐτὸς πονηροὺς καὶ μοιχοὺς καὶ φονεῖς ἀγαπᾷ, καὶ τίς ἔσται

δίκαιος κριτής; εἰ αὐτὸς «μεταμελεῖται», καὶ τίς βέβαιος; εἰ αὐτὸς κακοῦς ἐκλέγεται, καὶ τίς ἀγαθοῦς προσίεται; διό, ὡς τέκνον Κλήμης, ἔπεχε μὴ ἄλλο τι φρονήσης περὶ τοῦ θεοῦ ἢ ὅτι αὐτὸς μόνος ἐστὶν θεὸς καὶ κύριος καὶ πατήρ, ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, δημιουργός, μακρόθυμος, ἐλεήμων, τροφεύς, εὐεργέτης, φιλανθρωπιαν νομιτεύων, ἀγνείαν συμβουλεύων, αἰώνιος, αἰωνίους ποιῶν, ἀσύγκριτος, ταῖς τῶν ἀγαθῶν ψυχαῖς οἰκίζόμενος, ἀχώρητος καὶ χωρούμενος, ὁ ἐν ἀπείρῳ τὸν μέγαν αἰῶνα ὡς κέντρον πήξας, ὁ οὐρανὸν ἐφαπλώσας καὶ γῆν πιλώσας, ὕδωρ ταμιεύσας, ἄστρα ἐν οὐρανῷ διαθείς, πηγὰς [γῆ] βρύσας, καρποὺς ἐκφύσας, ὄρη ὑψώσας, θάλασσαν περιορίσας, ἀνέμους τε καὶ πνεύματα διατάξας, ὁ τὸ περιέχον σῶμα ἐν ἀπείρῳ πελάγει «πνεύματι βουλής» ἀσφαλισάμενος. οὗτος ἡμῶν δικαστής, εἰς ὃν ἀποβλέποντας χρὴ τὰς ἑαυτῶν κατορθοῦν ψυχὰς, πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ νοοῦντας, αὐτὸν εὐφημοῦντας, πεπεισμένους ὅτι τῆ αὐτοῦ μακροθυμίας πάντων τὴν προπέτειαν εἰς φανερόν ἄγων μόνος ἀγαθός ἐστιν. καὶ οὗτος ἐπὶ τέλει τοῦ παντὸς ἐκάστῳ τῶν τετολμηκότων ἂ μὴ ἐχρῆν δίκαιος προκαθεσθῆσεται κριτής.

Ταῦτα ἐγὼ Κλήμης ἀκούσας ἔφην· Ἀληθῶς τοῦτο θεοσέβεια, τοῦτο ἀληθῶς εὐσέβεια. πάλιν τε ἔφην· Ἦθελον μαθεῖν οὖν διὰ τί οὕτως ἐγράφησαν αἱ βίβλοι. μέμνημαι γὰρ ὡς ἔφης ὅτι εἰς ἔλεγχον τῶν μελλόντων τολμᾶν πιστεύειν τι λεγόμενον κατὰ τοῦ θεοῦ. πλὴν ἐπεὶ χαρίζη ἡμῖν πυνθάνεσθαί σου ὡς βουλόμεθα, πυνθάνεσθαι τολμῶμεν, σοῦ κελεύσαντος. εἴ τις βουληθεῖη, φίλτατε Πέτρε, λέγειν ἡμῖν· Ἀληθῆ ἐστὶν τὰ γεγραμμένα, κἂν σοὶ ψευδῆ δοκῆ τὰ κατὰ τοῦ θεοῦ· ἠθέντα· πῶς ἀποκριθῶμεν αὐτῷ; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Εὐ εἶπας πυθόμενος, εἰς γὰρ σὴν ἀσφάλειαν ἔσται· πλὴν ἄκουσον. ἐπειδὴ πολλά ἐστὶν τὰ ὑπὸ τῶν γραφῶν εἰρημένα κατὰ τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ ἐπεῖγον τῆς ὥρας [διὰ τὴν ἐσπέραν], ἕνα ὃν βούλει λόγον πυθοῦ καὶ ἐπιλύσομαι, δείξας αὐτὸν ψευδῆ οὐχ ὅτι μόνον κατὰ τοῦ θεοῦ εἴρηται, ἀλλ' ὅτι ὄντως ψευδῆς ἐστὶν. καγὼ ἀπεκρινάμην· Μαθεῖν θέλω πῶς τῶν γραφῶν ἀγνοεῖν λεγουσῶν τὸν θεὸν σὺ γινώσκοντα αὐτὸν ἀποδειξαι δύνασαι. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Εὐκόπως ἐλεγχθῆναι δυνάμενον προέτεινας ἡμῖν· πλὴν ἄκουσον πῶς οὐδὲν ἀγνοεῖ θεός, ἀλλὰ καὶ προγινώσκει. ὁ δὲ πυνθάνομαί σου, πρῶτον ἀπόκριναί μοι. ὁ τὰς βίβλους γράψας καὶ εἰπὼν πῶς ὁ κόσμος ἐκτίσθη καὶ ὅτι οὐ προγινώσκει ὁ θεός, ἄνθρωπος ἦν ἢ οὐ; καγὼ ἔφην· Ἄνθρωπος. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ἀνθρώπῳ οὖν ὄντι πόθεν δυνατὸν ἦν εἰδέναι ἀψευδῶς, πῶς ὁ κόσμος ἐκτίσθη καὶ ὅτι ὁ θεὸς οὐ προγινώσκει; καγὼ αἰσθόμενος ἤδη τὴν ἐπίλυσιν ὑπομειδιῶν ἔφην· Ὅτι προφήτης ἦν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰ οὖν ὁ προφήτης, ἄνθρωπος ὢν, οὐδὲν ἠγνόει διὰ τὸ ἀπὸ θεοῦ εἰληφέναι τὴν πρόγνωσιν, πῶς ἂν αὐτὸς ὁ δεδωκῶς ἀνθρώπῳ τὸ προγινώσκειν, θεὸς ὢν, ἠγνόει; καγὼ ἔφην· Ὅρθῶς ἔφης. καὶ ὁ Πέτρος· Ἔτι οὖν, ἔφη, εἰς αὐτὸ συνδιαπόρησόν μοι. ὠμολογημένου ἡμῖν ὅτι ὁ θεὸς πάντα προγινώσκει, ἀνάγκη πᾶσα τὰς λεγούσας αὐτὸν γραφὰς ἀγνοεῖν ψεύδεσθαι, τὰς δὲ γινώσκειν αὐτὸν λεγούσας ἀληθεύειν. καγὼ ἔφην· Ἀνάγκη οὕτως ἔχειν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰ οὖν τῶν γραφῶν

ἃ μὲν ἐστὶν ἀληθῆ, ἃ δὲ ψευδῆ, εὐλόγως ὁ διδάσκαλος ἡμῶν ἔλεγεν· «Γίνεσθε τραπεζῖται δόκιμοι», ὡς τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς τινῶν μὲν δοκίμων ὄντων λόγων, τινῶν δὲ κιβδήλων. καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ψευδῶν γραφῶν πλανωμένοις οἰκείως τῆς πλάνης ἐξέφανε τὴν αἰτίαν λέγων· «Διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰ ἀληθῆ τῶν γραφῶν· οὐ εἴνεκεν ἀγνοεῖτε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ». καὶ γὰρ ἔφην· Πάνυ καλῶς. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Οὐκοῦν εὐλόγως οὔτε κατὰ τοῦ θεοῦ πιστεύω οὔτε κατὰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ ἀναγραφέντων δικαίων, ἀσεβῶς φρονεῖν προλαμβάνων· ὡς γὰρ πέπεισμαι, οὔτε Ἀδὰμ παραβάτης ἦν, ὁ ὑπὸ τῶν τοῦ θεοῦ χειρῶν κυοφορηθείς, οὔτε Νῶε μέθυσος ἦν, ὁ ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον δίκαιος εὑρεθείς, οὔτε δὲ Ἀβραὰμ τρισὶν ἅμα συνῆει γυναῖξιν, ὁ διὰ σωφροσύνην πολυτεκνίας καταξιώθεις, οὔτε Ἰακώβ τετράσιν ἐκοινωνῶναι, ὧν δύο καὶ ἀδελφαὶ ἐτύγχανον, ὃς δεκαδύο φυλῶν ὑπάρξας πατήρ καὶ τὴν τοῦ διδασκάλου ἡμῶν παρουσίαν ἐσήμανεν ἐλθεῖν· οὐ Μωυσῆς φρονεὺς ἦν καὶ παρὰ ἱερέως εἰδώλου κρίνειν ἐμάνθανεν, ὁ παντὶ τῷ αἰῶνι τὸν τοῦ θεοῦ νόμον προφητεύσας καὶ δι' ὀρθὴν φρόνησιν «πιστὸς οἰκονόμος» μαρτυρηθείς. πλὴν καὶ τούτων σοὶ τὴν ἐπίλυσιν μετὰ τῶν ὁμοίων ἐπὶ καιροῦ παρέξω. τοῦ δὲ λοιποῦ, ὡς ὄρας, ἐπειδὴ ἐσπέρα κατείληφεν, τὰ σήμερον ἠθέντα αὐτάρκως ἐχέτω. ἄλλοτε δὲ εἰ βούλει, περὶ ὧν θέλεις, θαρρῶν ἡμῖν πυνθάνου, καὶ ἡμεῖς χαίροντες ἀόκνως ἐπιλύσομεν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐγήγερται. καὶ οὕτως τροφῆς μεταλαβόντες εἰς ὕπνον ἐτράπημεν. κατελήφει γὰρ ἡ νύξ.

[ΟΜΙΛΙΑ Γ.]

Δύο μὲν οὖν διελθουσῶν ἡμερῶν, ἐπιφωσκούσης δὲ τρίτης, πρὸς τὸ διαλεχθῆναι τῷ Σίμωνι ἐξυπνισθεὶς ἐγὼ Κλήμης καὶ οἱ συνόντες ἐταῖροι ὑπὸ τὰς δευτέρας τῶν ἀλεκτρυόνων φωνάς, εὔρομεν τὸν μὲν λύχνον ἔτι φαίνοντα, τὸν δὲ Πέτρον γονυκλινῆ προσευχόμενον. συντελέσας οὖν τὴν δέησιν, ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν ἡμᾶς πρὸς τὸ ἀκοῦσαι ἐτοιμῶς ἔχοντας, ἔφη· Γινώσκεις ὑμᾶς θέλω ὅτι οἱ καθ' ἡμετέραν πρόνοιαν συνόντες τῷ Σίμωνι, ὅπως τὰς βουλάς αὐτοῦ μανθάνοντες ὑποβάλλωσιν ἡμῖν, ἵνα δυνώμεθα πρὸς τὴν τῆς κακίας αὐτοῦ ποικιλίαν ἀρμόσασθαι, αὐτοὶ πέμψαντες ἐδήλωσαν ἡμῖν λέγοντες· Σίμων σήμερον, καθὰ συνετάξατο, ἐτοιμὸς ἐστὶν ἀπὸ τῶν γραφῶν ἐπὶ πάντων ἐλθῶν ἀποδεικνύει μὴ τοῦτον εἶναι θεὸν ἀνώτατον, «ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν» καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλον τινὰ ἄγνωστον καὶ ἀνώτατον ὡς ἐν ἀπορρήτοις ὄντα θεὸν θεῶν· ὃς δύο ἔπεμψε θεοὺς, ἀφ' ὧν ὁ μὲν εἷς ἐστὶν ὁ κόσμον κτίσας, ὁ δὲ ἕτερος ὁ τὸν νόμον δούς· καὶ ταῦτα μηχανᾶται λέγειν, ὅπως τῶν τὸν ἕνα καὶ μόνον μελλόντων σέβειν θεόν, «ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν», τὴν ὀρθὴν προεκλύσει πίστιν. ταῦτα ἀκούσας πῶς οὐκ ἂν ἠθύμῃσα; διὸ καὶ ὑμᾶς τοὺς συνόντας μοι ἀδελφοὺς εἰδέναί ἠθέλησα ὡς οὐ μετρίως τὴν ψυχὴν ἀλγῶ, ἐνορῶν τὸν μὲν πονηρὸν πρὸς δοκιμὴν ἀνθρώπων ἐγρηγορότα, τοὺς δὲ ἀνθρώπους τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πάνυ ἀμελοῦντας. ἐμηχανήσατο γὰρ τοῖς ἀπὸ ἐθνῶν μέλλουσιν περὶ τῶν ἐπιγείων ξοάνων πείθεσθαι ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοί, ἐτέρων πολλῶν θεῶν δόξας εἰσενεγκεῖν, ὅπως, ἐὰν παύσωνται τῆς κάτω πολυθέου μανίας, ἐτέρως ἢ καὶ χεῖρον κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ μοναρχίας λέγειν ἀπατηθήσονται, ἵνα μηδέποτε τὰ τῆς μοναρχίας προτιμήσαντες οὐπώποτε ἐλέους τυχεῖν δυνηθῶσιν. ταύτης δὲ τῆς τόλμης ἔνεκα ὁ Σίμων ταῖς ψευδέσιν τῶν γραφῶν περικοπαῖς ὠπλισμένος πολεμεῖν ἡμῖν προσέρχεται. καὶ τὸ δεινότερον ὅτι ἀφ' ὧν πεπίστευκε προφητῶν τοιαῦτα δογματίζειν κατὰ τοῦ ὄντως θεοῦ οὐ πεφόβηται. καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς ἐκ προγόνων παρεληφόσιν τὸν τὰ πάντα κτίσαντα σέβειν θεόν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπατᾶν δυναμένων βίβλων τὸ μυστήριον, οὐδὲν δυνήσεται, τοῖς δὲ ἀπὸ ἐθνῶν, τὴν πολύθεον ὑπόληψιν σύντροφον ἔχουσιν καὶ τῶν γραφῶν τὰ ψευδῆ οὐκ εἰδόσιν, πολὺ δυνήσεται οὐ μόνον αὐτός, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλος τις τοῖς ἀπὸ ἐθνῶν κατὰ τοῦ θεοῦ κενόν τινα, ὅμοιον ὀνειρώ, πλουσίως κεκοσμημένον ὑψηγήσεται μῦθον, πιστευθήσεται τῷ ἐκ παίδων τὸν νοῦν αὐτῶν τὰ κατὰ τοῦ θεοῦ λεγόμενα ἐθισθῆναι λαμβάνειν. σπάνιοι δὲ τινες οἱ μὲν αὐτῶν ἔσσονται, ὡς ἐκ πλήθους ὀλίγοι, οἵτινες δι' εὐγνωμοσύνην οὐ θελήσουσι κατὰ τοῦ τὰ πάντα κτίσαντος θεοῦ κακὸν λόγον αὐτὸ κἂν ἀκοῦσαι μόνον· οἷς μόνοις ἀπὸ ἐθνῶν οὖσιν σωθῆναι γενήσεται. μὴ οὖν ὑμῶν τις τὸν Σίμωνα παντελῶς μεμφέσθω ἢ καὶ ἄλλον τινά· οὐδὲν γὰρ ἀδίκως γίνεται, ὅπου καὶ τὰ τῶν γραφῶν ψευδῆ εὐλόγως πρὸς δοκιμὴν ἔχοντα τυγχάνει.

Κἀγὼ Κλήμης ἀκούσας ἔφη· Πῶς λέγεις, κύριε, καὶ τὰ τῶν γραφῶν

ψευδῆ εὐλόγως πρὸς δοκιμὴν ἀνθρώπων ἔχειν; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Τὰ ψευδῆ τῶν γραφῶν αἰτήματι κακίας δικαίω τινὶ λόγῳ γραφῆναι συνεχωρήθη· εὐλόγως δὲ λέγω οὕτως· Ἐν ταῖς θεολογίαις ὁ πονηρὸς τοῦ ἀγαθοῦ τὸν θεὸν οὐκ ἔλαττον ἀγαπῶν ἐνὶ μόνῳ ἀπολείπεται τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καὶ τῶν ἀγνοίας αἰτία ἀσεβούντων οὐ συγγινώσκων, στοργῇ τῇ πρὸς τὸ ἀσεβούμενον τῶν ἀσεβούντων ἐπιθυμεῖ τὸν ὄλεθρον, οὐδὲ τὴν ἴασιν αὐτοῖς προσφέρων. ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἰᾶσθαι πάντας θέλει ταῖς μεταμελείαις, σσζει δὲ μόνους τοὺς ἐγνωκότητας τὸν θεόν. τοὺς δὲ ἀγνοοῦντας οὐκ ἰᾶται, οὐχ ὅτι οὐ θέλει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔξεστιν τὰ ἡτοιμασμένα τοῖς υἱοῖς τῆς βασιλείας ἀγαθὰ τοῖς διὰ τὸ ἀδιάκριτον ἀλόγοις ζσοις παρεικασθεῖσιν παρασχεῖν. τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ τοῦ τὸν κόσμον πεποιηκότος καὶ ἡμᾶς κτίσαντος καὶ πάντα παρεσχηκότος τοιαύτη πέφυκεν φύσις, παντὸς οὐδὴποτε ἐκτὸς ὄρων θεοσεβείας ὄντος καὶ μὴ βλασφημοῦντος αὐτοῦ τὸ ἅγιον πνεῦμα, στοργῇ τῇ πρὸς αὐτὸν εἰς αὐτὸν φέρειν τὴν ψυχὴν, ὑπ' αὐτοῦ εἰς αὐτὴν ἔρωτος ἰδέα . κἂν ἀμαρτωλὸς ᾦ, μετὰ τὸ κατ' ἀξίαν ὧν ἔπραξεν κολασθῆναι σσζεσθαι φύσιν ἔχει. εἰ δὲ τις αὐτὸν ἀρνήσεται ἢ ἐτέρως πως λόγῳ εἰς αὐτὸν ἀσεβήσῃ, ἔπειτα μετανοήσῃ, κολασθήσεται μὲν ἐφ' ὧν εἰς αὐτὸν ἤμαρτεν, σωθήσεται δέ, ὅτι ἐπιστρέψας ἠγάπησεν. ἴσως δὲ τῇ τῆς εὐσεβείας ὑπερβολῇ καὶ τῆς ἰκεσίας [ἢ] καὶ τοῦ κολασθῆναι ἀπολυθήσεται, συγγνώμης τῆς ἀμαρτίας μετὰ τῆς μετανοίας δεδωκὼς τὴν ἄγνοιαν. οἱ δὲ μὴ μετανοήσαντες διὰ τῆς τοῦ πυρὸς κολάσεως καὶ τὸ τέλος ἔξουσιν, κἂν ἐν τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ὀσιώτατοι ὦσιν· ἀλλ' ὡς ἔφην, μεμετρημένου αἰῶνος τὸ πέμπτον πυρὶ αἰωνίῳ κολασθέντες ἀποσβεσθήσονται. εἶναι γὰρ εἰς αἰεὶ οὐκέτι δύνανται οἱ εἰς τὸν αἰεὶ καὶ μόνον ἀσεβήσαντες θεόν. ἢ δὲ εἰς αὐτὸν ἀσεβεία ἐστὶν τὸ ἐν τῷ τῆς θεοσεβείας λόγῳ ὄντα τελευτᾶν λέγοντα ἄλλον εἶναι θεόν, ἢ ὡς κρείττονα ἢ ὡς ἥττονα ἢ ὀπίσωποτε λέγοντα παρὰ τὸν ὄντως ὄντα. ὁ γὰρ ὄντως ὧν οὗτός ἐστιν, οὗ τὴν μορφήν τὸ ἀνθρώπου βαστάζει σῶμα, οὗ εἶνεκεν ὁ οὐρανὸς καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ὑπέμειναν δουλεύειν, κατ' οὐσίαν κρείττονες ὄντες, τῷ κατ' οὐσίαν χεῖροσι διὰ τὴν τοῦ κρείττονος μορφήν. τοσοῦτον ὁ θεὸς ὑπὲρ πάντα εὐεργέτηκεν τὸν ἄνθρωπον, ἵνα εἰς τὸ πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὐεργέτην ἀγαπήσας ὑπὸ αὐτῆς τῆς ἀγάπης καὶ εἰς δευτέρον αἰῶνα διασωθῆναι δυναθῆ. αὐτάρκης οὖν εἰς σωτηρίαν ἢ εἰς θεὸν ἀνθρώπων στοργῇ. εἰδὼς δὲ ὁ πονηρὸς, ἡμῶν σπευδόντων τοῖς ἀπὸ ἐθνῶν πιστεύειν μέλλουσιν ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ ἐν ψυχαῖς σπεῖρειν τὴν ἀθανατοποιὸν πρὸς αὐτὸν ἀνθρώπων στοργῇ, αὐτὸς ὁ πονηρὸς κατὰ τῶν ἀγνοούντων ἱκανὸν ὄπλον ἔχων πρὸς ὄλεθρον σπουδάζει πολλῶν θεῶν ἢ καὶ ἐνὸς ὡς κρείττονος σπεῖραι τὴν ὑπόληψιν, ἵνα συλλαβόντες καὶ συνπεισθέντες ἂ μὴ θέμις, ἀποθανόντες ὡς ἐπὶ μοιχείας ἐγκλήματι τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀποβληθῶσιν. ἄξιός οὖν τῆς ἀποβολῆς πᾶς κατὰ τῆς θεοῦ μοναρχίας αὐτὸ μόνον κἂν ἀκούσαί τι τοιοῦτον θελήσας· εἰ δ' ὡς γραφαῖς τεθαρρηκῶς κατὰ τοῦ θεοῦ τολμᾷ τις κἂν ἀκούειν, πρῶτον ἐκεῖνό μοι συνενθυμηθήτω ὅτι, ἂν τις εὐλόγον ἐαυτῷ δόγμα ὡς βούλεται ἀναπλάσῃ, ἔπειτα αὐταῖς ἐνκύψῃ, δυνατὸς ἔσται πολλὰς ὑπὲρ οὗ ἐπλά-

σατο δόγματος ἀπ' αὐτῶν μαρτυρίας φέρειν. πῶς οὖν ἐπὶ ταύταις κατὰ τοῦ θεοῦ θαρρεῖν ἔστιν, ἐν αἷς ἢ πάντων βουλή εἰσευρίσκεται;

Αὐτίκα γοῦν Σίμων αὐρίον ἡμῖν συνζητεῖν μέλλων, δημοσίᾳ κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ μοναρχίας τολμᾷν θέλων, πολλὰς ἐξ αὐτῶν τῶν γραφῶν φωνὰς ἐνεγκεῖν ἔχει, ὅτι πολλοὶ εἰσιν θεοί, εἷς δέ τις οὐχ ὁ τὸν κόσμον κτίσας τούτου ἀνώτερος· καὶ ὁμῶς τὰς ἀποδείξεις ἐγγράφους ἔχει παρασχεῖν. καὶ ἡμεῖς δὲ ἐξ αὐτῶν πολλὰς περικοπὰς δεῖξαι σαφῶς ἔχομεν, ὅτι εἷς ἐστὶν θεὸς οὗτος ὁ τὸν κόσμον κτίσας καὶ «ἄλλος οὐκ ἔστιν πλὴν αὐτοῦ». ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἄλλως πῶς εἰπεῖν θελήσει, ἔξει καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτῶν ὡς βούλεται περὶ ὧν βούλεται τὰς ἀποδείξεις παρασχεῖν. πάντα γὰρ αἱ γραφαὶ λέγουσιν, ἵνα μηδεὶς τῶν ἀγνωμόνως ζητούντων τὸ ἀληθὲς εὕρη, ἀλλ' ὃ βούλεται, τοῦ ἀληθοῦς τοῖς εὐγνώμοσιν τετηρημένου. εὐγνώμοσύνῃ δὲ ἐστὶν τὸ πρὸς τὸν τοῦ εἶναι ἡμᾶς αἴτιον ἀποσσεῖν στοργήν. ὅθεν πρὸ πάντων εἰδέναι ὀφείλει ὅτι οὐδαμῶθεν αὐτὴν εὕρισκει, εἰ μὴ ἂν ἀπὸ προφήτου ἀληθείας. προφήτης δὲ ἀληθὴς ἐστὶν ὁ πάντα πάντοτε εἰδῶς, ἔτι δὲ καὶ τὰς πάντων ἐννοίας, ἀναμάρτητος, ὡς περὶ θεοῦ κρίσεως πεπληροφορημένος. διὸ ἡμεῖς ὀφείλομεν περὶ τῆς προγνώσεως αὐτοῦ μὴ ἀπλῶς διαλαμβάνειν, ἀλλ' εἰ δύνатаι ἄνευ ἐτέρας προφάσεως συνεστάναι αὐτοῦ ἢ πρόγνωσις. ἃ γὰρ οἱ ἰατροὶ προλέγουσιν, ὑποβεβλημένην ὕλην ἔχοντες τοῦ νοσοῦντος τὸν σφυγμόν (καὶ οἱ μὲν πτηνά, οἱ δὲ θύματα, καὶ ἄλλοι ἄλλας ὕλας πολλὰς διαφόρους ὑποβεβλημένας ἔχοντες) προλέγουσιν, καὶ προφήται οὐκ εἰσίν. εἰ δὲ βουληθεῖ τις λέγειν τὴν διὰ τῶν τοιούτων πρόρρησιν τῆ ὄντως ἐνφύτῳ προγνώσει ὁμοίαν εἶναι, πολὺ ἠπάτηται. τὰ γὰρ τοιαῦτα παρόντα μὴνυεῖ μόνον, καὶ ταῦτα εἰ ἀληθεύει (ἄλλως δὲ μοι καὶ αὐτὰ εὐχρηστεῖ πρόγνωσιν γὰρ εἶναι συνίστησιν), ἢ δὲ τοῦ μόνου καὶ ἀληθοῦς πρόγνωσις οὐ μόνον τὰ παρόντα ἐπίσταται, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ <τοῦ> μέλλοντος αἰῶνος ἀπέραντον ἐκτείνει τὴν προφητείαν, καὶ οὐδενὸς δεῖται πρὸς ἐπίγνωσιν προφητεύων ἀμαυρὰ καὶ ἀμφίβολα, ἵνα ἄλλου προφήτου χρεῖαν ἔχη τὰ λεγόμενα πρὸς ἐπίγνωσιν, ἀλλὰ ἠτὰ καὶ ἀπλᾶ, ὡσπερ ὁ διδάσκαλος ἡμῶν καὶ προφήτης ὧν ἐνφύτῳ καὶ ἀεννάῳ πνεύματι πάντα πάντοτε ἠπίστατο. διὸ τεθαρρηκότως ἐξετίθετο περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, λέγω δὲ πάθη, τόπους, ὄρους· προφήτης γὰρ ὧν ἄπταιστος, ἀπείρω ψυχῆς ὀφθαλμῶ πάντα κατοπτέων ἐπίσταται λανθάνων. εἰ δὲ παραδεξόμεθα καὶ ἡμεῖς (ὡς οἱ πολλοὶ) ὅτι καὶ ὁ ἀληθὴς προφήτης οὐ πάντοτε, ἀλλ' ἐνίοτε (ὅτε ἔχει τὸ πνεῦμα καὶ διὰ τοῦτο) προγινώσκει, ὁπότε δὲ οὐκ ἔχει, ἀγνοεῖ, –ἐὰν οὕτως ὑπολάβωμεν, καὶ ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν καὶ ἄλλους ἐνεδρεύσομεν. τὸ γὰρ τοιοῦτον μανικῶς ἐνθουσιῶντων ἐστὶν ὑπὸ πνεύματος ἀταξίας, τῶν παρὰ βωμοῖς μεθυσάντων καὶ κνίσσης ἐνφορουμένων. τινὲ γὰρ προφητείαν ἐπαγγέλλεσθαι θέλοντι ἐὰν συγχωρηθῆ πιστεύεσθαι ἐν οἷς ψεύστης φωρᾶται ὅτι τότε τὸ τῆς προγνώσεως ἅγιον οὐκ εἶχεν πνεῦμα, οὐκ εὐέλεγκτος ἔσται ψεύστης ὑπάρχων προφήτης ἐν οἷς γὰρ ὡς πολλὰ λέγων ὀλίγα ἐπιτυχάνει, τότε τὸ πνεῦμα ἔχειν πιστεύεται, ἔτι τε τὰ πρῶτα ἔσχατα λέγει, τὰ ἔσχατα πρῶτα, τὰ γενόμενα ὡς ἐσόμενα, τὰ ἐσόμενα ὡς ἤδη γεγονότα,

ἀλλὰ καὶ ἀνακόλουθα καὶ ἐξ ἄλλων ὑψηρῆμενα καὶ μεταμεμορφωμένα, ἃ δὲ μεμειωμένα, ἀνίδεια, ἀνόητα, ἀμφίβολα, λοξά, ἄδηλα, πάσης κεκραγότα δυσσυνειδησίας. ὁ δὲ ἡμέτερος διδάσκαλος οὐδὲν τι τοιοῦτο ἐγοητεύσατο, ἀλλ' (ὡς φθάσας εἶπον) προφήτης ὢν ἐνφύτῳ καὶ ἀεννάῳ πνεύματι πάντα πάντοτε ἐπιστάμενος τεθαρρηκῶς ἐξετίθετο, ὡς προέλεγεν σαφῶς πάθη, τόπους, ἐνπροθέσμους χρόνους, τρόπους, ὄρους. αὐτίκα γοῦν περὶ τοῦ ἀγιάσματος προλέγων ἔφη «Ὅρατε τὰς οἰκοδομὰς ταύτας; ἀμὴν ὑμῖν λέγω, λίθος ἐπὶ λίθον οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε, ὃς οὐ μὴ καθαιρεθῆ» καὶ «Οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, καὶ ἡ καθαίρεσις ἀρχὴν λήψεται. ἐλεύσονται γὰρ καὶ καθιοῦσιν ἐνταῦθα καὶ περιχαρὰ κώσουσιν καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἐνταῦθα κατασφάζουσιν». ὁμῶς καὶ τὰ ἐξῆς εἶρηκεν σαφεῖ φωνῇ ἅτινα αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἔχομεν· ἵνα ἐφ' ὧν ὁ λόγος ἐρρέθη, καὶ τὸ ἔργον γένηται. πρὸς γὰρ πίστιν ἀκουόντων τὸν λόγον τῆς ἀποδείξεως ὁ τῆς ἀληθείας ποιεῖται προφήτης. πλὴν πολλοὶ εἰσιν τῆς πλάνης κήρυκες, ἕνα τὸν τῆς κακίας ἡγεμόνα ἔχοντες· ὧ λόγῳ τῆς ἀληθείας εἰς ὧν καὶ αὐτὸς τῆς εὐσεβείας ἡγεμῶν ἐν ἰδίῳ καιροῖς τοὺς πάντας καθαρὸς εὐρεθέντας ἔξει προφήτας. ἡ δὲ πολλῆ τῶν πεπλανημένων αἰτία γέγονεν αὕτη, τὸ μὴ πρότερον νοῆσαι τὸν τῆς συζυγίας λόγον, ὃν ἰδίᾳ ὑμῖν ἐκάστοτε οὐ παύσομαι ἐκτιθέμενος κεφαλαιωδῶς· πολὺ γὰρ τὸ κατ' εἶδος λέγειν. ὑμεῖς οὖν τῶν λεγομένων γένεσθέ μοι φιλαλήθεις κριταί. τοῦ δὲ λέγειν ἄρξομαι ἤδη.

Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα πεποιηκότος τὸ μέγα καὶ ἅγιον τῆς προγνώσεως αὐτοῦ πνεῦμα εἰ μὴ τῷ ὑπὸ χειρῶν αὐτοῦ κυοφορηθέντι ἀνθρώπῳ δση τις ἐσχηκέναι, πῶς ἔτι ἐτέρῳ τῷ ἐκ μυσσαρᾶς σταγόνοσ γεννηθέντι ὁ ἀπονέμων οὐ τὰ μέγιστα ἀμαρτάνει; καὶ οὐκ οἶμαι αὐτὸν συγγνώμης τυγχάνειν, κἂν ὑπὸ νόθου γραφῆς κατὰ τοῦ πάντων πατρὸς δεινὰ νοεῖν ἀπατηθεῖ· ὁ γὰρ εἰκόνα (καὶ ταῦτα αἰωνίου βασιλέως) ὑβρίσας τὴν ἀμαρτίαν εἰς ἐκεῖνον ἀναφερομένην ἔχει, οὐπὲρ καθ' ὁμοίωσιν ἢ εἰκῶν ἐτύγχανεν οὔσα. ἀλλὰ (φησὶν) ἀμαρτήσαντα κατέλιπεν τὸ θεῖον πνεῦμα. οὐκοῦν συνήμαρτεν. καὶ πῶς ὁ τοῦτο λέγων οὐ κινδυνεύει; ἀλλὰ μετὰ τὸ ἀμαρτήσαι εἰλήφει τὸ πνεῦμα. ἀδίκους ἄρα δέδοται. καὶ ποῦ τὸ δίκαιον; ἀλλὰ δικαίοις καὶ ἀδίκους ἐπιχορηγεῖται. τοῦτο πάντων ἀδικώτατον. οὕτως πᾶν ψεῦσμα, κἂν μυρίαὶ ἐπινοαίαι βοηθῆται, τὸν ἔλεγχον κἂν ἐν μακρῷ χρόνῳ λαβεῖν ἔχει. μὴ ἀπατᾶσθε. ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐδὲν ἠγνόει. ὁπότε καὶ ὁ δημοσίᾳ κείμενος νόμος, ἀγνοίας ἐνκλήματι διὰ τοὺς ἀναξίους σκέπων αὐτόν, τοὺς ἀληθείας γλιχομένους ἐπ' αὐτόν ἀναπέμπει λέγων· «Ἐξέτασον τὸν πατέρα σου καὶ ἐρεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἀναγγελοῦσίν σοι». τοῦτον ἐχρῆν τὸν πατέρα ζητῆσαι, τούτους τοὺς πρεσβυτέρους ἐπιζητῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἐζήτησας τίνος ἐστὶν ὁ τῆς βασιλείας χρόνος, τίνος ἢ τῆς προφητείας καθέδρα, καίτοι αὐτοῦ ἑαυτὸν μηνύοντος τῷ λέγειν· «Ἐπὶ τῆς καθέδρας Μωυσέως ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα ὅσα λέγουσιν ὑμῖν, ἀκούετε αὐτῶν». αὐτῶν δὲ εἶπεν ὡς τὴν κλεῖδα τῆς βασιλείας πεπιστευμένων, ἥτις ἐστὶν γνῶσις, ἢ μόνῃ τὴν πύλην τῆς ζωῆς ἀνοῖξαι δύναται, δι' ἧς μόνῃς εἰς

τὴν αἰωνίαν ζωὴν εἰσελθεῖν ἔστιν. ἀλλὰ ναί (φησί), κρατοῦσι μὲν τὴν κλεῖν, τοῖς δὲ βουλομένοις εἰσελθεῖν οὐ παρέχουσιν. διὰ τοῦτο (φημί) αὐτὸς τῆς καθέδρας ἐγερθεῖς, ὡς πατὴρ ὑπὲρ τέκνων, τὰ ἀπὸ αἰῶνος ἐν κρυπτῷ ἀξίοις παραδιδόμενα κηρύσσων, μέχρις αὐτῶν ἔθνων τὸν ἔλεον ἐκτείνων καὶ ψυχὰς πάντων ἐλεῶν, ἰδίου αἵματος ἡμέλει. μέλλοντος γὰρ αἰῶνος βασιλεὺς εἶναι κατηξιωμένος πρὸς τὸν νῦν ἐνπροθέσμῳ παρειληφότα νόμῳ τὴν βασιλείαν <...> καὶ τὸ μέγιστον ὅπερ αὐτὸν λῖαν ἐλύπει ἔστιν τοῦτο ὅτι, ὑπὲρ ὧν ὡς τέκνων τὴν μάχην ἐποιεῖτο, ὑπ' αὐτῶν ἀγνοίας αἰτία ἐπολεμεῖτο. καὶ ὅμως ἠγάπα καὶ τοὺς μισοῦντας καὶ ἔκλαιε τοὺς ἀπειθοῦντας καὶ εὐλόγει τοὺς λοιδοροῦντας, ἠύχετο ὑπὲρ ἐχθραίνοντων. καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἐποίει ὡς πατὴρ, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς ὡς πρὸς ἀδελφοὺς ἔχοντας τὰ ὅμοια ποιεῖν ἐδίδασκεν. τοῦτο πατὴρ, τοῦτο προφήτης, τοῦτο εὐλογον τὸ αὐτὸν ἰδίῳ τέκνων βασιλεῦσαι, ἵνα τῇ ἐκ πατρὸς πρὸς τέκνα στοργῇ καὶ τῶν τέκνων πρὸς τὸν πατέρα ἐνδιαθέτω τιμῇ αἰώνιος εἰρήνη γενέσθαι δυναθῇ. τοῦ γὰρ εὐλόγου βασιλεύοντος, ἐπὶ τοὺς βασιλευμένους ἀληθῆς χαρὰ περὶ τοῦ βασιλεύοντος γίνεται.

Πλὴν ἐπὶ τὸν πρῶτον τῆς ἀληθείας ἐπάνειμι λόγον. ἐὰν τῷ ὑπὸ χειρῶν θεοῦ κυοφορηθέντι ἀνθρώπῳ τὸ ἅγιον Χριστοῦ μὴ δῶ τις ἔχειν πνεῦμα, πῶς ἐτέρῳ τινὶ ἐκ μυσσαρᾶς σταγόνας γεγεννημένῳ διδοὺς ἔχειν οὐ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖ; τὰ δὲ μέγιστα εὐσεβεῖ, ἐὰν ἐτέρῳ μὲν μὴ δῶ ἔχειν, ἐκεῖνον δὲ μόνον ἔχειν λέγει ὅς ἀπ' ἀρχῆς αἰῶνος ἅμα τοῖς ὀνόμασιν μορφᾶς ἀλλάσσω τὸν αἰῶνα τρέχει μέχρις ὅτε ἰδίῳ χρόνων τυχῶν, διὰ τοὺς καμάτους θεοῦ ἐλέει χρισθεῖς, εἰς αἰὶ ἔξει τὴν ἀνάπαυσιν. οὗτος ἄρχειν τε καὶ κυριεύειν πάντων τῶν ἐν ἀέρι καὶ γῆ καὶ ὕδασι τετίμηται· πρὸς τούτοις δὲ αὐτοῦ τοῦ πεποικηκότος τὸν ἄνθρωπον τὴν πνοὴν ἔσχεν, ψυχῆς ἄρρηκτον περιβολὴν, ὅπως ἀθάνατος εἶναι δυναθῇ. οὗτος αὐτὸς μόνος ἀληθῆς ὑπάρξας προφήτης ἐκάστῳ ζῶν κατ' ἀξίαν τῆς φύσεως, καθὼς ὁ πεποικηκὼς αὐτόν, οἰκειῶς τέθεικεν τὰ ὀνόματα. εἴ τι γὰρ ἐπωνόμασεν, τοῦτο ἦν καὶ ἐκ τοῦ πεποικηκότος ὄνομα τῷ γεγεννημένῳ. διὸ πῶς ἔτι φυτοῦ χρεῖαν εἶχε προσλαβεῖν, ἵνα τί ποτ' ἔστιν ἴδη καλὸν ἢ κακόν; «ἐνετέλλετο». ἀλλὰ ταῦτα πιστεύουσιν οἱ ἄκριτοι, οἱ ἄλογον θηρίον θεοῦ τοῦ κτίσαντος αὐτοῦς τε καὶ τὰ πάντα εὐεργετικώτερον γεγενῆσθαι οἰηθέντες. πλὴν τούτῳ σύζυγος συνεκτίσθη θήλεια φύσις, πολὺ ἀποδέουσα αὐτοῦ, ὡς οὐσίας μετουσία, ὡς ἡλίου σελήνη, ὡς φωτὸς τὸ πῦρ. αὕτη τοῦ νῦν κόσμου ὡς θήλεια ὁμοίου ἄρχουσα πρώτη προφήτις εἶναι πεπίστευται, μετὰ πάντων τῶν «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» προφητεῖαν ἐπαγγελλομένη. ὁ δὲ ἕτερος, ὡς «υἱὸς ἀνθρώπου» ἄρσεν ὧν, καὶ τὰ διαφέροντα ὡς ἄρσενι τῷ μέλλοντι αἰῶνι προφητεύει. δύο οὖν ἡμῖν γενικαὶ ἔστωσαν προφητεῖαι· ἡ μὲν ἀρσενικὴ (καὶ διωρίσθω ὅτι ἡ μὲν πρώτη ἄρσεν οὕσα δευτέρα τοῦ λοιποῦ τέτακται κατὰ τὸν τῆς προόδου λόγον, ἡ δὲ δευτέρα θήλυς οὕσα πρώτη ὠρίσθη ἔρχεσθαι ἐν τῇ τῶν συζυγιῶν προελεύσει)–ἡ μὲν οὖν «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» οὕσα, ὡς θήλεια τοῦ νῦν κόσμου ἐπαγγελλομένη, ἀρσενικὴ εἶναι πιστεύεσθαι θέλει. διὸ κλέπτουσα τὰ τοῦ ἄρσενος σπέρματα καὶ

τοῖς ἰδίοις τῆς σαρκὸς σπέρμασιν ἐπισκέπουσα ὡς ὅλα ἴδια συνεκφέρει τὰ γεννήματα, τουτέστιν τὰ ἔμματα. καὶ τὸν παρόντα ἐπίγειον πλοῦτον ὡς προῖκα δώσειν ἐπαγγέλλεται, τῷ ταχεῖ <τὸ βραδύ>, τὸ βραχὺ τῷ μείζονι ὑπαλλάξαι θέλουσα. πολλοὺς μέντοι θεοὺς λέγειν καὶ ἀκούειν οὐ μόνον τολμῶσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ γενέσθαι πιστεύουσα, καὶ ἐλπίδι τοῦ γενέσθαι ὃ μὴ ἔχει φύσιν καὶ ὃ ἔχει προσαπολλύουσα, καὶ ὡς θήλεια <έν> ἐνμηνίους γινομένη προφάσει θυσιῶν αἰμάσσεται καὶ οὕτως τοὺς ψαύοντας αὐτῆς μολύνει. ἐπὰν δὲ συλλαβοῦσα τοὺς προσκαίρους τίκτη βασιλεῖς, τοὺς αἶμα πολὺ χέοντας ἐγείρει πολέμους. τοὺς δὲ παρ' αὐτῆς μαθεῖν ἀλήθειαν ὀρεγομένους τῷ τὰ πάντα λέγειν [τὰ] ἐναντία καὶ πολλὰς καὶ διαφόρους παρέχειν ὑπουργίας, ζητοῦντας αἰεὶ καὶ μηδὲν εὐρίσκοντας, μέχρις αὐτοῦ θανάτου καθίστησιν· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ ἀνθρώποις τυφλοῖς θανάτου κεῖται πρόφασις· πλάνα γὰρ καὶ ἀμφίβολα καὶ λοξὰ προφητεύουσα τοὺς πιστεύοντας ἀπατᾷ. διὸ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτῆς ἀφοτερίζον ἐπέθηκεν ὄνομα, καλέσασα Κάιν, ὃ διχῆ ἔχει τῆς ἐρμηνείας τὴν ἐκδοχὴν· ἐρμηνεύεται γὰρ καὶ κτήσις καὶ ζῆλος, ὡς ζηλοῦν αὐτοῦ μέλλοντος ἐν τοῖς ἐσομένοις ἢ γυναῖκα ἢ κτήματα ἢ τὴν τῶν γονέων πρὸς αὐτὸν στοργήν. εἰ δ' ἄρα μηδὲν τούτων γένηται, καὶ οὕτως τὸ «κτῆμα» λέγεσθαι καλῶς ἐπιτέτευκται· αὐτὸν γὰρ πρῶτον ἐκτήσατο. ὅπερ αὐτῇ καὶ ἐχρησίμευσεν· «φονεὺς» γὰρ ἦν «καὶ ψεύστης» καὶ μετὰ ἀμαρτιῶν ἡσυχάζειν μηδὲ ἐπὶ τῷ ἄρχειν θέλων. ἔτι μὴν καὶ οἱ ἀπὸ τῆς τούτου διαδοχῆς προεληλυθότες πρῶτοι μοιχοὶ ἐγένοντο· καὶ ψαλτήρια καὶ κιθάρας ἡρμόσαντο καὶ χαλκεῖς ὄπλων πολεμικῶν ἐγένοντο. διὸ καὶ ἡ τῶν ἐγγόνων προφητεία, μοιχῶν καὶ ψαλτηρίων γέμουσα, λανθανόντως διὰ τῶν ἡδυπαθειῶν ὡς τοὺς πολέμους ἐγείρει. ὃ δὲ ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων προφητείαν ἔμφυτον ψυχῆς ἰδίαν ἔχων, ἠτώσ ὡς ἄρσην τοῦ μέλλοντος αἰῶνος τὰς ἐλπίδας μηνύων τὸν αὐτοῦ υἱὸν προσηγόρευσε Ἰαβελ, ὃ ἄνευ πάσης ἀμφιβολίας πένθος ἐρμηνεύεται. πενθεῖν γὰρ τοῖς αὐτοῦ υἱοῖς παρέχει τοὺς ἐξαπατωμένους ἀδελφούς αὐτῶν, ἀψευστὶ αὐτοῖς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὴν παράκλησιν ὑπισχνούμενος. θεὸν ἕνα μόνον αἰτεῖν λέγει, θεοὺς οὔτε αὐτὸς λέγει οὔτε ἄλλω λέγοντι πιστεύει. καλὸν ὃ ἔχει τηρεῖ καὶ ἐπὶ πλείονα αὖξει. θυσίας, αἶματα, σπονδὰς μισεῖ. ἀγνοῦς, καθαρούς, ὀσίους ἀγαπᾷ. πῦρ βωμῶν σβέννυσιν. πολέμους καταργεῖ, εἰρήνην διδάσκει. σωφροσύνην ἐντέλλεται. τὰς ἀμαρτίας καθαιρεῖ. γάμον νομιτεῖ, ἐγκράτειαν συγχωρεῖ, εἰς ἀγνείαν πάντας ἄγει. ἐλεημονικοὺς ποιεῖ. δικαιοσύνην νομιτεῖ, τοὺς τελείους αὐτῶν σφραγίζει καὶ τὸν τῆς ἀναπαύσεως λόγον ἐκφαίνει. ἠτὰ προφητεύει, σαφῆ λέγει. πῦρ αἰώνιον κολάσεως πυκνῶς ὑπομιμνήσκει, βασιλείαν θεοῦ συνεχῶς καταγγέλλει. πλοῦτον οὐράνιον μηνύει, δόξαν ἀναφαίρετον ὑπισχνεῖται, τῆς ἀμαρτίας τὴν ἄφεσιν ἔργῳ δείκνυσιν. καὶ τί δεῖ λέγειν; ὃ ἄρσην ὅλος ἀλήθεια. ἢ θήλεια ὅλη πλάνη, ὃ δὲ ἐξ ἄρσηνος καὶ θηλείας γεγονὼς ἂ μὲν ψεύδεται, ἂ δὲ ἀληθεύει. ἢ γὰρ θήλεια ἰδίῳ αἵματι ὡσπερ ἐρυθρῷ πυρὶ περιβάλλουσα τὸ τοῦ ἄρσηνος λευκὸν σπέρμα, ἀλλοτριόις ἐρείσμασιν ὀστέων τὸ ἀσθενὲς αὐτῆς συνίστησιν καὶ τῷ τῆς σαρκὸς προσκαίρῳ ἄνθει

τέρπουσα καὶ βραχείαις ἡδοναῖς τοῦ λογισμοῦ τὴν ἰσχὺν ὑποσυλῶσα τοὺς πλείονας εἰς μοιχείαν ἄγει καὶ οὕτως τοῦ μέλλοντος καλοῦ στερίσκει νυμφίου. νύμφη γὰρ ἔστιν ὁ πᾶς ἄνθρωπος, ὁπότεν τοῦ ἀληθοῦς προφήτου λευκῶ λόγῳ ἀληθείας σπειρόμενος φωτίζεται τὸν νοῦν. διὸ ἐνὸς μόνου τοῦ τῆς ἀληθείας προφήτου ἀκούειν δεῖ, εἰδότα ὅτι ὁ παρ' ἐτέρου σπαρεῖς λόγῳ, μοιχείας ἔγκλημα λαβὼν, ὡς ὑπὸ νυμφίου τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐκβάλλεται. τοῖς δὲ τὸ μυστήριον εἰδόσιν ὑπὸ ψυχικῆς μοιχείας καὶ θάνατος γίνεται. ὁπότεν ἡ ψυχὴ ὑφ' ἐτέρων σπαρῆ, τότε ὡς πορνεύσασα ἢ μοιχευσαμένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐγκαταλείπεται καὶ οὕτως τὸ ἔμψυχον σῶμα, τοῦ ζωοποιοῦ πνεύματος χωρισθέν, εἰς γῆν ἀναλύεται, καὶ τοῦ ἀμαρτήματος ἢ κατ' ἀξίαν κόλασις ἐν τῷ τῆς κρίσεως καιρῷ ἀποδίδεται τῇ ψυχῇ μετὰ τὴν τοῦ σώματος ἀνάλυσιν· ὡσπερ ἐπ' ἀνθρώπων ἢ ἐπὶ μοιχείᾳ φωραθεῖσα πρῶτον τῶν οἴκων ἐκβάλλεται, εἴθ' ὕστερον ἐπὶ καταδίκη κρίνεται.

Τοῦ Πέτρου τοῦτον αὐτὸν μέλλοντος ἡμῖν τελείως ἐκφαίνειν τὸν μυστικὸν λόγον, Ζακχαῖος ἤκεν λέγων· Ἦδη λοιπόν, ὦ Πέτρε, καιρὸς πρὸς τὸ ἐκβάνα διαλεχθῆναί σε. πολὺς γὰρ ἐπὶ τῆς αὐλῆς συναθροισθεὶς ἀναμένει σε ὄχλος, οὗ ἐν μέσῳ ὡς πολέμαρχος ὑπ' αὐτοῦ δορυφορούμενος ἔστηκε Σίμων. ὁ δὲ Πέτρος ἀκούσας, εὐχῆς χάριν ὑποχωρήσαί μοι κελεύσας ὡς μήπω εἰληφότεν τὸ πρὸς σωτηρίαν βάπτισμα, τοῖς ἤδη τελείοις ἔφη· Ἐγερθέντες εὐξώμεθα, ἵνα ὁ θεὸς τοῖς ἀνεκλείπτου αὐτοῦ οἰκτιρμοῖς συνεργήσῃ μοι ὀρμῶντι πρὸς σωτηρίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντων ἀνθρώπων. καὶ ταῦτ' εἰπὼν εὐξάμενος ἐξῆει εἰς τὸν ὑπαιθρον τῆς αὐλῆς τόπον μέγαν ὄντα, ἔνθα συνεληλυθότες ἦσαν πολλοὶ τοῦ ἐποπτεῦσαι χάριν, τῆς διακρίσεως αὐτοῦ ἐπὶ τὸ σπεύδειν τοῦ ἀκούειν σπουδαιοτέρους πεποιηκίας. στας οὖν καὶ ἰδὼν μετὰ πολλῆς ἡσυχίας τὸν πάντα λαὸν εἰς αὐτὸν ἀτενίζοντα, Σίμωνα δὲ τὸν μάγον εἰς μέσον ἐστῶτα, τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως· Εἰρήνη εἴη πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐτοιμῶς ἔχουσιν δεξιὰς διδόναι τῇ τοῦ θεοῦ ἀληθείᾳ, ἣν αὐτοῦ μεγάλην τε καὶ ἀσύγκριτον ἐν τῷ νῦν κόσμῳ ὑπάρχουσαν δωρεὰν ὁ ἀποστείλας ἡμᾶς, τοῦ ἐν ὑπεροχῇ συμφέροντος ἀψευδῆς ὑπάρχων προφήτης, ταύτην ἡμῖν ἐνετείλατο προφάσει προσηγορίας πρὸ τῶν τῆς διδασκαλίας λόγων ὑμῖν ἐπιφθέγγεσθαι, ἵνα, ἐὰν ἦ τις ἐν ὑμῖν εἰρήνης τέκνον, διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν καταλάβῃ αὐτὸν ἢ εἰρήνην, εἰ δὲ ταύτην λαβεῖν ὑμῶν τις μὴ θέλοι, τότε ἡμεῖς ἀποτιναζάμενοι εἰς μαρτυρίαν τῶν ποδῶν ἡμῶν τὸν ἐκ τῶν ὁδῶν κονιορτόν, ὃν διὰ τοὺς καμάτους βαστάξαντες ἠνέγκαμεν πρὸς ὑμᾶς ὅπως σωθῆτε, εἰς ἐτέρων ἀπίωμεν οἰκίας καὶ πόλεις. καὶ ἀληθῶς ὑμῖν λέγομεν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῷ τῆς ἀπειθείας τόπῳ ἐνδιατελεῖν· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ εὐλογον ἄφ' ἑαυτῶν οὐκ ἐνοήσατε· δεύτερον, ὅτι ἀκούσαντες τὰ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἤλθετε πρὸς ἡμᾶς τρίτον, ὅτι καὶ ἐλθοῦσιν ἡμῖν ἠπειθήσατε. διὸ φειδόμενοι ὑμῶν προῖκα εὐχόμεθα τὴν εἰρήνην ἡμῶν ἐλθεῖν ἐφ' ὑμᾶς. εἰ οὖν ταύτην ἔχειν θέλετε, δεῖ ὑμᾶς προθύμως τὸ μὴ ἀδικεῖν ἀναδέξασθαι καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι γενναίως φέρειν, ὅπερ ἀνθρώπου φύσις οὐκ ἂν ὑποσταίῃ, ἐὰν μὴ πρότερον

τοῦ ἐν ὑπεροχῇ συμφέροντος τὴν γνῶσιν λάβῃ, ὅπερ ἐστὶν τὸ εἰδέναι τοῦ πάντα ὑπερέχοντος τὴν δικαίαν φύσιν ὅτι ἀδικουμένους ἐκδικῶν τιμωρεῖ καὶ τοὺς εὐσεβοῦντας εἰς ἀεὶ εὐεργετεῖ. ὑμεῖς οὖν ὡς θεοῦ δοῦλοι εὐγνώμονες, ἀφ' ἑαυτῶν τὸ εὐλογον νοοῦντες, τὴν αὐτῷ ἀρέσκουσιν ἀναδέξασθε πολιτείαν, ἵνα οὕτως αὐτὸν φιλοῦντες καὶ φιλούμενοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἀεὶ τὸ συμφέρον ἔχητε· αὐτῷ γὰρ μόνῳ τὸ παρασχεῖν δυνατώτατόν ἐστιν, τῷ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι συστησαμένῳ, οὐρανὸν δημιουργήσαντι, γῆν πιλώσαντι, θάλασσαν περιορίσαντι, τὰ ἐν ἄδη ταμιεύσαντι καὶ τὰ πάντα ἀέρι πληρώσαντι. οὗτος μόνος τὴν μίαν καὶ πρώτην μονοειδῆ οὐσίαν τετραχῶς καὶ ἐναντίως ἔτρεψεν, εἶτα μίξας μυρίας κράσεις ἐξ αὐτῶν ἐποίησεν, ἵνα εἰς ἐναντίας φύσεις τετραμμένα καὶ μεμιγμένα τοῦ ζῆν ἡδονὴν ἐκ τῆς ἀντισυζυγίας ἐργάσωνται. ὁμῶς αὐτὸς μόνος δῆμους ἀγγέλων καὶ πνευμάτων βουλήν νεύματι δημιουργήσας ἔπλησε τοὺς οὐρανοὺς ὡς καὶ τὸ φαινόμενον στερέωμα ἄστροις ἐκόσμησεν, οἷς καὶ τρίβους ὥρισεν καὶ δρόμον ἔταξεν. γῆν ἐπίλωσεν εἰς καρπῶν αὐξήσιν, θάλασσαν δὲ περιώρισεν, ἐνύδροις οἴκησιν ἀφορίσας. τὰ ἐν ἄδη ταμιεύει, ψυχῶν χῶρον ὀνομάσας· τὰ δὲ πάντα ἔπλησεν ἀέρος, ἵνα πάντα τὰ ζῶα πρὸς τὸ ζῆν ἀδεῶς ἀναπνέειν ἔχη. ὦ τῆς μεγάλης θεοῦ φρονίμου χειρός, τῆς ἐν πᾶσιν πάντα ποιούσης. μυρίος γὰρ ὄχλος πτηνῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγένηται καὶ οὗτος ποικίλος, πρὸς τὸν ἕτερον κατὰ πάντα ἐξηλλαγμένος, λέγω δὲ τὰ τε χρώματα, ἀμφη, ὄνυχας, βλέμματα, γνώμας, φθέγματα καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. πόσαι δὲ καὶ φυτῶν διάφοροι ἰδέαι, χρώμασιν καὶ ποιότησιν καὶ ὁδοῖς ἀπειροῖς διωρισμένα. πόσα δὲ τῆς χέρσου ζῶα καὶ τῶν ἐν ὕδασιν, ὧν ἀδύνατον εἰπεῖν σχήματα, μορφάς, θέσεις, χρώματα, βίους, γνώμας, φύσεις, ὄχλον. ἔτι τε ὁρέων πλήθη καὶ ὕψη, λίθων διαφοράς, μυχοὺς φοβερούς, πηγὰς, ποταμούς, λίμνας, θαλάσσας, λιμένας, νήσους, ὕλας, οἰκουμένην τε πᾶσαν καὶ ἀοικίτους τόπους. πόσα δὲ καὶ ἄλλα ἄγνωστα τυγχάνει, στοχασμὸν ἀνθρώπων ἐκπεφευγότα. τῶν δὲ ἐν καταλήψει ὄντων τίς ἀνθρώπων ἓνα ὄρον οἶδεν; λέγω δὲ πῶς οὐρανὸς εἰλεῖται, πῶς ἄστρα φέρεται καὶ τίνας ἔχουσιν τὰς μορφὰς καὶ τοῦ ζῆν τὴν σύστασιν τίνες τε οἱ τούτων ἀερώδεις τρίβοι-πόθεν τε καὶ τὰ ἀνέμων πνεύματα περιωθεῖται καὶ διαφορὸς ἔχει τὰς ἐνεργείας-πόθεν ἀνελλιπῶς βρῦουσιν αἱ πηγαὶ καὶ ἀέναοι ποταμοὶ γινόμενοι· εἰς θάλασσαν καταντῶσιν καὶ οὔτε ὅθεν ἔρχονται κενοῦται οὔτε ὅπου ἀπέρχονται πληροῦσιν-μέχρι ποῦ τοῦ ἀπεράντου ταρτάρου τὸ ἀπειρον βάθος-ἐπὶ τίνι ἄρα ἐπαιωρεῖται ὁ πάντα περιέχων οὐρανός, πῶς νέφη ἐξ ἀέρος βρῦει καὶ εἰς ἀέρα συνπίνεται, τίς φύσις βροντῶν καὶ ἀστραπῶν, χιόνων, χαλάζης, ὀμίχλης, κρυστάλλων, καταγίδων, ὄμβρων, νεφῶν αἰωρουμένων καὶ πῶς φυτὰ <καὶ> ζῶα πλάσσει καὶ ταῦτα διαφοραῖς ἀναριθμήτοις πάσῃ ἀκριβεῖα συνεχῶς ἀποτελουμένη. ὁμῶς ἔάν τις τὸ πᾶν ἀκριβῶς λογισμῶ συνίδῃ, εὐρήσει δι' ἀνθρώπων τὸν θεὸν πεποηκότα· οἱ γὰρ ὄμβροι καρπῶν ἕνεκα γίνονται, ἵνα ἀνθρώπος μεταλάβῃ καὶ ζῶα τραφῇ ὅπως ἀνθρώπῳ χρησιμεύῃ-καὶ ἥλιος φαίνει καὶ τὸν ἀέρα εἰς τέσσαρας τροπὰς

τρέπει, ἵνα ἕκαστος καιρὸς τὰ ἴδια ἀνθρώπῳ παράσχη-καὶ πηγαὶ βρύουσι, ἵνα πόμα ἀνθρώποις δοθῆ. ἀλλ' ἔτι μὴν κατὰ τὸ δυνατόν τις ἐπὶ τῆς κτίσεως κυριεύει; οὐχὶ ἀνθρωπος, ὃς σοφίαν εἴληφεν γῆν γεωργεῖν, θάλασσαν πλεῖν, νηκτὰ πτηνὰ θηρία ἀγρεύειν, ἄστρων δρόμον λογιστεύειν, γῆν μεταλλεύειν, θάλασσαν σήθειν, πόλεις ἐγείρειν, βασιλεῖς ὀρίζειν, νόμους τάσσειν, δικάζειν, θεὸν ἀόρατον νοεῖν, ἀγγέλων ὀνόματα γνωρίζειν, δαίμονας ἀπελαύνειν, νόσους φαρμακείαις πειραῖσθαι παύειν, κατὰ δ' ἰοβόλων ἐρπετῶν ἐπαοιδὰς εὐρίσκειν, ἀντιπαθείας ἐπινοεῖν; εἰ δὲ εὐγνωμονεῖς, ἀνθρωπε, νενοηκῶς τὸν ἐν πᾶσιν εὐεργετήσαντά σε θεόν, καὶ ἀθάνατος ἂν ἦς, τῶν διὰ σὲ κτισθέντων δι' εὐγνωμοσύνην τὸ διαμένειν ἐχόντων. καὶ νῦν δὲ γενέσθαι δύνασαι ἄφθαρτος, ἐὰν ἐπιγνώσῃς ὃν ἔλαθες, ἐὰν ἀγαπήσῃς ὃν κατέλιπες, ἐὰν αὐτῷ μόνῳ προσεύχῃ τῷ σῶμά σου καὶ ψυχὴν κολάσαι καὶ σῶσαι δυναμένῳ. διὸ πρὸ πάντων ἐννοοῦ ὅτι οὐδεὶς αὐτῷ συνάρχει, οὐδεὶς τῆς αὐτοῦ κοινωνεῖ ὀνομασίας, τοῦτο ὃ δὴ λέγεται θεός. μόνος γὰρ αὐτὸς καὶ λέγεται καὶ ἔστιν, ἄλλον δὲ οὔτε νομίσαι οὔτε εἰπεῖν ἕξεστιν· εἰ δέ τις τολμήσειεν, αἰδίως τὴν ψυχὴν κολασθῆναι ἔχει.

Τοῦ Πέτρου ταῦτα εἰπόντος ὁ Σίμων ἕξω τοῦ ὄχλου βοῆ μεγάλη ἔφη· Τί ψευδόμενος ἀπατᾶν θέλεις τὸν παρεστῶτά σοι ἰδιώτην ὄχλον, πείθων αὐτὸν θεοὺς μῆτε νομίζειν μῆτε λέγειν ἐξὸν εἶναι, τῶν παρὰ Ἰουδαίους δημοσίων βίβλων πολλοὺς θεοὺς εἶναι λεγουσῶν; καὶ νῦν δὲ μετὰ πάντων ἀπ' αὐτῶν σοι τῶν βίβλων περὶ τοῦ δεῖν θεοὺς νομίζειν συζητῆσαι θέλω, πρότερον περὶ οὗ ἔφης θεοῦ δείξας μὴ αὐτὸν εἶναι τὴν ἀνωτάτω καὶ πάντα δυναμένην <δύναμιν> καθὸ ἀπρόγνωστός ἐστιν, ἀτελής, ἐνδεής, οὐκ ἀγαθὸς καὶ πολλοῖς καὶ μυρίοις χαλεποῖς ὑποκείμενος πάθεισιν· ὅθεν τούτου δειχθέντος ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὡς ἐγὼ λέγω, ἕτερος ἀγράφως περιλείπεται εἶναι προγνωστικός, τέλειος, ἀνενδεής, ἀγαθός, πάντων χαλεπῶν ἀπηλλαγμένος παθῶν. ὃν δὲ σὺ φῆς δημιουργόν, τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενος τυγχάνει. αὐτίκα γοῦν ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γεγονῶς Ἀδὰμ καὶ τυφλὸς κτίζεται καὶ γινώσιν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ οὐκ ἔχων παραδέδοται καὶ παραβάτης εὐρίσκεται καὶ τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται καὶ θανάτῳ τιμωρεῖται. ὁμοίως τε καὶ ὁ πλάσας αὐτόν, ἐπεὶ μὴ πανταχόθεν βλέπει, ἐπὶ τῇ Σοδόμων καταστροφῇ λέγει· «Δεῦτε καὶ καταβάντες ἴδωμεν, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται· εἰ δὲ μή, ἵνα γινῶ» καὶ ἀγνοοῦντα ἑαυτὸν δείκνυσιν. τὸ δὲ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδὰμ· «Ἐκβάλωμεν αὐτόν, μήπως ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἄψῃται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγη καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» – τὸ εἰπεῖν «μήπως» ἀγνοεῖ, τὸ δὲ ἐπαγαγεῖν· «Μήπως φαγὼν ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ φθονεῖ. καὶ τὸ γεγράφθαι ὅτι «ἐνεθυμήθη ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησεν τὸν ἀνθρωπον» καὶ μετανοεῖ καὶ ἀγνοεῖ· τὸ γὰρ «ἐνεθυμήθη» σκέψις ἐστίν, ἣ τις δι' ἀγνοίαν ὧν βούλεται τὸ τέλος ἀκριβῶσαι θέλει, ἢ ἐπὶ τῷ μὴ κατὰ γνώμην ἀποβάντι μεταμελομένου. καὶ τὸ γεγράφθαι· «Καὶ ὡσφράνθη κύριος ὁσμήν εὐωδίας» ἐνδεοῦς ἐστίν, καὶ τὸ ἐπὶ κνίση σαρκῶν ἡσθῆναι οὐκ ἀγαθοῦ. τὸ δὲ πειράζειν (ὡς γέγραπται· «Καὶ ἐπείρασεν

κύριος τὸν Ἀβραάμη) κακοῦ καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς ἀγνοοῦντος. Ὅμως ὁ Σίμων πολλὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν ἐδόκει δεικνύειν τὸν θεὸν παντὶ πάθει ὑποκείμενον. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς ταῦτα ἔφη· Εἰ μηδὲν ἀγαπᾷ ὁ κακὸς καὶ πάνυ μοχθηρὸς ἔφ' οἷς ἀμαρτάνει ἑαυτὸν ἐλέγχειν, ἀπόκριναί μοι. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Οὐκ ἀγαπᾷ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Πῶς οὖν κακὸς καὶ μοχθηρὸς εἶναι δύναται ὁ θεός, εἴπερ αὐτοῦ θελήματι τὰ κατ' αὐτοῦ κακὰ δημοσία γραφέντα προσετέθη; καὶ ὁ Σίμων· Ἐνδέχεται παρὰ προαίρεσιν αὐτοῦ ὑφ' ἐτέρας δυνάμεως τὸν κατ' αὐτοῦ γραφῆναι ἔλεγχον. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Πρῶτον οὖν τοῦτο ζητήσωμεν. εἰ μὲν ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ βουλῆς ἑαυτὸν ἤλεγξεν, ὡς φθάσας συνωμολόγησας, μοχθηρὸς οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ ὑφ' ἐτέρας δυνάμεως, ζητητέον καὶ παντὶ σθένει ἐξεταστέον μή τις αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν ὄντα ἐπὶ πᾶσιν τοῖς κακοῖς ὑπέβαλεν. καὶ ὁ Σίμων· Πρόδηλος εἶ φεύγων ἀπὸ τῶν γραφῶν τὸν κατὰ τοῦ θεοῦ σου ἀκοῦσαι ἔλεγχον. καὶ ὁ Πέτρος· Αὐτός μοι φαίνεται τοῦτο ποιῶν· ὁ γὰρ τάξιν ζητήσεως φεύγων ἐξέτασιν ἀληθῆ γενέσθαι οὐ βούλεται. ὅθεν ἐγὼ τῇ τάξει χρώμενος καὶ βουλόμενος πρῶτον τὸν συγγραφέα νοηθῆναι, πρόδηλός εἰμι τὴν εὐθείαν ὁδεύειν θέλων. καὶ ὁ Σίμων· Ὁμολόγησον πρῶτον εἶγε τὰ κατὰ τοῦ δημιουργοῦ γεγραμμένα ἀληθῆ ἔστιν καὶ οὐκ ἔστιν τῶν ὄλων ἀνώτερος, κατὰ τὰς γραφὰς πάση ὑποκείμενος μοχθηρία, καὶ ὕστερον ζητήσομεν τὸν συγγράψαντα. καὶ ὁ Πέτρος· Ἴνα μὴ δόξω ἀντιλέγειν σου τῇ ἀταξία μηδὲ θέλειν ζητεῖν, ἀποκρίνομαι ἐγὼ φημι ὅτι, εἰ τὰ κατὰ τοῦ θεοῦ γεγραμμένα ἀληθῆ εἶη, οὐπω τὸν θεὸν δείκνυσιν μοχθηρόν. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πῶς τοῦτο συστήσαι δύνασαι; καὶ ὁ Πέτρος· Ὅτι ταῖς αὐτὸν κακῶς λεγουσαῖς φωναῖς τὰ ἐναντία γέγραπται, οὗ εἵνεκεν οὐδ' ὀπότερον βεβαιωθῆναι δύναται. καὶ ὁ Σίμων· Πῶς οὖν τῶν γραφῶν τῶν μὲν αὐτὸν κακὸν λεγουσῶν, τῶν δὲ ἀγαθόν, τὸ ἀληθές ἔστιν ἐπιγνώσθαι; καὶ ὁ Πέτρος· Ὅσαι τῶν γραφῶν φωναὶ συμφωνοῦσιν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη κτίσει, ἀληθεῖς εἰσιν, ὅσαι δὲ ἐναντία, ψευδεῖς τυγχάνουσιν. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πῶς δύνασαι ἐναντιομένης ἑαυταῖς δεῖξαι τὰς γραφὰς; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Τὸν Ἀδὰμ τυφλὸν λέγεις γεγενῆσθαι, ὅπερ οὐκ ἦν· οὐ γὰρ ἂν τυφλῷ ἐντελλόμενος ἐδείκνυεν λέγων· «Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν μὴ γεύσησθε». καὶ ὁ Σίμων· Τυφλὸν ἔλεγεν τὸν νοῦν αὐτοῦ. καὶ ὁ Πέτρος· Πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς εἶναι ἐδύνατο, ὁ πρὸ τοῦ γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ συμφώνως τῷ κτίσαντι αὐτὸν οἰκεία πᾶσιν τοῖς ζῴοις ἐπιθεῖς ὀνόματα; καὶ ὁ Σίμων· Εἰ πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδὰμ, διὰ τί οὐ προέγνω τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπατᾶν ὄφιν; καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ πρόγνωσιν μὴ εἶχεν ὁ Ἀδὰμ, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐσομένας πράξεις ἅμα τῷ γεννηθῆναι τὰ ὀνόματα ἐπέθηκεν; τὸν μὲν πρῶτον καλέσας Κάιν, ὃ ἐρμηνεύεται ζῆλος, ὃς καὶ ζηλώσας ἀνεῖλεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἄβελ, ὃ ἐρμηνεύεται πένθος· ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρώτῳ φονευθέντι ἐπένθησαν οἱ γονεῖς. εἰ δὲ Ἀδὰμ ἔργον θεοῦ ὑπάρχων πρόγνωσιν εἶχεν, πολὺ μᾶλλον ὁ δημιουργήσας αὐτὸν θεός. καὶ ψεῦδός ἔστιν τὸ γεγράφθαι· «Ἐνεθυμήθη ὁ θεός», ὡς λογισμῷ χρησαμένου διὰ τὴν ἄγνοϊαν. ἔτι μὴν καὶ εἰ «ἐπείραζεν κύ-

ριος τὸν Ἀβραάμη, ἵνα γνῶ εἰ ὑπομενεῖ. καὶ τὸ γεγραμμένον· «Καταβάντες ἴδωμεν εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ»—καὶ ἵνα μὴ εἰς πολὺ μηκύνω τὸν λόγον, ὅσαι ποτὲ φωναὶ ἀγνοίας αὐτοῦ καταλέγουσιν ἢ ἄλλο τι χαλεπὸν, ὑφ' ἑτέρων φωνῶν τὰ ἐναντία λεγουσῶν ἀνασκευαζόμενα ψευδεῖς εἶναι ἐλέγχονται. ὅτι δὲ ὄντως προγινώσκει, λέγει τῷ Ἀβραάμ· «Γινώσκων γνῶσῃ ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς τετρακόσια ἔτη. τὸ δὲ ἔθνος ᾧ ἂν δουλεύσωσιν κρινῶ ἐγώ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. σὺ δὲ ἀπελεύση πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης, τραφεὶς ἐν γῆρει καλῷ. τετάρτη δὲ γενεᾶ ἀποστραφήσονται ὧδε· οὐπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν.» τί δέ; οὐχὶ καὶ Μωυσῆς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ λαοῦ προσημαίνει καὶ τὴν διασπορὰν τὴν εἰς τὰ ἔθνη προδηλοῖ; εἰ δὲ Μωυσῆς αὐτὸς δέδωκεν προγινώσκειν, πῶς αὐτὸς οὐκ εἶχεν; ἔχει δέ. εἰ δὲ ἔχει, ὥσπερ καὶ ἐδείξαμεν, περισσόν ἐστιν τὸ γεγραμμένον· «ἐνεθυμήθη» καὶ «μετεμελήθη» καὶ τὸ «καταβάς ὄψομαι» καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἅτινα πρὸ τοῦ γενέσθαι ὡς ἀποβαίνειν ἤμελλεν προγινώσθαι, οἰκονομία σοφῆ ἀμεταμέλητον λαμβάνει τὴν ἔκβασιν. τὸ δὲ θυσιῶν αὐτὸν μὴ ὀρεχθῆναι φαίνεται ἐκ τοῦ τοὺς ἐπιθυμήσαντας κρεῶν ἅμα τῷ γεύσασθαι ἀναίρεθῆναι καὶ χωσθέντας ἐπὶ τῷ. τάφω «βουνὸν ἐπιθυμιῶν» προσαγορευθῆναι. ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ θύσει ζσων χαλεπαίνων, θύεσθαι αὐτὰ μὴ θέλων, θυσίας ὡς ἐπιθυμῶν οὐ προσέτασεν καὶ ἀπαρχὰς οὐκ ἀπήτει· ἄνευ γὰρ θύσεως ζσων οὔτε θυσίαι τελοῦνται οὔτε ἀπαρχαὶ δοθῆναι δύνανται. πῶς δὲ σκότος καὶ γνόφος καὶ θύελλα συνεῖναι ἐδύνατο (καὶ γὰρ τοῦτο γέγραπται) τῷ καθαρὸν συστήσαντι οὐρανὸν καὶ φῶς φαίνειν δημιουργήσαντι τὸν ἥλιον καὶ πᾶσιν τοῖς ἀναριθμήτοις ἄστροις ἀμεταμέλητον ὀρίσαντι τῶν δρόμων τὴν τάξιν; οὕτως, ὧ Σίμων, τὸ τοῦ θεοῦ χειρόγραφον (λέγω δὲ τὸν οὐρανόν) καθαρὰν καὶ βεβαίαν τὴν τοῦ πεπονηκότος δείκνυσιν γνώμην. οὕτως αἱ τοῦ τὸν οὐρανὸν κτίσαντος θεοῦ διάβολοι φωναὶ καὶ ὑπὸ τῶν σὺν αὐταῖς ἐναντίων φωνῶν ἀκυροῦνται καὶ ὑπὸ τῆς κτίσεως ἐλέγχονται· οὐ γὰρ ὑπὸ χειρὸς προφητικῆς ἐγράφησαν, διὸ καὶ τῇ τοῦ τὰ πάντα κτίσαντος θεοῦ χειρὶ ἐναντία φαίνονται. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πῶς τοῦτο ἀποδείξει δύνη; καὶ ὁ Πέτρος· Ὁ τοῦ θεοῦ νόμος διὰ Μωυσέως ἐβδομήκοντα σοφοῖς ἀνδράσιν ἀγράφως ἐδόθη παραδίδοσθαι, ἵνα τῇ διαδοχῇ πολιτεύεσθαι δύνηται, μετὰ δὲ τὴν Μωυσέως ἀνάληψιν ἐγράφη ὑπὸ τινος, οὐ μὴν ὑπὸ Μωυσέως· ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ νόμῳ γέγραπται· «Καὶ ἀπέθανεν Μωυσῆς καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐγγὺς οἴκου Φογὸρ, καὶ οὐδεὶς οἶδεν τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως τῆς σήμερον». οἷόν τε ἦν ἀποθανόντα Μωυσῆν γράφειν· «Ἀπέθανεν Μωυσῆς»; ἐπεὶ ἐν τῷ μετὰ Μωυσέα χρόνῳ (ὡς γε ἔτη που πεντακόσια ἢ καὶ πρὸς) ἐν τῷ κτισθέντι ναῶ κείμενος εὐρίσκεται, καὶ μεθ' ἑτερά που πεντακόσια ἔτη φέρεται καὶ ἐπὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ οὕτως ἐνπρησθεὶς ἀπόλλυται. καὶ ὅμως μετὰ Μωυσῆν γραφεὶς καὶ πολλάκις ἀπολωλὼς τὴν τοῦ Μωυσέως

πρόγνωσιν καὶ οὕτως ὠμολόγησεν, ὅτι τὸν ἀφανισμόν αὐτοῦ προειδῶς οὐκ ἔγραψεν· οἱ δὲ γράψαντες τῷ τὸν ἀφανισμόν μὴ προεγνωκέναι ἐπ' ἀγνωσίας ἐλεγχθέντες, προφήται οὐκ ἦσαν. καὶ ὁ Σίμων· Ἐπειδὴ τὰ περὶ θεοῦ (ὡς ἔφη) ἐκ τῆς πρὸς τὴν κτίσιν παραβολῆς ἔστιν νοῆσαι, πῶς τὰ λοιπὰ ἐν τῷ νόμῳ, ἐκ παραδόσεως Μωυσέως ὄντα καὶ ἀληθῆ τυγχάνοντα καὶ τοῖς ψευδέσιν μεμιγμένα ἐπιγνώναί ἐστιν δυνατόν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Περικοπή τις ἐν τῷ γραφέντι νόμῳ κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν ἀπταιστως ἐπεμνημονεύθη, ὥστ' ἂν σαφῶς δεῖξαι τῶν γεγραμμένων ποῖα ἐστὶν ἀληθῆ, ποῖα δὲ ψευδῆ. καὶ ὁ Σίμων· Τίς ἐστὶν αὕτη μήνυσον ἡμῖν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Αὐτίκα ἐρῶ. γέγραπται ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ νόμου βιβλίῳ πρὸς τοὺς τελευταίους· «Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ οὗ ἔστιν καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν». ἐάν τις οὖν τὸν μετὰ τὸ ἐξ Ἰούδα ἐκλείψαι ἄρχοντα καὶ ἡγούμενον ἐληλυθότα καὶ ὑπὸ ἐθνῶν προσδοκᾶσθαι μέλλοντα νοῆσαι δυνήθη, οὗτος τὴν περικοπὴν ἐκ τῶν ἀποτελεσθέντων <...> ἀληθῆ τὸν ἐληλυθότα ἐπιγνώναί· οὗ τῆ διδασκαλία πειθόμενος γνώσεται τίνα ἐστὶν τῶν γραφῶν τὰ ἀληθῆ, τίνα δὲ τὰ ψευδῆ. καὶ ὁ Σίμων· Συνίημι ὅτι τὸν Ἰησοῦν ὑμῶν λέγεις ὡς αὐτὸν ὑπὸ τῆς γραφῆς προφητευθέντα· δεδόσθω τοιγαροῦν οὕτως ἔχειν. λέγε τοίνυν πῶς ὑμᾶς διακρίνειν τὰς γραφὰς ἐδίδαξεν; καὶ ὁ Πέτρος· Ὅτι μέμικται τὰ ἀληθῆ τοῖς ψευδέσι, μέμνημαί που αὐτὸν αἰτιώμενον τοὺς Σαδδουκαίους εἶπεῖν· «Διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰ ἀληθῆ τῶν γραφῶν, οὗ εἶνεκεν ἀγνοεῖτε τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ». εἰ δὲ τὰ ἀληθῆ τῶν γραφῶν ἀγνοεῖν αὐτοὺς ὑπέβαλεν, δῆλον ὡς ὄντων ψευδῶν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ φῆναι· «Γίνεσθε τραπεζίται δόκιμοι», ὡς δοκίμων καὶ κιβδήλων λόγων ὄντων. καὶ τῷ εἶπεῖν· «Διὰ τί οὐ νοεῖτε τὸ εὐλόγον τῶν γραφῶν;» βεβαιότερον τοῦ αὐθαιρέτως εὐγνωμονοῦντος τίθησιν τὸν νοῦν. τὸ δὲ καὶ τῶν γραφῶν προκειμένων ἐπὶ γραμματεῖς καὶ διδασκάλους πέμπειν ὡς τοῦ ὄντως νόμου εἰδότας τὰ ἀληθῆ, δῆλόν ἐστιν. τὸ δὲ καὶ εἶπεῖν αὐτόν· «Οὐκ ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον» καὶ φαίνεσθαι αὐτὸν καταλύοντα σημαίνοντος ἦν ὅτι ἂ κατέλυεν οὐκ ἦν τοῦ νόμου. τὸ δὲ καὶ εἶπεῖν· «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου» τὰ πρὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς παρερχόμενα ἐσήμανεν μὴ ὄντα τοῦ ὄντως νόμου. ἐπεὶ οὖν οὐρανοῦ καὶ γῆς ἔτι συνεστῶτων παρῆλθαν θυσίαι, βασιλεῖαι, αἱ «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν» προφητεῖαι καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὡς οὐκ ὄντα θεοῦ προστάγματα (ἐνθεν γοῦν λέγει· «Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται»), διὰ τοῦτο αὐτὸς ἀληθῆς ὢν προφήτης ἔλεγεν· «Ἐγὼ εἶμι ἡ πύλη τῆς ζωῆς· ὁ δι' ἐμοῦ εἰσερχόμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν ζωὴν» ὡς οὐκ οὔσης ἐτέρας τῆς σῴζειν δυναμένης διδασκαλίας. διὸ καὶ ἐβόα λέγων· «Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες», τουτέστιν οἱ τὴν ἀλήθειαν ζητοῦντες καὶ μὴ εὐρίσκοντες αὐτήν, καὶ πάλιν· «Τὰ ἐμὰ πρόβατα ἀκούει τῆς ἐμῆς φωνῆς» καὶ ἄλλοτε· «Ζητεῖτε καὶ εὐρίσκετε», ὡς μὴ προδήλως κειμένης τῆς ἀληθείας. ἀλλὰ καὶ ἐξ οὐρανῶν μάρτυς φωνὴ ἠκούσθη λέγουσα· «Οὗτός

ἐστίν μου ὁ υἱὸς ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν εὐδόκησα, τούτου ἀκούετε». καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ πλεῖον αὐτοὺς πεπλανημένους ἐλέγξει θέλων τοὺς προφήτας, παρ' ὧν δὴ μεμαθηκέναι ἐβεβαίουν, ἐπιθυμοῦντας ἀληθείας καὶ μὴ μεμαθηκότας τελευτήσαντας ἀπεφήνατο εἰπών· «Πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ ἀκοῦσαι, ἃ ὑμεῖς ἀκούετε, καὶ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὔτε εἶδον οὔτε ἤκουσαν». ἔτι μὴν ἔλεγεν· «Ἐγὼ εἶμι περὶ οὗ Μωυσῆς προεφήτευσεν εἰπών· Προφήτην ἐγερεῖ ὑμῖν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡσπερ καὶ ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούετε κατὰ πάντα. ὃς ἂν δὲ μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἀποθανεῖται». ὅθεν ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ τῆς τούτου διδασκαλίας ἀληθείᾳ σωζούσῃ ἐπιστῆναι, κὰν τὸν αἰῶνά τις ζητῇ ἔνθα τὸ ζητούμενον οὐκ ἔστιν. ἦν δὲ καὶ ἔστιν ἐν τῷ Ἰησοῦ ἡμῶν λόγῳ. πλήν τάληθῆ τοῦ νόμου εἰδὼς Σαδδουκαίοις πυνθανομένοις καθ' ὃν λόγον Μωυσῆς ἐπτὰ συνεχώρησεν γαμεῖν, ἔφη· «Μωυσῆς κατὰ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ οὕτως οὐκ ἐγένετο. ὁ γὰρ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτόν». τοῖς δὲ νομίζουσιν (ὡς αἱ γραφαὶ διδάσκουσιν) ὅτι ὁ θεὸς ὁμνύει, ἔφη· «Ἔστω ὑμῶν τὸ ναὶ ναί, τὸ οὐ οὐ· τὸ γὰρ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν». καὶ τοῖς λέγουσιν ὅτι Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἀπέθανεν, ἔφη· «Οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων». τοῖς δὲ οἰομένοις ὅτι ὁ θεὸς «πειράζει» (ὡς αἱ γραφαὶ λέγουσιν) ἔφη· «Ὁ πονηρὸς ἐστιν ὁ πειράζων», ὁ καὶ αὐτὸν πειράσας. τοῖς δὲ ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ὁ θεὸς οὐ προγινώσκει, ἔφη· «Οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων, πρὶν αὐτὸν ἀξιώσετε». τοῖς δὲ πιστεύουσιν (ὡς αἱ γραφαὶ λέγουσιν) ὅτι μὴ πάντα βλέπει, ἔφη· «Ἐν τῷ κρυπτῷ εὐχέσθε» εἰπών· «Καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ βλέπων τὰ κρυπτά ἀποδώσει ὑμῖν». τοῖς δὲ οἰομένοις αὐτὸν μὴ ἀγαθὸν εἶναι (ὡς αἱ γραφαὶ λέγουσιν) ἔφη· «Τίνα ὑμῶν αἰτήσῃ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἶδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουμένοις αὐτὸν καὶ τοῖς ποιοῦσιν τὸ θέλημα αὐτοῦ;» τοῖς δὲ αὐτὸν διαβεβαιουμένοις ἐν ναῶ εἶναι ἔφη· «Μὴ ὁμόσητε τὸν οὐρανόν, ὅτι θρόνος θεοῦ ἐστιν, μήτε τὴν γῆν, ὅτι ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐστιν». τοῖς δὲ προλαβοῦσιν ὅτι θυσιῶν ὀρέγεται ὁ θεός, ἔφη· «Ὁ θεὸς ἔλεος θέλει καὶ οὐ θυσίας, ἐπίγνωσιν αὐτοῦ καὶ οὐχ ὀλοκαυτώματα». τοῖς δὲ πειθομένοις κακὸν αὐτὸν εἶναι (ὡς αἱ γραφαὶ λέγουσιν) ἔφη· «Μὴ με λέγε ἀγαθόν· ὁ γὰρ ἀγαθὸς εἷς ἐστιν». καὶ πάλιν· «Γίνεσθε ἀγαθοὶ καὶ οἰκτίρμονες ὡς ὁ πατὴρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὃς ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἐπ' ἀγαθοῖς καὶ πονηροῖς καὶ φέρει τὸν ὑετὸν ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους». τοῖς δὲ ἠπατημένοις πολλοὺς θεοὺς ὑπονοεῖν (ὡς αἱ γραφαὶ λέγουσιν) ἔφη· «Ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν κύριος εἷς ἐστιν».

Ὅμως ὁ Σίμων συνιδὼν ὅτι Πέτρος αὐτὸν συνάγει ταῖς γραφαῖς χρῆσθαι ὡς Ἰησοῦς ἐδίδαξεν, εἰς τὸν περὶ θεοῦ λόγον ἐξέτασιν γενέσθαι οὐκ ἠθέλησεν, καίτοιγε μεταθεμένου τοῦ Πέτρου ὡς αὐτὸς Σίμων ἠξίωσεν

πρὸς πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν γενέσθαι τὴν ἐξέτασιν. πλὴν ἡ ζήτησις τριῶν ἐπεκράτησεν ἡμερῶν. ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς τετάρτης νύχιος ὡς ἐπὶ Τύρον τῆς Φοινίκης ἐξώρμησεν. καὶ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἦλθόν τινες τῶν προόδων Πέτρῳ λέγοντες· Σίμων μεγάλα θαυμάσια ἐν Τύρῳ ποιῶν πολλοὺς τῶν ἐκεῖ κατεπλήξατο καὶ σε πολλαῖς διαβολαῖς μισεῖσθαι ἐποίησεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πέτρος τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ τῶν ἀκροατῶν τὸν ὄχλον συνελθεῖν ἐποίησεν. ὁμῶς συνελθοῦσιν ἔφη· Ἐπειδὴ ὁρμῶντός μου εἰς τὰ ἔθνη τὰ πολλοὺς θεοὺς λέγοντα, κηρύξαι καὶ διδάξαι ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεός, «ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ γῆν» καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ὅπως ἀγαπήσαντες αὐτὸν σωθῆναι δυνηθῶσιν, προλαβοῦσα ἡ κακία τῷ τῆς συζυγίας νόμῳ προαπέστειλεν Σίμωνα, ἵνα οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν τοὺς πολλοὺς θεοὺς λέγειν παύσωνται, καταγνόντες τῶν ἐπὶ γῆς λεγομένων, ἐν οὐρανῷ πολλοὺς θεοὺς εἶναι νομίσωσιν, ἵνα μηδέποτε τὸ τῆς μοναρχίας τιμήσαντες καλὸν εἰς τὸ παντελὲς μετὰ κόλασιν ἀπόλωνται. καὶ τὸ δεινότατον, ἐπεὶ ἀληθῆς λόγος ἀπαράβλητον ἰσχὺν ἔχει, προλαμβάνων ταῖς διαβολαῖς πείθει αὐτοὺς αὐτὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀναδέξασθαι μου, μήπως ὁ διαβάλλων αὐτὸς τῷ ὄντι διάβολος ἐλεγχθῆ καὶ ὁ ἀληθῆς λόγος ἀναδειχθῆ πιστευθῆναι δυνηθῆ. χρή οὖν με ταχέως αὐτὸν ἐπικαταλαβεῖν, ἵνα μὴ ἡ διαβολὴ ἐνχρονίσασα παντελῶς πάντων ἐπικρατήσῃ. ἐπεὶ οὖν δεῖ τινα ὀρίσαι ἀντ' ἐμοῦ τὸν ἐμὸν ἀναπληροῦντα τόπον, μιᾶ προαιρέσει τοῦ θεοῦ δεηθῶμεν οἱ πάντες, ὅπως τῶν ὄντων ἐν ἡμῖν τὸν κρεῖττονα αὐτὸς πρόδηλον ποιήσῃ, ἵνα ἐπὶ τῆς Χριστοῦ καθέδρας καθεσθῆς τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν εὐσεβῶς οἰκονομή. τίς ἄρα ὀρισθήσεται; θεοῦ γὰρ βουλῆ ἀναδείκνυται μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν συνδούλων αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὰς τροφὰς ἐν καιρῷ αὐτῶν, μὴ ἐννοούμενον καὶ λέγοντα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν. [καὶ ἄρξεται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίων καὶ πίνων μετὰ τε πορνῶν καὶ μεθυόντων. καὶ ἤξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ὥρᾳ, ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ, ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ ἀπιστοῦν αὐτοῦ μέρος μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται.] εἰ δέ τις τῶν παρεστώτων, διοικεῖν δυνάμενος τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων, ὑποστέλλεται, τῆς αὐτοῦ ἀναπαύσεως φροντίζων μόνης, καὶ αὐτὸς προσδοκάτω ἀκοῦσαι· «Δοῦλε πονηρὸ καὶ ὀκνηρὸ, ἔδει σε τὸ ἀργύριόν μου προβαλεῖν ἐπὶ τῶν τραπεζιτῶν, καὶ ἐγὼ ἂν ἐλθὼν ἔπραξα τὸ ἐμὸν ἐκβάλετε τὸν ἀχρεῖον δοῦλον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον». καὶ εὐλόγως. σοῦ γάρ (φησὶν), ἄνθρωπε, τοὺς λόγους μου ὡς ἀργύριον ἐπὶ τραπεζιτῶν βαλεῖν καὶ ὡς χρήματα δοκιμάσαι. τὸ οὖν πλῆθος τῶν πιστῶν δεῖ ἐνί τινι πείθεσθαι, ἵνα οὕτως ἐν ὁμοιοῖα διατελεῖν δυνηθῆ. τὸ γὰρ εἰς ἀρχὴν μιᾶς λῆγον ἐξουσίας μοναρχίας εἰκόνη τοὺς ὑπέικοντας αἰτία εὐταξίας εἰρήνης ἀπολαύειν τίθησιν, τὸ δὲ πάντας φιλαρχοῦντας ἐνὶ μόνῳ ὑπεῖξαι μὴ θέλειν <...> καὶ αἰτία διαιρέσεως πάντως καὶ πεσεῖν ἔχουσιν. ἀλλ' ἔτι μὴν πειθέτω τὰ παρ' ὀφθαλμοῖς γινόμενα πῶς νῦν πολλῶν κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὄντων βασιλέων συνεχῶς πόλεμοι γίνονται· ἔχει γὰρ ἕκαστος πρόφασιν εἰς πόλεμον τὴν ἑτέρου ἀρχὴν. ἐὰν δὲ εἷς ἦ τοῦ

παντὸς ἡγεμών, οὗ εἵνεκεν πολεμεῖ οὐκ ἔχων, αἰδίδιον τὴν εἰρήνην ἔχει. πέρας γοῦν ὁ θεὸς τοῖς καταξιουμένοις αἰωνίου ζωῆς ἕνα ἐν τῷ τότε αἰῶνι βασιλέα τοῦ παντὸς καθίστησιν, ἵνα αἰτία μοναρχίας ἄπτωτος εἰρήνη γένηται. χρή οὖν ἐνί τινι ὡς ὀδηγῶ τοὺς πάντας ἔπεσθαι, ὡς εἰκόνα θεοῦ προτιμῶντας, τὸν δὲ ὀδηγὸν εἶναι τῆς εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν εἰσιούσης εἰσόδου ἐπιστήμονα.

Τίνα δὲ ἄλλον αἰρήσομαι τῶν παρόντων ἢ Ζακχαῖον, πρὸς ὃν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν εἰσιὼν ἀνεπαύσατο, τοῦ σσζεσθαι κρίνας ἄξιον εἶναι; καὶ τοῦτ' εἰπὼν, παρεστῶτι τῷ Ζακχαίῳ ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα, ἐβιάζετο ἐπὶ τὴν αὐτοῦ καθεσθῆναι καθέδραν. ὁ δὲ Ζακχαῖος προσπεσὼν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ἐδέετο, ὅπως τοῦ ἄρχειν αὐτὸν ἀπολύσῃ, μετὰ τοῦ ὑπισχνεῖσθαι καὶ λέγειν ὅτι: Ὅποσα ποτὲ χρή τὸν ἄρχοντα ποιεῖν, ποιήσω, μόνον μοι τὸ ὄνομα τοῦτο μὴ ἔχειν χάρισαι· εὐλαβοῦμαι γὰρ τὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδύσασθαι ὄνομα· πικροῦ γὰρ φθόνου καὶ κινδύνου γέμει.

Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰ τοῦτο εὐλαβῆ ἄρχων μὲν μὴ καλοῦ, ἀλλὰ ὁ καθεστῶς, τοῦτο τοῦ κυρίου δεδωκότος λέγεσθαι τῷ εἰπεῖν· «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν συνδούλων αὐτοῦ». εἰ δὲ παντελῶς οὐ θέλεις γνωσθῆναι ὅτι ἐξουσίαν διοικήσεως ἔχεις, ἀγνοεῖν μοι ἔοικας ὅτι ἡ ὁμολογουμένη τοῦ προκαθεζομένου ἐξουσία πολὺ τι δύναται πρὸς δυσωπίαν τοῦ πλήθους. ὡς γὰρ εἰληφότι τὴν ἐξουσίαν ἕκαστος πείθεται ὡς μεγάλην ἀνάγκην τὴν συνείδησιν ἔχων. τί δέ; οὐχὶ καὶ ἀσφαλῶς γινώσκεις ὅτι οὐχ ὡς οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν ἄρχειν ἔχεις, ἀλλ' ὡς δούλος αὐτοῖς ὑπηρετῶν, ὡς πατὴρ ἀδικουμένοις, ὡς ἰατρὸς ἐπισκεπτόμενος, ὡς ποιμὴν φυλάσσων, συνελὼν ἐρῶ, τὰς πάσας ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας φροντίδας ἔχων; ὅτι οἶε ἀγνοεῖν με οἴους καμάτους ἀναδέξασθαι σε βιάζομαι, ὑπὸ ὄχλων κρίνεσθαι σε ἀξιῶν, οἷς ἀρέσαι τινὰ ἀμήχανον; θεὸν δὲ εὖ πράττοντα πείθειν δυνατώτατον. διὸ δέομαι προθύμως ἀναδέξασθαι, διὰ θεόν, διὰ Χριστόν, ὑπὲρ τῆς ἀδελφῶν σωτηρίας, ὑπὲρ τῆς αὐτῶν οἰκονομίας καὶ σῆς ὠφελείας. καὶ τὸ ἕτερον δὲ λόγισαι ὅτι ὡσπερ κάματον καὶ κίνδυνον ἔχει τὸ τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν οἰκονομεῖν, τοσοῦτῳ μείζων ὁ μισθός. ἀλλ' ἔτι μὴν καὶ ἡ κόλασις μείζων τῷ δυναμένῳ καὶ ἀπειθήσαντι. βούλομαι οὖν, πολυμαθέστερον εἰδῶς σε τῶν παρεστῶτων, δανείζειν καλὰς γνώμας, ἃς παρὰ τοῦ κυρίου πεπίστευσαι, ἵνα «εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ» ἀκούσης καὶ μὴ ὡσπερ ὁ τὸ ἐν ἀποκρύψας τάλαντον, ἔγκλημα λαβὼν κολάσει ὑπεύθυνος ἀναφανῆς. εἰ δὲ μὴ βούλει ἀγαθὸς φύλαξ καταστήναι τῆς ἐκκλησίας, ἕτερον ἀντὶ σοῦ μήνυσον, σοῦ πολυμαθέστερον καὶ πιστότερον. ἀλλὰ οὐ δώσεις· σὺ γὰρ καὶ τῷ κυρίῳ συνῆς καὶ τὰς θαυμασίους πράξεις ἰστορήσας καὶ διοικήσας ἐκκλησίας μεμάθηκας. καὶ σοῦ μὲν ἔργον ἐστὶν κελεῦειν ἃ δεῖ, τῶν ἀδελφῶν ὑπέικειν καὶ μὴ ἀπειθεῖν. ὑπεῖξαντες μὲν οὖν σωθήσονται, ἀπειθήσαντες δὲ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κολασθήσονται, ὅτι ὁ προκαθεζόμενος Χριστοῦ τόπον πεπίστευται. διὸ ἤτοι τιμὴ ἢ ὕβρις τοῦ προκαθεζομένου εἰς Χριστόν φέρεται, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ εἰς τὸν θεὸν ἀναφέρεται. τοῦτο δὲ εἴρηκα, ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ τῆς πρὸς σὲ ἀπειθείας τὸν κίνδυνον αὐτῶν μὴ ἀγνοῶ-

σιν, ὅτι, ὃς ἂν σοι κελεύσαντι ἀπειθήσῃ, Χριστῷ ἀπειθεῖ, Χριστῷ δὲ ἀπειθήσας θεὸν παροργίζει.

Χρὴ οὖν τὴν ἐκκλησίαν ὡς πόλιν ἐν ὕψει ὠκοδομημένην φιλόθεον ἔχειν τάξιν καὶ διοίκησιν καλήν. πρὸ πάντων ὁ ἐπίσκοπος ὡς ἄρχων περὶ ὧν λέγει ἀκουέσθω. οἱ πρεσβύτεροι τὰ κελευόμενα γίνεσθαι σπουδαζέτωσαν. οἱ διάκονοι ἐκπεριερχόμενοι τῶν ἀδελφῶν τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἐπισκεπτέσθωσαν καὶ τῷ ἐπισκόπῳ ἀντιβαλλέτωσαν. οἱ λοιποὶ πάντες ἀδελφοὶ τὸ ἀδικεῖσθαι ἀναδεχέσθωσαν· εἰ δὲ κρίνεσθαι θέλουσιν, περὶ ὧν ἀδικοῦνται, ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων συμβιβαζέσθωσαν· τὸν δὲ συμβιβασμὸν οἱ πρεσβύτεροι τῷ ἐπισκόπῳ προσαναφερέτωσαν. νέων δὲ μὴ μόνον κατεπειγέτωσαν τοὺς γάμους, ἀλλὰ καὶ τῶν προβεβηκότων, μήπως ζέουσα ἢ ὄρεξις προφάσει πορνείας ἢ μοιχείας λοιμὸν προσενέγκῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. ὑπὲρ πᾶσαν γὰρ ἁμαρτίαν ἢ τῆς μοιχείας ἀσέβεια θεῷ ἐστύγεται, ὅτι οὐ μόνον αὐτὸν τὸν ἁμαρτήσαντα ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνεστιωμένους καὶ συναμιλλωμένους· λύσση γὰρ ἔοικεν, ὅτι τῆς ἰδίας μανίας μεταδίδοναι φύσιν ἔχει. σωφροσύνης οὖν χάριν σπευδέτωσαν τοὺς γάμους ἐπιτελεῖν μὴ μόνον οἱ πρεσβύτεροι, ἀλλὰ καὶ οἱ πάντες. ἡ γὰρ τοῦ μοιχισμένου ἁμαρτία ἐπὶ τοὺς πάντας ἐλθεῖν βιάζεται. τὸ οὖν σπεύδειν σωφρονεῖν τοὺς ἀδελφούς, τοῦτο πρώτη ἐλεημοσύνη· ψυχῆς γὰρ ἐστὶν θεραπεία· ἡ γὰρ τροφή τοῦ σώματος ἀνάπαυσις ἐστίν. ὅμως ἐὰν ἀγαπήσῃτε τοὺς ἀδελφούς ὑμῶν, οὐδὲν αὐτῶν ἀφαιρήσεσθε, ὧν δὲ ἔχετε μεταδώσετε· πεινῶντας γὰρ θρέψετε, διψῶσιν ποτὸν παρέξετε, γυμνοὺς ἐνδύσετε, νοσοῦντας ἐπισκέψετε, τοῖς ἐν εἰρκταῖς ὡς δυνατόν βοηθήσετε, ξένους εἰς τὰ ἑαυτῶν σκηνώματα προθύμως ἀποδέξεσθε, μηδένα μισήσετε. ὡς δὲ δεῖ εὐσεβεῖν, εὐγνωμονοῦντας ὑμᾶς ὁ ὑμέτερος διδάξει νοῦς. πρὸ δὲ πάντων (εἰ καὶ δεῖ ὑμῖν λέγειν) συνεχέστερον συνέρχεσθε, εἴθε καθ' ὥραν, ἐπεὶ γε ἐν ταῖς νενομισμέναις τῆς συνόδου ἡμέραις. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῆτε, ἐντὸς τειχῶν ἀσυλίας ἐστέ· ἀρχὴ γὰρ ἀπωλείας ἀποταξία. μήτε οὖν προφάσει μικροψυχίας τῆς πρὸς ἀδελφὸν ἀπολειπέσθω τις τοῦ συνεδρεῦειν. ἐὰν γὰρ τις ὑμῶν ἀπολειφθῇ τοῦ συναγεσθαι, τῶν σκορπιζόντων τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν λογισθήσεται καὶ ὡς τῶν κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν ὑπάρξας κολασθήσεται. μετὰ μοιχῶν ἀποβληθήσεται. ὡς γὰρ μοιχὸς ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος προφάσει τινὸς ἑαυτὸν ἀφώρισεν, καὶ τῷ πονηρῷ κατ' αὐτοῦ χώραν ἔδωκεν πρόβατον ἀρπάσαι ὡς μανδρῶν ἕξω εὐρεθέν. πλὴν τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν ἀκούετε καὶ τιμὴν πᾶσαν αὐτῷ ἀπονέμοντες μὴ κάμητε, εἰδότες ὅτι προφάσει τῇ πρὸς αὐτὸν εἰς Χριστὸν φέρεται, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ εἰς θεὸν ἀναφέρεται καὶ τῷ προσενέγκαντι πολυπλασίως ἀνταποδίδεται. θρόνον οὖν Χριστοῦ τιμήσετε· ὅτι καὶ Μωυσέως καθέδραν τιμᾶν ἐκελεύσθητε, κἂν οἱ προκαθεζόμενοι ἁμαρτωλοὶ νομίζωνται. καὶ ταῦτα μὲν ὑμῖν αὐτάρκως εἴρηται· αὐτῷ δέ, πῶς ἀμέμπτως βιοῦν, περιττὸν ἡγοῦμαι λέγειν, ὅποτε τοῦ κάμῃ διδάξαντος δόκιμος ὑπάρχει μαθητῆς. πλὴν, ἀδελφοί, ἔνια οὐ χρὴ ἀναμένειν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸ εὐλογον νοεῖν. Ζακχαῖος μόνος ὑμῖν ὄλος ἑαυτὸν ἀσχολεῖν ἀποδεδωκώς, κοιλίαν ἔχων

καὶ ἑαυτῷ μὴ εὐσκολῶν, πῶς δύναται τὴν ἀναγκαίαν πορίζειν τροφήν; οὐχὶ δὲ εὐλογόν ἐστιν πάντας ὑμᾶς τοῦ ζῆν αὐτοῦ πρόνοιαν ποιεῖν, οὐκ ἀναμένοντας αὐτὸν ὑμᾶς αἰτεῖν; τοῦτο γὰρ προσαιτοῦντός ἐστιν· μᾶλλον δὲ τεθνήξεται λιμῷ ἢ τοῦτο ποιεῖν ὑποσταίη. πῶς δὴ καὶ ὑμεῖς οὐ δίκην ὑφέξετε, μὴ λογισάμενοι ὅτι «ἄξιός ἐστιν ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ»; καὶ μὴ λεγέτω τις· Οὐκοῦν ὁ δωρεὰν παρασχεθεὶς λόγος πωλεῖται; μὴ γένοιτο. εἴ τις γὰρ ἔχων πόθεν ζῆν λάβοι, οὗτος πωλεῖ τὸν λόγον, εἰ δὲ μὴ ἔχων τοῦ ζῆν χάριν λαμβάνει τροφήν, ὡς καὶ ὁ κύριος ἔλαβεν ἔν τε δειπνοῖς καὶ φίλοις, οὐδὲν ἔχων ὁ εἰς αὐθις πάντα ἔχων, οὐχ ἁμαρτάνει. ἀκολουθῶς οὖν τιμᾶτε πρεσβυτέρους, κατηχητάς, διακόνους χρησίμους, χήρας εὖ βεβιωκυίας, ὄρφανούς ὡς ἐκκλησίας τέκνα· ἀλλὰ καὶ ὁπότε χρεῖα τινὸς πόρου πρὸς τι ἀναγκαῖον γένοιτο, ἅμα οἱ πάντες συμβάλλεσθε. εἰς ἀλλήλους εὐσεβεῖτε, μὴ ὀκνοῦντες πᾶν ὅτιοῦν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ὑπομένειν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπέθηκεν χεῖρα τῷ Ζακχαίῳ λέγων· Δέσποτα καὶ κύριε τῶν ὄλων, ὁ πατὴρ καὶ θεός, σὺ διαφύλαξον ποιμένα μετὰ ποιίμνης. σὺ ἡ πρόφασις, σὺ ἡ δύναμις. ἡμεῖς τὸ βοηθούμενον, «σὺ ὁ βοηθός», «ὁ ἰατρός», «ὁ σωτήρ», «τὸ τεῖχος», ἡ ζωὴ, «ἡ ἐλπίς», «ἡ καταφυγή», ἡ χαρὰ, ἡ προσδοκία, ἡ ἀνάπαυσις, (συνελὼν ἐρῶ) σὺ ἡμῖν τὰ πάντα. πρὸς αἰώνιον ὑπαρξίν σωτηρίας συνέργησον, ὕσαι, φύλαξον. πάντα δύνασαι. σὺ γὰρ ἄρχων ἀρχόντων καὶ κύριος κυρίων, δεσπότης βασιλέων. σὺ δὸς ἐξουσίαν τῷ προκαθεζομένῳ λύειν ἃ δεῖ λύειν καὶ δεσμεῖν ἃ δεῖ δεσμεῖν, σὺ σοφισον· σὺ ὡς δι' ὄργάνου δι' αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ σου ὡς καλὴν νύμφην διαφύλαξον. σοῦ γὰρ ἐστὶν δόξα αἰώνιος, ὕμνος πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας. ἀμήν. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ ταῦτα ἔφη· Ὅσοι ποτὲ βαπτισθῆναι θέλετε, ἀπὸ τῆς αὔριον νηστεύειν ἄρξασθε καὶ καθ' ἡμέραν χειροθετεῖσθε καὶ περὶ ὧν θέλετε πυνθάνεσθε. ἔτι γὰρ ἡμερῶν δέκα ὑμῖν ἐπιμεῖναι θέλω. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας βαπτίζειν ἀρξάμενος, ἐμὲ φωνήσας καὶ Ἀκύλαν καὶ Νικήτην ἔφη· Μέλλων ἐπὶ τὴν Τύρον ὁρμᾶν μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ βούλομαι ἐξ αὐτῆς ὑμᾶς ἀπελθόντας, παρὰ τῇ Χανανίτιδι Βερνίκῃ Ἰούστης θυγατρὶ λανθανόντως ἐπιξενωθέντας, παρ' αὐτῆς τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα ἀκριβῶς μαθόντας γράψαι μοι. πολὺ γὰρ μοι συμβάλλεται, ἵνα πρὸς αὐτὸ ἀρμόσωμαι. διὸ ἐξ αὐτῆς πορεύεσθε μετὰ εἰρήνης. καὶ δὴ βαπτίζοντα αὐτὸν ἔασαντες, καθὼς ἐκέλευσεν, εἰς Τύρον αὐτὸν προήξαμεν τῆς Φοινίκης.

[ΟΜΙΛΙΑ Δ.]

Καισαρείας δὲ τῆς Στράτωνος ἐξίων ἐγὼ Κλήμης, ἅμα Νικήτης τε καὶ Ἀκύλας, εἰς Τύρον τῆς Φοινίκης εἰσεβάλλομεν καὶ κατ' ἐντολὴν Πέτρου τοῦ ἀποστείλαντος ἡμᾶς ἐξενίσθημεν παρὰ Βερνίκη θυγατρὶ τῆς Χανανίδος Ἰούσσης, ἣτις ἀσμενέστατα ἡμᾶς ἀπεδέξατο, καὶ πολλῇ μὲν τῇ πρὸς μὲ τιμῇ ἀγωνιώσα, στοργῇ δὲ τῇ πρὸς Ἀκύλαν καὶ Νικήτην, διὰ χαρὰν ὡς συνήθης παρρησιαζομένη ἐφιλοφρονεῖτο καὶ πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν ἡμᾶς δεκτικῶς κατήπειγεν. συνιδὼν οὖν ὅτι βραχεῖαν ἡμῖν ὑπέρθεσιν ποιεῖσθαι ἐπέτρεπεν, Ὁρθῶς μὲν, ἔφην, ποιεῖς ἐπισπεύδουσα τὰ τῆς ἀγάπης ἀποπληροῦν μέρη. προτιμητέος δὲ ταύτης ὁ πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν φόβος. δέδιμεν γὰρ ὑπὲρ πολλῶν ψυχῶν τὸν ἀγῶνα ἔχοντες τῆς ἐκείνων σωτηρίας προτιμᾶν τὴν ἡμετέραν ἀνάπαυσιν. πυνθανόμεθα γὰρ ὅτι Σίμων ὁ μάγος, ἐπὶ τῆς ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Πέτρον ζητήσεως ἠττηθεὶς, παραχρῆμα ἀποδράς ἐνταῦθα πολλὰ κακὰ διαπράσσειται. πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπεναντίοις παρὰ τὴν ἀλήθειαν λοιδορῶν τὸν Πέτρον τὰς τῶν πολλῶν συναρπάζει ψυχὰς. μάγος τε γὰρ αὐτὸς ὢν μάγον ἐκεῖνον ἀποκαλεῖ, καὶ πλάνος αὐτὸς ὢν πλάνον ἐκεῖνον ἀποκηρύσσει, καὶ ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐπὶ πάντων τὸ ἥττον ἀπενεγκάμενος καὶ φυγῶν αὐτὸς φάσκει νενικηκέναι, καὶ τοῦ Πέτρου μὴ δεῖν ἀκούειν πυκνότερον ἐντέλλεται, ὡς δῆθεν κηδόμενος ἵνα μὴ ὑπὸ δεινοῦ καταγοητευθῶσιν μάγου. ταῦτα οὖν μαθὼν ὁ κύριος ἡμῶν Πέτρος προ-ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἐξεταστὰς τῶν λεχθέντων αὐτῷ ἐσομένους, ἵνα, εἰ οὕτως ἔχοι, γραψάντων ἡμῶν αὐτὸς μάθη καὶ ἐπελθὼν ἐξελέγξῃ αὐτὸν ἐκείνων ἄντικρυς ἐφ' ὧν αὐτὸν διέβαλλεν. ἐπεὶ οὖν ὑπὲρ πολλῶν ψυχῶν ὁ κίνδυνος ἡμῖν πρόκειται, τούτου ἕνεκεν, τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν ἀναπαύσεως πρὸς βραχὺ ἀμελήσαντες, παρὰ σοῦ τῆς ἐνταῦθα δαιτωμένης βουλόμεθα ἀψευδῶς μαθεῖν, εἰ ἄπερ ἠκούσαμεν ἀληθῆ τυγχάνει· καὶ λέγοις ἂν ἤδη ἡμῖν ἕκαστα.

Ἡ Βερνίκη δὲ ἀζιωθεῖσα· Ταῦτα μὲν οὕτως, ἔφη, ἔχει ὡς ἠκούσατε, τὰ δὲ ἄλλα τὰ κατ' αὐτὸν τὸν Σίμωνα, ἄπερ ἴσως ἀγνοεῖτε, ἀκούσατε· φαντάσματά τε γὰρ καὶ ἰνδάλματα ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ φαίνεσθαι ποιῶν δι' ἡμέρας πᾶσαν ἐκπλήττει τὴν πόλιν καὶ προιόντος αὐτοῦ ἀνδριάντες κινουῦνται καὶ σκιαὶ πολλαὶ προηγούνται, ἄσπερ αὐτὰς ψυχὰς τῶν τεθνηκότων εἶναι λέγει. πολλοὺς δὲ γόητα αὐτὸν ἐλέγχειν πειρωμένους διαλλάξας πρὸς ἑαυτὸν, εἴθ' ὕστερον προφάσει εὐωχίας βουῖν θύσας καὶ ἐστιάσας αὐτούς, διάφοροις νόσοις περιέβαλεν καὶ δαίμοσιν ὑπέβαλεν καὶ (ἵνα μὴ πολλὰ λέγω) πολλοὺς κακῶσας θεὸς εἶναι ὑποληφθεὶς, πρὸς τῷ φοβερὸν εἶναι καὶ προτετίμηται. ὅθεν οὐκ οἶομαι δυνήσεσθαι τίνα τοσοῦτον ἀναφθὲν πῦρ σβέσαι. οὐδὲ γὰρ ἐνδοιάζει τις περὶ ὧν ἐκεῖνος ἐπαγγέλλεται, ἀλλὰ τοῦτο οὕτως ἔχειν διαβεβαιούται ἕκαστος. διὸ τοῦ μὴ κινδυνεύειν ὑμᾶς χάριν παρακαλῶ μηδὲν ἐνχειρῆσαι πρὸς αὐτόν, πρὶν ἂν Πέτρος ἔλθῃ, ὃς μόνος δυνήσεται πρὸς τοσαύτην δυναστείαν (τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δοκιμώτατος ὑπάρχων μαθητῆς) ἀνταγωνίσασθαι. τοσοῦτον γὰρ πεφόβημαι τὸν ἄνδρα, ὡς εἰ μὴ καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸν κύριόν μου Πέτρον δια-

λεχθείς τὸ ἦττον ἀπηνέγκατο, συνεβούλευσα ἂν ὑμῖν καὶ αὐτὸν πείθειν τὸν Πέτρον μὴ πειραῖσθαι ἀντεξετάζεσθαι τῷ Σίμωνι.

Κάγῳ ἔφην· Ὁ κύριος ἡμῶν Πέτρος, εἰ ἡγνόμενος ὅτι αὐτὸς μόνος κατισχύει τῆς ἐκείνου δυναστείας, οὐκ ἂν ἡμᾶς προπέμπων ἐνετέλλετο, λανθανόντως τὰ κατὰ Σίμωνα διαμανθάνοντας αὐτῷ γράφειν. ὁμῶς ἐπεὶ ἐσπέρα κατελήφει, ἄλων μεταλαβόντες ὑπνώσαμεν. ἔωθεν δὲ τις τῆ Βερνίκη συνήθης ἑλθὼν ἔφη τὸν Σίμωνα εἰς τὴν Σιδῶνα ἐκπεπλευκέναι, τῶν δὲ αὐτοῦ μαθητῶν καταλελοιπέναι Ἀππίωνα τὸν Πλειστονίκη, ἄνδρα Ἀλεξανδρέα, γραμματικὸν τὴν ἐπιστήμην, ὃν πρὸς πατρός μοι φίλον ὄντα ἐπέγνω, καὶ Ἀνουβίωνα τὸν Διοσπολίτην τινὰ ἀστρολόγον καὶ Ἀθηνόδωρον τὸν Ἀθηναῖον τῷ Ἐπικούρου ἀρεσκόμενον λόγῳ. ἡμεῖς δὲ τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα μαθόντες, ἔωθεν πάντα γράψαντες καὶ Πέτρῳ διαπέμψαντες, εἰς περίπατον ἀπετραπόμεθα.

Καὶ Ἀππίων ἀπηνεῖχε ἡμῖν, οὐ μόνον μετὰ τῶν προειρημένων ἐταίρων τῶν δύο, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἑτέρων ἀνδρῶν ὡς τριάκοντα. καὶ ἅμα τῷ ἰδεῖν με προσαγορεύσας καὶ καταφιλήσας ἔφη· Οὗτός ἐστιν Κλήμης, περὶ οὗ ὑμῖν τῆς τε εὐγενείας καὶ τῆς ἐλευθεροπρεπείας πολὺν ἐποιοῦμην λόγον, ὅτι ἀνὴρ πρὸς γένους Τιβερίου Καίσαρος ὢν καὶ πάσης Ἑλληνικῆς παιδείας ἐξησκημένος ὑπὸ βαρβάρου τινός, τὴν προσηγορίαν Πέτρον, τὰ Ἰουδαίων ποιεῖν καὶ λέγειν ἠπάτηται. ὅθεν ἀξιῶ συναγωνίσασθαι μοι πρὸς τὴν διόρθωσιν αὐτοῦ. καὶ ἐφ' ὑμῶν αὐτοῦ πυνθάνομαι. λεγέτω μοι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ εὐσεβεῖν ἑαυτὸν ἀποδεδωκέναι νομίζει, πῶς οὐχὶ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖ, καταλιπὼν μὲν τὰ πάτρια, ἀποκλίνας δὲ εἰς ἔθνη βάρβαρα. κάγῳ ἀπεκρινάμην· Τὴν μὲν πρὸς ἐμέ σου ἀγαθὴν προαίρεσιν ἀποδέχομαι, τὴν δὲ ἀγνωσίαν ἀποσεῖομαι. ἢ μὲν γὰρ προαίρεσις ἀγαθὴ, ὅτι ἐν οἷς δοκεῖς καλοῖς, ἐν τούτοις εἶναί με θέλεις· ἢ δὲ γνώσις οὐκ ὀρθῶς ἔχουσα φιλίας προφάσει ἐνεδρεῦειν ἀγωνίζεται. καὶ ὁ Ἀππίων ἔφη· Ἀγνωσία σοι εἶναι δοκεῖ, τὰ πάτρια ἔθνη φυλάττοντα τὰ Ἑλλήνων φρονεῖν; κάγῳ ἀπεκρινάμην· Τὸν εὐσεβεῖν προαιρούμενον οὐ πάντως φυλάσσειν δεῖ τὰ πάτρια, ἀλλὰ φυλάσσειν μὲν ἐὰν ἢ εὐσεβεῖ, ἀποσεῖσθαι δὲ ἐὰν ἀσεβῇ τυγχάνῃ. ἐνδέχεται γὰρ τινὰ πατρὸς ἀσεβοῦς ὄντα εὐσεβεῖν βουλόμενον μὴ θέλειν τῷ τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖν. καὶ ὁ Ἀππίων ἀπεκρίνατο· Τί οὖν; τὸν σὸν πατέρα ἔφης κακοῦ βίου γεγονέναι; κάγῳ ἔφην· Κακοῦ μὲν οὐκ ἦν βίου, κακῆς δὲ ὑπολήψεως. καὶ ὁ Ἀππίων· Τίς ἦν ἢ κακὴ αὐτοῦ ὑπόνοια, ἀκοῦσαι θέλω. κάγῳ ἔφην· Ὅτι τοῖς τῶν Ἑλλήνων ψευδέσι κακοῖς ἐπίστευε μύθοις. καὶ ὁ Ἀππίων ἐπύθετο· Τίνες εἰσὶν οὗτοι τῶν Ἑλλήνων οἱ ψευδεῖς τε καὶ κακοὶ μῦθοι; κάγῳ ἔφην· Ἡ περὶ θεῶν οὐκ ὀρθὴ δόκησις, ἦν, ἐὰν μακροθυμῆς, ἀκούση μετὰ τῶν φιλομαθῶν. διὸ πρὸ τῶν διαλόγων εἰς τινὰ ἡσυχώτερον ὑποχωρήσωμεν ἤδη τόπον· ἐνταῦθα ὑμῖν διαλεχθήσομαι. τοῦ δὲ ἰδιολογεῖσθαί με βούλεσθαι αἰτία γέγονεν αὕτη, ἐπειδὴ οὐχ οἱ πολλοὶ οὐδὲ οἱ φιλοσοφοῦντες αὐτοὶ ἅπαντες γνησίως προσέρχονται τῇ τῶν ὄντων κρίσει. ἴσμεν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ μέγα φρονούντων κενοδοξοῦντας ἢ χρηματισμοῦ χάριν περιβεβλημένους τὸν τρίβωνα καὶ οὐκ αὐτῆς ἀρετῆς ἕνεκεν, οἵπερ, ἐὰν μὴ εὖρω-

σιν δι' ὃ φιλοσοφοῦσιν, ἐπὶ τὸ χλευάζειν τρέπονται. διὰ δὴ τοὺς τοιοῦτους ἐπι-
τήδειόν τινα πρὸς τὸ ἰδιάζειν τόπον ἐπιλεξώμεθα.

Καί τις ἐν αὐτοῖς πλούσιος ἀνὴρ καὶ διὰ παντὸς χώρον τινα περὶ
ἑαυτὸν κεκτημένος πανμούσων φύλλων ἔφη· Ἐπειδὴ σφόδρα καῦμα
ἐπιφλέγει, βραχὺ τῆς πόλεως εἰς ἐμοὺς κήπους ὑποχωρήσωμεν. καὶ δὴ προϊόν-
τες ἐκαθέζοντο, ἔνθα ἦν καθαρὰ ψυχρῶν ναμάτων· εὐματα καὶ δένδρων
παντοίων χλοερὰ σκέπη. ἔνθα ἐγὼ ἀσμένως ἐκαθεζόμεν καὶ οἱ λοιποὶ περὶ
ἐμέ, καὶ ἡσυχάζοντες ἀντὶ τῆς μελλούσης ἀξιοῦν με φωνῆς διὰ τοῦ ἀτενίζειν
εἰς ἐμέ δῆλοι ἦσαν τῆς ὑποσχέσεως τὴν ἀπόδειξιν ἀπαιτοῦντες. καὶ δὴ οὕτως
λέγειν ἠρξάμην· Πολλή τις, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἡ διαφορὰ τυγχάνει ἀλη-
θείας τε καὶ συνηθείας. ἡ μὲν γὰρ ἀλήθεια γνησίως ζητούμενη εὐρίσκεται, τὸ
δὲ ἔθος, ὁποῖον ἂν παραληφθῆ, εἴτε ἀληθὲς εἴτε ψευδές, ἀκρίτως ὑφ'
ἑαυτοῦ κρατύνεται, καὶ οὔτε ἀληθεῖ ὄντι αὐτῷ ἠδέεται ὁ παραλαβὼν οὔτε
ψευδεῖ ἄχθεται. οὐ γὰρ κρίσει, ἀλλὰ προλήψει ὁ τοιοῦτος πεπίστευκεν,
γνώμη τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπ' ἀδήλω τύχη τὴν ἰδίαν ἐπιδεδωκὼς ἐλπίδα.
καὶ οὐκ ἔστιν ῥαδίως ἀποδύσασθαι τὴν πάτριον περιβολήν, κἂν πάνυ
αὐτῷ δεικνύηται μωρὰ καὶ καταγέλαστος οὔσα. αὐτίκα γοῦν ἐγὼ τὴν
πᾶσαν Ἑλλήνων παιδείαν κακοῦ δαίμονος χαλεπωτάτην ὑπόθεσιν εἶναι
λέγω. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πολλοὺς θεοὺς εἰσηγήσαντο, καὶ τούτους κα-
κοὺς καὶ παντοπαθεῖς, ἵνα ὁ τὰ ὅμοια πράττειν θέλων μηδὲ αἰδέηται
(ὅπερ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον), παράδειγμα ἔχων τῶν μυθολογουμένων
θεῶν τοὺς κακοὺς καὶ ἀσέμνους βίους. τῷ δὲ μηδὲ αἰδεῖσθαι οὐδὲ ἐλ-
πίδα μετανοίας ὁ τοιοῦτος ἐμφαίνει. ἄλλοι δὲ εἰμαρμένην εἰσηγήσαντο,
τὴν λεγομένην γένεσιν, παρ' ἣν μηδένα πάσχειν τι ἢ ποιεῖν δύνασθαι.
ὁμοίως οὖν καὶ τοῦτο τῷ πρώτῳ ταῦτόν ἐστιν· νομίσας γάρ τις ὅτι παρὰ
γένεσιν οὐδεὶς οὔτε πάσχειν οὔτε ποιεῖν ἔχει, ῥαδίως ἐπὶ τὸ ἀμαρτάνειν
ἔρχεται—καὶ ἀμαρτῶν οὐ μεταμελεῖται ἐφ' οἷς ἠσέβηκεν, ἀπολογία
φέρων ὅτι ὑπὸ γενέσεως αὐτὰ ποιεῖν ἐξηναγκάζεται—καὶ ὡς τὴν γένε-
σιν κατορθῶσαι μὴ δυνάμενος, ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνει οὐδὲ τὸ αἰδεῖσθαι
ἔχει. ἄλλοι δὲ ἀπρονόητον φορὰν εἰσηγοῦνται, ὡς αὐτομάτως τῶν
πάντων περιφερομένων, οὐδενὸς ἐφεστηκότος δεσπότου. ταῦτα δὲ οὕτω
νομίζειν, ὡς εἰρήκαμεν, πασῶν δοξῶν τυγχάνει οὔσα χαλεπωτάτη. ὡς
γὰρ οὐκ ὄντος τοῦ ἐφεστῶτος καὶ προνοουμένου καὶ ἐκάστῳ τὸ κατ'
ἀξίαν ἀπονέμοντος, πᾶν ὅτι δύνανται διὰ τὴν ἀφοβίαν εὐκόλως δρῶσιν.
ὅθεν οὐ ῥαδίως (ἢ τάχα οὐδὲ ὄλως) οἱ τὰ τοιαῦτα φρονοῦντες σωφρο-
νίζονται· τὸν γὰρ ἐπιστρέφοντα κίνδυνον οὐ προορῶνται. ὁ δὲ τῶν
(ὡς ὑμεῖς φατε) βαρβάρων Ἰουδαίων λόγος εὐσεβέστατός ἐστιν, ἕνα πα-
τέρα καὶ δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντὸς εἰσηγούμενος, τῇ φύσει ἀγαθὸν
καὶ δίκαιον· ἀγαθὸν μὲν ὡς μεταμελομένοις χαριζόμενον τὰ ἀμαρτήματα,
δίκαιον δὲ ὡς ἐκάστῳ μὴ μετανοοῦντι κατ' ἀξίαν τῶν πεπραγμένων
ἐπεξιόντα. οὗτος ὁ λόγος, εἰ καὶ μῦθος ὢν τυγχάνει, εὐσεβὴς γε ὢν
οὐκ ἀσύμφορος ἂν εἴη τῷ βίῳ. ἕκαστος γὰρ προσδοκίᾳ τοῦ κριθί-
σεσθαι ὑπὸ τοῦ παντεπόπτου θεοῦ πρὸς τὸ σωφρονεῖν μᾶλλον τὴν ὀρ-
μὴν λαμβάνει. εἰ δὲ καὶ ἀληθὴς εἴη ὁ λόγος, ἀπήλλαξε μὲν τὸν σωφρό-

νωσ βεβιωκότα τῆς αἰωνίου κολάσεως, προσευεργέτηκεν δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ αἰδίοις τε καὶ ἀπορρήτοις γιγνομένοις ἀγαθοῖς.

Πλὴν ἐπάνειμι ἐπὶ τὴν πρωτίστην τῶν Ἑλλήνων δόξαν, τὴν πολλοὺς καὶ παντοπαθεῖς θεοὺς εἶναι μυθολογοῦσαν. καὶ ἵνα μὴ εἰς τὰ ἀσφαλῆ πολὺν ἀναλίσκω χρόνον, ἐκάστου τῶν λεγομένων θεῶν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις εἰσηγούμενος, πάντας μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι αὐτῶν τοὺς ἔρωτας, τοῦ Διὸς τε καὶ Ποσειδῶνος, Πλούτωνός τε καὶ Ἀπόλλωνος, Διονύσου τε καὶ Ἑρακλέους καὶ τῶν καθ' ἕνα ἕκαστον, ὧν οὐδὲ αὐτοὶ ἀγνοεῖτε ἐκ παιδείας Ἑλληνικῆς ὀρμώμενοι οὐς ἐπαιδεύθητε βίους, ἵνα ὡς ζηλωταὶ τῶν θεῶν τὰ ὅμοια πράττητε, ἀπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ βασιλικωτάτου Διὸς ἄρξομαι, οὗ ὁ μὲν πατὴρ Κρόνος τὰ ἴδια τέκνα (ὡς λέγετε) καταπιών, τῇ ἐξ ἀδάμαντος ἄρπῃ τοῦ πατρὸς Οὐρανοῦ τὰ μόρια θερίσας, τῆς πρὸς γονεῖς εὐσεβείας καὶ τῆς πρὸς τέκνα φιλίας τοῖς τὰ μυστικά τῶν θεῶν ζηλοῦσιν τὸν ὑπογραμμὸν ἔδειξεν. αὐτὸς δὲ ὁ Ζεὺς τὸν αὐτοῦ πατέρα δήσας καθεῖρξεν εἰς Τάρταρον καὶ τοὺς ἄλλους κολάζει θεοὺς. τοῖς δὲ ἄρρητουργεῖν θέλουσιν τὴν Μῆτιν γεννήσας κατέπιεν· ἦν δὲ ἡ Μῆτις γονὴ· βρέφος γὰρ καταπιεῖν ἀδύνατον. ὑπὲρ δὲ ἀπολογίας παιδεραστῶν Γανυμήδην ἀρπάζει. μοιχοῖς δὲ ὑπὲρ μοιχείας βοηθῶν αὐτὸς πολλάκις μοιχὸς εὐρίσκεται. ἀδελφοφθορεῖν δὲ προτρέπει ἀδελφαῖς συνελθῶν, Ἑρα καὶ Δήμητρι καὶ τῇ οὐρανίᾳ Ἀφροδίτῃ, ἣν τινες Δωδώνην λέγουσιν. τοῖς δὲ θυγατράσι μίγνυσθαι βουλομένοις Περσεφόνη συνελθὺς παράδειγμα πονηρὸν ἐκ τῶν μύθων γίνεται. ἄλλα τε μυρία ἡσέβηκεν, ἵν' ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀκρασίαν θεὸς εἶναι ὁ μῦθος δογματισθῇ. ἰδιώταις ἔχοις περὶ τῶν τοιούτων ὑπολήψεων ἀγανακτεῖν μετρίως εὐλογον, τοῖς δὲ ἐκ παιδείας ὀρμωμένοις τί δεῖ καὶ λέγειν; ὧν τινες γραμματικοὶ καὶ σοφισταὶ ἀξιοῦντες εἶναι τὰς τοιαύτας πράξεις θεῶν ἀξίας εἶναι βεβαιοῦσιν. αὐτοὶ γὰρ ἀκρατεῖς ὄντες, ταύτης τῆς μυθικῆς προφάσεως λαβόμενοι, ὡς δὴ μιμηταὶ τῶν κρειττόνων ἄσεμνα διαπραττόμενοι παρρησιάζονται. διὰ τοῦτο αὐτῶν πολλῶ ἔλαττον οἱ κατ' ἀγρὸν βιοῦντες ἐξαμαρτάνουσιν, οὐκ εἰσηγμένοι πονηρῶς δι' ὧν εἰσῆχθησαν οἱ ταῦτα τολμῶντες, ἐκ παιδείας κακῆς ἀσεβεῖν μεμαθηκότες. οἱ γὰρ ἐκ παιδὸς διὰ τῶν τοιούτων μύθων μανθάνοντες γράμματα ἔτι ἀπαλῆς οὔσης τῆς ψυχῆς τὰς τῶν λεγομένων θεῶν ἀσεβεῖς πράξεις εἰς τὸν αὐτῶν συνφύουσι νοῦν. ὅθεν ἐπαυξηθείσης τῆς ἡλικίας ὡς κακὰ σπέρματα καταβληθέντα τῇ ψυχῇ τελεσφοροῦσιν· καὶ τὸ πάντων χαλεπώτατον ὅτι οὐδὲ ἐκκοπῆναι ἀδίως ἔστιν τὰ ἐρριζωμένα ἀσεβήματα, ὅποταν ἀνδρωθεῖσιν αὐτοῖς χαλεπὰ εἶναι νοῆται. ἐν οἷς γὰρ ἕκαστος ἐκ παίδων ἐθίζεται, τούτοις ἐμμένειν ἤδεται, καὶ οὕτως τῆς συνηθείας οὐ πολὺ ἔλαττον πρὸς τὴν φύσιν δυναμένης, δυσμετάβλητοι γίνονται πρὸς τὰ μὴ ἀπ' ἀρχῆς αὐτοῖς καταβληθέντα τῇ ψυχῇ καλά. διὸ χρὴ καὶ τοὺς νέους μὴ τοῖς διαφθείρουσιν ἀσκεῖσθαι μαθήμασιν καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀκμῆς ὄντας ἐπιμελῶς ὑποστέλλεσθαι τῆς Ἑλλήνων ἐπακούειν μυθολογίας· πολὺ γὰρ ἀμαθίας χείρονά ἐστιν τὰ παρ' αὐτοῖς μαθήματα, ὡς ἐκ τῶν κατ' ἀγρὸν οἰκούντων διὰ τὸ μὴ παιδευθῆναι τὰ παρ' Ἑλλήσιν ἔλαττον

ἀμαρτανόντων ἀπεδείξαμεν. φευκτέον δὴ τοὺς τοιοῦτους μύθους αὐτῶν καὶ τὰ θεάτρα καὶ τὰ βιβλία, εἴθε δυνατὸν ἦν καὶ τὰς πόλεις. κακῶν γὰρ μαθημάτων γέμοντες καὶ πνέοντες τοῖς συναμιλλωμένοις ὥσπερ λύσσαν τοῖς πλησίον μεταδιδόασιν ὧν πεπόνθασιν αὐτοί. τὸ δὲ χαλεπώτατον, ὅστις παρ' αὐτοῖς πλεῖον πεπαίδευται, πολλῶ τοῦ κατὰ φύσιν οὗτος φρονεῖν ἐκτέτραπται. τινὲς δὲ τῶν παρ' αὐτοῖς καὶ φιλόσοφοι εἶναι ἀξιοῦντες τὰ τοιαῦτα ἀμαρτήματα ἀδιάφορα τίθενται καὶ τοὺς ἐπιταῖς τοιαύταις πράξεις χαλεπαίνοντας ἀνοήτους λέγουσιν. οὐ γὰρ ἔστιν (φασί) τὰ τοιαῦτα τῇ φύσει ἀμαρτήματα, ὅσα θεοῖς ἀπηγόρευται νόμοις ὑπὸ τῶν κατ' ἀρχὰς γενομένων σοφῶν διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι εὐριπίστῳ ψυχῇ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις μεγάλως ἀχθόμενοι πρὸς ἀλλήλους πόλεμον αἴρονται ὧν ἔνεκα νόμον θέντες οἱ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα ὡς ἀμαρτήματα ἀπηγόρευσαν. γελοῖον δὲ οὕτως ὑπολαμβάνειν. πῶς γὰρ οὐχ ἀμαρτήματά εἰσιν τὰ θορύβων καὶ φόνων καὶ πάσης ταραχῆς αἴτια; ἢ γὰρ οὐκ ἐκ μοιχείας ἀνακύπτουσιν βίων περιγραφαί, οἴκων ἀναστάσεις, μαγεῖαι, δόλοι, ἀπορίαι καὶ ἄλλα πλείω κακά; ἀλλὰ διὰ τί (φησὶν) ὁ ἀνήρ, ἐὰν ἀγνοῇ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μοιχευομένην, οὐ ζηλοῖ, οὐ θυμοῦται, οὐ θορυβεῖ, οὐ πολεμεῖ; οὕτως οὐκ ἔστιν τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα κακά, ἀλλὰ ἡ ἄλογος ἀνθρώπων δόκησις ταῦτα δεινοποιεῖ. ἐγὼ δὲ φημι ὅτι, κὰν μὴ τὰ δεινὰ ταῦτα συμβαίνῃ, ἐνδέχεται συνηθεῖα τῇ πρὸς τὸν μοιχὸν ἢ τὸν ἄνδρα ἀπολιπεῖν ἢ καὶ συνοικοῦσαν ἐπιβουλεῦσαι ἢ τὰ τοῦ ἀνδρὸς κόπῳ πεπορισμένα τῷ μοιχῷ παρασχεῖν καὶ ἀποδημοῦντος τοῦ ἀνδρὸς συλλαβοῦσαν ἐκ τοῦ μοιχοῦ διὰ τὸ αἰδεῖσθαι τὸν ἔλεγχον τὸ κατὰ γαστρὸς φθεῖραι θελῆσαι καὶ γενέσθαι τεκνοκτόνον ἢ καὶ φθείρουσαν συνφθαρῆναι· εἰ δὲ συνόντος τοῦ ἀνδρὸς ἐκ μοιχοῦ συλλαβοῦσα τέκοι, ἀνατραφεῖς ὁ παῖς τὸν μὲν πατέρα ἀγνοεῖ, τὸν δὲ οὐκ ὄντα νομίζει, καὶ οὕτως ὁ μὴ πατὴρ τελευτῶν ἀλλοτρίῳ παιδί τὸν ἑαυτοῦ καταλείπει βίον. πόσα δὲ καὶ ἄλλα κακά ἐκ τῆς μοιχείας φυσικῶς ἀνακύπτειν φιλεῖ. καὶ οὐκ ἴσμεν τὰ κρύφια τῶν κακῶν. ὥσπερ γὰρ ὁ λυσσῶν κύων τούτους ἀναιρεῖ, ὧν περ ἂν ψαύσῃ, τῆς ἀφανεστάτης λύσεως μεταδιδούς, οὕτως καὶ τῆς μοιχείας τὸ κρύφιον κακόν, κὰν ἀγνοῆται, τῆς διαδοχῆς τὴν ἐκκοπὴν ἐξεργάζεται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν νῦν ἡμῖν παραλελείφθω, ἐκεῖνο δὲ πάντες ἴσμεν ὡς ἐπίπαν ἐπὶ τούτῳ τοὺς ἄνδρας ἀνεπισχέτως δυσχεραίνοντας πολέμους τε ἐπὶ τούτῳ ἐγηγερμένους καὶ οἴκων γενομένης ἀνατροπᾶς καὶ πόλεων ἀλώσεις καὶ ἄλλα μυρία. διὰ τοῦτο ἐγὼ τῷ ἀγίῳ τῶν Ἰουδαίων θεῷ καὶ νόμῳ προσέφυγον ἀποδεδωκῶς τὴν πίστιν ἀσφαλεῖ τῇ κρίσει, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ δικαίας κρίσεως καὶ νόμος ὤρισταί καὶ ἡ ψυχὴ πάντως τὸ κατ' ἀξίαν ὧν ἔπραξεν ὅπουδῆποτε ἀπολαμβάνει.

Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Ἀπίων ἐπήνεγκεν τῷ λόγῳ· Τί γάρ; οὐχὶ καὶ οἱ Ἕλλήνων (ἔφη) νόμοι τὰ φαῦλα ἀπαγορεύουσιν καὶ τοὺς μοιχοὺς κολάζουσιν; κἀγὼ ἔφην· Οὐκοῦν οἱ Ἕλλήνων θεοὶ τὰ ἐναντία τοῖς νόμοις πράξαντες κόλασιν ὀφείλουσιν. πῶς δὲ καὶ σωφρονίζειν ἑμαυτὸν δυνήσομαι ὑπολαμβάνων ὅτι οἱ θεοὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἅμα τῇ μοιχείᾳ τὰ χαλεπὰ πάντα

διεπράξαντο καὶ δίκην οὐ δεδώκασιν, ταύτη μᾶλλον ὀφείλοντες διδόναι ὡς μὴ δουλεύοντες ἐπιθυμία; εἰ δὲ ὑπέκειντο, πῶς ἦσαν θεοί; καὶ ὁ Ἀπίων· Ἔστωσαν ἡμῖν σκοποὶ μηκέτι θεοί, ἀλλ' οἱ δικασταὶ εἰς οὓς ἀφορῶντες φοβηθησόμεθα ἀμαρτάνειν. καὶ γὰρ ἔφη· Οὐκ ἔσθ' ὅμοιον, ὦ Ἀπίων· ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἄνθρωπον ἔχων τὸν σκοπὸν ἐλπίδι τοῦ λαθεῖν τολμήσει ἀμαρτάνειν, ὁ δὲ θεὸν παντεπόπτην τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ ὀρισάμενος, εἰδὼς αὐτὸν λαθεῖν μὴ δύνασθαι καὶ τὸ λάθρα ἀμαρτεῖν παραιτήσεται. ταῦτα ὁ Ἀπίων ἀκούσας ἔφη· Ἦιδειν ἐξότε ἤκουσα Ἰουδαίοις σε προσομιλοῦντα, ἠλλοιωσθαι τὴν γνώμην. καλῶς γὰρ εἶρηται τινι· «Φθείρουσιν ἦθη χρηστὰ ὀμιλία κακαί». καὶ γὰρ ἔφη· Οὐκοῦν ἐπανορθοῦσιν ἦθη ἄχρηστα ὀμιλία καλαί. καὶ ὁ Ἀπίων ἔφη· Σήμερον πεπληροφόρημην τὴν σὴν ἐπιγνώμην ἔνστασιν, διὸ σοὶ πρῶτῳ εἶπὲν συνεχωρήσαμεν· αὔριον δὲ ἐνταῦθα, εἴ σοι φίλον ἐστίν, ἐπὶ τῶν αὐτῶν φίλων συνελθόντων ἀποδείξω, ὅτι οἱ θεοὶ ἡμῶν οὔτε μοιχοὶ ὄντες τυγχάνουσιν οὔτε φονεῖς οὔτε παίδων φθορεῖς, οὐκ ἀδελφαῖς ἢ θυγατράσιν πλησιάσαντες, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι τὰ μυστήρια μόνους τοὺς φιλομαθεῖς εἰδέναι θέλοντες μύθοις οἷς εἶρηκας αὐτὰ προεκάλυψαν. Ζῆνα γὰρ τὴν ζέουσαν οὐσίαν εἶναι φυσιολογοῦσιν, Κρόνον δὲ τὸν χρόνον καὶ Ἔραν τὴν αἰετοειδέα οὐσίαν τοῦ ὕδατος φύσιν. πλὴν ὡς ὑπεσχόμεν, αὔριον τὸ καθ' ἕκαστον εἶδος ἔωθεν ὑμῖν συνελθοῦσιν ἀλληγορήσας τὴν τῶν ὄντων ἀληθειαν ἐκφανῶ. καὶ γὰρ πρὸς ταῦτα ἔφη· Αὔριον ὡς ὑπέσχου, οὕτως ποιήσον· ἦδη δὲ ἐντεῦθεν καὶ πρὸς αὐτὰ ἃ μέλλεις λέγειν, ἄκουσον. αἱ τῶν θεῶν πράξεις εἰ μὲν ἀγαθαὶ οὔσαι κακοῖς μύθοις προεκαλύφθησαν, πολλὴ τοῦ σκεπάσαντος δείκνυται κακία, ὅτι τὰ σεμνὰ ἀπέκρυψεν κακοῖς διηγήμασιν, ἵνα μή τις αὐτῶν ζηλωτὴς γένηται· εἰ δὲ ἀληθῶς ἀσεβῆ διεπράξαντο, ἐχρῆν τούναντίον ἀγαθοῖς αὐτὰ ἐπισκέπειν, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι, ὡς εἰς κρείττονας ἀφορῶντες, ἀμαρτάνειν ἐπιχειρῶσιν ἐκείνοις παραπλήσια. ταῦτά μου εἰπόντος οἱ παρόντες φανεροὶ ἦσαν ἀρχὴν λαμβάνοντες τῆς πρὸς τοὺς ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντας λόγους ἀγάπης. καὶ γὰρ συνεχῶς καὶ ἐσπουδασμένως ἀξιοῦντες πάντως με τῆ ὑστεραία ἐλθεῖν ἀπηλλάγησαν.

[ΟΜΙΛΙΑ Ε.]

Τῆ μὲν οὖν ἐν Τύρῳ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ καθὰ συνεταξάμεθα εἰς τὸν ἡσύχιον τόπον ἔλθῶν, τοὺς μὲν ἑτέρους μετὰ τινῶν καὶ ἄλλων ἰδὼν καὶ προσαγορευσας, Ἀππίωνα δὲ μὴ ἑωρακώς, ἠρόμην τοῦ μὴ παρεῖναι ἐκεῖνον τὴν αἰτίαν. καὶ τις ἔφη δυσαρρώστως αὐτὸν ἀπ' αὐτῆς ἐσπέρας ἐσχηκέναι τὸ σωματίον. ἐμοῦ δὲ φήσαντος εὐλογον εἶναι παραχρῆμα ὀρμήσαντας ἐπισκέψασθαι αὐτόν, σχεδὸν οἱ πάντες ἠξίουσαν πρότερον διαλεχθῆναί με αὐτοῖς, εἴθ' οὕτως κάκεινον ἐπισκέψασθαι δύνασθαι αὐτόν. μιᾶς οὖν πάντων γνώμης γενομένης λέγειν ἠρξάμην·

Ἐχθὲς ἐντεῦθεν ἀπαλλαγείς, ὦ φίλοι, ὁμολογῶ ὅτι πάνυ φροντίζων ὑπὲρ τῆς πρὸς Ἀππίωνα μελλούσης ἔσσεσθαι ζητήσεως ὕπνου τυχεῖν οὐκ ἐδυνάμην. ἀγρυπνοῦντος δέ μου εἰσέδραμεν τὰ ἐν Ἑρώμῃ πρὸς αὐτόν μοι μεμηχανημένα. ἦν δὲ τοιαῦτα. ἐκ παιδὸς ἐγὼ Κλήμης ἀληθείας ἐρῶν καὶ ζητῶν τὰ ψυχῇ διαφέροντα καὶ εἰς ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς δαπανῶν τοὺς χρόνους καὶ μηθὲν τέλειον εὐρεῖν δυνάμενος, ὑπὸ τῆς ἀνίας ἐξώκειλα εἰς νόσον. καὶ δὴ ἐμοῦ κατακειμένου ὁ Ἀππίων ἐπιδημῆ τῇ Ἑρώμῃ, πατρικὸς ὢν μοι φίλος, καὶ ἐπιξενοῦται ἐμοὶ καὶ κλινήρη μαθῶν πρὸς ἐμὲ εἰσέρχεται ὡς ἰατρικῆς οὐκ ἀμύητος καὶ πυνθάνεται τῆς κατακλίσεως τὴν αἰτίαν. ἐγὼ δὲ τὸν ἄνδρα οὐκ ἀγνοῶν πάνυ Ἰουδαίους δι' ἀπεχθείας ἔχοντα, ὡς καὶ πολλὰ βιβλία κατ' αὐτῶν συγγεγραφέναι, καὶ αὐτὸν Σίμωνα νῦν οὐ διὰ φιλομάθειαν αὐτὸν εἰς φιλίαν προσέμενον, ἀλλ' ἐπειδὴ Σαμαρέα αὐτὸν οἶδεν μισοιουδαῖόν τε ὄντα καὶ κατὰ Ἰουδαίων προεληλυθότα, διὰ τοῦτο αὐτὸν προσωκείωσατο, ἵνα δύναίτο κατὰ Ἰουδαίων τι παρ' αὐτοῦ μανθάνειν. ταῦτα ἐγὼ προειδὼς περὶ τοῦ Ἀππίωνος, ἅμα τῷ πυθέσθαι αὐτὸν τὴν αἰτίαν τῆς νόσου προσποιητῶς ἀπεκρινάμην, ὅτι τὰ νέων πάσχῳ καὶ ἀλγῶ τὴν ψυχὴν. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἔφη· Τέκνον, ὡς πατρὶ θαρσήσας λέγε, τίς σου τῆς ψυχῆς ἡ νόσος; ἐμοῦ δὲ προσποιητῶς πάλιν ἀναστενάξαντος ὡς δὴ περὶ ἔρωτος εἰπεῖν αἰδομένου, διὰ γε τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ κάτω νεύειν περὶ οὗ ἤθελον ἐνδείκνυσθαι παρεῖχον τὴν ὑπόνοιαν. ὁ δὲ ἔρᾳν με γυναικὸς ἀληθῶς ἀναπεισθεὶς ἔφη· Οὐδέν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ βοηθείας τυχεῖν μὴ δυνάμενον· καὶ γὰρ αὐτὸς ὅτε νέος ἦμην, ἐρασθεὶς γυναικὸς ἀξιολογωτάτης οὐ μόνον αὐτῆς τυχεῖν ἠγούμην ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ προσαγορευσαί ποτε ἤλπιζον· καὶ ὁμως περιτυχῶν τινὶ Αἰγυπτίῳ, πάνυ τὰ μάγων ἀκριβοῦντι, καὶ φιλωθεὶς ἐκφαίνω μου τὸν ἔρωτα, καὶ οὐ μόνον ἑαυτόν μοι παρεῖχεν πρὸς πᾶν ὃ ἐβουλόμην, ἀλλὰ δαψιλέστερον πρὸς μὲ φιλοτιμούμενος καὶ τὴν ἐπαοιδὴν, δι' ἧς ἔτυχον, διδάσκειν οὐκ ἐφθόνησεν. ἐκ δὲ τῆς ἐκείνου λαθραίας ὑποδείξεως πεισθεὶς τῇ τοῦ διδάξαντος ἀφθονίᾳ καὶ ἅπαξ ἐπιτυχῶν, ἐπαυσάμην τοῦ ἔρωτος. ὅθεν εἰ καὶ σὺ τοιοῦτόν τι πέπονθας ἀνθρωπίνως, θάρσησον ἡμῖν πρὸς τὸ ἀμέριμνον· ἐντὸς γὰρ ἡμερῶν ἐπὶ πάντως αὐτῆς ἐπιτυχεῖν σε ποιήσω. ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ, εἰς τὸν ἐμὸν σκοπὸν ἀποβλέπων ἔφην· Σύγγνωθί μοι μὴ πάνυ πιστεύοντι μαγείαν ὑφεστάναι· πολλῶν γὰρ πολλὰ ἐπαγγελλομένων καὶ διαψευσα-

μένων ἤδη πεπεύραμαι. πλὴν δυσωπεῖ με καὶ εἰς ἐλπίδας ἄγει ἡ σὴ
ὑπόσχεσις. δέδοικα δὲ ἐνθυμούμενος μὴ ἄρα οἱ δαίμονες τοῖς μάγοις
ἐνίστε πρὸς τὰ κελεύόμενα οὐχ ὑπέικουσιν. καὶ ὁ Ἀπίων ἔφη·
Ταῦτα ἐμοὶ σοῦ μᾶλλον συγχώρει εἰδέναι. πλὴν ἵνα μὴ δοκῆς πρὸς ὁ
ἔφη, μὴδὲν ἀκηκοέναι παρ' ἐμοῦ, μάθε πῶς ἀνάγκην ἔχουσιν οἱ δαί-
μονες τοῖς μάγοις ὑπέικειν περὶ ὧν κελεύονται. ὡς γὰρ ἀδύνατόν ἐστιν
στρατιώτην ἀντειπεῖν τῷ ἡγουμένῳ, αὐτοῖς τε τοῖς ἡγουμένοις οὐχ οἶόν
τε παρακοῦσαι βασιλέως (εἰ γὰρ τις ἀντερεῖ τοῖς ἐφεστηκόσιν, πάντως
τιμωρίας ἀξιοῦται), οὕτως ἀδύνατόν ἐστιν τοὺς δαίμονας μὴ ὑπουργεῖν
τοῖς αὐτῶν ἡγουμένοις ἀγγέλοις. καθ' ὧν ὀρκιζόμενοι φρίττοντες εἴκου-
σιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀπειθήσαντες πάντως κολάζονται. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
οἱ ἄγγελοι κατὰ τοῦ κρείττονος ὑπὸ μάγων ὀρκιζόμενοι ὑπέικουσιν, μῆ-
πως ἀπειθείας κριθέντες ἀπόλωνται. εἰ γὰρ μὴ πάντα ἔμψυχα ὄντα καὶ
λελογισμένα προεώρα τὴν ἐκ τοῦ κρείττονος δίκην, σύγχυσις ἂν ἐγεγόνει,
τῶν πάντων στασιαζόντων πρὸς ἄλληλα. κάγω ἔφην· Οὐκοῦν ὀρθῶς
ἔχει τὰ ὑπὸ ποιητῶν καὶ φιλοσόφων λεγόμενα ὡς ἐν ἄδου αἱ ψυχαὶ
τῶν ἀσεβῶν κριθεῖσαι ἐφ' οἷς ἐτόλμησαν κολάζονται, οἷον Ἰξίωνος καὶ
Ταντάλου Τιτυοῦ τε καὶ Σισύφου καὶ τῶν Δαναοῦ θυγατέρων καὶ ὅσοι
ποτὲ ἄλλοι ἐνταῦθα ἠσέβησαν; καὶ πῶς, εἴγε ταῦθ' οὕτως μὴ ἔχει, δυ-
νατόν ἂν μαγείαν ὑφεστάναι; τοῦ δὲ εἰπόντος οὕτω τὰ ἐν ἄδου ἔχειν,
ἐγὼ ἐπυθόμην· Διὰ τί δὴ καὶ αὐτοὶ μαγείαν οὐ πεφοβήμεθα, ἐπὶ μοιχείας
πεπεισμένοι τὴν ἐν ἄδου δίκην; μαγεία γὰρ βιάσασθαι τὴν μὴ θέλουσαν
οὐ συντίθεμαι εἶναι δίκαιον. εἰ δὲ τις αὐτὴν πείθειν ἐπαγγέλλεται, πρὸς
τοῦτο μετὰ τοῦ καὶ χάριν ὁμολογεῖν ἐτοίμως ἔχω. καὶ ὁ Ἀπίων ἔφη·
Οὐ δοκεῖ σοι ταῦτόν εἶναι, εἴτε μαγεία αὐτῆς ἐπιτύχοις εἴτε πείσας
λόγοις; κάγω ἔφην· Οὐ πάντως ὁμοιον· πολὺ γὰρ ἀφέστηκεν ἀλλήλων
ἐκάτερον· ὁ μὲν γὰρ ἄκουσαν γυναῖκα τῇ τῆς μαγείας βία ἐπαναγκάσας
ὡς ἐπιβουλεύσας σῶφρονα χαλεπωτάτην ὑπέχει τὴν δίκην, ὁ δὲ λόγῳ
πείσας καὶ ἐπὶ τῇ αὐτῆς ἐξουσίᾳ καὶ βουλῇ ποιησάμενος τὴν αἵρεσιν οὐκ
ἐβιάσατο. ἦττον δὲ οἶμαι κολασθήσεσθαι τὸν πεπεικότα τοῦ βιασα-
μένου· τοιγαροῦν εἰ μὲν πείσαι δύνασαι, χάριν ἔξω ἐπιτυχῶν, ἄλλως
δὲ ἡδιόν μοι τεθνάναι μᾶλλον ἢ τὴν μὴ βουλομένην βιαίως ἐπαναγκά-
σαι. καὶ ὁ Ἀπίων ἀληθῶς διαπορῶν ἔφη· Τί με χρὴ πρὸς σὲ λέγειν;
ποτὲ μὲν γὰρ ὡς ὑπὸ ἔρωτος ἐνοχλούμενος εὐχῆ ἐπιτυχεῖν, ποτὲ δὲ ὡς
οὐκ ἐρῶν τῆς ἐπιθυμίας προτιμᾶς τὸν φόβον. καὶ οἶμαι πείσας μὲν ὡς ἀνα-
μάρτητος ἔσεσθαι ἀνεύθυνος, βία δὲ τῇ τῆς μαγείας ἐπιτυχῶν ὑφέξειν
δίκην. ἀλλ' ἀγνοεῖς ὡς τὸ τέλος παντὸς πράγματος κρίνεται ὅτι γέγονεν,
οὐ τὸ πῶς γέγονεν δοκιμάζεται. καὶ σὺ δὲ ἐὰν μοιχεύσης οὐ δήπου μα-
γεία μὲν δυνηθεῖς ὡς ἀσεβήσας κριθῆσθαι, πείσας δὲ τῆς κατὰ τὴν μοι-
χείαν ἀμαρτίας ἀπολυθῆσθαι; κάγω ἔφην· Διὰ τὸ ἐρᾶν πάντως μοι προ-
κειμένου τυχεῖν τῆς ἐρωμένης, ἀνάγκη μὲν μοι ἐλέσθαι θάτερον, αἰρή-
σομαι δέ, εἰ οἶόν τε, κολακεῦσαι μᾶλλον ἢ μαγεῦσαι. ἀλλ' οὐδὲ κολα-
κεῖα πείθειν αὐτὴν ῥάδιον· πάνυ γὰρ ἐστιν ἡ γυνὴ φιλόσοφος. καὶ ὁ
Ἀπίων ἔφη· Ταύτη μᾶλλον εὐελπίς εἰμι πείσειν αὐτὴν δυνησεσθαι

ὡς αὐτὸς θέλεις, εἵπεργε προσομιλῆσαι αὐτῇ δυνάμεθα. κἀγὼ ἀπεκρινάμην· Ἀδύνατον. καὶ ὁ Ἀππίων ἐπύθετο, εἰ ἐπιστεῖλαι αὐτῇ δυνατὸν ἔστιν. κἀγὼ ἔφην· Δυνατὸν τοῦτό γε. καὶ ὁ Ἀππίων ἔφην· Ἔτι τῇ νυκτὶ ταύτῃ συγγράψω βιβλίον, μοιχείας ἐγκώμιον, ὅπερ σὺ παρ' ἐμοῦ λαβῶν διαπέμψεις αὐτῇ, καὶ ἐλπίζω ὅτι πεισθεῖσα συνθήσεται. καὶ συγγράψας ὁ Ἀππίων ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐδίδου ἐμοί, περὶ οὗ καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἐνενόησα καὶ εὐκαίρως ἔχειν αὐτὸ ὑπεμνήσθην σὺν ἄλλοις βιβλίοις οἷς μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιφέρομαι. διηγησάμενος δὲ ταῦτα ἔδειξα τοῖς παροῦσι τὸ βιβλίον καὶ βουλομένοις ἐπακοῦσαι ἀνέγνων καὶ δὴ ἀναγνοὺς ἔφην· Αὕτη ἔστιν, ἄνδρες, ἡ τῶν Ἑλλήνων παιδεία, γενναίαν ὑπόθεσιν ἔχουσα πρὸς τὸ ἀδεῶς ἐξαμαρτάνειν. τὸ δὲ βιβλίον ἦν οὕτως ἔχον·

Ὁ ἔρων τῇ ἐρωμένη (ἀνωνύμως διὰ τοὺς ἐκ τῶν ἀνοήτων ἀνθρώπων νόμους) ἐπιταγαῖς Ἔρωτος τοῦ πάντων πρεσβυτάτου παιδὸς χαίρειν. ἔγνων σε φιλοσοφία προσανέχουσαν καὶ ἀρετῆς ἕνεκα τὸν τῶν κρειττόνων ζηλοῦσαν βίον. τίνες δὲ ἂν εἶεν κρείττονες ἢ θεοὶ μὲν ἀπάντων, ἀνθρώπων δὲ οἱ φιλόσοφοι; οὗτοι γὰρ μόνοι ἴσασιν τῶν ἔργων ποῖα μὲν ἔστιν φύσει κακὰ ἢ καλὰ, ποῖα δὲ τῇ τῶν νόμων θέσει οὐκ ὄντα νομίζεται. αὐτίκα γοῦν τὴν λεγομένην μοιχείαν πρᾶξιν τινες ὑπειλήφασιν εἶναι κακὴν, καίτοι καλὴν κατὰ πάντα ὑπάρχουσαν· εἰς γὰρ τὴν τοῦ βίου πολυγονίαν ἐπιταγαῖς Ἔρωτος γίνεται. Ἔρωτος δὲ ἔστιν ὁ πάντων θεῶν πρεσβύτατος· ἄνευ γὰρ δὴ Ἔρωτος οὐ στοιχείων, οὐ θεῶν, οὐκ ἀνθρώπων, οὐ ζῶν ἀλόγων, οὐ τῶν λοιπῶν ἀπάντων μίξις ἢ γένεσις γενέσθαι δύναται. πάντες γὰρ τοὶ ὄργανά ἐσμεν τοῦ Ἔρωτος. αὐτὸς δὲ ὁ δι' ἡμῶν τεχνίτης, παντὸς τοῦ γεννωμένου ψυχαῖς ἐπιδημῶν, ἔστι νοῦς, ὅθεν οὐκ αὐτοὶ θέλοντες, ἀλλ' ὅταν ὑπ' αὐτοῦ κελευσθῶμεν, τὸ ἐκείνου βούλημα ποιεῖν ἐπιθυμοῦμεν. εἰ δ' ἐκείνου βουλῇ ἐπιθυμοῦντες χάριν τῆς λεγομένης σωφροσύνης κρατεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐπιχειρήσομεν, πῶς τῷ πάντων πρεσβυτάτῳ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀντιπράττοντες οὐ τὰ μέγιστα ἀσεβήσομεν; ἀλλὰ πᾶσαι μὲν ἀνεσθῶσαν αὐτῷ θύραι, πάντες δὲ μοχθηροὶ καὶ θετοὶ λυέσθωσαν νόμοι, ζηλοτύποις ἀνθρώποις κείμενοι, οἵτινες ὑπὸ ἀνοίας κρατούμενοι καὶ τὸ εὐλογον νοεῖν μὴ βουλόμενοι, προσέτι δὲ καὶ τοὺς λεγομένους μοιχοὺς ὑφορώμενοι, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς διὰ γε τοῦ Μίνωος καὶ τοῦ Ῥαδαμάνθου εὐλόγως θετοῖς παίζονται νόμοις. Ἔρωτα γὰρ ἐπιδημήσαντα ψυχαῖς οὐκ ἔστιν ἐπισχεῖν. οὐ γὰρ ἔστιν ἐκούσιον τὸ τῶν ἐρώντων πάθος. αὐτίκα γοῦν ὁ Ζεὺς αὐτὸς ὁ τούτων νομοθέτης μυρίαὶς συνῆλθεν γυναιξίν, καὶ ὑπ' ἐνίων μὲν σοφῶν ἀνδρῶν εὐεργέτης πρὸς τεκνοποιίαν ἐνοήθη τὴν αὐτοῦ μίξιν ἀνθρώποις δωρούμενος, παρ' οἷς δὲ ἐπὶ τῇ χάριτι ἠπίστατο ἀγνοούμενος, μετεμορφοῦτο τὴν ἰδέαν, ἵνα μήτε αὐτοὺς λυπῇ μήτε τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσιν νόμοις ἀντιπράττειν δοκῇ. δεῖ οὖν τῇ φιλοσοφίᾳ προσανέχουσαν καλοῦ βίου χάριν μιμεῖσθαι τοὺς ὁμολογουμένους κρείττονας, ὧν αἱ μίξεις μυρίαὶ γεγόνασιν. καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸν χρόνον παραναλίσκειν μάτην εἰς τὰς ἀποδείξεις τὰς πλείονας, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς τοῦ πατρὸς θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἄρξομαι τὰς ἐνίων μηνύειν κοινωνίας· πασῶν γὰρ ὑπομνησθῆναι διὰ τὸ πλῆθος ἀδύνατον.

ἄκουε τοίνυν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Διὸς διὰ τὴν τῶν ἀνοήτων ἀνδρῶν
ζηλοτυπίαν τὰς διὰ τῆς μεταμορφώσεως λανθανούσας κοινωνίας. ἐν
πρώτοις γὰρ τῆς ἀδιαφόρου μίξεως τὴν ὑπονοουμένην τῆς μοιχείας ἀμαρ-
τίαν σοφοῖς λῦσαι θέλων, ὁπότε ἔμελλεν γαμεῖν καὶ ὡς ἐπὶ πρώτη
εὐνῆ κατὰ τοὺς πολλοὺς μοιχὸς εἰδὼς οὐ γινόμενος, διὰ τῆς δοκούσης
(ὡς ἔφην) ἀμαρτίας τὸν ἀναμάρτητον γάμον ἐπορίσατο. ἀδελφὴν γὰρ
αὐτοῦ Ἦραν οὖσαν γαμεῖ, ὁμοιωθεὶς κόκκυγος πτερῶ, ἐξ ἧς Ἦβη τε
καὶ Εἰλείθυια ἐγένετο. τὴν Μῆτιν γὰρ χωρὶς τῆς πρὸς τινα μίξεως ἀπο-
κυΐσκει, ὡς καὶ Ἦρα τὸν Ἠφαιστον. ἔτι δὲ μίγνυται ἀδελφῇ τῇ
ἐξ Οὐρανοῦ καὶ Θαλάσσης αὐτῶ γενομένη ἀπὸ τῆς Κρόνου ἐκτομῆς,
<ἐξ ἧς> Ἔρως καὶ Κύπρις, ἦν καὶ Δωδώνην λέγουσιν. μίγνυται δὲ καὶ Ἀν-
τιόπη τῇ Νυκτέως, σατύρῳ παρεικασμένος, ἐξ ἧς Ἀμφίων καὶ Ζῆθος
γεγόνασιν. Ἀλκμήνη τε τῇ Ἀμφιτρύωνος γυναικὶ συνέρχεται, ὁμοιωθεὶς
Ἀμφιτρύωνι τῷ γεγαμηκότι, ἐξ ἧς Ἡρακλῆς ἐγένετο. καὶ Αἰγίνη τῇ
Ἄσωποῦ πλησιάζει, γενόμενος ἀετός, ἐξ ἧς Αἰακὸς τίκτεται. Ἀμαλθεία
δὲ τῇ Φώκου ὁμοιωθεὶς ἄρκτῳ συνευνάζεται. καὶ Δανάη τῇ Ἀκρισίου
χρυσὸς ἐπερρή, ἐξ ἧς Περσεὺς ἀνέπτῃ. Καλλιστοῖ τῇ Λυκάονος ἡγριώθη
λέων, καὶ ἄλλον τίκτει Ἀρκάδα. Εὐρώπη τῇ Φοίνικος διὰ ταύρου συν-
ῆλθεν, ἐξ ἧς Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Σαρπηδῶν ἐξέφυσαν. Εὐρυ-
μεδούση τῇ Ἀχελσοῦ μύρμηξ γενόμενος, ἐξ ἧς Μυρμιδῶν. Ἐρσαίου
νύμφη γενόμενος γύψ, ἐξ ἧς οἱ ἐν Σικελίᾳ πάλοι σοφοί. εἶμα τῇ γηγε-
νεῖ ἐν Ῥόδῳ διὰ ὄμβρου συνῆλθεν, ἐξ ἧς Σπαρταῖος, Κρόνιος, Κύτος.
Κασσιέπειαν ἐνύμφευσεν, ὁμοιωθεὶς τῷ γήμαντι Φοίνικι, ἐξ ἧς Ἀγχίνοος
αὐτῶ ἐξέφυ. Νεμέσει τῇ Θεστίου τῇ καὶ Λήδα νομισθείση κύκνος ἢ
χὴν γενόμενος Ἐλένην ἐτεκνώσατο καὶ αὐθις ἀστὴρ γενόμενος Κάστορα
καὶ Πολυδεύκην ἐξέφηνεν. Λαμῖα ἐπεμορφώθη ἔποψ. Μνημοσύνην,
αὐτὸς εἰκασθεὶς ποιμένι, Μουσῶν ἀποφαίνει μητέρα. Σεμέλην τὴν Κά-
δμου πυρσέων γαμεῖ, ἐξ ἧς Διόνυσον τελεῖ. Περσεφόνην αὐτὸς ἐκνυμ-
φεύει τὴν θυγατέρα, αὐτὸς ὁμοιωθεὶς δράκοντι, τῇ καὶ γυναικὶ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πλούτωνος εἶναι νομισθείση. καὶ ἄλλαις πολλαῖς καὶ
δίχα μεταμορφώσεως μίγνυται, ζῆλον τῶν ἀνδρῶν οὐκ ἐχόντων ὡς ἐφ'
ἀμαρτία, ἀλλ' εὖ εἰδόντων ὅτι ἀφθόνως ταῖς γυναιξίν αὐτῶν κοινωνῶν
γεννᾷ, χαριζόμενος αὐτοῖς Ἑρμεῖς, Ἀπόλλωνας, Διονύσους, Ἐνδυμίωνα
καὶ ὄσους ἄλλους εἰρήκαμεν, ἐκ μίξεως αὐτοῦ κάλλει διαπρεπεστά-
τους. καὶ ἵνα μὴ εἰς ἄπειρον ἐξήγησιν τὸν χρόνον δαπανῶ, πάντων μετὰ
Διὸς θεῶν ἀφθόνους εὐρήσεις κοινωνίας, οἱ ἀνόητοι δὲ μοιχείας λέγουσι
τῶν θεῶν μηδὲ τῶν ἀρρένων τὰς μίξεις φυλασσομένων ὡς αἰσχράς,
ἀλλὰ ἐπιτηδευόντων καὶ τοῦτο ὡς εὐπρεπές. αὐτίκα γοῦν αὐτὸς ὁ Ζεὺς
Γανυμήδους ἐρᾷ, –Ποσειδῶν Πέλοπος– Ἀπόλλων Κινύρου, Ζακύνθου,
Ἰακίνθου, Φόρβαντος, Ὑλα, Ἀδμήτου, Κυπαρίσσου, Ἀμύκλα, Τρωίλου,
Βράγχου, Τυμναίου, Πάρου, Ποτνιέως, Ὀρφέως– Διόνυσος δὲ Ἀδώνι-
δος, Ἀμπέλου, Ὑμεναίου, Ἑρμαφροδίτου, Ἀχιλλέως– ὁ δὲ Ἀσκλη-
πίος Ἴπολύτου– καὶ Ἠφαιστος Πηλέως– Πάν δὲ Δάφνιδος– ὁ
δὲ Ἑρμῆς Περσέως, Χρύσου, Θέρσου, Ὀδρύσου– Ἡρακλῆς δὲ Ἀβδή-

ρου, Δρύοπος, Ίοκάστου, Φιλοκτήτου, Ὑλα, Πολυφήμου, Αἴμονος, Χώνου, Εὐρυσθέως. πάντων οὖν σοι τῶν ἐπισημοτέρων θεῶν ἐκ μέρους τοὺς ἔρωτας παρεθέμην, φιλτάτη, ἴν' εἰδῆς ὅτι μόνοις ἀνθρώποις τοῖς ἀνόητοις περὶ τούτου γίνεται ζηλοτυπία. διὸ καὶ θνητοὶ τυγχάνουσιν καὶ λυπηρῶς τὸν βίον διατελοῦσιν, ὅτι τὰ δόξαντα τοῖς θεοῖς καλὰ αὐτοὶ διὰ τὸν αὐτῶν ζῆλον κακὰ εἶναι ἀπεφήναντο. μακαρία οὖν ἔση τοῦ λοιποῦ μιμουμένη θεοὺς καὶ οὐκ ἀνθρώπους. ἀνθρωποι γὰρ τὴν νομιζομένην σωφροσύνην ἰδόντες σε διαφυλάσσουσιν, διὰ τὸ ἴδιον πάθος ἐπαινοῦσιν μὲν, οὐκ ὠφελοῦσιν δέ· θεοὶ δὲ ἐξομοιουμένην σε ἑαυτοῖς ὀρῶντες καὶ ἐπαινέσουσιν καὶ ὠφελήσουσιν. λόγισαι γάρ μοι πόσας ἠμεῖψαντο ἔρωμένας, ὧν τὰς μὲν κατηστέρισαν, τινῶν δὲ καὶ τέκνα καὶ συνεργοὺς εὐηργέτησαν. αὐτίκα γοῦν Ζεὺς κατηστέρισεν Καλλιστώ, τὴν λεγομένην ἄρκτον μικράν, ἣν καὶ κυνὸς οὐρανὸν προσαγορεύουσιν τινες. Ποσειδῶν Δελφίνα διὰ τὴν Ἀμφιτρίτην ἐνέταξεν τῷ οὐρανῷ καὶ Ὠρίωνα τὸν ἐξ Εὐρυάλης τῆς Μίνω δι' Εὐρυάλην τὴν μητέρα τῶν ἄστρον κατηξίωσεν. Διόνυσος τὸν Ἀριάδνης στέφανον. Ζεὺς τὸν ἀετὸν συνεργήσαντα ἐπὶ τῇ Γανυμήδους ἀρπαγῇ καὶ αὐτὸν τὸν Γανυμήδην ἐν Ὑδρηχοῦ τιμῇ ἔταξεν καὶ ταῦρον δι' Εὐρώπην ἐτίμησεν. ἀλλὰ καὶ Κάστορα καὶ Πολυδεύκη καὶ Ἑλένην Λήδα χαριζόμενος ἐποίησεν ἀστέρας καὶ Περσέα διὰ Δανάην καὶ Ἀρκάδα διὰ Καλλιστώ, Παρθένον τὴν καὶ Δίκη καὶ Θέμιν, Ἡρακλέα διὰ Ἀλκμήνην. καὶ οὐκέτι μηκύνω πλέον· μακρὸν δὲ τὸ κατ' εἶδος λέγειν ὅσους ἄλλους διὰ πολλὰς ἔρωμένας εὐεργετήκασιν οἱ θεοὶ ταῖς πρὸς ἀνθρώπους κοινωνίαις, ἅς οἱ ἀνόητοι ὡς κακὰς πράξεις ἀπαγορεύουσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι ἡδονὴ ἐστὶν ἡ μεγάλη ἐν ἀνθρώποις ἀπολαυσις. τί δέ; καὶ τῶν σοφῶν οἱ περιβόητοι οὐχ ἡδονὴν προκρίνουσιν καὶ αἷς ἐβουλήθησαν ἐμίγησαν; ὧν πρῶτος ὁ τῆς Ἑλλάδος διδάσκαλος, περὶ οὗ αὐτὸς ὁ Φοῖβος ἔφη «Ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος», οὐκ ἐν τῇ εὐνομοστάτῃ πόλει [τῇ Λακεδαίμονι] κοινὰς προτίθησι τὰς γυναῖκας καὶ ὑπὸ τῷ τρίβωνι τὸν καλὸν Ἀλκιβιάδην καλύπτει; καὶ ὁ Σωκρατικὸς δὲ Ἀντισθένης περὶ τοῦ δεῖν τὴν λεγομένην μοιχείαν μὴ ἀποσεῖσθαι γράφει. ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Διογένης Λαῶδι οὐκ ἐπὶ μισθῷ, τῷ φέρειν αὐτὴν ἐπ' ὤμων, δημοσίᾳ κοινωνεῖ μετὰ παρρησίας; οὐκ Ἐπίκουρος ἡδονὴν προκρίνει; οὐκ Ἀρίστιππος μυρισθεὶς ὅλον αὐτὸν Ἀφροδίτη χαρίζεται; οὐ Ζήνων ἀδιαφορεῖν αἰνισσόμενος διὰ πάντων τὸ θεῖον εἶναι λέγει, ἵνα γνώριμον τοῖς συνετοῖς γένηται, ἵνα, ὧ ἂν τις μιγῇ, ὡς ἑαυτῷ μίγνυται, καὶ περισσὸν τὸ ἀπαγορεύειν τὰς λεγομένας μοιχείας ἢ μίξεις μητρὸς ἢ θυγατρὸς ἢ ἀδελφῆς ἢ παιδῶν; Χρύσιππος δὲ ἐν ταῖς ἐρωτικαῖς ἐπιστολαῖς καὶ τῆς ἐν Ἄργει εἰκόνας μέμνηται, πρὸς τῷ τοῦ Διὸς αἰδοίῳ φέρων τῆς Ἥρας τὸ πρόσωπον. οἶδα ὅτι ταῦτα τοῖς ἀληθείας ἀμυήτοις φοβερὰ καὶ αἰσχιστα καταφαίνεται, ἀλλ' οὐ τοῖς Ἑλλήνων θεοῖς καὶ φιλοσόφοις, οὐ τοῖς Διονύσου καὶ Δήμητρος μυστηρίοις. ἀλλ' ἐφ' ἅπασιν τούτοις (ἵνα μὴ πάντων θεῶν καὶ φιλοσόφων τοὺς βίους λέγων παραναλίσκω τοὺς χρόνους) δύο ἔστωσάν σοι μέγιστοι σκοποὶ, θεῶν μὲν Ζεὺς, ἀνδρῶν δὲ φιλοσόφων Σωκράτης. τὰ δὲ λοιπὰ

ἐξ ὧν σοι γράψας ὑπέμνησα συνείσα ἔπεχε, μήποτε ἐραστήν σου λυπή-
σης· ἐπεὶ ὡς θεοῖς καὶ ἐρώσιν τὰ ἐναντία πράξασα ἀσεβῆς κριθεῖσα τὴν
προσήκουσαν ὑφέξει τιμωρίαν· ἐὰν δὲ παντὶ ἐραστῇ ἑαυτὴν παράσχῃς,
ὡς θεοὺς μιμουμένη τῆς παρ' αὐτῶν τεύξῃ εὐεργεσίας. τὰ δὲ λοιπά,
φιλτάτη, μεμνημένη περὶ ὧν σοι ἐξέφηνα μυστηρίων, διὰ γραμμάτων
μοι τὴν σὴν δεῖξον προαίρεσιν. ἔρρωσό μοι.

Ἐγὼ τοίνυν λαβὼν τὸ βιβλίον τοῦτο παρὰ τοῦ Ἀππίωνος ὡς ὄντως
διαπέμψων αὐτὸ τῇ ἐρωμένῃ, ἐπλασάμην ὡς ἐκείνης πρὸς ταῦτα ἀντιγραψά-
σης, καὶ τῇ ὑστεραία ἐλθόντι αὐτῷ ἀπέδωκα τῷ Ἀππίωνι ὡς δῆθεν τὴν παρ'
ἐκείνης ἀντιγραφὴν οὕτως ἔχουσαν·

[Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς πρὸς Ἀππίωνα ὡς παρὰ τῆς ἐρωμένης.]

Θαυμάζω πῶς ἐπὶ σοφία με ἐπαινέσας ὡς ἀνοήτῳ γράφεις. εἰς γὰρ σὸν πάθος
πεῖσαι με θελήσας ἐκ τῶν περὶ τοὺς θεοὺς μυθολογημάτων ἐποιήσω τὰ
παραδείγματα, ἔρωτα τὸν πάντων πρεσβύτατον (ὡς ἔφη) ἐπὶ πάντων θεῶν
καὶ ἀνθρώπων βλασφημῆσαι μὴ φοβηθεῖς, ὅπως τὴν ἐμὴν φθείρης ψυχὴν
καὶ τὸ ἐμὸν σῶμα περιυβρίσης. ἔρω γὰρ θεῶν οὐκ ἔστιν ἀρχηγέτης ὁ
ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ γὰρ ἐκὼν ἐπιθυμεῖ, αὐτὸς ἐστὶν ἑαυτοῦ πάθος καὶ
κόλασις, καὶ θεὸς οὐκ ἂν εἴη ὁ πάσχων ἐκὼν· εἰ δὲ ἄκων ἐρᾷ τῆς μίξεως καὶ τὰς
ἡμετέρας διερχόμενος ψυχὰς ὥσπερ δι' ὀργάνων τῶν ἡμετέρων σωμάτων εἰς
τὰς τῶν νοητῶν φέρεται συνουσίας, ὁ τοῦτον ἐρᾷ ποιῶν καὶ φέρων μείζων
αὐτοῦ τυγχάνει· καὶ πάλιν αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ φέροντος ἐτέρῳ πόθῳ φερο-
μένου, μείζων ἄλλος ὁ φέρων ἐκείνον εὐρίσκεται καὶ εἰς ἀπέραντον ἐπανα-
φορὰ τῶν ἐρώντων γίνεται, ὅ ἐστιν ἀδύνατον. οὕτως οὐκ ἔστιν οὔτε ὁ φέρων
οὔτε ὁ φερόμενος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἐρώντος τὸ ἐπιθυμητικόν ἐστὶν πάθος,
ἐλπίδι αὐξόμενον καὶ ἀπογνώσει μειούμενον. οἱ δὲ κρατεῖν αἰσχυρᾶς
ἐπιθυμίας μὴ βουλόμενοι τῶν θεῶν καταψεύδονται, ἵνα περὶ ὧν πράττου-
σιν τοὺς θεοὺς ὡς προτέρους δράσαντας ὑποδεικνύντες ἀπαλλάσσωνται
τῆς μέμψεως. εἰ γὰρ παιδοποιίας ἔνεκεν καὶ οὐκ ἀσελγείας οἱ λεγόμενοι
θεοὶ τὰς μοιχείας ἐπετέλουν, τί καὶ τοῖς ἄρσεσιν ἐμίγνυντο; ἀλλὰ χα-
ριζόμενοι (φησὶν) ταῖς ἐρωμέναις κατηστέριζον αὐτάς. οὐκοῦν πρὸ τούτου
οὐκ ἦσαν ἀστέρες, μέχρις ὅτε ἀσελγείας προφάσει ὑπὸ μοιχῶν ὁ οὐρα-
νὸς ἄστρους ἐκοσμήθη; πῶς δὲ καὶ οἱ τῶν κατηστερισμένων ἔκγονοι ἐν
ἄδου κολάζονται, ὅ τε Ἄτλας βαρούμενος καὶ ὁ Τάνταλος δίψῃ ἀνιώμε-
νος καὶ ὁ Σίσυφος ἐρείδων πέτραν, Τιτυδὸς τὰ σπλάγχνα διορυττόμενος,
Ἰξίων περὶ τροχὸν ἀπαύστως κυλινδούμενος; πῶς δὲ καὶ οἱ ἐρασταί,
θεοὶ ὄντες, οὐς ἐμίαναν κατηστέριζον, ἑαυτοῖς τοῦτο μὴ χαρισάμενοι; οὐκ
ἄρα ἦσαν θεοὶ, ἀλλὰ τυράννων αἰνίγματα. Κρόνου γὰρ ἐν τοῖς Καυκασίοις
ὄρεσιν (οὐκ ἐν οὐρανῷ ἀλλ' ἐν γῆ) τάφος τις δείκνυται, ἀνδρὸς
ἀγρίου καὶ τεκνοβόρου. ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀσελγοῦς Διός, τοῦ μυθικοῦ,
τοῦ ὁμοίως τὴν θυγατέρα Μῆτιν καταπιόντος, ἐν Κρήτῃ θεωρεῖται
τάφος. καὶ ἐν τῇ Ἀχερουσίᾳ δὲ λίμνῃ Πλούτωνος καὶ Ποσειδῶνος <ἐν
Τῆνω>, Ἡλίου δὲ ἐν Ἄτροις καὶ Σελήνης ἐν Κάρραις, Ἑρμοῦ δὲ ἐν Ἐρ-
μουπόλει, Ἄρειος ἐν Θράκῃ, Ἀφροδίτης ἐν Κύπρῳ, Διονύσου ἐν Θήβαις

καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἄλλοις τόποις. πλὴν φαίνονται αὐτῶν τῶν λεχθέντων θεῶν οἱ τάφοι ἄνθρωποι γὰρ ἦσαν καὶ ταῦτα μοχθηροὶ καὶ μάγοι. οὐδὲ γὰρ ἄλλως μονοκράτορες ἐγεγόνεισαν (Ζεὺς λέγω ὁ μυθικός καὶ Διόνυσος), εἰ μὴ τῇ μεταμορφώσει ὧν ἤθελον ἐπεκράτουν εἰς ὅπερ αὐτοὶ ἤθελον. εἰ δὲ τούτων δεῖ ζηλοῦν τοὺς βίους, μὴ μόνον τὰς μοιχείας, ἀλλὰ καὶ τὰς τραπέζας αὐτῶν μιμώμεθα. ὁ γὰρ Κρόνος τὰ αὐτοῦ τέκνα κατέπιεν καὶ Ζεὺς ὁμοίως τὴν αὐτοῦ θυγατέρα. καὶ τί δεῖ λέγειν; Πέλοψ πάντων θεῶν δεῖπνον ἐγένετο. ὅθεν καὶ ἡμεῖς πρὸ τῶν ἀθεμίτων γάμων ὅμοιον δεῖπνον τοῖς θεοῖς ἐπιτελέσωμεν. οὕτω γὰρ ἂν εἶη τὸ δεῖπνον τῶν γάμων ἄξιον. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἂν ὑποσταίης ποτέ, ὡς οὐδὲ ἐγὼ τὸ μοιχῆσασθαι. πρὸς τούτοις δέ μοι ἔρωτος ὡς δυνατοῦ θεοῦ ἀπειλεῖς χόλον. ἔρωτος θεὸς οὐκ ἔστιν οἷος δοκεῖ, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ ζῆσου κράσεως πρὸς διαδοχὴν τοῦ βίου κατὰ πρόνοιαν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργήσαντος συμβαίνουσα ἐπιθυμία, ἵνα τὸ πᾶν γένος μηδεπώποτε ἐπιλείπη, ἀλλὰ προφάσει ἡδονῆς ἐκ τῆς τοῦ μέλλοντος τελευτᾶν οὐσίας πάλιν ἄλλος γένηται, νομίμῳ προεκπεφυκῶς γάμῳ, ὅπως πρὸς τὸ γηροτροφεῖν τὸν αὐτοῦ πατέρα γνώσῃ· ὅπερ ποιεῖν οἱ ἐκ μοιχείας γεγονότες οὐκ ἂν ἐδύναντο, φύσιν στοργῆς πρὸς τοὺς γεννήσαντας οὐκ ἔχοντες. ἐπεὶ οὖν διαδοχῆς ἔνεκεν καὶ γνησίας ἐπαυξήσεως, ὡς ἔφην, ἡ ἐπιθυμία συμβαίνει ἡ ἐρωτική, χρὴ τοὺς γονεῖς, σωφροσύνης προνοουμένους, τοὺς αὐτῶν παῖδας πρὸ τῆς ἐπιθυμίας διὰ τῶν σωφρονιζόντων βιβλίων προπαιδεύειν καὶ τοῖς κρείττοσιν αὐτοὺς προεθίζειν λόγοις (ὅτι δευτέρα φύσις ἡ συνήθεια), πρὸς τούτοις δὲ πυκνῶς αὐτοὺς τὰς κολάσεις ὑπομιμνήσκειν τὰς ἐκ τῶν νόμων, ἵνα ὡσπερ χαλινῶ τῷ φόβῳ χρώμενοι ταῖς ἀτόποις μὴ συντρέχωσιν ἡδοναῖς. προσήκει δὲ καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπακμάσαι γάμῳ τὸ φυσικὸν τῆς ἡλικίας πληροφορεῖν πάθος, πρότερον πείσαντας εἰς εἶδος ἐτέρας γυναικὸς μὴ ἀτενίζειν. ὁ γὰρ νοῦς ἡμῶν, ὁπότεν τὰ πρῶτα τῇ τέρψει τὸ εἶδος τῆς ἐρωμένης ἀπομάχεται, ὡσπερ ἐν κατόπτρῳ ἐνορῶν ἀεὶ τὴν μορφήν διὰ τῆς μνήμης βασανίζεται· καὶ μὴ τυγχάνων μὲν τῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἐπιτυχίας μελετᾷ τὰς ὁδοὺς, ἐπιτυχῶν δὲ μᾶλλον αὖξεται, ὡσπερ τὸ πῦρ τῆς ὕλης εὐποροῦν, καὶ μάλισθ' ὅταν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐρώοντος πρὸ τοῦ πάθους προεντετυπωμένος μὴ προϋπάρξη φόβος. ὡς γὰρ ὕδωρ πῦρ κατασβέννυσιν, οὕτως καὶ φόβος τῆς ἀλόγου ἐπιθυμίας ἐστὶ σβεστήριος. ὅθεν ἐγὼ ἔκτινος Ἰουδαίου τὰ θεῶν πρέποντα καὶ νοεῖν καὶ ποιεῖν ἐκμαθοῦσα, εὐάλωτος πρὸς μοιχείαν ὑπὸ ψευδῶν μύθων οὐ γίνομαι. θέλοντι δέ σοι καὶ σπουδάζοντι σωφρονεῖν, φλεγμαινούση ψυχῇ πρὸς ἔρωτα βοηθοίη θεὸς καὶ τὴν ἴασιν παράσχοι.

Ἐπακούσας δὲ ὁ Ἀππίων τῆς ὑποκρίτου ἀντιγραφῆς ἔφη· Μήτι ἀλόγως Ἰουδαίους μισῶ; νῦν γοῦν ταύτην τίς ποτε συντυχῶν Ἰουδαῖος καὶ εἰς τὴν θρησκείαν μεταγαγὼν ἀνέπεισε σωφρονεῖν, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν τοῦ λοιποῦ αὐτὴν εἰς κοινωνίαν ἐτέρου τινὸς συνελθεῖν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι τὸν θεὸν ὡς παντεπόπτην τῶν πράξεων προθέμενοι σφόδρα σωφρονεῖν ἐνκαρτεροῦσιν ὡς λαθεῖν μὴ δυνάμενοι. ταῦτα ἀκούσας ἔφην τῷ Ἀππίωνι·

Νῦν σοι τὰ ἀληθῆ ὁμολογήσω. ἐγὼ γυναικὸς οὐκ ἠράσθην οὐδὲ ἄλλου τινός, πάνυ μου τῆς ψυχῆς δεδαπανημένης πρὸς ἄλλας ἐπιθυμίας καὶ πρὸς ἀληθῶν δογμάτων εὗρεσιν· καὶ μέχρι τοῦ νῦν πολλὰς γνώμας φιλοσόφων διασκοπήσας πρὸς οὐδένα αὐτῶν ἔνευσα ἢ πρὸς τὸ Ἰουδαίων μόνον, ἐμποροῦ τινὸς αὐτῶν ὁθόνας πιπράσκοντος ἐνταῦθα τῇ Ῥώμῃ ἐπιδεδημηκότος καὶ ἔκ τινος συντυχίας ἀγαθῆς ἀπλούστερόν μοι τὸ μοναρχικὸν φρόνημα παραθεμένου. ἀκούσας δέ μου τῆς ἀληθείας ὁ Ἀππίων, ὁ ἀλόγως μισῶν τὸ Ἰουδαίων καὶ τί ποτέ ἐστιν αὐτῶν τὸ πιστὸν οὔτε εἰδῶς οὔτε εἰδέναι θέλων, ἀκρίτως ὀργισθεὶς τῇ σιωπῇ ἐξ αὐτῆς ἤδη τῆς Ῥώμης ἀπηλλάσσετο, καὶ ἔκτοτε νῦν πρῶτον αὐτῷ συντετυχηκῶς τὸν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου θυμὸν ὑποπτεύω εἰκότως. πλὴν ἐφ' ὑμῶν αὐτοῦ πεύσομαι τί ἂν ἔχοι λέγειν περὶ τῶν λεγομένων θεῶν, ὧν οἱ βίοι παντοπαθεῖς εἶναι μυθολογούμενοι, πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου μίμησιν ἐπίτηδες ὄδονται δημοσίᾳ, ὧν πρὸς τοῖς ἀνθρωπίνοις πάθεσιν (ὡς ἔφην) καὶ οἱ κατὰ τόπον δεικνύνται τάφοι.

Ταῦτα οἱ ἑταῖροι προακούσαντες ἐμοῦ καὶ μαθεῖν τὰ ἐξῆς ποθοῦντες συνῆλθόν μοι ὡς ἐπισκεψόμενοι Ἀππίωνα. καὶ δὴ λελουμένον αὐτὸν ἤδη κατελαμβάνομεν ἐφ' ἐτοίμῳ τραπέζῃ, διόπερ ὀλίγα ἠκριβολογησάμεθα εἰς τὸν περὶ θεῶν λόγον. ὁ δέ (οἶμαι) συνεῖς ἡμῶν τὴν προαίρεσιν, εἰς τὴν ἐπιούσαν ἔχειν τι εἰπεῖν ὑπέσχετο περὶ θεῶν καὶ τὸν αὐτὸν προεδήλωσεν ἡμῖν τόπον ὡς ἐκεῖ διαλεξόμενος. ἡμεῖς δὲ σὺν τῇ ὑποσχέσει, χάριν ὁμολογῶσαντες αὐτῷ, οἴκαδε ἕκαστος ἀπεχωρήσαμεν.

[ΟΜΙΛΙΑ C.]

Τρίτη δὲ ἡμέρα εἰς τὸ προωρισμένον τῆς Τύρου χωρίον σὺν τοῖς οἰκειοτάτοις ἐλθὼν ἔγωγε εὐρίσκω τὸν Ἀππίωνα, Ἀννουβίωνός τε καὶ Ἀθηνόδωρου καθεζόμενον μέσον καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων τῶν ἐκ παιδείας ἀνδρῶν ἡμᾶς ἀναμενόντων. καὶ ὅμως οὐδὲν καταπλαγεῖς προσαγορεύσας ἀντικαθέζομαι τῷ Ἀππίωνι, ὃς μετ' οὐ πολὺ λέγειν ἤρξατο· Βούλομαι πρῶτος ἀρξάμενος ἐντεῦθεν ἤδη ταχέως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ζητούμενον. πρὸ τοῦ σε, τέκνον Κλήμης, ἡμῖν παρεῖναι, Ἀννουβίων οὗτος καὶ Ἀθηνόδωρος, οἱ χθὲς ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐπακούσαντές σου διαλεγομένου, ἀφηγήσαντό μοι, πῶς ἐν τῇ Ῥώμῃ συνερχόμενός σοι ὡς ἐρῶντι πολλὰ τῶν θεῶν κατεψευσάμην, εἰπὼν αὐτοὺς παιδεράστας, ἀσελγεῖς, μιγνυμένους μητράσιν ἀδελφαῖς θυγατράσιν καὶ μυρίαῖς μοιχείαις ἐνεχομένους. ἀλλ' ἐχρῆν σε, ὦ τέκνον, εἰδέναι ὅτι μὴ τοιαῦτα περὶ θεῶν φρονῶν ἔγραφον, ἀλλὰ στοργῇ τῇ πρὸς σὲ τὰ ἀληθῆ λέγειν ἀπεκρυπτόμην, ἅπερ, εἰ νῦν ἐθέλεις, παρ' ἐμοῦ ἄκουσον.

Τῶν πάλαι ἀνδρῶν οἱ σοφώτατοι, πᾶσαν ἀλήθειαν αὐτοὶ καμάτω μεμαθηκότες, τοὺς ἀναξίους καὶ μὴ ὀρεγομένους θεῶν μαθημάτων ἀπεκρύψαντο τὴν ἐπιστήμην λαβεῖν. οὔτε γὰρ ἀπ' Οὐρανοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Γῆς γεγόνασιν παῖδες δώδεκα, ὡς ὁ μῦθος καταριθμεῖ ἄρρενες μὲν Ὀκεανός, Κοῖος, Κρῖος, Ὑπερίων, Ἰαπετός, Κρόνος· θήλειαι δὲ Θεΐα, Θέμις, Μνημοσύνη, Δημήτηρ, Τηθύς, Ῥέα· οὔτε τῇ ἐξ ἀδάμαντος ἄρπη τὰ αἰδοῖα Κρόνος Οὐρανοῦ τοῦ πατρὸς ἐκτεμῶν (ὡς φατε) εἰς βυθὸν ἀπέρριψεν. ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς ἀποτομῆς τοῦ Οὐρανοῦ σταγόνων ῥύεντος αἵματος ἢ Ἀφροδίτῃ ἐγένετο οὐδ' αὖ Κρόνος τῇ Ῥεᾷ μιγεῖς καὶ γεννήσας Πλούτωνα πρῶτον κατέπειν, διὰ τινὰ Προμηθέως θεσμόν, δεδιὼς μήποτε γεννηθὲν ἐξ αὐτοῦ βρέφος γενναιότερον αὐτοῦ γενόμενον ἀφέληται αὐτὸν τῆς βασιλείας. οὐ τὸν Ποσειδῶνα δευτέρον γεννήσας ὁμοίως κατέπειν. οὐ μετὰ τούτους τὸν Δία γεννηθέντα ἢ μῆτηρ κατακρύψασα ἢ Ῥέα ἀπαιτήσαντι τῷ Κρόνῳ καταπιεῖν λίθον ἀντέδωκεν. οὐ καταποθεῖς τοὺς προκαταποθέντας θλίψας ἐξῶσεν, ὡς προελθεῖν πρῶτον μὲν τὸν πρῶτον καταποθέντα Πλούτωνα, ἐπ' αὐτῷ δὲ Ποσειδῶνα [καὶ τρίτον τὸν Δία]. οὐδέ γε (ὡς φασι) μητρὸς προνοία διασωθεῖς ὁ Ζεὺς καὶ εἰς οὐρανὸν ἀναβάς, τὸν πατέρα τῆς βασιλείας καθεῖλεν. οὐ πατρὸς ἀδελφούς ἐκόλασεν. οὐκ εἰς πόθον γυναικῶν θνητῶν κατῆλθεν. οὐκ ἀδελφαῖς ἢ θυγατράσιν, οὐκ ἀδελφῶν γυναιξίν, οὐ παισὶν αἰσχυρῶς συνεγένετο. οὐδὲ Μῆτιν γεννήσας κατέπειν, ἵνα ἀπ' ἐνκεφάλου μὲν τὴν Ἀθηνᾶν ἀναφύσῃ ἐκ τῆς Μῆτιδος, ἐκ δὲ τοῦ μηροῦ τὸν Διόνυσον τέκῃ, ὃν ὑπὸ Τιτάνων ἐσπαράχθαι λέγουσιν. οὐ δεῖπνον ἐπὶ τῷ Θέτιδος καὶ Πηλέως γάμῳ συντελεῖ. οὐ τὴν Ἔριν τῶν γάμων ἀπέώσατο. οὐχ αὕτη ἢ Ἔρις ἀτιμασθεῖσα μάχην καὶ στάσιν τοῖς ἐστιωμένοις ἐπενόησεν. οὐ μῆλον χρύσειον ἐκ τῶν Ἑσπερίδων κήπων λαβοῦσα ἐπέγραψεν «Δῶρον τῇ καλῇ». ἔπειτα μυθολογοῦσιν ὡς Ἥρα τε καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀφροδίτῃ εὐρίσκουσι τὸ μῆλον καὶ φιλονεικοῦσαι ἔρχονται πρὸς τὸν Δία· αἷς αὐτὸς μὲν οὐκ ἔκρινεν, δι' Ἑρμοῦ δὲ πρὸς

τὸν ποιμένα Πάριν κριθησομένας περὶ κάλλους ἐξέπεμψεν. ἀλλ' οὔτε ἐκρίθησαν θεαὶ οὔτε ὁ Πάρις τῇ Ἀφροδίτῃ τὸ μῆλον ἀπέδωκεν. οὐκ Ἀφροδίτῃ τιμηθεῖσα τῷ τῆς Ἑλένης αὐτὸν ἀντετίμησεν γάμῳ. οὐ γὰρ ἂν τῇ τῆς θεᾶς τιμῇ πρόφασις ἐγίνετο παμφύλου πολέμου καὶ ταῦτα ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ τὴν τιμὴν ἀπειληφότος καὶ ἀγχιστεύοντος τῷ τῆς Ἀφροδίτης γένει. ἀλλὰ (ὡς ἔφην), ὦ τέκνον, ἔχει τινὰ λόγον τὰ τοιαῦτα οἰκεῖον καὶ φιλόσοφον, ἀλληγορία φρασθῆναι δυνάμενον, ὥστε σε ἀκούσαντα θαυμάσαι. κἀγὼ ἔφην· Δέομαι μὴ με ἀναβαλλόμενος βασανίσῃς. καὶ ὅς ἔφη· Μηδὲν φοβηθῆς· οὐ γὰρ ὑπερθήσομαι, ἀλλ' ἄρξομαι ἤδη λέγειν. Ἦν ποτε ὅτε οὐδὲν <ἦν> πλὴν χάος καὶ στοιχείων ἀτάκτων ἔτι συνεπορημένων μίξις ἀδιάκριτος, τοῦτο καὶ τῆς φύσεως ὁμολογούσης καὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν οὕτως ἔχειν νενοηκότων. καὶ μάρτυρα τῶν μεγάλων ἐν σοφίᾳ τὸν μέγιστον Ὅμηρον αὐτόν σοι παρέξομαι, εἰπόντα περὶ τῆς ἀνέκαθεν συγχύσεως· «Ἀλλὰ ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε», ὡς ἐκεῖθεν ἀπάντων τὴν γένεσιν ἐσχηκότων καὶ μετὰ ἀνάλυσιν τῆς ὑγρᾶς καὶ γηίνης οὐσίας εἰς τὴν πρώτην πάλιν ἀποκαθισταμένων φύσιν, ὃ ἔστιν χάος. Ἡσίοδος δὲ ἐν τῇ θεογονίᾳ λέγει· «Ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος ἐγένετο». τὸ δὲ «ἐγένετο» δῆλον ὅτι γεγενῆσθαι ὡς γενητὰ σημαίνει, οὐ τὸ αἰεὶ εἶναι ὡς ἀγένητα. καὶ Ὀρφεὺς δὲ τὸ χάος ὡς παρειακάζει, ἐν ᾧ τῶν πρώτων στοιχείων ἦν ἡ σύγχυσις. τοῦτο Ἡσίοδος χάος ὑποτίθεται, ὅπερ Ὀρφεὺς ὠδὸν λέγει γενητόν, ἐξ ἀπείρου τῆς ὕλης προβεβλημένον, γεγονὸς δὲ οὕτω· τῆς τετραγενοῦς ὕλης ἐμψύχου οὔσης καὶ ὅλου ἀπείρου τινὸς βυθοῦ αἰεὶ ἔοντος καὶ ἀκρίτως φερομένου καὶ μυρίας ἀτελεῖς κράσεις [εἰς] ἄλλοτε ἄλλως ἐπαναχέοντος καὶ διὰ τοῦτο αὐτὰς ἀναλύοντος τῇ ἀταξίᾳ, καὶ κεκηνότος ὡς εἰς γένεσιν ζσοῦ δεθῆναι μὴ δυναμένου, συνέβη ποτέ, αὐτοῦ τοῦ ἀπείρου πελάγους ὑπὸ ἰδίας φύσεως περιωθουμένου, κινήσει φυσικῇ εὐτάκτως ὑῆναι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ὥσπερ ἴλιγγα καὶ μίξαι τὰς οὐσίας, καὶ οὕτως ἐξ ἐκάστου τῶν πάντων τὸ νοστιμώτατον, ὅπερ πρὸς γένεσιν ζσοῦ ἐπιτηδειότατον ἦν, ὥσπερ ἐν χώνῃ κατὰ μέσου ὑῆναι τοῦ παντὸς καὶ ὑπὸ τῆς πάντα φερούσης ἴλιγγος χωρῆσαι εἰς βάθος καὶ τὸ περικείμενον πνεῦμα ἐπισπασσθαι καὶ ὡς εἰς γονιμώτατον συλληφθὲν ποιεῖν κριτικὴν σύστασιν. ὥσπερ γὰρ ἐν ὑγρῷ φιλεῖ γίνεσθαι πομφόλυξ, οὕτως σφαιροειδὲς πανταχόθεν συνελήφθη κύτος, ἔπειτα αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ κυηθέν, ὑπὸ τοῦ περιειληφότος θειώδους πνεύματος ἀναφερόμενον, προέκυψεν εἰς φῶς μέγιστόν τι τοῦτο ἀποκύημα, ὡς ἂν ἐκ παντὸς τοῦ ἀπείρου βυθοῦ ἀποκεκυημένον ἔμψυχον δημιουργήμα καὶ τῇ περιφερείᾳ τῷ ὡς προσοικὸς καὶ τῷ τάχει τῆς πτήσεως. Κρόνον οὖν τὸν χρόνον μοι νόει, τὴν δὲ Ἑρᾶν τὸ ἔον τῆς ὑγρᾶς οὐσίας, ὅτι χρόνῳ φερομένη ἡ ὕλη ἅπασα ὥσπερ ὠδὸν τὸν πάντα περιέχοντα σφαιροειδῆ ἀπεκύησεν οὐρανόν· ὅπερ κατ' ἀρχὰς τοῦ γονίμου μυελοῦ πλήρες ἦν ὡς ἂν στοιχεῖα καὶ χρώματα παντοδαπὰ ἐκτεκεῖν δυνάμενον, καὶ ὅμως παντοδαπὴν ἐκ μιᾶς οὐσίας τε καὶ χρώματος ἑνὸς ἔφερε τὴν φαντασίαν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ τοῦ ταῶ γεννήματι ἐν μὲν τοῦ ὠοῦ χρῶμα δοκεῖ, δυνάμει δὲ μυρία ἔχει ἐν

ἑαυτῷ τοῦ μέλλοντος τελεσφορεῖσθαι χρώματα, οὕτως καὶ τὸ ἐξ ἀπείρου ὕλης ἀποκυηθὲν ἔμψυχον ὦν ἐκ τῆς ὑποκειμένης καὶ αἰεὶ εὐούσης ὕλης κινούμενον παντοδαπὰς ἐκφαίνει τροπὰς. ἔνδοθεν γὰρ τῆς περιφερείας ζῶν τι ἀρρενόθηλυ εἰδοποιεῖται προνοία τοῦ ἐνόοντος ἐν αὐτῷ θείου πνεύματος, ὃν Φάνητα Ὀρφεὺς καλεῖ, ὅτι αὐτοῦ φανέντος τὸ πᾶν ἐξ αὐτοῦ ἔλαμψεν, τῷ φέγγει τοῦ διαπρεπεστάτου τῶν στοιχείων πυρὸς ἐν τῷ ὑγρῷ τελεσφορουμένου. καὶ οὐκ ἄπιστον, ὅτι καὶ ἐπὶ λαμπυρίδων δείγματος ἔνεκα ἢ φύσις ἡμῖν ὄραν ὑγρὸν φῶς ἐδωρήσατο. τὸ μὲν οὖν πρωτοσύστατον ὦν ὑποθερμανθὲν ὑπὸ τοῦ ἔσωθεν ζου «γνυται, ἔπειτα δὲ μορφωθὲν προέρχεται ὁποῖόν τι καὶ Ὀρφεὺς λέγει «κρανίου σχισθέντος πολυχανδέος ὡοῦ». καὶ οὕτω μεγάλη δυνάμει αὐτοῦ τοῦ προεληλυθότος φανέντος, τὸ μὲν κύτος τὴν ἀρμονίαν λαμβάνει καὶ τὴν διακόσμησιν ἴσχει, αὐτὸς δὲ ὡσπερ ἐπ' ἀκρωρείας οὐρανοῦ προκαθέζεται καὶ ἐν ἀπορρήτοις τὸν ἄπειρον περιλάμπων αἰῶνα. ἢ δὲ τοῦ κύτους ἔνδοθεν γόνιμος ὑπολειφθεῖσα ὕλη, ὡς ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ ὑποκειμένης ἕως φυσικῆς ὑποζέουσα ἢ θερμότης τὰς πάντων διέκρινεν οὐσίας. τὸ μὲν γὰρ κατώτερον αὐτῆς πρῶτον ὡσπερ ὑποστάθμη ὑπὸ τοῦ βάρους εἰς τὰ κάτω ὑποκεχώρηκεν, ὃ διὰ τὴν ὀλκότητα καὶ διὰ τὸ ἐμβριθὲς καὶ πολὺ τῆς ὑποκειμένης οὐσίας πληθος Πλούτωνα προσηγόρευσαν, ἄδου τε καὶ νεκρῶν βασιλέα εἶναι ἀποφηνάμενοι. ταύτην μὲν οὖν τὴν πρώτην καὶ πολλήν, ὑπαρὰν καὶ τραχεῖαν οὐσίαν ὑπὸ Κρόνου, τοῦ χρόνου, καταποθῆναι λέγουσιν φυσικῶς διὰ τὴν κάτω ὑπονόστησιν αὐτῆς. μετὰ δὲ τὴν πρώτην ὑποστάθμην τὸ συρρὺν ὕδωρ καὶ πρώτη ἐπιπολάσαν ὑποστάσει Ποσειδῶνα προσηγόρευσαν. τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον τὸ καθαρῶτατον καὶ κορυφαϊότατον ἄτε διαυγὲς Χν πῦρ Ζῆνα ὠνόμασαν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ζέουσαν φύσιν· ἀνωφερὲς γὰρ Χν τὸ πῦρ πρὸς μὲν τὰ κάτω ὑπὸ χρόνου, τοῦ Κρόνου, οὐ κατεπόθη, ἀλλ' (ὡς ἔφην) ἢ πυρώδης οὐσία ζωτική τε καὶ ἀνωφερῆς οὐσα εἰς αὐτὸν ἀνέπτυ τὸν ἀέρα, ὃς καὶ φρονιμώτατός ἐστι διὰ τὴν καθαρότητα. τῇ οὖν ἰδίᾳ θερμότητι ὁ Ζεὺς (τουτέστιν ἢ ζέουσα οὐσία) τὸ καταλειφθὲν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὑγρῷ τὸ ἰσχυρότατον καὶ θεῖον ἀνιμάται πνεῦμα, ὅπερ Μῆτιν ἐκάλεσαν. κατὰ κορυφῆς δὲ αὐτοῦ ἔλθον τοῦ αἰθέρος καὶ συνποθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὡσπερ ὑγρὸν θερμῷ μιγόν, τὸν ἀεικίνητον παλμὸν ἐνποιῆσαν γεννᾶ τὴν σύνεσιν, ἣν καὶ Παλλάδα ἐπονομάζουσιν διὰ τὸ πάλλεσθαι, τεχνικωτάτην οὖσαν φρόνησιν, ἣ χρώμενος τὸν πάντα ἐτεχνήσατο κόσμον ὁ αἰθέριος τεχνίτης. ἀπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ διήκοντος Διὸς (τοῦ θερμοτάτου αἰθέρος) ὁ ἀήρ μέχρι τῶν ἐνταῦθα διικνεῖται τόπων, ἣν ἐπονομάζουσιν Ἥραν. καὶ ὡς δὴ τῆς τοῦ αἰθέρος καθαρωτάτης οὐσίας ὑποβεβηκυῖα, ὡς θήλεια τὴν καθαρότητα πρὸς σύγκρισιν τοῦ κρείττονος, ἀδελφῆ Διὸς κατὰ τὸ εἶκὸς ἐνομίσθη, ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας γεγεννημένη γαμετῆ δὲ διὰ τὸ ὡς γυναῖκα ὑποκεῖσθαι. παραλαμβάνεται δὲ ἢ μὲν Ἥρα πρὸς ἀέρων εὐκρασίαν, διὸ καὶ γονιμωτάτη ἐστίν· ἢ δὲ Ἀθηνᾶ, ἣν καὶ Παλλάδα λέγουσιν, διὰ τὸ ἄκρως θερμὸν γένεσιν τινος ποιῆσαι μὴ δυναμένη, παρθένος ἐνομίσθη. ὁμοίως δὲ καὶ Ἄρτεμις ἐρμηνευομένη, ἣν εἰς τὸν κατώτατον μυχὸν τοῦ ἀέρος παραλαμβάνουσιν, καὶ δι' ἀκρότητα κρύους ἄγονον οὔσαν

ὁμοίως παρθένον ἐκάλεσαν. Διόνυσον δὲ ὡς φρενῶν θολωτικὸν ὀνομά-
ζουσιν τὴν ἀπὸ τῶν ἄνω τε καὶ κάτω ἀτμῶν θολερὰν καὶ μεθύουσαν
σύστασιν. τὸ δὲ κατωτέρω τῆς γῆς ὕδωρ, ἐν Χν τῆ φύσει καὶ διὰ πάν-
των τῶν χερσαίων πόρων διεῖρον καὶ εἰς πολλὰ διαιρούμενον (ὥσπερ
συγκοπτόμενον), Ὅσιριν ἐκάλεσαν. λαμβάνουσι δὲ καὶ Ἄδωνιν εἰς ὠραί-
ους καρπούς, Ἀφροδίτην εἰς μίξιν καὶ γένεσιν, Δήμητρα εἰς γῆν,
Κόρην εἰς σπέρματα καὶ Διόνυσόν τινες εἰς ἄμπελον. καὶ πάντα τὰ
τοιαῦτα ὁμοίως τοιαύτην τινὰ ἀλληγορίαν ἔχοντα νόει μοι. Ἀπόλλωνα
δὲ ἥλιον τὸν περιπολοῦντα εἶναι νόμιζε, γονὴν ὄντα τοῦ Διός, ὃν καὶ
Μίθραν ἐκάλεσαν, ἐνιαυτοῦ συμπληροῦντα περίοδον. αὗται δὲ αἱ μετα-
μορφώσεις τοῦ πανταχῆ διήκοντος Διός αἱ πολλαὶ νοεῖσθωσάν σοι τροπαί,
τὰς δὲ μυρίας αὐτοῦ γυναῖκας ἐνιαυτοὺς ἢ γενεὰς ἐπινόει. ἀπ' αὐτοῦ γὰρ
τοῦ αἰθέρος ἢ διικνουμένη τὸν ἀέρα δύναιμι ἐκάστῳ ἐνιαυτῷ καὶ
γενεᾷ συνουσιάζουσα διαφόρως αὐτὸν τρέπει καὶ οὕτως γεννᾷ ἢ φθείρει τὰ
ὠραῖα. καὶ παῖδες μὲν λέγονται οἱ ὠραῖοι καρποί, αἱ δὲ πρὸς τοὺς ἄρρενας
μίξεις αἱ κατ' ἐνίους καιροὺς ἀκαρπία.

Ταῦτα τοῦ Ἀππίωνος ἀλληγοροῦντος, σύννους ὦν ἐγὼ ἔδοξα τοῖς ὑπ'
αὐτοῦ λεγομένοις μὴ παρακολουθεῖν, διὸ τὸν λόγον ἐγκόψας ἔφη μοι. Εἰ
μὴ παρακολουθεῖς οἷς λέγω, τί καὶ τὴν ἀρχὴν διαλέγομαι; κἀγὼ ἀπεκρινά-
μην. Μὴ με ὑπολάμβανε ἀναισθήτως ἔχειν τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων·
πάνυ γὰρ αὐτὰ συνίημι, ἅτε δὴ οὐ πρῶτον αὐτῶν ἀκηκῶς, ἵνα δὲ γνῶς
ὅτι οὐκ ἄγνωῶ τὰ ὑπὸ σοῦ λεγόμενα, τὰ μὲν σοὶ ἠθέντα ἐπιτεμοῦμαι, τῶν
δὲ παραλειφθέντων σοι κατὰ ἀκολουθίαν, ὡς παρ' ἐτέρων ἤκουσα, ἀποπληρώ-
σω τὰς ἀλληγορίας. καὶ ὁ Ἀππίων ἔφη. Ποίησον οὕτως ὡς λέγεις. κἀγὼ
ἀπεκρινάμην. Παρίημι νῦν ἐπ' ἀκριβὲς λέγειν τὸ ἐκ τῆς ἀπείρου ὕλης κατὰ
ἐπιτυχίαν κράσεως ἀποκηθὲν ἔμψυχον ὦον, οὐ ἀγέντος κατὰ τινὰς
ἀρρενόθηλυσ ἐξέθορεν Φάνης. καὶ πάντ' ἐκεῖνα ἐπιτέμνομαι, μέχρις οὗ
τὸ ἀγὲν κύτος τὴν ἀρμονίαν ἔλαβεν, ὑπολειφθείσης αὐτοῦ μυελώδους
ὕλης, καὶ τὸν λόγον τῶν ὑπ' αὐτῆς ἔνδοθεν γενομένων ἐπὶ κεφαλαίων
μετὰ τῶν ἀκολουθῶν ἐπιτρέχω. ἐγεννήθη γάρ (ὡς λέγεις) ἐκ Κρόνου
καὶ Ῥέας (ὑπὸ τε χρόνου καὶ ὕλης) τὰ μὲν πρῶτα Πλούτων, ὡς ἢ κάτω
παραχωρήσασα ὑποστάθμη-δεύτερα δὲ Ποσειδῶν, ὃς ἢ μέση ἐστὶν
ὑγρὰ οὐσία ἐπιπολάσασα τῆ κάτω ὀλκοτάτῃ φύσει-ἢ δὲ τρίτη ἄνω-
τάτῃ τε καὶ αἰθὴρ οὐσα, ὅσπερ ἐστὶν Ζεὺς, ἣτις οὐ κατεπόθη, ἀλλὰ
θερμὴ οὐσα ἰσχύς καὶ ἀνωφερῆ ἔχουσα τὴν φύσιν ὥσπερ ὑπὸ τινος
ἰπῆς εἰς τὸν ἄνω ἡγεμονικώτατον ἀνέπτη αἰθέρα. δεσμὰ δὲ τὰ
Κρόνου ἐστὶν ἢ σύμπηξις οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὡς καὶ ἄλλων ἀλληγορούντων
ἀκήκοα, ἢ δὲ ἀποκοπὴ τῶν μορίων ὁ τῶν στοιχείων χωρισμὸς καὶ διά-
κρισις, ὅτι πάντα ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ἀπετμήθη καὶ ἀφωρίσθη καθ'
ἑαυτὰ τετάχθαι ἕκαστον· καὶ οὐκέτι γεννᾷ χρόνος, ἀλλὰ τὰ γεννηθέντα
δι' αὐτοῦ νόμῳ φύσεως ποιεῖται τὰς διαδοχάς. ἢ δὲ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀνα-
κύψασα Ἀφροδίτη ἢ ἐκ τοῦ ὑγροῦ γόνιμος οὐσία, ἢ τὸ θερμὸν πνεῦμα
μιγὲν τὸν τῆς μίξεως ποιεῖται ἔρωτα καὶ τελεσιουργεῖ τοῦ κόσμου τὸ
κάλλος. τὸ δὲ συμπόσιον τὸ γαμήλιον, ἔνθα τὸ δεῖπνον ἐτέλει Ζεὺς

ὑπέρ τε τῆς Νηρηίδος Θέτιδος καὶ τοῦ καλοῦ Πηλέως, ἀλληγορίαν ἔχει ταύτην, ἵνα γινῶς ὅτι καὶ ἄνευ σοῦ, Ἀππίων, τὰ τοιαῦτα ἠκούσαμεν. τὸ μὲν δὴ συμπόσιον ὁ κόσμος, οἱ δὲ δώδεκα τὰ οὐράνια τῶν μοιρῶν περιστηρίγματα, ἅτινα ζῶδια καλοῦσιν–Προμηθεὺς ἢ προμήθεια, ὑφ' ἧς τὰ πάντα ἐγένετο–Πηλεὺς πηλὸς ὁ ἀπὸ γῆς εἰς ἀνθρώπου γένεσιν περινοηθεὶς καὶ μιγείς τῇ Νηρηίδι, τουτέστιν ὕδατι. ἐκ δὲ τῆς τῶν δύο μίξεως (ὕδατός τε καὶ γῆς) ὁ πρῶτος οὐ γεννηθεὶς ἀλλὰ πλασθεὶς τέλειος καὶ διὰ τὸ μαζοῖς χεῖλη μὴ προσενεγκεῖν Ἀχιλλεὺς προσηγορεύθη· ἔστι δὲ αὐτὸς καὶ ἀκμή, ἥτις ἐὰν ἐπιθυμίαν–Πολυξένην ὡς ἀληθείας ἀλλοτρίαν οὔσαν καὶ ξένην–<...> ἰῶ ὄφρα ἀναιρεῖται, βέλει κατὰ πτέρναν καὶ κατὰ ἴχνος ἐνέρποντος τοῦ θανάτου. Ἦρα τοίνυν καὶ Ἀθηναῖα καὶ Ἀφροδίτη καὶ Ἔρις καὶ μήλον καὶ Ἑρμῆς καὶ κρίσις καὶ ποιμὴν τοιοῦτόν τινα νοῦν ὑπαινίσσεται. Ἦρα σεμνότης, Ἀθηναῖα ἢ ἀνδρεία, Ἀφροδίτη αἰ ἡδοναί, Ἑρμῆς ὁ ἐρμηνευτικὸς λόγος, ὁ ποιμὴν Πάρις ἢ ἀλόγιστος ὀρμηὴ καὶ βάρβαρος. ἐὰν οὖν κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας ὁ τὴν ψυχὴν ποιμαίνων λογισμὸς τύχη ὦν βάρβαρος καὶ παραλιπὼν τὰ συμφέροντα (ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην παρωσάμενος) μόνος ἔληται τὰς ἡδονὰς καὶ μόνῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ τὴν νίκην ἀποδῶ, ὡς παρ' αὐτῆς τὰ τέρποντα ἀντιλαμβάνων, ἐπ' ὀλέθρῳ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ ὁ μὴ ὀρθῶς κρίνας τὴν τέρψιν λήμψεται. Ἔρις δὲ ἐστὶν ἡ φιλονεικοῦσα κακία. τὸ δὲ τῶν Ἑσπερίδων χρυσοῦν μήλον ὁ πλοῦτος ἂν εἴη, ὃς ἐνίοτε καὶ τοὺς σώφρονας (ὡσπερ τὴν Ἦραν) πρὸς ἀθυμίαν παράγειν ἐπίσταται καὶ τοὺς ἀνδρείους (ὡσπερ τὴν Ἀθηναῖαν) εἰς τὰ μὴ αὐτοῖς πρέποντα φιλονεικοτέρους ἀπεργάζεται καὶ ψυχῆς κάλλος (ὡσπερ Ἀφροδίτην) προφάσει τρυφῆς ἀπολλύει. συντόμως ἐρῶ· πάντας εἰς κακὴν ἔριν ἀνερεθίζει ὁ πλοῦτος. ὁ δὲ τὸν τοῦ πλούτου ἡγεμόνα καὶ φύλακα ὄφιν ἀνελὼν Ἡρακλῆς ὁ γνήσιος καὶ φιλόσοφος ἐστὶ νοῦς, ὃς πάσης κακίας γυμνὸς ὦν ἐκπερινοστεῖ τὸν κόσμον, ἐπιδημῶν ταῖς ψυχαῖς καὶ σωφρονίζων τοὺς ἐντυγχάνοντας, λέγω δὲ ἀνθρώπους ἐοικότας λέουσιν τολμηροῖς ἢ ἐλάφοις δειλαῖς ἢ κάπροις ἀγρίοις ἢ ὕδραις πολυτρόποις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα ἀθλῆσαι λέγεται Ἡρακλῆς, νοεράς ἀρετῆς ἐστὶν αἰνίγματα. αὐτάρκως δὲ νῦν ἐχέτω τὰ εἰρημένα· εἰς γὰρ ἕκαστον εἰπεῖν οὐδὲ ὁ σύμπας χρόνος ἀρκέσει. πλὴν θαυμάζω πῶς ταῦτα σαφῶς καὶ εὐσεβῶς καὶ ὠφελίμως ἀκαλύπτω τῇ εὐθείᾳ δηλοῦσθαι δυνάμενα οἱ πλαγίους ἀποκρύψαντες αἰνίγμασιν καὶ μύθοις αὐτὰ προκαλύψαντες κακοῖς ὑπὸ σοῦ ἔμφρονες καὶ σοφοὶ εἶναι λέγονται, οἵτινες ὡσπερ ὑπὸ κακοῦ προαχθέντες δαίμονος σχεδὸν τοὺς πάντας ἐνήδρευσαν ἀνθρώπους. ἢ γὰρ οὐκ ἐστὶν ταῦτα αἰνίγματα, ἀλλ' ἀληθῆ τῶν θεῶν ἀμαρτήματα, καὶ ἐλέγχειν αὐτοὺς οὐκ ἔδει οὐδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰς μίμησιν προτιθέναι–ἢ αἰνιγματωδῶς ἐλέχθη τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν ψευδῶς πεπραγμένα, καὶ ἥμαρτον, ὧ Ἀππίων, ὅτι οἱ ὑπὸ σοῦ ὀνομαζόμενοι σοφοὶ τὰ σεμνὰ ἀσέμνοισι μύθοις καλύψαντες ἀμαρτεῖν τοὺς ἀνθρώπους προετρέψαντο καὶ ταῦτα ὑβρίσαντες οὐς καὶ θεοὺς εἶναι ἐνόμισαν. διόπερ μὴ σοφοὺς, ἀλλὰ κακοὺς δαίμονας τοὺς τοιούτους

νόμιζε, οἵτινες κακὰς ὑποθέσεις ἔργων καλῶν προεβάλλοντο, ἵνα οἱ θέ-
λοντες μιμηταὶ γενέσθαι τῶν κρειττόνων τὰς τῶν λεγομένων θεῶν ζηλώ-
σιν πράξεις, ἅς διαλεγόμενος τῇ πρὸ ταύτης ἡμέρᾳ οὐκ ἀπεκρυψάμην,
λέγω δὲ πατροφονίας, τεκνοκτονίας, μίξεις ἀσεβεῖς μητέρων θυγατέρων
ἀδελφῶν, μοιχείας τε ἀπρεπεῖς καὶ ἀρρενομιξίας καὶ μιὰς ἀρρητουργίας,
πρὸς ἄλλαις μυρίαῖς τοιαύταις ἀθεμίτοις μίξεσιν. ὧν ἀσεβέστεροι οἱ ταῦτα
ἀληθῆ δοκεῖν εἶναι θέλοντες, ἵνα τὰ ὅμοια ποιοῦντες μὴ αἰδῶνται.
οἵπερ εἶγε εὐσεβεῖν ἐβούλοντο, ἐχρῆν αὐτούς (ὅπερ ἀρτίως εἶπον), εἰ
καὶ ὄντως οἱ θεοὶ τὰ περὶ αὐτῶν δόμενα διεπράξαντο κακὰ, τιμῇ τῇ
πρὸς θεοὺς εὐπρεπεστέροις τισὶ μύθοις τὰ ἄσεμνα ἐπισκέπειν καὶ μὴ
τούναντίον (ὡς φατε) καλῶν αὐτοῖς πράξεων γεγεννημένων κακὰ καὶ
ἄσεμνα περιβάλλειν σχήματα, ἅτινα ἀλληγορούμενα καὶ διὰ καμάτων
μόγισ νοηθῆναι δύναται καί, ὅταν νοηθῇ τισιν, ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τοῦ πολ-
λοῦ μόχθου παρέσχον τὸ μὴ πλανηθῆναι, ἐξὸν μὴ μοχθῆσαι, τοὺς δὲ
πλανηθέντας ἄρδην ἀπώλεσαν. πλὴν τοὺς εἰς τὸ σεμνότερον ἀλλη-
γοροῦντας αὐτὰς ἀποδέχομαι, ὡσπερ τοὺς ἐκ τῆς Διὸς κεφαλῆς αἰνιξα-
μένους ἀναπηδῆσαι τὴν φρόνησιν. ἴσως δὲ ἐκεῖνό μοι πιθανώτερον ὅτι
μοχθηρῶν ἀνδρῶν δόξαν θεῶν ἀπενεγκαμένων ἐκεῖναι ἐτολμήθησαν
αἱ ὕβρεις. ἀπάντων δὲ τῶν θεῶν τὴν ποιητικὴν ἀλληγορίαν οὐκ
ἀκόλουθον εὐρίσκομεν. αὐτίκα γοῦν ἐπὶ τῆς διακοσμῆσεως τῶν ὄλων
ποτὲ μὲν φύσιν λέγουσιν ποιηταί, ποτὲ δὲ νοῦν ἀρχηγὸν γενέσθαι τῆς
ὄλης δημιουργίας. ἐκ φύσεως μὲν γὰρ τῶν στοιχείων τὴν πρώτην κίνη-
σιν καὶ σύμμειξιν γεγονέναι, ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ νοῦ προνοίας διακεκοσμηθῆσαι.
καὶ ἀποφηνάμενοι μὲν φύσει δεδημιουργῆσθαι τὸ πᾶν, μὴ δυνάμενοι
δὲ ἀνεπιλήπτως τοῦτο ἀποδεικνύναι διὰ τὸ τῆς δημιουργίας ἔντεχνον,
παρεμπλέκουσιν καὶ τοῦ νοῦ τὴν πρόνοιαν, ὡς συναρπάσαι καὶ τοὺς
πάνυ σοφοὺς δυνάμενοι. ἡμεῖς δὲ φαμεν πρὸς αὐτούς· Εἰ μὲν ἐξ αὐτο-
μάτου φύσεως ὁ κόσμος γέγονεν, πῶς ἔτι ἀναλογίαν καὶ τάξιν εἴληφεν;
ἄπερ ὑπὸ μόνης ὑπερβαλλούσης φρονήσεως γενέσθαι δυνατόν ἐστιν καὶ
καταληφθῆναι ὑπὸ ἐπιστήμης τῆς μόνης ταῦτα ἀκριβοῦν δυναμένης. εἰ
δὲ φρονήσει τὰ πάντα τὴν σύγκρασιν καὶ διακόσμησιν εἴληφεν (ὅπερ
ἀνάγκη μὴ ἄλλως ἔχειν), πῶς ἔτι ἐκ τοῦ αὐτομάτου συμβῆναι ταῦτα
γενέσθαι δυνατόν ἦν; οἱ τοίνυν τὰ θεῖα ἐπὶ τὸ αἴσχιον ἀλληγορῆσαι
θελήσαντες (οἷον τὴν Μῆτιν καταποθῆναι ὑπὸ Διός) εἰς ἀπορίαν ἐνπε-
πτώκασιν, οὐ συνιέντες ὅτι οἱ πλαγίως φυσιολογήσαντες περὶ θεῶν καὶ
τὸ εἶναι θεοὺς αὐτοὺς ἀνηρήκασιν, τὰ εἶδη αὐτῶν διὰ τῆς ἀλληγορίας
εἰς τὰς τοῦ κόσμου οὐσίας διαλύσαντες. πιθανώτερον οὖν λέγειν ὅτι οἱ
ὑπ' αὐτῶν δόμενοι θεοὶ κακοὶ τινες γεγόνασιν μάγοι, οἵτινες ἀνθρωποὶ
ὄντες μοχθηροί, μαγεῖα μεταμορφούμενοι γάμους διέλυσον, βίους διέφθει-
ρον, τοῖς δὲ πάλαι οὐκ εἰδόσιν τί ποτ' ἔστιν μαγεῖα δι' ὧν ἔπραττον
ἐδόκουν εἶναι θεοί· ὧν κατὰ πόλεις καὶ οἱ μῦθοι καὶ οἱ τάφοι φαίνον-
ται. αὐτίκα γοῦν (ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπον) ἐν τοῖς Καυκασίοις ὄρεσιν
Κρόνου τινὸς σῆμα ἀνθρώπου δέικνυται, τυράννου ἀγρίου καὶ τεκνοκτό-
νου. ὁ δ' ἐκεῖνου υἱός, Ζεὺς τὸ ὄνομα, χείρων γενόμενος, μαγεῖας δυ-

νάμει κοσμοκράτωρ ἀναφανείς πολλοὺς διαλύει γάμους καὶ τὸν πατέρα
σὺν τοῖς θείοις κολάζει καὶ οὕτως τελευτήσαντος τὸν τάφον Κρήτες ἐπι-
δεικνύουσιν. ἐν δὲ τῇ Μεσοποταμίᾳ κεῖνται Ἥλιος μὲν τις ἐν Ἄτροις, Σελήνη
δέ τις ἐν Κάρραις, Ἑρμῆς ἐν Αἰγύπτῳ τις ἄνθρωπος, Ἄρης ἐν Θράκῃ, Ἄφρο-
δίτη ἐν Κύπρῳ, Ἀσκληπιὸς ἐν Ἐπιδαύρῳ· καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων φαί-
νονται τάφοι. οὕτως προφανῶς τοῖς ὀρθῶς νοοῦσιν ἄνθρωποι γεγε-
νησθαι ὠμολόγηται. καὶ οἱ μὲν συγχρονοῦντες αὐτοῖς, ὑπαισθόμενοι
αὐτοὺς θνητοὺς γεγονέναι, ἀμελέστερον αὐτοῖς ἀποθανοῦσιν προσεῖχον,
ὁ δὲ πολὺς χρόνος δόξαν θεῶν αὐτοῖς περιέθηκεν. καὶ μὴ θαύμαζε εἰ
οἱ κατὰ Ἀσκληπιὸν καὶ Ἡρακλέα γενόμενοι ἐξηπατήθησαν ἢ κατὰ Διό-
νυσον ἢ κατὰ ἄλλον τινὰ τῶν τότε, ὅπου καὶ Ἑκτορα ἐν Ἰλίου καὶ Ἀχιλ-
λέα ἐν Λεύκῃ τῇ νήσῳ οἱ ἐκεῖ προσκυνοῦσιν, Πάτροκλον Ὀπούντιοι,
τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον Ῥόδιοι. ἀλλὰ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἔτι καὶ
νῦν ἄνθρωπος ὡς θεὸς πρὸ τοῦ θανάτου προσκυνεῖται. καὶ τοῦτο μὲν
ἤττον ἔστιν ἀσέβημα ὅτι ζῶντος ἀνθρώπου θείας τιμὰς νομίζουσιν Αἰγύπ-
τιοι, ἀλλὰ τὸ πάντων γελοϊότατον ὅτι καὶ πτηνὰ καὶ ἔρπετὰ καὶ ζῶα πάντα
προσκυνοῦσιν. οὐδὲν γὰρ κρίσει νοοῦσιν ἢ ποιοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων.
τὸ δὲ πάντων αἰσχιστον ἰδέ μοι τὸν Δία αὐτόν, ὄν[τα] πατέρα θεῶν
τε καὶ ἀνθρώπων λέγουσιν, Λήδᾳ συνεσηματισμένον [ὄν πολλοὶ Δία]
ἀναγράψαντες ἐν πίνακι δημοσίᾳ ἀνατιθέασιν. πρὸς δὲ τὴν ἐκδικίαν ταύ-
της τῆς ὑβρεως ἤθελον εἰ τὸν τοῦ καιροῦ βασιλέα αὐτῶν γράψαν-
τες ἐπὶ αἰσχροῦς πλοκῆς, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Διὸς τετολμήκασιν ποιῆσαι,
οὕτω ποιήσαντες ἀνέθεσαν δημοσίᾳ, ἵνα κἂν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ
προσκαίρου βασιλέως (καὶ ταῦτα ἀνθρώπου ὄντος) μάθωσι κολασθέν-
τες ὡς δεῖ τὴν δέουσαν ἀπονέμειν τιμὴν. ταῦτα δέ σοι λέγω οὐχ ὡς αὐτὸς
ἤδη ἐπιγνοὺς τὸν ὄντως θεόν, ἀλλ' εὐγνωμονῶν ὁμολογῶ· εἰ καὶ τί θεὸς
οὐκ οἶδα, ἀλλ' οὖν γε σαφῶς, ὅτι θεός, νομίζω εἰδέναι. αὐτίκα γοῦν
τὰ πρῶτα τέσσαρα στοιχεῖα θεὸς εἶναι οὐ δύναται τὰ ὑπὸ ἄλλου γενό-
μενα, οὐχ ἡ μίξις, οὐχ ἡ κράσις, οὐχ ἡ γένεσις, οὐ τὸ πᾶν περιέχον ὄρα-
τὸν κύτος οὐδὲ ἢ ἐν τῷ ἄδῃ συρρέουσα ὑποστάθμη, οὐ τὸ ἐπιπολάζον
ὔδωρ, οὐχ ἡ ζέουσα οὐσία, οὐχ ὁ ἐξ αὐτῆς μέχρι τῶν ἐνταῦθα διήκων
ἀ». τὰ τε γὰρ στοιχεῖα τέσσαρα εἴτε ἀλλήλων διεστάλκει, ἄνευ τινὸς
μεγάλου τεχνίτου μιγῆναι πρὸς ζσου γένεσιν οὐκ ἐδύνατο—εἴτε αἰεὶ
ἀλλήλοις συνῆπτο, καὶ οὕτως ὑπὸ τεχνίτου νοῦ πρὸς τὸ οἰκεῖον τῶν
τοῦ ζσου μελῶν καὶ μερῶν συναρμόζεται, ἵνα τὴν ἐκάστου πρὸς
ἕκαστον ἀναλογίαν ἀποσσεζειν δύνηται καὶ τὴν ἕξιν εὐπερίγραφον
ἔχη καὶ τὰ ἐνδοθεν πάντα τὴν προσήκουσαν ἀρμονίαν λαμβάνῃ· ὁμοίως
τε καὶ τοὺς οἰκειοὺς τόπους ἐκάστου μετὰ πάσης εὐμορφίας ὁ τεχνίτης
νοῦς ἀκριβοῖ. συνελὼν ἐρῶ καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ποτὲ ζῶον δεῖ ἔχειν, οὐδὲν
ἐνέλειπε τῷ μεγάλῳ τούτῳ ζσῳ τῆς ὅλης περιφορᾶς. οὕτως ἀνάγκη
τινὰ εἶναι νοῦν ἀγέννητον τεχνίτην, ὃς τὰ στοιχεῖα ἢ διεστῶτα συνήγαγεν
ἢ συνόντα ἀλλήλοις πρὸς ζσου γένεσιν τεχνικῶς ἐκέρασεν καὶ ἐν ἐκ πάν-
των ἔργον ἀπετέλεσεν· ἀδύνατον γὰρ ἄνευ τινὸς νοῦ μείζονος πάνυ σοφὸν
ἔργον ἀποτελεῖσθαι. οὐδὲ μὴν ἔρως εἶναι δύναται πάντων τεχνίτης, οὐκ

ἐπιθυμία, οὐκ ἰσχὺς, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἅτινα παθητὰ συμβαίνειν καὶ ἀποβαίνειν πέφυκεν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὑφ' ἐτέρου φερόμενόν ἐστιν θεὸς οὐδέ γε τὸ ὑπὸ χρόνου ἢ φύσεως ἀλλοιούμενον καὶ εἰς τὸ μηκέτι εἶναι ἀναλυόμενον.

Ταῦτά μου διαλεγόμενου πρὸς τὸν Ἀπίωνα, ἀπὸ Καισαρείας ἐπέστη Πέτρος, καὶ συνδρομαὶ τῶν ὄχλων ἐγένοντο ἐν τῇ Τύρῳ, σπευδόντων ὑπαντᾶν αὐτῷ καὶ χάριν τῇ ἐπιδημίᾳ ὁμολογεῖν. καὶ ὁ μὲν Ἀπίων ὑπεχώρει μετὰ Ἀννουβίωνος καὶ Ἀθηνοδώρου μόνων, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ὡς ἀπαντησόμενοι τῷ Πέτρῳ ὠρμήσαμεν. πρῶτος δὲ ἐγὼ πρὸ τῶν πυλῶν ἀποδεξάμενος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ξενίαν ἤγον. ὡς δὲ ἐγενόμεθα, τοὺς μὲν ὄχλους ἀπελύσαμεν, αὐτῷ δὲ ἀξιώσαντί με τὰ πραχθέντα λέγειν οὐδὲν ἀπεκρυπτόμην, ἀλλ' ἐμήνυον τὰς τε τοῦ Σίμωνος διαβολὰς καὶ τὰς τερατώδεις φαντασίας ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένας καὶ ὅσας ἔπεμψεν νόσους μετὰ τὴν ἐκ τῆς βουθυσίας ἐστίασιν καὶ ὅτι ἐκ τῶν νοσοῦντων οἱ μὲν αὐτόθι κατέμειναν ἐν τῇ Τύρῳ, οἱ δὲ τῷ Σίμωνι ἅμα τῷ ἐμὲ ἐλθεῖν συνεξεληλύθεισαν εἰς τὴν Σιδῶνα, ὡς ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθησόμενοι, καὶ ὅτι ἐμάνθανον μηδένα αὐτῶν ἰάσεως ὑπ' αὐτοῦ τετυχηκέναι, καὶ τὴν πρὸς Ἀπίωνά μοι γεγενημένην διάλεξιν τῷ Πέτρῳ διηγησάμην. ὁ δὲ στοργῆς καὶ προτροπῆς χάριν ἐπαιέσας με καὶ εὐλογήσας, ἄλῶν μεταλαβὼν, διὰ τοὺς καμάτους τῆς ὁδοιπορίας τῇ ἀναγκαιοτάτῃ ἡσυχίᾳ τοῦ ὕπνου ἑαυτὸν ἐπέτρεπεν.

[ΟΜΙΛΙΑ Ζ.]

Τετάρτη δὲ ἡμέρα τῆς ἐν Τύρῳ ἡμῶν ἐπιδημίας ὑπὸ τὸν ὄρθρον προεληλυθότι τῷ Πέτρῳ ἀπήντων πλησιόχωροί τε οὐκ ὀλίγοι καὶ αὐτῆς Τύρου πάνπολλοι καὶ ἐπεφώνουν λέγοντες· Ὁ θεὸς διὰ σοῦ ἡμᾶς ἐλεείτω, διὰ σοῦ θεραπευέτω. ὁ δὲ Πέτρος ἔστη ἐπὶ λίθου τινὸς ὑψηλοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι πᾶσιν ὁρᾶσθαι καὶ προσαγορεύσας θεοσεβεῖ νόμῳ οὕτως ἤρξατο· Θεῷ τῷ κτίσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ σύμπαν οὐ λείπει πρόφασις πρὸς σωτηρίαν τῶν σσζεσθαι θελόντων. ὅθεν μηδὲ ἐπὶ τοῖς δοκοῦσιν φαύλοις ὑπὸ προπετείας τις αὐτὸν ὡς μὴ φιλόανθρωπον αἰτιάσθω. τῶν γὰρ συμβαινόντων ἀνθρώπων τὰ τέλη ἀνθρώποις μὲν ἄγνωστα, ὡς ἐπὶ κακῶ ὑποπτευόμενα, θεῷ δὲ ὡς ἀποβησόμενα εὐτυχῶς γνώριμα. αὐτίκα γοῦν Σίμων ἀριστερὰ τοῦ θεοῦ δύναμις ὦν καὶ τῶν τὸν θεὸν οὐκ εἰδόντων ἐπὶ κακοποιᾶ τὴν ἐξουσίαν ἔχων νόσοις ὑμᾶς περιβαλεῖν ἠδυνήθη, αἵτινες διὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἀγαθὴν πρόνοιαν γενέσθαι συγχωρηθεῖσαι ἠνάγκασαν ὑμᾶς, τὸν ἰᾶσθαι δυνάμενον περιβλεψαμένους καὶ εὐρόντας, προφάσει τῆς τοῦ σώματος θεραπείας τὰ θεῷ δοκοῦντα ἀναδεξαμένους πεισθῆναι φρονεῖν, ἵνα οὕτως ἅμα τοῖς σώμασι σωθησομένοις καὶ τὰς ψυχὰς σώας ἔχητε. μανθάνω οὖν ὡς βουθυτήσας εἰστίασεν ὑμᾶς ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ καὶ οὕτως ὑμεῖς οἴνω πολλῷ παρενεχθέντες ἅμα τοῖς πονηροῖς δαίμοσιν τὸν ἄρχοντα αὐτῶν ἐφιλοφρονεῖσθε καὶ οὕτως ὑμῶν οἱ πλεῖστοι ὑπὸ τῶν παθῶν κατελήφθησαν, ἀγνοίας αἰτία καθ' ἑαυτῶν ἰδίαις χερσὶν ἐπισπασάμενοι τὸ τοῦ ὀλέθρου ξίφος. οὐ γὰρ ἂν τὴν καθ' ὑμῶν ἔσχον ἐξουσίαν οἱ δαίμονες, εἰ μὴ πρότερον τῷ ἄρχοντι αὐτῶν ὁμοδίαιτοι ἐγεγόνειτε. οὕτω γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πάντα κτίσαντος θεοῦ δυσὶν ἐκάστοτε ἄρχουσι, δεξιῶν τε καὶ εὐωνύμων, ὠρίσθη νόμος, μὴ ἔχειν ἐκάτερον αὐτῶν ἐξουσίαν, ἐὰν μὴ πρότερόν τι ὁμοτράπεζος γένηται, ὃν εὖ ποιῆσαι ἢ κακῶσαι βούλεται. ὥσπερ οὖν τῶν δαίμοσιν ἀποδοδομένων θυμάτων μεταλαμβάντες τῷ τῆς κακίας ἡγεμόνι κατεδουλώθητε, οὕτως, ἂν τούτων παυσάμενοι τῷ θεῷ διὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δεξιῶ ἡγεμόνος προσφύγητε, ἀθύτοις τιμαῖς ποιοῦντες ἂ βούλεται, εὖ ἴστε ὅτι σὺν τῇ τοῦ σώματος ἰάσει καὶ τὰς ψυχὰς ὑγιανούσας ἔξετε. αὐτὸς γὰρ μόνος διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀναιρῶν διὰ τῆς δεξιᾶς ζωοποιῆσαι δύναται, ὁμοίως δὲ καὶ πατάξαι καὶ ἀναστῆσαι κείμενον. διὰ τοῦτο πρῶτον ὑπὸ τοῦ προδρόμου Σίμωνος προαπατηθέντες, θεῷ τὰς ψυχὰς ἀπεθάνετε καὶ τὰ σώματα ἐπατάχθητε· δύνασθε δὲ ὁμοίως τὸ δεύτερον διὰ τῆς μετανοίας (ὡς ἔφην) τὰ θεῷ ἀρέσκοντα ἀναδεξάμενοι καὶ τὰ σώματα ἀναρῶσαι καὶ τὰς ψυχὰς ἀναλαβεῖν. ἔστιν δὲ τὰ ἀρέσκοντα τῷ θεῷ τὸ αὐτῷ προσεύχεσθαι, αὐτὸν αἰτεῖν ὡς πάντα νόμῳ κριτικῶ διδόντα, «τραπέζης δαιμόνων» ἀπέχεσθαι, νεκρᾶς μὴ γέυεσθαι σαρκός, μὴ ψαύειν αἵματος, ἐκ παντὸς ἀπολούεσθαι λύματος. τὰ δὲ λοιπὰ ἐνὶ λόγῳ ὡς οἱ θεὸν σέβοντες ἤκουσαν Ἰουδαῖοι, καὶ ὑμεῖς ἀκούσατε ἅπαντες ἐν πολλοῖς σώμασιν μίαν γνώμην ἀναλαβόντες· Ἄπερ ἕκαστος ἑαυτῷ βούλεται καλά, τὰ αὐτὰ βουλευέσθω καὶ τῷ πλησίον. οὕτω δ' ἂν ὑμῶν ἕκαστος νοή-

σειεν τὸ καλόν, εἰ ἑαυτῷ διαλεχθεῖη τὰ τοιαῦτα· Οὐ θέλεις φονευθῆναι, ἕτερον μὴ φονεύσης· οὐ θέλεις τὴν σὴν ὑφ' ἑτέρου μοιχευθῆναι γυναῖκα, τὴν ἑτέρου μὴ μοίχευε γαμετήν· οὐ θέλεις τι τῶν σῶν κλαπῆναι, ἑτέρου μὴ κλέπτε μηδέν. καὶ οὕτως ἄφ' ὑμῶν αὐτῶν τὸ εὐλογον συννοοῦντες καὶ ποιοῦντες, θεῷ προσφιλεῖς γενόμενοι, ἐπιτεύξεσθε τῆς ἰάσεως, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι βασανισθήσεσθε τὰ σώματα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κολασθήσεσθε τὰς ψυχὰς. τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἐν ὀλίγαις ἡμέραις κατηχηθέντες καὶ ἰαθέντες ἐβαπτίσθησαν, ἐπὶ τε τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ θαύμασιν οἱ λοιποὶ πάντες ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς πανδημεῖ ἐπὶ σποδοῦ καὶ σάκκου ἐκαθέζοντο, μετανοοῦντες ἐπὶ τοῖς πρότερον ἡμαρτημένοις. καὶ οἱ ἐν Σιδῶνι ταῦτα ἀκούσαντες τὰ ὅμοια ἐποίησαν καὶ ἰκέτας πρὸς τὸν Πέτρον ἀπέστελλον ὡς αὐτοὶ διὰ τὰς νόσους πρὸς αὐτὸν ἔλθειν μὴ δυνάμενοι. ὁ Πέτρος δὲ ἡμερῶν οὐ πολλῶν ἐνδιατρίψας τῇ Τύρῳ καὶ κατηγήσας τοὺς ἐν αὐτῇ ἅπαντας καὶ παντοδαπῶν αὐτοὺς ἀπαλλάξας παθῶν ἐκκλησίαν τε συστησάμενος καὶ ἀπὸ τῶν ἐπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας ὥρμησεν εἰς Σιδῶνα. ὁ δὲ Σίμων μαθὼν ἤκοντα τὸν Πέτρον εὐθὺς ἀπέδρα εἰς Βηρυτὸν μετὰ Ἀπίωνος καὶ τῶν αὐτοῦ ἐταίρων.

Τοῦ δὲ Πέτρου εἰσιόντος εἰς τὴν Σιδῶνα πολλοὺς ἐν κλίναις φέροντες πρὸ αὐτοῦ ἐτίθεσαν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Μὴ τοίνυν νομίσητε ἐμέ τι δύνασθαι πρὸς ὑμετέραν ἴασιν, ἄνδρα θνητὸν καὶ αὐτὸν πολλοῖς πάθεισιν ὑποπεσεῖν δυνάμενον· ὑφηγεῖσθαι δὲ ὑμῖν τὸν τρόπον δι' οὗ σωθῆναι δυνήσεσθε οὐ φθονῶ, καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προφήτου μαθὼν τοὺς προωρισμένους τοῦ θεοῦ «πρὸ καταβολῆς κόσμου» ὀρισμούς, λέγω δὲ ἐπὶ ποίαις κακαῖς πράξεσιν τοὺς ἀνθρώπους ἔταξεν ὑπὸ τοῦ τῆς κακίας ἡγεμόνος κακοῦσθαι, ὁμοίως τε ἐπὶ ποίαις ἀγαθαῖς πράξεσιν ὥρισεν πρότερον πιστεύσαντας αὐτῷ ἰωμένῳ τὰ σώματα σζεσθαι, ἔπειτα καὶ τὰς ψυχὰς ἐπανορθοῦσθαι πρὸς τὸ ἀνώλεθρον. ταύτας τοίνυν τὰς τε ἀγαθὰς καὶ κακὰς πράξεις εἰδὼς προμηνύω ὑμῖν ὡς ὁδοὺς δύο, ὑποδεικνύων διὰ ποίας μὲν βαδίζοντες ἀπόλλυνται, ποία δὲ ὀδεύοντες ἀποσσοῦνται, θεῷ ὀδηγούμενοι. ἢ μὲν οὖν τῶν ἀπολλυμένων ὀδὸς πλατεῖα μὲν καὶ ὀμαλωτάτη, ἀπολλύουσα δὲ ἄνευ τοῦ πόνου, ἢ δὲ τῶν σωζομένων στενή μὲν καὶ τραχεῖα, σζουσα δὲ πρὸς τῷ τέλει τοὺς διαπορευθέντας ἐπιπόνως. τούτων δὲ τῶν δύο ὀδῶν προκαθέζεται ἀπιστία καὶ πίστις, καὶ ὀδεύουσιν διὰ μὲν ἀπιστίας οἱ τὰς ἡδονὰς προκρίναντες, διὰ δὲ .... συζητεῖν τὸ συμφέρον οὐ διεφύλαξαν. ἀγνοοῦσιν μέντοι ὡς οὐκ ἀνθρωπίνους ὅμοια τὰ θεοῦ βουλήματα. πρῶτον μὲν γὰρ οἶδεν τὰ πάντων διανοήματα, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἐνχειρῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐννοῆσαι ἕκαστος εὐθύνεται. πολλῶν δὲ ἤττον ἀσεβοῦσιν οἱ ἐνχειροῦντες καλὰ νοεῖν καὶ ἀποτυγχάνοντες τῶν μηδὲ ὀλως ἐνχειροῦντων τοῖς καλοῖς. ὅτι αὐτῷ τῷ θεῷ ἔδοξεν τὸν ἐν γνώσει τῶν καλῶν παραπίπτοντα κατὰ λόγον τῶν ἀνθρωπίνων παραπτωμάτων μετρίως κολασθέντα σωθῆναι. οἱ δὲ τὴν ἀρχὴν καὶ τοῦ γινῶναι τὸ κρεῖττον ἐξημεληκότες, κὰν μυρία ἕτερα πράξωσιν καλά, ἐν ἧ δὲ αὐτὸς ὥρισεν θρησκεία μὴ γένωνται, ἀμελείας ἔγκλημα λαβόντες τῇ μεγίστῃ ἀποσβεσθήσονται.

ται κολάσει παντελῶς. ἡ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὀρισθεῖσα θρησκεία ἐστὶν αὕτη· Τὸ μόνον αὐτὸν σέβειν καὶ τῷ τῆς ἀληθείας μόνῳ πιστεύειν προφήτη καὶ «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» βαπτισθῆναι καὶ οὕτως διὰ τῆς ἀγνοίας βαφῆς ἀναγεννηθῆναι θεῷ διὰ τοῦ σζοντος ὕδατος, «τραπέζης δαιμόνων» μὴ μεταλαμβάνειν (λέγω δὲ εἰδωλοθύτων, νεκρῶν, πνικτῶν, θηριαλώτων, αἵματος), μὴ ἀκαθάρτως βιοῦν, ἀπὸ κοίτης γυναικὸς λούεσθαι, αὐτὰς μέντοι καὶ ἄφεδρον φυλάσσειν, πάντας δὲ σωφρονεῖν, εὖ ποιεῖν, μὴ ἀδικεῖν, παρὰ τοῦ πάντα δυναμένου θεοῦ ζωὴν αἰώνιον προσδοκᾶν, εὐχαῖς καὶ δεήσεσιν συνεχέσιν αἰτουμένους αὐτὴν λαβεῖν. τοιαῦτα καὶ ἐν τῇ Σιδῶνι τοῦ Πέτρου παραινούντος, ἡμέραις ὀλίγαις πολλῶν ἀκεῖ μετανοήσαντων καὶ πιστευσάντων καὶ θεραπευθέντων ἐκκλησίαν συνέστησεν καὶ τῶν συνεπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων τινὰ καταστήσας αὐτοῖς ἐπίσκοπον ἐξήκει τῆς Σιδῶνος.

Ὡς δὲ εὐθύς ἐπέβη τῆς Βηρυτοῦ, σεισμὸς ἐγένετο. καὶ οἱ ὄχλοι προσιόντες τῷ Πέτρῳ, Βοήθει, ἔλεγον· πεφοβήμεθα γάρ (ἔφασαν), μὴ ἄρα ἄρδην πάντες ἀπολώμεθα. τότε ὁ Σίμων τολμήσας ἅμα τῷ Ἀπίωνι καὶ Ἀννουβίῳ καὶ Ἀθηνοδώρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐταίροις αὐτοῦ δημοσίᾳ τοῖς ὄχλοις κατὰ τοῦ Πέτρου ἐβόα· Φεύγετε, ἄνδρες, τὸν ἄνδρα τοῦτον· μάγος ἐστίν, πιστεύσατε, καὶ τὸν σεισμὸν αὐτὸς ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τὰς νόσους ἐκίνησεν αὐτός, ἵνα ὑμᾶς καταπλήξῃται ὡς αὐτὸς ὢν θεός. καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὡς ὑπὲρ δύναμιν ἀνθρωπίνην δυναμένου τοῦ Πέτρου κατεψεύδοντο οἱ περὶ τὸν Σίμωνα. ἡσυχίαν δὲ αὐτῷ παρασχόντων τῶν ὄχλων ὁ Πέτρος βραχὺ ὑπομειδιάσας καταπληκτικῇ τῇ παρρησίᾳ, Ἄνδρες, εἶπεν, ἅπερ οὗτοι λέγουσιν, θεοῦ θέλοντος ποιεῖν δυνατὸς εἶναι ὁμολογῶ, πρὸς δὲ τούτοις ἔτοιμός εἰμι, ἐὰν μὴ πείθῃσθέ μοι περὶ ὧν λέγω, τὴν πᾶσαν ὑμῶν ἐκβαθεῦσαι πόλιν. τῶν δὲ ὄχλων φοβηθέντων καὶ ἐτοίμως ποιήσιν ἐπαγγελαμένων ὅπερ ἂν ὑπ' αὐτοῦ κελεύωνται, Μηδεὶς ὑμῶν, ἔφη ὁ Πέτρος, μήτε ὁμιλείτω τούτοις τοῖς γόησιν μήτε ἀναμιγνύσθω. οἱ δὲ ὄχλοι ἅμα τῷ ἀκοῦσαι τοῦ κελεύματος τοῦ συντόμου ξύλα λαβόντες ἐδίωκον αὐτούς, ἕως αὐτοῦ παντελῶς τῆς πόλεως ἐξήλασαν. καὶ εἰσελθόντες οἱ νοσοῦντες αὐτῶν καὶ δαιμονῶντες πρὸς ποσὶν τοῦ Πέτρου ἑαυτοὺς ἐρρίπτουν. ὁ δὲ ταῦτα βλέπων καὶ τὴν κατάπληξιν αὐτῶν ἀναλῦσαι θέλων πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Ἐγὼ σεισμὸς καὶ πᾶν ὅ, τι βούλομαι ποιεῖν εἰ ἐδυνάμην, Σίμωνα οὐ λέγω ὅτι μετὰ τῶν αὐτοῦ ἐταίρων ἐξωλόθρευον (οὐ γὰρ ἐπὶ φθορᾷ ἀνθρώπων ἀπέσταλμαι), ἀλλὰ φίλον ἑμαυτῷ αὐτὸν ἂν ἐποίησάμην, ἵνα μὴ μου τὸ ἀληθὲς διαβάλλων κήρυγμα πολλοῖς ἐμποδίξῃ πρὸς σωτηρίαν. εἰ δ' ἐμοὶ πιστεύετε, αὐτὸς ἐστὶν μάγος, αὐτὸς διάβολος, αὐτὸς κακίας ὑπηρέτης κατὰ τῶν ἀγνοούντων τὸ ἀληθές· καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνουσι νόσους ἐνεργεῖν δύναται, συνεργοὺς ἔχων τοὺς ἁμαρτάνοντας τῆς κατ' αὐτῶν δυνάμεως. ἐγὼ δὲ θεοῦ τοῦ πάντα πεποιηκότος εἰμὶ δοῦλος, τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ προφήτου μαθητῆς. διὸ ἐκείνου ἀπόστολος ὢν ἀληθεύω. ἀγαθῷ γὰρ ὑπηρετῶν καὶ νόσους ἀπελαύνω· ἐπέμφθη γὰρ δεύτερος· ἐπεὶ προηγείται μὲν νόσος, ἔπεται δὲ ἴασις, δι' ἐκείνου μὲν οὖν τοῦ κακοποιοῦ μάγου τῷ θεῷ ἀπιστήσαντες ἐνοσήσατε, δι' ἐμοῦ

δὲ ἂν τε αὐτῷ πιστεύσητε, ἰαθήσεσθε. οὕτω γὰρ τοῦ δυνατοῦ τὴν
πεῖραν λαβόντες, ἐπὶ τὸ εὖ ποιεῖν τραπόμενοι καὶ τὰς ψυχὰς ἀνασωθῆναι
δυνηθείητε. ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος οἱ πάντες γονυπετεῖς πρὸ τῶν
αὐτοῦ ἔκειντο ποδῶν. ὁ δὲ εἰς οὐρανὸν ἄρας τὰς χεῖρας καὶ τῷ θεῷ
προσευξάμενος ἰάσατο τοὺς πάντας ἐκ μόνης εὐχῆς, οὐκ ὀλίγων δὲ
ἡμερῶν παραμείνας τοῖς Βηρυτίοις καὶ πολλοὺς τῇ μοναρχικῇ θρησκείᾳ
συνεθίσας καὶ βαπτίσας, ἀπὸ τῶν ἐπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων ἕνα
ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας, εἰς τὴν Βύβλον ἐξήει. καὶ γενόμενος ἐκεῖ καὶ
μαθὼν, ὅτι Σίμων οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας αὐτοῖς προσέμεινεν, ἀλλ' εὐθέως εἰς Τρί-
πολιν ὤρμησεν, ὀλίγων ἡμερῶν αὐτοῖς ἐπιμείνας καὶ θεραπεύσας οὐκ ὀλίγους
καὶ ταῖς βίβλοις αὐτοῦς ἐνασκήσας, κατ' ἴχνος τοῦ Σίμωνος εἰς τὴν Τρίπολιν
ἐπορεύετο, μεταδιώκειν αὐτὸν μᾶλλον, οὐχ ὑποφεύγειν προηρημένος.

[ΟΜΙΛΙΑ Η.]

Εἰς δὲ τὴν Τρίπολιν εἰσιόντι τῷ Πέτρῳ οἱ φιλομαθέστεροι ἕκ τε τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος Βηρυτοῦ τε καὶ Βύβλου καὶ ἐκ τῶν πλησιόχρων πολλοὶ συνεισήεσαν. οὐχ ἥκιστα δὲ τῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ὄχλων συνδρομαὶ ἐγίνοντο ἱστορεῖν βουλομένων αὐτόν. συνετύγχανον οὖν ἡμῖν ἐν τοῖς προαστείοις οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπεμφθέντες ἀδελφοὶ τὰ τε ἄλλα τὰ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰ πραττόμενα τῷ Σίμωνι ἐξακριβῶσαι, ὅπως ἐλθόντες ὑφηγήσονται. ἀποδεξάμενοι <...> αὐτὸν ἐπὶ τὴν Μαροόνου ἦγον οἰκίαν. ὁ δὲ ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς ξενίας πυλῶνι ἤδη γεγινώς, ἐπιστραφεὶς τοῖς ὄχλοις ὑπέσχετο μετὰ τὴν ἐπιούσαν περὶ θεοσεβείας αὐτοῖς διαλεχθῆναι. εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ οἱ πρόοδοι τοῖς συνεληλυθόσιν ξενίας ἠτύτρεπιζον. οὐκ ἀπελείποντο δὲ οὐδὲ οἱ ἀποδεχόμενοι καὶ ξενίζοντες τῆς τῶν ἀξιούντων προθυμίας. τούτων δὲ οὐδὲν εἰδὼς ὁ Πέτρος, ἀξιωθείς ὑφ' ἡμῶν τροφῆς μεταλαβεῖν ἔφη μὴ μεταλήψεσθαι πρότερον αὐτός, πρὶν ἢ τοὺς συνεληλυθότας αὐτῷ διαναπαύσασθαι. ἀποκρινάμενων δὲ ἡμῶν ὅτι· Ἔφθη τοῦθ' οὕτως γεγενῆσθαι, προφάσει τῆς πρὸς σὲ στοργῆς σπουδῆ πάντας αὐτοὺς ὑποδεξαμένων, ὡς τοὺς μὴ ἐσχηκότας οὓς ξενίσουσιν ὑπερβαλλόντως λελυπήσθαι, ὁ Πέτρος ἀκούσας καὶ ἦσθεις, τῆς ὀξείας φιλανθρωπίας εὐλογήσας αὐτοὺς ἐξῆλθεν καὶ θαλάσσης λουσάμενος εἰσελθὼν καὶ σιτίων σὺν τοῖς προόδοις μεταλαβὼν ἑσπέρας ἐπικαταλαβούσης ὑπνωσεν. ὑπὸ δὲ τὰς δευτέρας τῶν ἀλεκτρούων φωνὰς διυπνισθεὶς εὗρεν ἡμᾶς ἐγρηγορότας. ἡμεν δὲ σὺν αὐτῷ οἱ πάντες ἕξ καὶ δέκα, αὐτὸς ὁ Πέτρος κἀγὼ ὁ Κλήμης Νικήτης τε καὶ Ἀκύλας καὶ οἱ προοδεύσαντες δώδεκα. προσαγορεύσας οὖν ἡμᾶς ἔφη· Σήμερον τοῖς ἕξω μὴ σχολάζοντες ἀλλήλοις ἐσμὲν εὐσχοιοι. διὸ ἐγὼ μὲν ὑμῖν τὰ μετὰ τὴν ἀπὸ Τύρου ἕξοδον γεγενημένα διηγῆσομαι, ὑμεῖς δὲ ἔμοι τὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Σίμωνος πεπραγμένα καὶ ἀκριβέστερον ἐξηγήσασθε. ἀμειψαμένων οὖν ἀλλήλους ταῖς ἐν μέρει διηγήσεσιν εἰσήει τις τῶν συνήθων ἀπαγγέλλων Πέτρῳ ὅτι· Σίμων μαθὼν σε ἐπιδημήσαντα τὴν ἐπὶ Συρίαν ὥρμησεν ὁδόν, οἱ δὲ ὄχλοι τὴν μίαν ταύτην νύκτα ὡς ἐνιαυτοῦ χρόνον ἠγησάμενοι καὶ ἀναμένειν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ σοῦ προθεσμίαν μὴ δυνάμενοι, πρὸ τῶν θυρῶν ἐστήκασιν κατὰ συστάσεις καὶ συλλόγους, ἀλλήλοις περὶ τῆς τοῦ Σίμωνος διαβολῆς διαλαλοῦντες ὅτι μετεωρίσας αὐτοὺς καὶ ἐπὶ πολλοῖς κακοῖς σε ἐλέγξειν ἐλθόντα ὑποσχόμενος, ἐπιδημήσαντα γνοὺς νύκτωρ ἔφυγεν· πλήν ἐπιθυμοῦσιν αὐτοῖς ἀκοῦσαί σου οὐκ οἶδα πόθεν φήμη τις ἐπέπεσεν ὡς μέλλοντός σου σήμερον αὐτοῖς διαλέγεσθαι. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ πολὺ καμόντες ἀλόγως διαλύωνται, τί χρή σε ποιεῖν, αὐτὸς γινώσκεις.

Καὶ ὁ Πέτρος θαυμάσας τῶν ὄχλων τὴν σπουδὴν ἀπεκρίνατο· Ὁρᾶτε, ἀδελφοί, πῶς οἱ τοῦ κυρίου ἡμῶν λόγοι ἐμφανῶς τελοῦνται. μέμνημαι γὰρ αὐτοῦ εἰπόντος· «Πολλοὶ ἐλεύσονται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, ἄρκτου τε καὶ μεσημβρίας, καὶ ἀνακλιθήσονται εἰς κόλπους Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβη. ἀλλὰ καὶ «πολλοὶ (φησὶν) κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί». τὸ μὲν

οὐκ ἔλθειν αὐτοὺς κληθέντας πεπλήρωται. ἐπεὶ δὲ οὐκ αὐτῶν ἐστὶν τοῦτο ἴδιον, ἀλλὰ τοῦ καλέσαντος αὐτοὺς θεοῦ καὶ ἔλθειν πεπονηκός, ἐπὶ τούτῳ μόνῳ μισθὸν οὐκ ἔχουσιν, ὅτι μὴ αὐτῶν ἴδιον, ἀλλὰ τοῦ ἐνεργήσαντος. ἐὰν δὲ μετὰ τὸ κληθῆναι καλὰ πράξωσιν, ὅπερ ἐστὶν αὐτῶν ἴδιον, τότε ἐπὶ τούτῳ μισθὸν ἔξουσιν. οὐδὲ γὰρ Ἑβραῖοι Μωυσεῖ πιστεύοντες καὶ τὰ δι' αὐτοῦ ἠθέντα μὴ φυλάσσοντες σζζονται, ἐὰν μὴ τὰ ἠθέντα αὐτοῖς φυλάξωσιν. ὅτι καὶ τὸ Μωυσεῖ πιστεῦσαι αὐτοὺς οὐχὶ τῆς αὐτῶν βουλῆς γέγονεν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ τοῦ εἰρηκότος Μωυσεῖ· «Ἴδου παραγίνομαι ἐγὼ πρὸς σὲ ἐν στύλῳ νεφέλης, ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαὸς λαλοῦντός μου πρὸς σὲ καὶ σοὶ πιστεῦσωσιν εἰς τὸν αἰῶνα». ἐπεὶ οὖν Ἑβραίοις τε καὶ τοῖς ἀπὸ ἐθνῶν κεκλημένοις τὸ διδασκάλοις ἀληθείας πιστεῦσαι ἐκ θεοῦ γέγονεν, τῶν καλῶν πράξεων ἰδίᾳ κρίσει ἐκάστῳ ποιεῖν ἀπολελειμμένων, ὁ μισθὸς τοῖς εὖ πράσσουσιν δικαίως ἀποδίδεται. οὔτε γὰρ ἂν Μωυσεῶς οὔτε τῆς τοῦ Ἰησοῦ παρουσίας χρεια ἦν, εἴπερ ἀφ' ἑαυτῶν τὸ εὐλογον νοεῖν ἐβούλοντο, οὐδὲ ἐν τῷ πιστεῦειν διδασκάλοις καὶ κυρίου αὐτοὺς λέγειν ἢ σωτηρία γίνεται. τούτου γὰρ ἕνεκεν ἀπὸ μὲν Ἑβραίων τὸν Μωυσεῖν διδάσκαλον εἰληφότων καλύπτεται ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ δὲ τῶν Ἰησοῦ πεπιστευκότων ὁ Μωυσεῖς ἀποκρύπτεται· μιᾶς γὰρ δι' ἀμφοτέρων διδασκαλίας οὔσης τὸν τούτων τινὶ πεπιστευκότα ὁ θεὸς ἀποδέχεται. ἀλλὰ τὸ πιστεῦειν διδασκάλῳ ἕνεκα τοῦ ποιεῖν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ λεγόμενα γίνεται. ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν λέγει· «Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις θηλάζουσιν». οὕτως αὐτὸς ὁ θεὸς τοῖς μὲν ἔκρυψεν διδάσκαλον ὡς προεγνωκόσιν ἃ δεῖ πράττειν, τοῖς δὲ ἀπεκάλυψεν ὡς ἀγνοοῦσιν ἃ χρὴ ποιεῖν. οὔτε οὖν Ἑβραῖοι περὶ ἀγνοίας Ἰησοῦ καταδικάζονται διὰ τὸν κρύψαντα, ἐὰν γε πράττοντες τὰ διὰ Μωυσεῶς ὃν ἠγνόησαν μὴ μισήσωσιν—οὔτ' αὖ οἱ ἀπὸ ἐθνῶν ἀγνοήσαντες τὸν Μωυσεῖν διὰ τὸν καλύψαντα καταδικάζονται, ἐάνπερ καὶ οὗτοι πράσσοντες τὰ διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἠθέντα μὴ μισήσωσιν ὃν ἠγνόησαν. καὶ οὐκ ἐν τῷ τοὺς διδασκάλους κυρίου καλεῖν, τὰ δὲ δούλων μὴ ποιεῖν ὠφελοῦνταί τινες. τούτου γὰρ ἕνεκεν ὁ Ἰησοῦς ἡμῶν πρὸς τινα πυκνότερον κύριον αὐτὸν λέγοντα, μηδὲν δὲ ποιῶντα ὧν αὐτὸς προσέτασεν ἔφη· «Τί με λέγεις· Κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖς ἃ λέγω;» οὐ γὰρ ὠφελήσει τινα τὸ λέγειν, ἀλλὰ τὸ ποιεῖν. ἐκ παντὸς οὖν τρόπου καλῶν ἔργων χρεια, πλὴν εἴ τις καταξιοθεῖη τοὺς ἀμφοτέρους ἐπιγνῶναι ὡς μιᾶς διδασκαλίας ὑπ' αὐτῶν κεκηρυγμένης, οὗτος ἀνὴρ ἐν θεῷ πλούσιος κατηρίθμηται, τὰ τε ἀρχαῖα νέα τῷ χρόνῳ καὶ τὰ καινὰ παλαιὰ ὄντα νενοηκώς. Ταῦτα τοῦ Πέτρου λέγοντος οἱ ὄχλοι ὡσπερ ὑπὸ τινος κληθέντες εἰσήεσαν ἔνθα ὁ Πέτρος ἦν. ὁ δὲ τὸν πολὺν ὄχλον ἰδὼν ὡσπερ ποταμοῦ ἤσυχον· εὐμα πρᾶως προσρέοντα, ἔφη τῷ Μαροόνῃ· Ποῦ σοι τόπος ἐνταῦθα μᾶλλον τοὺς ὄχλους χωρεῖν δυνάμενος; τοῦ δὲ Μαροόνου εἰς τὸν ὑπαιθρον κεκηπευμένον προάγοντος εἶποντο οἱ ὄχλοι. ὁ δὲ Πέτρος ἐπὶ τινος βᾶσεως ἀνδριάντος οὐ πάνυ ὑψηλῆς ἐπιστάς, ἅμα τῷ τὸν ὄχλον θεοσεβεῖ ἔθει προσαγορεύσαι, εἰδὼς πολλοὺς ἐκ τῶν παρεστώτων ὄχλων ὑπὸ

δαιμόνων τε καὶ πολλῶν παθῶν ἐκ πολλῶν χρόνων ἐνοχλουμένους, βρύχον-
τάς τε μετὰ οἰμωγῆς καὶ πίπτοντας μετὰ ἰκεσίας, ἐπιτιμήσας αὐτοῖς καὶ ἡσυ-
χίαν ἔχειν προστάξας καὶ τὴν ἴαριν μετὰ τὸ διαλεχθῆναι ὑποσχόμενος
τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως·

Ἀρχόμενος τὸν ὑπὲρ θεοσεβείας λόγον ποιεῖσθαι τοῖς παντελῶς ἀγνοοῦσι
τὰ πάντα καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ ἀντικειμένου ἡμῖν Σίμωνος διαβολῶν ἐσπιλω-
μένοις τὸν νοῦν, ἀναγκαῖον ἠγησάμην πρῶτον ὑπὲρ τοῦ μὴ δεῖν μέμφεσθαι
τὸν τὰ πάντα πεποικηκότα θεὸν τὸν λόγον ποιήσασθαι, οὐκ ἄλλοθεν ἀρχό-
μενος ἢ ἀπ' αὐτῆς τῆς κατὰ πρόνοιαν ὑπ' αὐτοῦ εὐκαίρως ὑποβληθείσης
προφάσεως, ἵνα γνωσθῆ ὡς εὐλόγως οἱ πολλοὶ ὑπὸ πολλῶν δαιμόνων συνεσχέ-
θησαν καὶ ὑπὸ ἀλλοκότων παθῶν κατελήφθησαν, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ τὸ τοῦ
θεοῦ δίκαιον φανῆ. καὶ οἱ δι' ἄγνοιαν μεμφόμενοι αὐτὸν κἂν νῦν μαθόντες
ὡς δεῖ φρονεῖν, δι' εὐφημίας τε καὶ εὐποιίας τοῦ προτέρου ἐγκλήματος
ἑαυτοὺς ἀνακαλέσονται, αἰτίαν τοῦ κακοῦ τολμήματος τὴν ἄγνοιαν εἰς τὴν
συγγνώμην προθέμενοι. ἔχει δὲ οὕτως· τοῦ μόνου ἀγαθοῦ θεοῦ τὰ πάντα
καλῶς πεποικηκός καὶ παραδεδωκός τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ γενομένῳ
ἀνθρώπῳ, ὁ γεγωνὸς τῆς τοῦ πεποικηκός αὐτὸν πνέων θειότητος, ἀληθῆς
προφήτης ὢν καὶ εἰδὼς τὰ ὅλα, εἰς τιμὴν τοῦ πάντα αὐτῷ δωρησαμένου
πατρὸς καὶ εἰς σωτηρίαν τῶν ἐξ αὐτοῦ γενομένων υἱῶν, ὡς πατὴρ γνήσιος
πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους παῖδας ἀποσσεζων τὸ εὖνουν, βουλόμε-
νος αὐτοὺς πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῖς φιλεῖν θεὸν καὶ φιλεῖσθαι ὑπ'
αὐτοῦ, τὴν πρὸς φιλίαν αὐτοῦ ἄγουσαν ἐξέφηνεν ὁδόν, διδάξας ποίαις
ἀνθρώπων πράξεσιν ὁ μόνος καὶ πάντων δεσπότης θεὸς εὐφραίνεται, καὶ
τὰ ἐκείνῳ δοκοῦντα ἐκφήνας νόμον αἰώνιον ὥρισεν τοῖς ὅλοις, μήτε πο-
λέμῳ ἐμπρησθῆναι δυνάμενον μήθ' ὑπὸ ἀσεβοῦς τινος ὑπονοθευόμενον
μήτε ἐνὶ τόπῳ ἀποκεκρυμμένον, ἀλλὰ πᾶσιν ἀναγνωσθῆναι δυνά-
μενον. ἦν οὖν αὐτοῖς ἐκ τῆς πειθαρχίας τοῦ νόμου πάντα ἄφθονα,
τὰ τῶν καρπῶν κάλλιστα, τὰ τῶν ἐτῶν τέλεια καὶ ἄλυπα καὶ ἄνοσα, μετὰ
πάσης τῆς τῶν ἀέρων εὐκρασίας ἀδεῶς δεδωρημένα. οἱ δὲ ἐπεὶ
μὴ πρῶτον τῶν κακῶν ἐπειράθησαν, πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν δωρεὰν
ἀναισθήτως ἔχοντες ὑπὸ τῆς ἀφθόνου τροφῆς καὶ τρυφῆς εἰς ἀχαριστίαν
ἐξετρέποντο, ὡς νομίσαι αὐτοὺς μήδ' εἶναι πρόνοιαν, ἐπεὶ μὴ πρότερον
καμόντες ἐπὶ δικαιοσύνης ὡς μισθὸν τὰ ἀγαθὰ εἰλήφεσαν, ἄτε μηδενὸς
αὐτῶν ἢ πάθει τινὶ ἢ νόσῳ ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντος, ἵνα (ὡς
ἀνθρώποις φίλον ἐστὶν ὑπὸ τῆς κακῆς δι' ἁμαρτίας κακωθεῖσιν) ἑαυτοῖς
τὸν ἰᾶσθαι δυνάμενον περιβλέψωνται θεόν. ἀλλὰ γὰρ εὐθέως μετὰ τὴν
ἐκ τῆς ἀφοβίας καὶ ἀδεοῦς τρυφῆς καταφρόνησιν ὥσπερ ἐξ ἀρμονίας
τινὸς ἀκολούθως ἐφηρμοσμένης δικαία τις αὐτοῖς ἀπῆντησεν τιμωρία,
τὰ μὲν ἀγαθὰ ὡς βλάβαντα ἀπωθοῦσα, τὰ δὲ κακὰ ὡς ὠφελήσοντα
ἀντεισφέρουσα.

Τῶν γὰρ τὸν οὐρανὸν ἐνοικούντων πνευμάτων οἱ τὴν κατωτάτω
χώραν κατοικοῦντες ἄγγελοι, ἀχθεσθέντες ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων εἰς θεὸν
ἀχαριστία αἰτοῦνται εἰς τὸν ἀνθρώπων ἐλθεῖν βίον, ἵνα ὄντως ἄνθρωποι
γενόμενοι, ἐπὶ πολιτεία πλείονι τοὺς εἰς αὐτὸν ἀχαριστήσαντας ἐλέγξαντες

αὐτόθι τῆ κατ' ἀξίαν ἕκαστον ὑποβάλωσιν τιμωρία. ὁπότε οὖν αἰτήσαντες ἔλαβον, πρὸς πᾶσαν ἑαυτοὺς μετέβαλον φύσιν, ἄτε θειωδεστέρας ὄντες οὐσίας καὶ ἀδίως πρὸς πάντα μετατρέπεσθαι δυνάμενοι. καὶ ἐγένοντο λίθος τίμιος καὶ μαργαρίτης περιβλεπτος πορφύρα τε εἰ τύχοι καλλίστη καὶ χρυσὸς ἔνδοξος καὶ πᾶσα πολυτίμιος ὕλη. καὶ τῶν μὲν εἰς χεῖρας, τῶν δὲ εἰς κόλπον ἐνέπιπτον καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἐκόντες ἐκλέπτοντο, μετεβάλλοντο δὲ καὶ εἰς τετράποδα καὶ εἰς ἔρπετὰ νηκτὰ τε καὶ πτηνὰ καὶ εἰς πᾶν ὅπερ ἤθελον. ἄτινα καὶ οἱ παρ' ὑμῖν ποιηταὶ ἀφοβίας αἰτία ὡς ἔτυχεν ὁδουσιν, ἐνὶ τοίνυν τὰς πάντων πολλὰς καὶ διαφόρους πράξεις ἀπονέμοντες. πλὴν ὅτε ταῦτα γενόμενοι τοὺς διαρπάσαντας αὐτοὺς πλεονέκτας ἤλεγξαν καὶ εἰς τὴν ἀνθρώπων φύσιν ἑαυτοὺς μετέβαλον, ἵνα ὁσίως πολιτευσάμενοι καὶ τὸ δυνατόν τοῦ πολιτεύεσθαι δείξαντες τοὺς ἀχαρίστους εὐθύνας ὑποβάλωσιν, ἐπειδὴ ὄντως τὰ πάντα ἄνθρωποι ἐγίνοντο καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἔσχον τὴν ἀνθρωπίνην, ὑπὸ ταύτης κρατούμενοι εἰς γυναικῶν μίξιν ὠλισθον, αἷς συμπλακέντες καὶ μiasμῶ παγέντες καὶ τῆς πρώτης δυνάμεως παντελῶς κενωθέντες τὰ ἐκ πυρὸς τραπέντα μέλη εἰς τὸ πρῶτον αὐτῶν τῆς ἰδίας φύσεως ἀμίαντον μετασυγκρῖναι οὐκ ἐξίσχυσαν. τῷ γὰρ βάρει τῷ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας εἰς σάρκα τελευτήσαντος αὐτῶν τοῦ πυρός, τὴν ἀσεβοῦσαν ὠδευσαν ὁδὸν κάτω· σαρκὸς γὰρ αὐτοὶ δεσμοῖς πεπεδημένοι κατέσχηται καὶ ἰσχυρῶς δέδενται, οὗ ἔνεκεν εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν οὐκέτι ἐδυνήθησαν. μετὰ γὰρ συνουσίαν, ὃ τὸ πρῶτον ἐγίνοντο ἀπαιτηθέντες καὶ παρασχεῖν μηκέτι δυναθέντες, διὰ τὸ ἄλλο τι μετὰ μiasμὸν ἑαυτοὺς ποιῆσαι μὴ δύνασθαι ἀρέσκειν τε ταῖς ἐρωμέναις βουλόμενοι ἀνθ' ἑαυτῶν τοὺς τῆς γῆς μυελοὺς ὑπέδειξαν, λέγω δὲ τὰ ἐκ μετάλλων ἄνθη, χρυσόν, χαλκόν, ἄργυρον, σίδηρον καὶ τὰ ὅμοια, σὺν τοῖς τιμιωτάτοις ἅπασιν λίθοις. σὺν τούτοις δὲ τοῖς μαγευθεῖσιν λίθοις καὶ τὰς τέχνας τῶν πρὸς ἕκαστα πραγμάτων παρέδωκαν καὶ μαγείας ὑπέδειξαν καὶ ἀστρονομίαν ἐδίδαξαν δυνάμεις τε ἰζῶν καὶ ὅσα ποτὲ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἐννοίας εὐρεθῆναι ἀδύνατον, ἔτι δὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ὁμοίων χύσιν τὰς τε τῶν ἐσθῆτων ποικίλας βαφάς. καὶ πάνθ' ἀπλῶς, ὅσαπερ πρὸς κόσμου καὶ τέρψεώς ἐστι γυναικῶν, τῶν ἐν σαρκὶ δεθέντων δαιμόνων ἐστὶν εὐρέματα. ἐκ δὲ τῆς νόθου μίξεως αὐτῶν ἄνθρωποι ἐγένοντο νόθοι, πολλῶν γε τῶν ἀνθρώπων κατὰ κορυφὴν μείζους, οὓς οἱ μετὰ ταῦτα γίγαντας ὠνόμασαν, οὗ δρακοντόποδες ὄντες καὶ πρὸς θεὸν πόλεμον ἀράμενοι, ὡς οἱ βλάσφημοὶ τῶν Ἑλλήνων ὁδουσιν μῦθοι, ἀλλὰ θηριώδεις τὸν τρόπον καὶ μείζους μὲν ἀνθρώπων τὰ μεγέθη, ἐπεὶ περ ἐξ ἀγγέλων ἐγένοντο, ἀγγέλων δὲ ἐλάττους, ἐπεὶ περ ἐκ γυναικῶν γεγέννητο. ὁ οὖν θεὸς εἰδὼς αὐτοὺς πρὸς τὸ θηριώδες ἐξηγριωμένους καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν πλησμονὴν τὸν κόσμον οὐκ ἔχοντας αὐτάρκη (πρὸς γὰρ ἀνθρώπων ἀναλογίαν ἐδημιουργήθη καὶ χρῆσιν ἀνθρωπίνην), ἵνα μὴ ἐνδεία τροφῆς ἐπὶ τὴν παρὰ φύσιν τῶν ζῶων βορὰν τρεπόμενοι ἀνεύθυνοι δοκῶσιν εἶναι, ὡς δι' ἀνάγκην τοῦτο τετολμηκότες, μάννα αὐτοῖς ὁ παντοδύναμος θεὸς ἐπώμβρισεν ἐκ ποικίλης ἐπιθυμίας, καὶ παντὸς οὐπερ ἐβούλοντο ἀπήλαυον· οἱ δ' ὑπὸ νόθου φύσεως τῷ καθαρῷ τῆς τροφῆς

οὐκ ἀρεσκόμενοι, μόνης τῆς τῶν αἱμάτων γεύσεως ἐγλίχοντο. διὸ καὶ πρῶτοι σαρκῶν ἐγεύσαντο. οἱ δὲ σὺν αὐτοῖς ἄνθρωποι τὸ ὅμοιον τότε πρῶτον ποιεῖν ἐζήλωσαν. οὕτως εἴτε ἀγαθοὶ εἴτε κακοὶ οὐ γεννώμεθα, ἀλλὰ γινόμεθα καὶ ἐθισθέντες δυσάποσπαστως ἔχομεν. τῶν δὲ ἀλόγων ζῶν τότε ἐπιλιπόντων, οἱ νόθοι ἄνθρωποι καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἐγεύσαντο· οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς ἦν μακρὰν τὴν ἰδίαν διαφθεῖραι σάρκα, πρότερον ἐν ἑτέροις μορφαῖς αὐτῆς γευσαμένοις. ἐπὶ δὲ τῇ πολλῇ τῶν αἱμάτων ὕσει ὁ καθαρὸς ἀὴρ ἀκαθάρτῳ ἀναθυμιάσει μιανθεὶς καὶ νοσήσας τοὺς ἀναπνέοντας αὐτὸν νοσῶδεις ἀπειργάζετο, ὡς τοὺς ἀνθρώπους λοιπὸν ἄωρους ἀποθνήσκειν. ἢ δὲ γῆ ἐκ τούτων σφόδρα μιανθεῖσα πρῶτον τότε τὰ ἰοβόλα καὶ λυμαντικά ζῶα ἐξέβρασεν. τῶν οὖν πάντων πρὸς τὸ χεῖρον χωρησάντων διὰ τοὺς θηριώδεις δαίμονας, ὁ θεὸς αὐτοὺς ὥσπερ κακὴν ζύμην ἐξελεῖν ἐβουλεύετο, ἵνα μὴ ἀπὸ σπορᾶς κακῆς κατ' ἀκολουθίαν ἐκάστη γενεὰ τῇ πρὸ αὐτῆς ἐξομοιουμένη, ὁμοίως ἀσεβοῦσα τὸν ἐσόμενον αἰῶνα σωζομένων ἀνδρῶν κενώσῃ. τούτου δὴ ἕνεκεν ἐνί τινι δικαίῳ μετὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ τριῶν σὺν ταῖς αὐτῶν γυναιξίν ἅμα τοῖς λοιποῖς ἐν λάρνακι διασσζεσθαι προαγγείλας ὕδωρ εἰς κατακλυσμὸν ἐπέκλυσεν, ἵνα πάντων ἀναλωθέντων ὁ κόσμος κατεκκαθαρισθεὶς αὐτῷ τῷ ἐν λάρνακι διασωθέντι εἰς δευτέραν βίου ἀρχὴν καθαρὸς ἀποδοθῆ. καὶ διὸ οὕτως ἐγένετο. ἐπεὶ οὖν αἱ τῶν τεθνεώτων γιγάντων ψυχὰι τῶν ἀνθρωπείων ψυχῶν μείζους ἦσαν, ἅτε δὴ καὶ τοῖς σώμασιν ὑπερέχουσαι, ὡς καινὸν γένος καινῶ καὶ τῶ ὄνοματι προσηγορεύθησαν. οἷς ἐπηλύτοις τῷ κόσμῳ ὡς δεῖ βιοῦν ὑπὸ θεοῦ δι' ἀγγέλου νόμος ὠρίσθη. ὄντες γὰρ νόθοι τῷ γένει ἐκ πυρὸς ἀγγέλων καὶ αἵματος γυναικῶν καὶ διὰ τοῦτο ἰδίου τινὸς γένους ἐπιθυμεῖν μέλλοντες, δικαίῳ τινὶ προελήφθησαν νόμῳ. ἐξεπέμφθη γὰρ αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἄγγελός τις, τὴν αὐτοῦ βουλήν μηνύων καὶ λέγων· Τάδε δοκεῖ τῷ παντεπόπτῃ θεῷ μηδενὸς ἀνθρώπων ὑμᾶς κυριεύειν μηδὲ παρενοχλεῖν μηδενί, ἐὰν μὴ τις ἐκὼν ἑαυτὸν ὑμῖν καταδουλώσῃ προσκυνῶν ὑμᾶς καὶ θύων καὶ σπένδων καὶ τῆς ὑμετέρας μεταλαμβάνων τραπέζης ἢ ἕτερόν τι ὧν οὐ χρὴ ἐκτελῶν ἢ αἷμα χέων ἢ σαρκῶν νεκρῶν γεύομενος ἢ θηρίου λειψάνου ἢ τμητοῦ ἢ πνικτοῦ ἢ ἄλλου τινὸς ἀκαθάρτου ἐμπιπλάμενος. τῶν δὲ νόμῳ ἐμῶ προσφευγόντων οὐ μόνον οὐ ψεύσετε, ἀλλὰ καὶ τιμὴν δώσετε καὶ ἐκ προσώπου φεύξεσθε. ὅτι γὰρ ἂν αὐτοῖς δικαίοις οὔσι καθ' ὑμῶν δοκῆ, τοῦθ' ὑμᾶς δεήσει παθεῖν. ἐὰν δὲ τινες τῶν ἐμοὶ προσκειμένων ἐξαμάρτωσιν ἢ μοιχευσάμενοι ἢ μαγεύσαντες ἢ ἀκαθάρτως βιώσαντες ἢ ἄλλο τι τῶν ἐμοὶ μὴ δοκούντων πράξαντες, τότε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως πάσχειν τι αὐτοὺς ὑφ' ὑμῶν ἢ ὑφ' ἑτέρων δεήσει· οἷς καὶ μετανοήσασι, τὴν μετάνοιαν κρίνας εἴτε ἀξία ἐστὶν συγγνώμης εἴτε καὶ οὐ, τὴν ἀπόφασιν ποιήσομαι. ταῦτα οὖν μνημονεύειν καὶ ποιεῖν ὀφείλετε εὖ εἰδότες, ὅτι οὐδὲ αἱ ἐνθυμήσεις ὑμῶν λαθεῖν αὐτὸν δυνήσονται. τοιαῦτα παρακελευσάμενος αὐτοῖς ὁ ἄγγελος ἀπηλλάγη. ὑμεῖς δὲ ἔτι τοῦτον ἀγνοεῖτε τὸν νόμον, ὅτι προσκυνῶν τις δαίμονας ἢ θύων ἢ τραπέζης αὐτοῖς κοινωνῶν ὑπόδουλος αὐτοῖς γενόμενος ὡς ὑπὸ κακῶν

δεσποτῶν πάσης τῆς ἐξ αὐτῶν μεθέξει τιμωρίας· καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν ταύτην τοῖς αὐτῶν βωμοῖς προσφθαρέντες καὶ αὐτῶν ἐκπληρωθέντες ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν γεγόνατε καὶ παντὶ τρόπῳ ὑβριζόμενοι τὰ σώματα ἄγνοεῖτε. εἰδέναι δὲ ὑμᾶς χρὴ ὅτι οὐδενὸς οἱ δαίμονες ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἐὰν μὴ πρότερόν τις αὐτοῖς ὁμοδίαίτος γένηται, ὅποτε οὐδὲ ὁ αὐτῶν ἄρχων παρὰ τὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατ' αὐτῶν κείμενον νόμον ποιεῖν τι δύναται· διὸ ἐξουσίαν τινὸς οὐκ ἔχει μὴ προσκυνήσαντος αὐτόν· ἀλλ' οὐδὲ λαβεῖν τις παρ' αὐτῶν δύναται τι ὧν θέλει, ἀλλ' οὐδὲ βλαβῆναι οὐδέν, ὡς ἐκεῖθεν δύνασθε μαθεῖν.

Τῷ γὰρ τῆς εὐσεβείας ἡμῶν βασιλεῖ προσῆλθὲν ποτε ὁ πρόσκαιρος βασιλεύς, οὐ βίαν ποιῶν (οὐ γὰρ ἐξῆν), ἀλλὰ προτρέπων καὶ ἀναπειθῶν, ὅτι τὸ πεισθῆναι ἐπὶ τῇ ἐκάστου κείται ἐξουσία. προσελθὼν οὖν, ὡς τῶν παρόντων ὧν βασιλεύς τῷ τῶν μελλόντων βασιλεῖ ἔφη· Πᾶσαι αἱ τοῦ νῦν κόσμου βασιλεῖαι ὑπόκεινται ἐμοί, ἔτι τε ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος καὶ πᾶσα ἡ τρυφή τοῦ κόσμου τούτου ὑπὸ ταῖς ἐμαῖς ἐστὶν ἐξουσίαις· διὸ πεσὼν προσκύνησόν μοι, καὶ δώσω σοι πάντα ταῦτα. ταῦτα δὲ ἔλεγεν εἰδὼς ὅτι μετὰ τοῦ προσκυνῆσαι καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ εἶχεν ἐξουσίαν καὶ οὕτως τῆς μελλούσης δόξης καὶ βασιλείας αὐτὸν ἀφήρει. καὶ πάντα εἰδὼς οὐ μόνον αὐτὸν οὐ προσεκύνησεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δεδομένων λαβεῖν τι ἠθέλησεν· ἑαυτὸν γὰρ σὺν τοῖς ἑαυτοῦ κατενεχύραζεν, ὅπερ ἐστὶν μὴ ἐξεῖναι τοῦ λοιποῦ τῶν αὐτῷ ἀποδοθέντων μηδὲ ψαῦσαι ἔτι. ἀποκρινάμενος οὖν ἔφη· «Γέγραπται· Κύριον τὸν θεόν σου φοβηθήσῃ καὶ αὐτῷ λατρεύσεις μόνω». πλὴν ὁ τῶν ἀσεβῶν βασιλεύς κατὰ πολλὰ τὸν τῶν εὐσεβῶν βασιλέα πρὸς τὸ ἑαυτοῦ βούλημα παράγειν πειρώμενος καὶ μὴ δυνηθεὶς ἐπαύσατο, πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς πολιτείας θηρεύειν αὐτὸν ἐπιχειρῶν. ὑμεῖς δὲ τὸν προορισθέντα νόμον ἀγνοοῦντες διὰ τῶν κακῶν πράξεων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐγένεσθε, διὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ἐμίανθητε καὶ ἐν μὲν τῷ παρόντι ὑπὸ τε παθῶν καὶ δαιμόνων ἐνουβρίζεσθε, ἐν δὲ τοῖς μέλλουσιν τὰς ψυχὰς κολασθησομένας ἔξετε. τοῦτο δὲ οὐχ ὑμεῖς μόνοι ὑπὸ ἀγνοίας πεπόνθατε, ἀλλὰ καὶ τινες τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, οἵτινες ἐπὶ κακαῖς πράξεσιν ὑπὸ τοῦ τῆς κακίας ἡγεμόνος προληφθέντες, ἔπειτα ὡσπερ ἐπὶ δεῖπνον ὑπὸ πατρὸς υἱῷ τελοῦντος γάμους κληθέντες οὐχ ὑπήκουσαν. ἀντὶ δὲ τῶν ἀπειθησάντων διὰ τὴν πρόληψιν ὁ τοὺς γάμους τῷ υἱῷ τελῶν πατὴρ διὰ τοῦ προφήτου τῆς ἀληθείας ἐκέλευσεν ἡμῖν εἰς τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν ἐλθοῦσιν (ὃ ἐστὶν πρὸς ὑμᾶς) καθαρὸν ἔνδυμα γάμου περιβαλεῖν (ὅπερ ἐστὶν βάπτισμα, ὃ εἰς ἄφεσιν γίνεται τῶν πεπραγμένων ὑμῖν κακῶν) καὶ τοὺς ἀγαθοὺς εἰς τὸ θεοῦ δεῖπνον εἰσάγειν ἐκ τῆς μεταμελείας, εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπελείφθησαν τῆς εὐωχίας. ἔνδυμα οὖν εἰ βούλεσθε γενέσθαι θείου πνεύματος, σπουδάσατε πρῶτον ἐκδύσασθαι τὸ ὑπαρὸν ὑμῶν προκάλυμμα (ὅπερ ἐστὶν ἀκάθαρτον πνεῦμα) καὶ μιὰν περίβλημα. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλως ἀποδύσασθαι δύνασθε, ἐὰν μὴ πρότερον ἐπὶ καλαῖς πράξεσιν βαπτισθῆτε, καὶ οὕτω καθαροὶ σώματί τε καὶ ψυχῇ γενόμενοι τῆς ἐσομένης αἰδίου βασιλείας ἀπολαύσετε. μήτε οὖν εἰδῶλοις πιστεύετε μήτε τραπέζης αὐτοῖς κοινωνεῖτε μιὰς, μὴ

φονεύετε, μὴ μοιχεύετε, μὴ μισήσητε οὐς μὴ δίκαιον, μὴ κλέπτετε μηδὲ κακαῖς τισιν ὄλως πράξεσιν ἐπιβάλλεσθε. ἐπεὶ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν στερηθέντες τῆς ἐλπίδος, ἐν μὲν τῷ παρόντι ὑπὸ τε κακῶν δαιμόνων καὶ χαλεπῶν παθημάτων συνελασθήσεσθε, ἐν δὲ τῷ ἐσομένῳ αἰῶνι αἰδίῳ κολασθήσεσθε πυρί. τὰ μὲν οὖν σήμερον ὑμῖν ἠθέντα αὐτάρκως ἔχει, λοιπὸν δὲ ὑμῶν οἱ μὲν ὑπὸ παθημάτων ὀχλούμενοι πρὸς τὴν ἴασιν παραμείνατε, τῶν δὲ ἄλλων οἱ βουλόμενοι μετ' εἰρήνης πορεύεσθε.

Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος οἱ πάντες παρέμειναν, οἱ μὲν τοῦ θεραπευθῆναι χάριν, οἱ δὲ τοῦ ἱστορῆσαι τοὺς τῆς θεραπείας ἐπιτυχάνοντας. ὁ δὲ Πέτρος τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθεῖς μόνον καὶ εὐξάμενος ἴασατο, ὡς τοὺς μὲν παραχρῆμα θεραπευθέντας γενέσθαι περιχαρεῖς, τοὺς δὲ ἱστορήσαντας ὑπερθαυμάσαι τε καὶ εὐφημήσαντας τὸν θεὸν βεβαίως ἐλπίδος πιστεύειν, ἅμα τοῖς θεραπευθεῖσιν ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἀπιέναι, ἐντολὴν ἔχοντας πρωίτερον τῇ ὑστεραίᾳ συνελθεῖν. ἀπελθόντων δὲ αὐτῶν, ἐκεῖ μείνας ὁ Πέτρος μετὰ τῶν συνήθων, τροφῆς μεταλαβὼν διανέπαυεν ἑαυτὸν τῷ ὕπνῳ.

[ΟΜΙΛΙΑ Θ.]

Τῆ μὲν οὖν ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁ Πέτρος ἅμα τοῖς ἐταίροις ἐξιὼν καὶ ἐπὶ τὸν πρὸ μιᾶς τόπον ἐλθὼν καὶ ἐπιστὰς ἤρξατο λέγειν· Ὁ θεὸς τοὺς πάλαι ἀνθρώπους ἀσεβήσαντας πάντας ὕδατι διαφθείρας, ἐκ πάντων ἓνα εὐσεβῆ εὐρὼν ἐν λάρνακι μετὰ τριῶν αὐτοῦ υἱῶν καὶ γυναικῶν σωθῆναι ἐποίησεν. ὅθεν συνιδεῖν ἔστιν αὐτοῦ τὴν φύσιν, ὄχλου μὲν ἀσεβούντων οὐ φροντίζουσιν, ἐνὸς δὲ εὐσεβοῦς σωτηρίας οὐκ ἀμελοῦσαν. πασῶν οὖν μείζων ἐστὶν ἀσέβεια τὸ τὸν μόνον πάντων καταλείψαντα δεσπότην πολλοὺς τοὺς οὐκ ὄντας ὡς ὄντας σέβειν θεοῦς. ἐὰν οὖν ἐμοῦ ὑμῖν ὑφηγουμένου καὶ δεικνύντος ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ μέγιστον ἀμάρτημα, ὃ πάντας ὑμᾶς ἀπολέσαι δύναται, τὸν ὑμέτερον ὑποδράμη νοῦν ὅτι οὐκ ἀπόλλυσθε, πολλοὶ ὄντες ὄχλοι, ἠπάτησθε· ἔχετε γὰρ τοῦ πάλαι κατακλυσθέντος κόσμου τὸ ὑπόδειγμα. καίτοι ἐκείνων μὲν τὸ ἀμάρτημα πολὺ ἦν τοῦ καθ' ὑμᾶς· ἐκεῖνοι γὰρ εἰς τοὺς ὁμοίους ἠσέβουν ἢ φονεύοντες ἢ μοιχεύοντες, ὑμεῖς δὲ εἰς τὸν τῶν ὄλων ἀσεβεῖτε θεόν, ἀντ' αὐτοῦ ἢ καὶ σὺν αὐτῷ ἄψυχα ἀγάματα σέβοντες καὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ ὄνομα πάσῃ ἀναισθήτῳ ὕλῃ ἐπιρρίψαντες. πρῶτον μὲν οὖν δεδυστυχήκατε, μὴ γνωρίσαντες τὴν διαφορὰν τὴν μεταξὺ μοναρχίας καὶ πολυαρχίας, ὅτι ἡ μὲν μοναρχία ὁμονοίας ἐστὶν παρεκτικὴ, ἡ δὲ πολυαρχία πολέμων ἐξεργαστικὴ. τὸ γὰρ ἐν ἑαυτῷ οὐ μάχεται, τὰ δὲ πολλὰ πρόφασιν ἔχει τὴν πρὸς ἕτερον μάχην ἐπιχειρεῖν.

Αὐτίκα γοῦν εὐθὺς μετὰ τὸν κατακλυσμόν ὁ Νῶε τριακόσια ἐπιζήσας ἔτη μετὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ γενομένων ὄχλων ἐν ὁμονοίᾳ διετέλει, τοῦ μόνου θεοῦ κατ' εἰκόνα ὑπάρξας βασιλεύς. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν πολλοὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ βασιλείας ὠρέχθησαν καὶ πρὸς τὸ βασιλεῦσαι σπεύδοντες τὸ πῶς δυνηθεῖ ἕκαστος ἐπενόει. καὶ ὁ μὲν πολέμῳ, ἄλλος δόλῳ, ἕτερος πειθοῖ καὶ ἄλλος ἄλλως, ὧν εἷς τις ἀπὸ γένου ὦν Χάμ, τοῦ ποιήσαντος τὸν Μεστρέμ, ἐξ οὔπερ τὰ Αἰγυπτίων καὶ Βαβυλωνίων καὶ Περσῶν ἐπλήθυνε φύλα. ἐκ τοῦ γένους τούτου γίνεται τις κατὰ διαδοχὴν μαγικὰ παρειληφῶς ὀνόματι Νεβρώδ, ὡσπερ γίγας ἐναντία τῷ θεῷ φρονεῖν ἐλόμενος, ὃν οἱ Ἕλληνες Ζωροάστρην προσηγόρευσαν. οὗτος μετὰ τὸν κατακλυσμόν βασιλείας ὀρεχθεὶς καὶ μέγας ὢν μάγος, τοῦ νῦν βασιλεύοντος κακοῦ τὸν ὠροσκοποῦντα κόσμον ἀστέρα πρὸς τὴν ἐξ αὐτοῦ βασιλείας δόσιν μαγικαῖς ἠνάγκαζε τέχναις. ὁ δὲ (ἅτε δὴ ἄρχων ὢν καὶ τοῦ βιαζομένου τὴν ἐξουσίαν ἔχων) μετὰ ὀργῆς τὸ τῆς βασιλείας προσέχεε πῦρ, ἵνα πρὸς τε τὸν ὀρκισμόν εὐγνωμονήσῃ καὶ τὸν πρῶτως ἀναγκάσαντα τιμωρήσῃται. ἐκ ταύτης οὖν τῆς ἐξ οὐρανοῦ χαμαὶ πεσοῦσης ἀστραπῆς ὁ μάγος ἀναιρεθεὶς Νεβρώδ, ἐκ τοῦ συμβάντος πράγματος Ζωροάστρης μετωνομάσθη διὰ τὸ τὴν τοῦ ἀστέρος κατ' αὐτοῦ ζῶσαν ἐνεχθῆναι ροήν. οἱ δὲ ἀνόητοι τῶν τότε ἀνθρώπων ὡς διὰ τὴν εἰς θεὸν φιλίαν κεραυνῷ μεταπεμφθεῖσαν τὴν ψυχὴν νομίσαντες, τοῦ σώματος τὸ λείψανον κατορύξαντες, τὸν μὲν τάφον ναῶ ἐτίμησαν ἐν Πέρσαις, ἔνθα ἢ τοῦ πυρὸς καταφορὰ γέγονεν,

αὐτὸν δὲ ὡς θεὸν ἐθήρησκευσαν. τούτῳ τῷ ὑποδείγματι καὶ οἱ λοιποὶ ἐκέισε τοὺς κεραυνῶ θνήσκοντας ὡς θεοφιλεῖς θάπτοντες ναοῖς τιμῶσιν καὶ τῶν τεθνεώτων ἰδίῳ μορφῶν ἰστᾶσιν ἀγάλματα. ἐντεῦθεν ὁμοίως ἐζήλωσαν καὶ τῶν κατὰ τόπους οἱ δυναστεύσαντες, ὧν οἱ πλεῖστοι τῶν αὐτοῖς ἡγαπημένων καὶ μὴ κεραυνῶ θνησκόντων τοὺς τάφους ναοῖς καὶ ξοάνοις τιμῶντες καὶ βωμοὺς ἀνάπτοντες ὡς θεοὺς προσκυνεῖσθαι προσέταξαν. πολλῶ δὲ ὕστερον διὰ τὸν πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ὄντως θεοὶ εἶναι ἐνομίσθησαν. ὅμως τῆς ὑπαρχῆς μιᾶς οὔσης, βασιλείας πολλαὶ διαιρέσεις τοῦτον ἐγένοντο τὸν τρόπον. Πέρσαι πρῶτοι τῆς ἐξ οὐρανοῦ πεσοῦσης ἀστραπῆς λαβόντες ἄνθρακας τῆ οἰκείᾳ διεφύλαξαν τροφῇ, καὶ ὡς θεὸν οὐράνιον προτιμήσαντες τὸ πῦρ, ὡς πρῶτοι προσκυνήσαντες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πυρὸς πρῶτοι βασιλείας τετίμηνται. μεθ' οὓς Βαβυλώνιοι ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πυρὸς ἄνθρακας κλέψαντες καὶ διασώσαντες εἰς τὰ ἑαυτῶν καὶ προσκυνήσαντες καὶ αὐτοὶ ἀκολούθως ἐβασίλευσαν, Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως πράξαντες καὶ τὸ πῦρ ἰδίᾳ διαλέκτῳ Φθάε καλέσαντες, ὃ ἐρμηνεύεται Ἑφαιστος, οὗ τῷ ὀνόματι καὶ ὁ παρ' αὐτοῖς πρῶτος βασιλεύσας προσαγορεύεται. τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον χρῆσάμενοι καὶ οἱ κατὰ τόπον βασιλεύσαντες καὶ ἴδρυμα ποιήσαντες καὶ βωμοὺς εἰς τιμὴν τοῦ πυρὸς ἀνάψαντες τῆς μὲν βασιλείας οἱ πλεῖστοι ἀπεσβέσθησαν, τοῦ δὲ τὰ ξόανα σέβειν οὐκ ἐπαύσαντο διὰ τὴν κακὴν τῶν μάγων ἐπίνοιαν εὐρόνων αὐτοῖς προφάσεις κρατεῖν αὐτοὺς πρὸς τὴν ματαίαν λατρείαν δυναμένας· ἰδρῦσαντες γὰρ αὐτὰ μαγικαῖς τελεταῖς ἐορτὰς αὐτοῖς ὥρισαν ἕκ τε θυμάτων, σπονδῶν, αὐλῶν τε καὶ κρότων, ὧν προφάσει οἱ ἀνόητοι ἀπατώμενοι, καίτοι τῆς βασιλείας αὐτῶν ἀφαιρεθείσης, αὐτοὶ τῶν παρελθουσῶν θρησκείων οὐκ ἀπολείπονται· ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ἀληθείας διὰ τὴν ἡδυπάθειαν προετίμησαν τὴν πλάνην. οἱ καὶ μετὰ μέθην παραβώμιον ἐπολολύζουσιν, τῆς ψυχῆς ἐκ βάθους ὥσπερ δι' ὀνείρων αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις αὐτῶν πράξεσιν προαγγελλούσης τιμωρίαν.

Πολλῶν οὖν ἐν βίῳ παρελθουσῶν θρησκείων πάρεσμεν φέροντες ὑμῖν (οἱ ἀγαθοὶ ἔμποροι) ἐκ προγόνων ἡμῖν παραδοθείσης καὶ φυλαχθείσης θρησκείας ὡς σπέρματα φυτῶν, δεικνύντες καὶ ἐπὶ τῇ ὑμέτερᾳ κρίσει καὶ ἐξουσίᾳ τιθέντες. τὸ ὑμῖν δοκοῦν ἐπιλέξασθε. ἐὰν μὲν οὖν τὰ ἡμέτερα ἔλησθε, οὐ μόνον δαίμονας καὶ τὰ ἐκ δαιμόνων πάθη φυγεῖν δυνησέσθε, ἀλλ' αὐτοὶ αὐτὰ φυγαδεύοντες καὶ ἰκετευόμενοι ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν εἰσαεὶ ἐσομένων ἀγαθῶν ἀπολαύσετε. ἐπεὶ γὰρ τὸν ἀντίον ἐν μὲν τῷ νῦν βίῳ ὑπὸ δαιμόνων ἀλλοκότοις πάθεσιν ἐνυβριζόμενοι, ἐπὶ τῇ ἐκ τοῦ σώματος ἀπαλλαγῇ καὶ τὰς ψυχὰς εἰσαεὶ κολασθησομένης ἔξετε, τὰ ἀληθῆ οὐ θεοῦ καταδικάζοντος, ἀλλὰ κακῶν πράξεων τοιαύτην ἐχουσῶν κρίσιν. οἱ γὰρ δαίμονες διὰ τῆς αὐτοῖς ἀποδοθείσης τροφῆς ἐξουσίαν ἔχοντες ὑπὸ τῶν ὑμετέρων χειρῶν εἰς τὰ ὑμέτερα εἰσκρίνεται σώματα. ἐνδομυχήσαντες γὰρ πολλῶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ψυχῇ ἀνακίρνανται. καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ἑαυτοῖς βοηθεῖν

μη νοούντων ἢ καὶ μη βουλομένων, τούτων αὐτῶν ἐπὶ τῆ τοῦ σώματος λύσει ἢ ψυχῇ τῶ δαίμονι ἠνωμένη ἀνάγκην ἔχει φέρεσθαι ὑπ' αὐτοῦ εἰς οὓς βούλεται τόπους. τὸ δὲ πάντων χαλεπώτατον, ἐπὶ ἐν τῆ τῶν ὄλων συντελείᾳ ὁ δαίμων τὰ πρῶτα εἰς τὸ καθαῖρον πῦρ ἀποδοθῆ, ἢ συγκραθεῖσα αὐτῶ ψυχῇ ἀνάγκην ἔχει αὐτὴ μὲν ἀπορρήτως κολάζεσθαι, ὁ δὲ δαίμων ἡδεσθαι. ἢ γὰρ ἐκ φωτὸς οὕσα τὴν ἀλλόφυλον τοῦ πυρὸς φλόγα μὴ φέρουσα βασανίζεται, ὁ δὲ ἐν τῆ τοῦ γένους αὐτοῦ ὦν οὐσία μεγάλως ἡδεταί, δεσμὸς δύσρηκτος γενόμενος τῆς ὑπ' αὐτοῦ συμποθείσης ψυχῆς. τὸ δὲ τοὺς δαίμονας γλίχεσθαι εἰς τὰ ἀνθρώπων εἰσδύειν σώματα, αἰτία αὕτη. πνεύματα ὄντες καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἔχοντες εἰς βρωτὰ καὶ ποτὰ καὶ συνουσίαν, μεταλαμβάνειν δὲ μὴ δυνάμενοι διὰ τὸ πνεύματα εἶναι καὶ δεῖσθαι ὀργάνων τῶν πρὸς τὴν χρῆσιν ἐπιτηδείων, εἰς τὰ ἀνθρώπων εἰσίστασιν σώματα, ἵνα ὡσπερ ὑπουργούντων ὀργάνων τυχόντες, ὧν θέλουσιν, ἐπιτυχεῖν δυνατοὶ ᾦσιν, εἴτε βρωτῶν, διὰ τῶν ἀνθρώπου ὀδόντων, εἴτε συνουσίας, διὰ τῶν ἐκείνου αἰδοίων. ὅθεν πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων φυγὴν ἢ ἔνδεια καὶ ἢ νηστεία καὶ ἢ κακουχία οἰκειότατόν ἐστιν βοήθημα. εἰ γὰρ τοῦ μεταλαμβάνειν χάριν εἰσέρχονται εἰς ἀνθρώπου σῶμα, δῆλον ὅτι κακουχία φυγαδεύονται. ἀλλ' ἐπειδὴ ἔνια δεινότερα τυγχάνοντα προσφιλονεικῶσαντα καίτοι τιμωρούμενα τῶ τιμωρουμένῳ προσμένει σώματι, διὰ τοῦτο χρὴ προσφεύγειν θεῶ εὐχαῖς καὶ δεήσεσιν ἀπεχομένους τε πάσης ἀκαθάρτου προφάσεως, ὅπως ἢ τοῦ θεοῦ χεῖρ εἰς ἴασιν αὐτοῦ ἐπιψαῦσαι δυνηθῆ ὡς ἀγνοῦ καὶ πιστεύοντος. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς τὸ θεῶ προσπεφευγέναι ὁμολογεῖν καὶ διαμαρτύρεσθαι τὴν τοῦ δαίμονος οὐκ ἀπέθειαν, ἀλλὰ βραδυτῆτα. πάντα γὰρ τῶ πιστεύοντι γίνεται, ἀπιστοῦντι δὲ οὐδέν. ὅθεν αὐτοὶ οἱ δαίμονες, εἰδότες ὧν ἐπικρατοῦσιν τῆς πίστεως τὴν ποσότητα, ἀναλογοῦσαν ἐπιμετροῦσιν αὐτῶν τὴν ἐπιμονήν. διὰ τοῦτο τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐπιμένουσιν, τοῖς δὲ δυσπίστοις ἐνβραδύνουσιν, τοῖς δὲ παντάπασιν πιστεύουσι καὶ εὖ πράττουσιν οὐδὲ πρὸς ὀπὴν ὥρας συνεῖναι δύνανται. ἢ γὰρ ψυχῇ τῆ πρὸς θεὸν πίστει ὡς εἰς ὕδατος φύσιν τραπέισα τὸν δαίμονα ὡς σπινθῆρα πυρὸς ἀποσβέννυσιν. κάματος οὖν ἐστὶν ἐκάστῳ ἐννοηθῆναι τὴν τοῦ ἐν αὐτῶ δαίμονος φυγὴν. ἀνακιρνάμενοι γὰρ ταῖς ψυχαῖς, ὅπως τις τῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἀμελήσῃ, ἐνθυμήσεις πρὸς ἃ βούλονται ὑποβάλλουσιν εἰς τὸν ἐκάστου νοῦν. ὅθεν πολλοὶ οὐκ εἰδότες, πόθεν ἐνεργοῦνται, ταῖς τῶν δαιμόνων κακαῖς ὑποβαλλομέναις ἐπινοίαις ὡς τῶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν λογισμῶ συντίθενται. διὸ πρὸς τοὺς σῶζειν αὐτοὺς δυναμένους ἔλθειν ὀκνηρότεροι γίνονται καὶ [τοὺς] ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐνεδρευόντων δαιμόνων ἀναλισκόμενοι ἀγνοοῦσιν. ὑπὸ μὲν οὖν τῶν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐνδομυχούτων δαιμόνων ἐπιδίδοται αὐτοῖς ἐνθυμεῖσθαι ὡς οὐ δαίμονος ἐνοχλοῦντος, ἀλλὰ σωματικῆς νόσου (οἶον ἢ ὕλης δριμείας ἢ χολῆς ἢ φλέγματος ἢ αἵματος ἀμετρία ἢ μὴ-νιγγοσ φλεγμονῆς ἢ ἄλλου τινός). εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἦν, οὐδὲ αὐτὸ ἀπήλλακται δαίμονος εἶδος εἶναι. ἢ γὰρ καθόλου καὶ γεώδης ψυχῇ, αἰτία πάντων βρωτῶν δικνουμένη, ὑπὸ τῆς πλείονος τροφῆς ἐπὶ πλεῖον

προσληφθεῖσα, αὐτὴ μὲν ὡς συγγενεῖ ἐνοῦται τῷ πνεύματι (ὅπερ ἐστὶν ἀνθρώπου ψυχῆ), τὸ δὲ τῆς τροφῆς ὑλῶδες τῷ σώματι ἐνωθὲν ὡς δεινὸς αὐτῷ ὑπολείπεται ἰός. διὸ ἐπὶ πάντων καλὸν ἢ αὐτάρκεια. τινὲς δὲ τῶν κακούργων δαιμόνων ἄλλως ἐνεδρεύουσιν, τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ὅτι εἰσὶν ἐνφαίνοντες, ὅπως ἢ κατ' αὐτῶν σπουδὴ μὴ γένηται, εὐκαίρως δὲ ὀργῆς προφάσει, ἔρωτος ἢ ἄλλου τινὸς ἤτοι ξίφει ἢ βρόχῳ ἢ κρημνῷ ἢ ἐτέρῳ τινὶ τὸ σῶμα αἰφνιδίως ἐνυβρίζουσιν καὶ εἰς τέλος κολασθησομένας καθιστᾶσιν τῶν ἀνακεκραμένων τὰς ἡπατημένας αὐτοῖς ψυχάς, ὡς ἔφαμεν, εἰς τὸ καθάρσιον χωρήσαντες πῦρ. ἄλλοι δὲ ἄλλως ἐνεδρευόμενοι οὐ προσίασιν ἡμῖν, ταῖς τῶν κακούργων δαιμόνων ἐνθυμήσεσιν ἀπατώμενοι ὡς ὑπὸ μὲν τῶν θεῶν αὐτῶν ταῦτα πάσχοντες διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀμέλειαν, θυσίαις δὲ αὐτοὺς διαλλάσσειν δυνάμενοι, καὶ ὅτι μὴ χρὴ αὐτοὺς ἡμῖν προσιέναι, ἀλλὰ τὸναντίον φεύγειν καὶ μισεῖν. καὶ ὁμῶς μισοῦσιν καὶ φεύγουσιν τοὺς μᾶλλον ἐλεῶντας καὶ ἐπ' εὐεργεσίᾳ αὐτοὺς διώκοντας. μισοῦντες οὖν καὶ φεύγοντες ἡμᾶς ἐνεδρεύονται, οὐκ εἰδότες πόθεν αὐτοῖς τὰ ἐναντία τῇ αὐτῶν σωτηρίᾳ φρονεῖν γίνεται· οὔτε γὰρ ἡμεῖς αὐτοὺς μὴ βουλομένους πρὸς σωτηρίαν νεῦσαι βιάσασθαι δυνάμεθα (ἐπεὶ μὴ τοσαύτην νῦν κατ' αὐτῶν ἔχομεν ἐξουσίαν) οὔτε αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὴν κακὴν τοῦ δαίμονος ἐνθύμησιν νοῆσαι δύνανται (οὐ γὰρ ἴσασι ὅθεν αὐτοῖς αἱ τῶν κακῶν ἐνθυμήσεις ὑποβάλλονται). εἰσὶν δὲ [οὗτοι], οὓς οἱ δαίμονες καθ' ἃς βούλονται μορφὰς ἐπιφαινόμενοι φοβοῦσιν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τοῖς νοσοῦσιν θεραπείας συντάσσοσιν καὶ οὕτως τοῖς προηπατημένοις θεῶν δόξαν ἀποφέρονται καὶ τοῦ δαίμονος εἶναι τοὺς πολλοὺς λανθάνουσιν, ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς τοὺς εἰδότας αὐτῶν τὸ μυστήριον, τίνος ἔνεκα τοιαῦτα πράττουσιν, ἑαυτοὺς κατ' ὄναρ καθ' ὧν τὴν ἐξουσίαν ἔχουσι μεταμορφοῦντες. καὶ οὓς μὲν φοβοῦσιν, οἷς δὲ χρηματίζουσιν καὶ θυσίας ἀπαιτοῦσιν καὶ συνεστιᾶσθαι κελεύουσιν, ἵνα αὐτῶν τὰς ψυχὰς συνπίνωσιν. ὡς γὰρ οἱ δεινοὶ ὄφεις τοῖς αὐτῶν πνεύμασιν τοὺς στρουθοὺς ἐπισπῶνται, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοὺς μεταλαμβάνοντας τῆς αὐτῶν τραπέζης (διὰ γε τῶν βρωτῶν καὶ ποτῶν ἀνακραθέντες αὐτῶν τῷ νῷ) εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν ἐπισπῶνται βούλημα, μεταμορφοῦντες ἑαυτοὺς κατ' ὄναρ κατὰ τὰς τῶν ξοάνων ιδέας, ἵνα τὴν πλάνην αὐξήσωσιν. τὸ γὰρ ξόανον οὔτε ζῶόν ἐστὶν οὔτε θεῖον ἔχει πνεῦμα, ὁ δὲ ὀφθεῖς δαίμων τῇ μορφῇ ἀπεχρήσατο. πόσοις κατ' ὄναρ ὁμοίως ἄλλοις ὤφθησαν καὶ ὕπαρ συναντήσαντες ἀλλήλοις [πρὸς] τὸ κατ' ὄναρ ἀντιβάλλοντες οὐ συνεφώνησαν; ὥστε οὐκέτι ὄναρ ἐπιφάνεια ἐκεῖνό ἐστιν, ἀλλ' ἢ δαίμονός ἐστιν ἢ ψυχῆς [τὰ] ἐπιγενήματα τοῖς παριοῦσι φόβοις καὶ ἐπιθυμίᾳ ἀποδιδούσης τὰς ιδέας· ἢ γὰρ φόβῳ τὸν νοῦν πληγεῖσα, διὰ ὀνείρων τὰς ιδέας ἀποκυίσκει. εἰ δὲ τὰ ξόανα οἴεσθε ὡς ἔνπνοα ὑπάρχοντα τὰ τοιαῦτα ἐνεργεῖν δύνασθαι, ἐπὶ ζυγοῦ ἐπιστήσαντες αὐτά, ἴσου ὄντος τοῦ κανόνος, τὸ ἀντίρροπον ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλάστιγγος θέντες, ἀξιώσατε αὐτὰ ἢ ὀλκότερα γενέσθαι ἢ κουφότερα, καὶ οὕτως ἐὰν γένηται, ἔνπνοά ἐστιν· ἀλλ' οὐ γίνεται· εἰ δὲ ἔσται, οὐπω τὸ τοιοῦτο θεός ἐστιν. καὶ γὰρ δακτύλῳ δαίμονος τοῦτο γενέσθαι δύναται. καὶ σκώληκες κινοῦνται,

καὶ θεοὶ οὐ λέγονται. ὅτι δὲ πρὸς τὰς προλήψεις ἢ ἐκάστου ψυχὴ ἰδέας δαιμόνων ἀπεικονίζει καὶ οὐχ οἱ λεγόμενοι θεοὶ ἐπιφαίνονται, σαφές ἐστὶν ἐκ τοῦ Ἰουδαίους μὴ ἐπιφαίνεσθαι. ἀλλ' ἐρεῖ τις· Πῶς οὖν χρηματίζουσιν τὰ μέλλοντα προσημαίνοντες; καὶ τοῦτο ψεῦδός ἐστιν. δεδόσθω δὲ ἀλήθεια εἶναι, οὕτω τὸ τοιοῦτο θεός ἐστιν. οὐ γὰρ εἴ τι μαντεύεται, θεός ἐστιν· ὅτι καὶ πύθωνες μαντεύονται, ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν ὡς δαίμονες ὀρκιζόμενοι φυγαδεύονται. ἀλλ' ἐρεῖ τις· Ἐνίοις θεραπείας προστάσσουσιν. ψεῦδός ἐστιν· δεδόσθω δὲ οὕτως ἔχειν, οὕτω τὸ τοιοῦτο θεός ἐστιν. καὶ γὰρ ἰατροὶ ἰῶνται πολλοὺς καὶ θεοὶ οὐκ εἰσιν. ἀλλὰ (φησὶν) ἰατροὶ οὐ πάντως ἰῶνται ἐκείνους, ὧν τὴν πρόνοιαν ποιοῦνται, οὗτοι δὲ καὶ χρηματίσαντες ἰῶνται. ἀλλ' ἴσασι οἱ δαίμονες τὰ ὄντως πρὸς ἕκαστον πάθος προσωκειωμένα βοηθήματα· διὸ ἰατροὶ ἐπιστήμονες ἰᾶσθαι δυνάμενοι, καὶ ταῦτα τὰ ὑπὸ ἀνθρώπων ἰαθῆναι δυνάμενα, ἀλλὰ καὶ μαντικά ὄντα καὶ εἰδότα πότε ἕκαστον ἐξ αὐτομάτου θεραπεύεται, τότε συντάσσουσιν τὰς θεραπείας, ἵνα ἑαυτοὺς ἐπιγράψωσιν. ἐπεὶ διὰ τί μετὰ πολὺν χρόνον χρηματίζουσιν τὰς ἰάσεις; διὰ τί δέ, εἰ πάντα δύνανται, ἄνευ τοῦ προσφέρειν τι τὴν ἴασιν οὐ ποιοῦνται; τίνος δὲ ἔνεκα τισὶν μὲν εὐξαμένοις θεραπείας προστάσσουσιν, ἐνίοις δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ οἰκειότεροις οὖσιν οὐ χρηματίζουσιν; οὕτως ὁπόταν ἐξ αὐτομάτου θεραπεία μέλλη γίνεσθαι, ἐπαγγέλλονται, ἵνα ἑαυτοὺς ἐπιγράψωσιν. ἄλλοι δὲ νοσήσαντες καὶ εὐξάμενοι ἐξ αὐτομάτου ὑγιάναντες, οὓς ἐπεκαλέσαντο, ἐπέγραψαν καὶ ἀναθήματα ἐποίησαν. οἱ μὲντοι γε μετὰ εὐχὴν διαφωνήσαντες τὰς ἀποτυχίας ἀναθεῖναι οὐ δύνανται. πλὴν εἰ οἱ συγγενεῖς τῶν τεθνεώτων <ἦ> ἐξ αὐτῶν τινες συνεζήτησαν τὰς ἀποτυχίας, πλείονας ἂν εὐρήκειτε τὰς ἀποτυχίας τῶν ἐπιτευγμάτων. ἀλλ' οὐδεὶς προειλημμένος αὐτοῖς τὸν κατ' αὐτῶν ἔλεγχον ἐκφᾶναι θέλει αἰδούμενος ἢ φοβούμενος, ἀλλὰ τούναντίον τὰ πιστὰ αὐτῶν ἀτοπήματα συνκρύβουσιν. πόσοι δὲ καὶ καταψεύδονται χρηματισμοὺς καὶ θεραπείας ἐξ αὐτῶν ἀποτελεσθείσας καὶ ταύτας βεβαιοῦνται μετὰ ὄρκων; πόσοι δὲ ἐπὶ μισθῷ ἑαυτοὺς ἐξέδωκαν, δι' ἐνίων ἐπινοιῶν πάσχειν τινὰ ἀναδεξάμενοι καὶ οὕτως κηρύξαντες, αὐτῶν τὸ πάθος ἀντιπαθεῖα ἀποκατασταθέντες, κεχρηματίσθαι τὴν θεραπείαν λέγουσιν, ἵνα τὸ ἀναίσθητον ἐπιγράψωσιν σέβασμα; πόσα δὲ αὐτῶν ἐκ καταρχῆς μαγικῆ τέχνη ἐτελέσθη, ἵνα ὄνειροπολῆ καὶ χρηματίζῃ; καὶ ὅμως μακρῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα διεφώνησεν. πόσοι δὲ νῦν τὰ τοιαῦτα κρατύνειν θέλοντες γοητεύουσιν; πλὴν οὐκ εἴ τι μαντικόν ἐστὶν ἢ θεραπευτικόν, τοῦτο θεός ἐστιν. ὁ γὰρ θεὸς πάντα δύναται. ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, νῦν πᾶσιν μακροθυμῶν, ἵνα οἱ βουλόμενοι ἐφ' οἷς ἔπραξαν κακοῖς μεταμεληθέντες καὶ πολιτευσάμενοι ἐν ἡμέρᾳ, ἢ τὰ πάντα κρίνεται, τῶν κατ' ἀξίαν ἀπολαύσωσιν.

Διὸ νῦν ἄρξασθε ἀγαθῆς γνώσεως αἰτία θεῷ πειθόμενοι ἀντιλέγειν ὑμῶν ταῖς κακαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἐννοίαις, ἵνα δυνηθῆτε ἀνακαλέσασθαι τὴν πρώτην τῆ ἀνθρωπότητι παραδοθεῖσαν σωτήριον θρησκείαν. οὕτω γὰρ ὑμῖν ἐξαυτῆς ἀνατελεῖ τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα λαβόντες πείραν τῶν κακῶν τοῦ λοιποῦ καταλείψετε. ἀλλὰ τῷ δεδωκότι εὐχαριστήσατε, μετὰ τοῦ τῆς

εἰρήνης βασιλέως εἰσαεὶ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύοντες ἀγαθῶν. ἐν δὲ τῷ παρ-
όντι, ἀενάω ποταμῷ ἢ πηγῇ ἐπεὶ γε κἂν θαλάσση ἀπολουσάμενοι ἐπὶ
τῇ τρισμακαρία ἐπονομασία οὐ μόνον τὰ ἐνδομυχοῦντα ὑμῖν πνεύματα
ἀπελάσαι δυνησέσθε, ἀλλ' αὐτοὶ μηκέτι ἀμαρτάνοντες καὶ θεῷ ἀνενδοιά-
στως πιστεύοντες τὰ ἄλλων κακὰ πνεύματα καὶ δαιμόνια χαλεπὰ σὺν
τοῖς δεινοῖς πάθεσιν ἀπελάσετε. ἐνίστε δὲ μόνον ἐνιδόντων ὑμῶν φεύ-
ξονται ἴσασι γὰρ τοὺς ἀποδεδωκότας ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, διὸ τιμῶντες
αὐτοὺς πεφοβημένοι φεύγουσιν, ὥσπερ ἐχθὲς ἐωράκατε πῶς ἐμοῦ ἀνα-
θεμένου μετὰ τὴν προσομιλίαν εὐξασθαι ὑπὲρ τῶν πασχόντων, αὐτὰ [τὰ
πάθη] τῇ πρὸς τὴν θρησκείαν τιμῇ ἀνέκραγεν, βραχεῖαν ὥραν στέξει
μὴ δυνηθέντα. μὴ οὖν νομίσητε ὅτι ἡμεῖς ἄλλης φύσεως ὄντες κατὰ
τοῦτο δαίμονας οὐ φοβούμεθα. τῆς γὰρ αὐτῆς ὑμῖν ἐσμεν φύσεως, ἀλλ'
οὐ θρησκείας. διὸ ὑμῶν οὐ πολὺ, ἀλλὰ τὸ πᾶν κρείττονες ὄντες καὶ
ὑμᾶς τοιούτους γενέσθαι οὐ φθοιοῦμεν, ἀλλὰ τούναντίον συμβουλευόμεν,
εἰδότες ὅτι τοὺς θεῷ προσοικειωθέντας ταῦτα πάντα ἀγνώστως προτιμᾶ
καὶ φοβεῖται. ὄνπερ γὰρ τρόπον Καίσαρος χιλιάρχῳ οἱ ὑποκείμενοι
στρατιῶται διὰ τὴν τοῦ δεδωκότος ἐξουσίαν τὸν εἰληφότα οἶδασι τιμᾶν
τοσοῦτον ὥστ' ἂν τοὺς ἐφεστῶτας λέγειν τούτῳ· Ἐλθέ, καὶ ἔρχεσθαι
καὶ ἄλλῳ· Πορεύου, καὶ πορεύεσθαι, οὕτως καὶ ὁ θεῷ ἑαυτὸν ἀποδούς,
πιστὸς ὢν, δαίμοσιν τε καὶ πάθεσιν μόνον λέγων ἀκούεται, καὶ ὑποχω-
ροῦσιν δαίμονες πολὺ ἰσχυρότεροι ὄντες τῶν κελυόντων. ἀφράστῳ γὰρ
δυνάμει τὸν ἐκάστου νοῦν ὁ θεὸς ὑποτάσσει ᾧ βούλεται. ὡς γὰρ τὸν
Καίσαρα πεφόβηται ὄντα ἄνθρωπον πολλοὶ ἡγεμόνες μετὰ πασῶν τῶν
παρεμβολῶν καὶ πόλεων, τῆς ἐκάστου καρδίας <τὴν> τῶν ὄλων εἰκόνα προ-
τιμᾶν σπευδούσης (θεοῦ γὰρ βουλή τὰ πάντα δεδουλωμένα φόβῳ τῆν
αἰτίαν οὐκ οἶδεν), οὕτω καὶ τὸν θεῷ προσφεύγοντα καὶ τὴν δικαίαν πίστιν
ὥσπερ εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ βαστάζοντα καρδίᾳ πάντα τὰ παθοποιὰ
πνεύματα τιμᾶ καὶ φεύγει, φυσικῇ τινι ὁδῷ πεφοβημένα.

Ἄλλ' ὅμως κἂν πάντες δαίμονες μετὰ πάντων τῶν παθῶν ὑμᾶς
φεύγωσιν, οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ μόνον χαίρειν, ἀλλ' ἐν τῷ δι' εὐαρεστίαν
τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐν οὐρανῷ ὡς αἰεὶ ζώντων ἀναγραφῆναι. οὕτω καὶ τὸ
θεῖον ἅγιον πνεῦμα χαίρει ὅτι τὸν θάνατον νενίκηκεν ἄνθρωπος· τὸ
γὰρ δαίμονας φυγαδεύειν εἰς τὴν ἄλλου ἴασι γίνεται. ταῦτα δὲ λέγομεν
οὐχ ὡς ἀρνούμενοι τὸ μὴ δεῖν ἄλλοις βοηθεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ χρή ἐπὶ τούτῳ
τυφωθέντας ἑαυτῶν ἀμελεῖν. ἔσθ' ὅτε δὲ τινας ἀνόμους ἄνδρας
δαίμονες φεύγουσιν δι' ὄνομα τίμιον καὶ ἐνεδρεύονται ὅ τε ἀπελάσας καὶ
<ὁ> ἱστορήσας· ὁ μὲν ἀπελάσας ὡς διὰ δικαιοσύνην προτιμηθεὶς οὐκ εἰδὼς
τοῦ δαίμονος τὸ κακοῦργον (ἅμα τε γὰρ τὸ ὄνομα τετίμηκεν καὶ τῇ φυγῇ
τὸν ἀσεβῆ εἰς οἴησιν δικαιοσύνης περιβαλὼν τοῦ μὴ μετανοεῖν ἠπάτησεν),
ὁ δὲ ἱστορήσας ὡς εὐσεβεῖ συνχρησάμενος τῷ ἀπελάσαντι πρὸς τὴν ὁμοίαν
πολιτείαν σπεύσας ἀπόλλυται. ἐνίστε δὲ καὶ τοὺς μὴ θεῷ προσκειμένους
ὄρκους φεύγειν ὑποκρίνονται, ἴν' ἀπατήσαντες αὐτοὺς ὅτε θελήσωσιν ἀνέ-
λωσιν.

Καὶ τοῦτο οὖν ὑμᾶς εἰδέναι βουλόμεθα ὅτι, ἐὰν μὴ τις ἐκὼν ἑαυτὸν δαί-

μοσιν δοῦλον ἔκδοσθ (ὡς τάχιον εἶπον), ὁ δαίμων τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχει. ἓνα οὖν θεὸν σέβειν ἐλόμενοι καὶ «τραπέζης δαιμόνων» ἀποσχόμενοι καὶ σωφροσύνην μετὰ φιλανθρωπίας καὶ δικαιοσύνης ἀναδεξάμενοι καὶ τρισμακαρία ἐπονομασία εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν βαπτισάμενοι τῷ ὅσον δύνασθε ἐπὶ τὸ τέλειον τῆς ἀγνείας ἑαυτοὺς ἐπιδιδόναι δύνασθε κολάσεως αἰδίου ὑσθέντες αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι καταστῆναι. ταῦτα εἰπὼν τοῖς ὑπὸ παθῶν ὀχλουμένοις προσιέναι ἐκέλευσεν, καὶ οὕτως πολλοὶ πείρα τῶν ἐχθῆς θεραπευθέντων συνεληλυθότες προσήεσαν· ὁ δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθεῖς καὶ εὐξάμενος, ἐξαυτῆς ἰασάμενος, ἐντειλάμενος αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ὀρθρίτερον συνεδρεύειν, αὐτὸς λουσάμενος καὶ τροφῆς μεταλαβὼν ὑπνωσεν.

[ΟΜΙΛΙΑ Ι.]

Τῆ μὲν οὖν ἐν Τριπόλει τρίτῃ ἡμέρᾳ ὀρθρίτερον ἐξ ὕπνου ἐγερθεὶς ὁ Πέτρος εἰς τὸν κῆπον εἰσῆει, ἔνθα ἦν ὑδροχοεῖον μέγα, εἰς ὃ διηνεκῶς πλούσιον ἔρρεεν ὕδωρ. ἐκεῖ λουσάμενος, εἶθ' οὕτως εὐξάμενος ἐκαθέσθη, ἡμᾶς δὲ περικαθεζομένους καὶ εἰς αὐτὸν ἀτενίζοντας ὡσπερ ἀκοῦσαί τι βουλομένους συνεῖς ἔφη· Πολλή μοι δοκεῖ εἶναι διαφορὰ τῶν ἀγνοούντων πρὸς τοὺς πεπλανημένους. ὁ γὰρ ἀγνοῶν εἰκέναι μοι δοκεῖ ἀνδρὶ ἐπ' εὐθηνουμένην πόλιν μὴ ὀρμᾶν βουλευθέντι διὰ τὸ ἀγνοεῖν τὰ ἐκεῖ καλά, ὁ δὲ πεπλανημένος μαθόντι μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἀγαθὰ, ἐν δὲ τῷ ὀρμᾶν κατὰ τὴν ὁδὸν τρίβον παραλλάξαντι καὶ διὰ τοῦτο πλανωμένῳ. οὕτως οὖν μοι δοκεῖ πολλὴν διαφορὰν εἶναι τῶν εἰδῶλα σεβόντων πρὸς τοὺς ἐν θεοσεβείᾳ ἀλωμένους. οἷ τε γὰρ εἰδῶλα σέβοντες ἀγνοοῦσιν τὴν αἰώνιον ζωὴν (οὐ εἶνεκεν οὐδὲ ὀρέγονται αὐτῆς· ὁ γὰρ μὴ ἴσασιν, ἀγαπᾶν οὐ δύνανται), οἱ δὲ τὸν ἕνα θεὸν σέβειν ἐλόμενοι καὶ αἰώνιον ζωὴν τοῖς ἀγαθοῖς δεδομένην μεμαθηκότες ἐάν τι παρὰ τὰ δοκοῦντα τῷ θεῷ ἢ πιστεύσωσιν ἢ ποιήσωσιν, εἰκάσιν τοῖς τὴν μὲν πόλιν τῆς τιμωρίας ἐκβεβηκόσιν ἐλθεῖν εἰς τὴν εὐθηνουμένην καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς εὐθείας πλανηθεῖσιν.

Ταῦτα αὐτοῦ διαλεγόμενου ἡμῖν εἰσῆει τις τῶν ἡμετέρων ὁ ἐπὶ τῷ ἀπαγγέλλειν αὐτῷ τὰ τοιαῦτα καθεστηκῶς λέγων· Πολλοὶ ὄχλοι, κύριέ μου Πέτρε, πρὸ τῶν θυρῶν ἐστήκασιν. ἐπιτρέψαντος οὖν αὐτοῦ πολὺς ἐπεισῆλθεν ὄχλος. ὁ δὲ ἐγερθεὶς καὶ τῆ ἐχθρῆς βάσει ἐπιστάς, τῷ τῆς θεοσεβείας ἔθει προσαγορεύσας ἔφη· Θεοῦ τοῦ τὸν οὐρανὸν κτίσαντος καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς πεποικηκός (ὡς ὁ ἀληθὴς εἶρηκεν ἡμῖν προφήτης) ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν γεγονὼς ἄρχειν τε καὶ κυριεύειν κατεστάθη, λέγω δὲ τῶν ἐν ἀέρι καὶ γῆ καὶ ὕδασι, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔστιν συνιδεῖν ὅτι τῆ ἑαυτοῦ συνέσει τὰ μὲν ἐν ἀέρι φέρει κάτω, τὰ ἐν βυθῷ ἀνάγει ἄνω, τὰ ἐν γῆ ἀγρεύει, καίτοιγε κατ' ἀλκὴν αὐτοῦ πολλῶ μείζονα ὄντα, λέγω δὲ ἐλέφαντας καὶ λέοντας καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. ὅτε μέντοι δίκαιος ἐτύγχανεν, καὶ πάντων παθημάτων ἀνώτατος ἦν, ὡς ἀθανάτω σώματι τοῦ ἀλγεῖν πείραν λαβεῖν μὴ δυνάμενος· ὅτε δὲ ἤμαρτεν (ὡς ἐχθρῆς καὶ τῆ πρὸ αὐτῆς ἐδείξαμεν), ὡς δοῦλος γεγονὼς τῆς ἀμαρτίας πᾶσιν ὑπέπεσεν τοῖς παθήμασι, πάντων καλῶν δικαίᾳ κρίσει στερηθεὶς. οὐ γὰρ εὐλογον ἦν τοῦ δεδωκότος ἐγκαταλειφθέντος τὰ δοθέντα παραμένειν τοῖς ἀγνώμοσι. ὅθεν ἐξ ὑπερβαλλούσης αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας πρὸς τὸ ἀπολαβεῖν ἡμᾶς ἅμα τοῖς πρώτοις καὶ τὰ ἐσόμενα αἰώνια ἀγαθὰ τὸν αὐτοῦ ἔπεμψεν προφήτην. ὁ δὲ προφήτης ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς λέγειν ὑμῖν ἃ δεῖ φρονεῖν καὶ ποιεῖν ἐνετείλατο. ἐλέσθαι οὖν [ὁ] ἐπὶ τῆ ὑμετέρα κεῖται ἐξουσία. ἃ μὲν οὖν δεῖ φρονεῖν, ἐστὶν ταῦτα· τὸν πάντα πεποικηκότα σέβειν θεόν, ὃν ἂν ἀπολάβητε τῷ νῷ, ὑπ' αὐτοῦ ἀπολήψεσθε ἅμα τοῖς πρώτοις καλοῖς καὶ τὰ ἐσόμενα αἰώνια ἀγαθὰ. πείσαι οὖν ἑαυτοὺς πρὸς τὰ συμφέροντα δυνήσεσθε, ἐάνπερ τῷ ἐμφωλεύοντι ἐν τῆ ὑμετέρα καρδίᾳ δεινῷ ὄφει ὡσπερ ἐπάδοντες λέγητε· «Κύριον τὸν θεὸν φοβηθήση καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις». ἐκ παντὸς οὖν λογισμοῦ

συνφέρει τὸ αὐτὸν μόνον φοβεῖσθαι οὐχ ὡς ἄδικον, ἀλλ' ὡς δίκαιον. καὶ γὰρ ἄδικόν τις φοβεῖται μὴ ἀδίκως ἀναιρεθῆ, καὶ τὸν δίκαιον μὴ ἀμαρτία φωραθεὶς τιμωρηθῆ. δύνασθε οὖν ἐνὶ τῷ πρὸς αὐτὸν φόβῳ πολλῶν τῶν ἐπιβλαβῶν ἀπαλλαγῆναι φόβῳ. ἓνα γὰρ τὸν πάντων κύριον καὶ ποιητὴν ἐὰν μὴ φοβῆσθε, πάντων τῶν κακῶν δοῦλοι ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν βλάβῃ ἔσεσθε, λέγω δὲ δαιμόνων καὶ παθημάτων καὶ παντὸς ρδήτινι τρόπῳ βλάπτειν δυναμένου. θαρσήσαντες οὖν πρόσιτε τῷ θεῷ, οἱ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῷ πάντων ἄρχειν καὶ κυριεύειν γεγεννημένοι, οἵτινες ἔχετε αὐτοῦ ἐν μὲν τῷ σώματι τὴν εἰκόνα, ὁμοίως τε ἔχετε ἐν τῷ νῷ τῆς γνώμης τὴν ὁμοιότητα. ἐπεὶ οὖν ἀλόγοις ζοῖς ἐοικότα πράξαντες [τῆς ψυχῆς] τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν ἀπώλεσατε, ὡσπερ χοῖροι γενόμενοι δαιμόνων αἰτήματα ἐγένεσθε. ἐὰν οὖν τοῦ θεοῦ νόμον ἀναδέξησθε, ἀνθρωποὶ γίνεσθε. οὐ γὰρ οἷον ἀλόγοις ζοῖς ἔστιν εἰπεῖν· «Οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις» καὶ τὰ ἐξῆς. διὸ μὴ φθονέσητε ἑαυτοῖς εἰς τὴν πρώτην ἀνακαλούμενοι εἰσελθεῖν εὐγένειαν. δυνατόν γὰρ ἔστιν, ἐὰν τῷ θεῷ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἐξομοιωθῆτε· καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα υἱοὶ ἐκείνου εἶναι λογισθέντες πάντων δεσπότης ἀποκαταστήναι δυνήσεσθε.

Ἄρξασθε οὖν ἀποδύεσθαι τῶν κενῶν εἰδώλων τοὺς ἐπιβλαβεῖς φόβους, ὅπως τὴν ἄδικον φύγητε δουλείαν· δεσπότης γὰρ γεγονάσιν ὑμῶν ἐκεῖνοι, οἱ καὶ εἰς δούλους ὑμῖν ἄχρηστοι τυγχάνουσιν. λέγω δὲ περὶ ὕλης τῶν ἀψύχων ἀγαλμάτων τῶν μηδὲ πρὸς τὸ δουλεύειν ὑμῖν χρησιμεύοντων. οὔτε γὰρ ἀκούει οὔτε βλέπει οὔτε αἰσθάνεται, ἀλλ' οὐδὲ μὴν κινηθῆναι δύναται. ἢ γὰρ βούλεται τις ὑμῶν οὕτως ὄραν ὡς ὄρα καὶ ἀκούειν ὡς ἀκούει καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ κινεῖσθαι; ἀλλ' ἀπειὴ τοιαύτη λοιδορία λοιδορεῖν πάνθ' ὄντινον ἀνθρωπον, εἰκόνα περιφέροντα θεοῦ, εἰ καὶ τὴν ὁμοιότητα ἀπώλεσεν. τοὺς γοῦν θεοὺς ὑμῶν τοὺς χρυσεοὺς καὶ ἀργυρέους ἢ καὶ ἐξ ἄλλης τινὸς ὕλης γεγεννημένους εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν φύσιν ἀποκαταστήσατε, εἷς τε φιάλας λέγω καὶ λεκάνας καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὅσα ὑμῖν πρὸς ὑπηρεσίαν χρήσιμα εἶναι δύναται, καὶ τὰ ὑμῖν ἀπ' ἀρχῆς δοθέντα ἀγαθὰ ἀποκατασταθῆναι δυνήθησεται. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖτε· Οὐκ ἐῷσιν ἡμᾶς τοῦτο ποιῆσαι οἱ τῶν ἐφεστῶτων νόμοι. καλῶς ὅτι νόμοι, καὶ οὐκ αὐτῶν τῶν εἰκαίων σεβασμάτων ἢ μὴ οὔσα δύναμις. πῶς οὖν αὐτοὺς θεοὺς νενομίκατε, ὑπὸ ἀνθρωπίνων νόμων ἐκδικουμένους, ὑπὸ κυνῶν φρουρουμένους, ὑπὸ μοχλῶν φυλασσομένους; καὶ ταῦτα ἐὰν χρύσεια <ῆ> ἢ ἀργύρεα ἢ χάλκεα· τὰ γὰρ λίθινα ἢ ὀστράκινα ὑπὸ τῆς ἀτιμίας φυλάσσεται, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπων λίθινον ἢ ὀστράκινον ὀρέγεται κλέψαι θεόν. ὥστε μεγάλῳ κινδύνῳ ὑπόκεινται οἱ ἐκ πολυτελεστέρας ὕλης γεγεννημένοι ὑμῶν θεοί. πῶς δὴ καὶ θεοὶ εἰσιν, κλεπτόμενοι, χωνευόμενοι, σταθμιζόμενοι, φρουρούμενοι; ὦ τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων φρένες, νεκρῶν νεκρότερα δεδιότων· οὐδὲ γὰρ νεκρὰ αὐτὰ λέγειν δύναμαι τὰ μηδέποτε ζήσαντα, ἐκτὸς εἰ μὴ τάφοι ἀρχαίων ἀνθρώπων εἰσίν. ἐνίστε γὰρ ἐπιβάς τις ἀγνώστοις τόποις οὐκ οἶδεν οὐς ὄρα ναοὺς, πότερον ποτε νεκρῶν ἀνδρῶν μνήματά ἐστιν ἢ τῶν λεγομένων θεῶν· πυθόμενος δὲ καὶ ἀκούσας ὅτι θεῶν, προσεκύνησεν οὐκ αἰδεσθεὶς, ὅτι εἰ μὴ ἐξετάσας μεμαθήκει, διὰ

τὸ ἴσον τῆς ὁμοιότητος ὡς νεκροῦ μνημεῖον ἂν παρεληλύθει. πλὴν οὐ
χρή με πρὸς τὴν τῆς τοιαύτης δεισιδαιμονίας <πλάνην> πολλὴν παρέχειν
ἀπόδειξιν. ῥάδιον γάρ ἐστιν τῷ θέλοντι νοῆσαι ὅτι οὐδὲν ἐστιν, ἐκτὸς εἰ μὴ τις
οὐ βλέπει <... οὐ βλέπει>. πλὴν κἂν νῦν ἄκουσον ὅτι οὐκ ἀκούει, καὶ νόησον
ὅτι οὐ νοεῖ. χεῖρες γὰρ αὐτὸ θανόντος ἀνθρώπου ἐποίησαν. εἰ δὲ ὁ ποιήσας
ἐτελεύτησεν, πῶς τὸ ὑπ' αὐτοῦ γεγονὸς οὐ λυθήσεται; τί οὖν θνητοῦ ἔργον
προσκυνεῖς, παντελῶς ἀναίσθητον ὄν; ὁπότε οἱ λογισμοὺς ἔχοντες οὐδὲ
τὰ ζῶα προσκυνοῦσιν οὐδὲ στοιχεῖα τὰ ὑπὸ θεοῦ γεγενημένα κολακεύ-
ουσιν, λέγω δὲ οὐρανόν, ἥλιον, σελήνην, ἄστρα, γῆν, θάλασσαν καὶ πάντα
τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁρθῶς κρίνοντες μὴδὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγόμενα προσκυνεῖν,
ἀλλὰ τὸν τούτων δημιουργὸν καὶ πάροχον σέβειν θεόν. ἐπὶ τούτῳ
γὰρ καὶ αὐτὰ χαίρει ὅτι τὴν τοῦ πεποικηκός τιμὴν οὐδεὶς αὐτοῖς προσ-
ῆψεν. αὐτοῦ γὰρ μόνου ἐστὶν ἡ ἔντιμος δόξα τοῦ μόνου ἀγενήτου,
ὅτι τὰ λοιπὰ πάντα γενητὰ τυγχάνει. ὡς οὖν τοῦ ἀγενήτου ἴδιον τὸ θεὸς
εἶναι, οὕτως πᾶν ὀτιοῦν γεγόμενον θεὸς τῷ ὄντι οὐκ ἔστιν. πρὸ πάντων
οὖν ἐννοηθῆναι ὀφείλετε τὴν τοῦ ἐν ὑμῖν ἀπατῶντος ὄφεως κακοῦργον
ἐπίνοιαν, ὃς φρονίμως ὑμᾶς ἀπατᾷ ὑποσχέσει κρείττονος λογισμοῦ, ἔρπων
ὑμῶν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὸν νωτιαῖον μυελὸν καὶ μέγα κέρδος ἡγού-
μενος τὴν ὑμετέραν ἀπάτην. εἰδὼς γὰρ τὸν ἀπ' ἀρχῆς νόμον ὅτι,
ἐὰν ὑμᾶς εἰς ὑπόνοιαν ὠνδήποτε λεγομένων θεῶν ἐνέγκῃ, μόνον ἵνα εἰς
τὸ τῆς μοναρχίας ἀγαθὸν ἀμάρτητε, κέρδος αὐτῷ γίνεται ἡ ὑμῶν κατα-
στροφή, λόγῳ δὲ τούτῳ ὅτι γῆν ἤσθιεν καταδικασθεῖς, τὸν δι' ἀμαρτίαν
εἰς γῆν λυθέντα [γῆν γεγόμενον] ἐσθίειν ἔχει ἐξουσίαν, τῶν ψυχῶν ὑμῶν
εἰς τὴν τοῦ πυρὸς αὐτοῦ γαστέρα χωρουσῶν. ἵνα οὖν ταῦτα πάθητε, πᾶσαν
τὴν καθ' ὑμῶν ὑμῖν ὑποβάλλει οἴησιν. <ὑπ'> αὐτοῦ γὰρ πᾶσαι αἱ κατὰ
τῆς μοναρχίας ἀπατηλοὶ τῷ νῷ ὑμῶν ἐπὶ βλάβῃ ἐνσπεύρονται ὑπο-
λήψεις. πρῶτον μὲν ἵνα μὴ τοὺς τῆς θεοσεβείας ἀκούσαντες λόγους τὴν τῶν
κακῶν αἰτίαν ἀπελάσητε ἄγνοιαν, προφάσει γνώσεως ἐνεδρεύει δούς,
τὰ μὲν πρῶτα μιᾷ τῇ κατὰ πάντων προλήψει χρώμενος, ἥτις ἐστὶν τὸ
νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι ὅτι, ἐὰν μὴ τις ἀκούσῃ τοῦ τῆς θεοσεβείας
λόγου, οὐκ ἔστιν «ἐνοχος τῇ κρίσει». διὸ καὶ οὕτως ἀπατῶμενοί τινες
ἀκούειν οὐ θέλουσιν, ἵνα ἀγνοῶσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι ἡ ἄγνοια αὐτὴ καθ'
αὐτὴν ἱκανὸν θανάσιμόν ἐστιν φάρμακον. οὐ γάρ, εἴ τις προσλάβοι θα-
νασίμου φαρμάκου ἀγνοῶν, οὐκ ἀποθνήσκει. οὕτως φυσικῶς αἱ ἀμαρτίαι
ἀναιροῦσιν τὸν ἀμαρτάνοντα, κἂν ἀγνοῶν πράσῃ ἃ μὴ δεῖ. εἰ δὲ ἐπὶ
παρακοῇ λόγων κρίσις γίνεται, πολλῶ μᾶλλον ὁ θεὸς ὀλοθρεύσει
τοὺς μὴ θελήσαντας τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν ἀναδέξασθαι. ὁ γὰρ μὴ
θέλων μαθεῖν, ἵνα μὴ ἔνοχος ᾖ, ἤδη ὡς εἰδὼς κρίνεται. ἔγνω γὰρ ὁ
μὴ ἀκοῦσαι θέλει· ὥστε οὐδὲν δύναται πρὸς ἀπολογία ἐπίνοια πρὸς «καρ-
διογνώστην» θεόν. διὸ φεύγετε τοῦ ὄφεως τὴν πανοῦργον ὑποβαλλο-
μένην ὑμῶν τῷ νῷ ἐνθύμησιν. ἵνα δὲ καὶ ὄντως ἀγνοήσας τις τὸν
παρόντα βίον τελευτήσῃ, ἔγκλημα ἔξει, ὅτι βιώσας χρόνον οὐκ ἔγνω, τίς
αὐτῷ τε καὶ τῶν αὐτῷ ἐπιχορηγηθεῖσῶν τροφῶν ὑπῆρξεν εὐεργέτης,
καὶ [ὅτι] ὡς ἀναίσθητος καὶ ἀχάριστος πολὺ ἀνάξιος δοῦλος τῆς τοῦ θεοῦ

ἀποδοκιμάζεται βασιλείας. πάλιν τε υποβάλλει ὑμῖν ὁ δεινὸς ὄφρις ὑπόληψιν τοῦτο νοεῖν καὶ λέγειν τοῦτο αὐτό, ὃ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι ὑμῶν λέγουσιν· ἴσμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ πάντων κύριος, ἀλλὰ καὶ οὗτοι θεοὶ εἰσιν. ὄνπερ γὰρ τρόπον εἷς ἐστὶν ὁ Καῖσαρ, ἔχει δὲ ὑπ' αὐτὸν τοὺς διοικητάς (ὑπατικούς, ἐπάρχους, χιλιάρχους, ἑκατοντάρχους, δεκαδάρχους), τὸν αὐτὸν τρόπον ἑνὸς ὄντος τοῦ μεγάλου θεοῦ ὡσπερ Καῖσαρος καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸν τῶν ὑποκειμένων ἐξουσιῶν λόγον θεοὶ εἰσιν, ὑποκείμενοι μὲν ἐκείνῳ, διοικοῦντες δὲ ἡμᾶς. ἀκούσατε οὖν οἱ ταύτην τὴν ὑπόνοιαν ὡς δεινῶ ὑπαλειφθέντες ἰῶ ὑπ' αὐτοῦ (λέγω δὲ τοῦ παραδείγματος τὴν κακὴν ὑπόνοιαν), ὅπως εἰδῆτε τί καλὸν καὶ τί πονηρόν· οὐπὼ γὰρ ἀνεβλέψατε, ὅτι οὐδὲ τοῖς προβαλλομένοις ὑφ' ὑμῶν ἐνοραῖτε. εἰ γὰρ φατε ὡς εἰς τὸν τοῦ Καῖσαρος λόγον τὸν θεὸν ἔχειν τὰς ὑποκειμένας ἐξουσίας (τοὺς λεγομένους θεοὺς), οὐδὲ οὕτως τῷ ὑμῶν στοιχεῖτε παραδείγματι. εἰ γὰρ ἐστοιχεῖτε, ἐχρῆν τοῦτ' εἰδέναι ὅτι ὡς οὐκ ἔξοστιν τὸ Καῖσαρος ὄνομα ἐτέρῳ δοῦναι (λέγω δὴ ἢ ὑπάτῳ ἢ ἐπάρχῳ ἢ χιλιάρχῳ ἢ ἐτέρῳ τινί), ὅτι ὁ διδοὺς οὐ ζήσεται καὶ ὁ λαμβάνων ἀναιρεθήσεται, οὕτως ἐκ τοῦ ὑμετέρου παραδείγματος τὸ θεοῦ ὄνομα ἐτέρῳ δοθῆναι οὐκ ἔξοστιν· ἐπεὶ ὁ πειραθεὶς εἴτε λαβεῖν εἴτε δοῦναι ἀπόλλυται. εἰ δὲ ἢ ἀπ' ἀνθρώπου ὕβρις δίκην παρέχει, πολλῶ μᾶλλον οἱ ἐτέρους θεοὺς λέγοντες ὡς θεὸν ὑβρίσαντες αἰωνίῳ ὑποκείσονται κολάσει. καὶ εὐλόγως, ὅτι τὸ εἰς τὴν αὐτοῦ μοναρχίαν παραδοθὲν ὑμῖν τιμᾶν ὄνομα πάσῃ εἰ ἠδυνήθητε ὑπεβάλατε ὕβρει· οὐ γὰρ τὸ ὄντως ἐστὶν αὐτοῦ ὄνομα θεός, ἀλλ' ὑμεῖς τέως παρειληφότες ὑβρίσατε ὃ ἐδόθη ὑμῖν, ἵνα ὡς ἂν αὐτῷ χρήσησθε, εἰς τὸ ὄντως αὐτοῦ ὄνομα λογισθῆ· ὑμεῖς δὲ αὐτὸ πάσῃ ὕβρει ὑπεβάλατε. αὐτίκα γοῦν τῶν Αἰγυπτίων [ὑμῶν] οἱ ἀρχηγέται, οἱ περὶ μετεωρολογίας ἀρχοῦντες καὶ τῶν ἄστρον τὰς φύσεις διακρίνειν ἐπαγγελλόμενοι, ὑπὸ κακῆς αὐτοῖς ἐνδομυχούσης ὑπονοίας πάσῃ αὐτὸ ἀτιμίᾳ ὅσον τὸ κατ' αὐτοὺς ὑπέβαλαν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν παρέδοσαν βοῦν τὸν λεγόμενον Ἄπιν σέβειν, οἱ δὲ τράγον, οἱ δὲ αἴλουρον, οἱ δὲ ὄφιν, ἀλλὰ καὶ ἰχθὺν καὶ κρόμμυα καὶ γαστρῶν πνεύματα καὶ ὄχετους καὶ ἀλόγων ζῶων μέλη <σὺν> καὶ ἄλλοις μυρίοις πάνυ αἰσχροῖς ἀτοπήμασιν.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἐγέλασεν ὁ παρεστηκὼς ὄχλος. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν γέλῳτα· Γελάτε ὑμεῖς τὰ ἐκείνων, οὐκ εἰδότες πολλῶ μᾶλλον ὑπ' ἐκείνων γελῶμενοι. πλὴν τὰ ἀλλήλων γελάτε· τὰ γὰρ ἴδια ὑπὸ συνηθείας κακῆς εἰς ἀπάτην ἀχθέντες οὐ βλέπετε. ὅτι δὲ ὄντως ὀρθῶς καταγελάτε τῶν Αἰγυπτίων, σὺνφημι, ἐπεὶ ἄλογα ζῶα λογικοὶ ὄντες προσκυνούσιν, τὰ πάντως θνήσκοντα. πῶς δὲ κάκεῖνοι ὑμῶν καταγελῶντες λέγουσιν, ἀκούσατε· ἡμεῖς (φησὶν) εἰ καὶ θνήσκοντα προσκυνούμεν, ἀλλά γε κἂν ζήσαντά ποτε, ὑμεῖς δὲ τὰ μηδέποτε ζήσαντα σέβεσθε. πρὸς τούτοις φασὶν· Τοῦ ἑνὸς θεοῦ τιμᾶν θέλοντες τὴν μορφήν καὶ μὴ εὐρόντες ποία ἐστίν, πᾶσαν μορφήν προτιμᾶν εἰλόμεθα. καὶ ὁμῶς τοιαῦτά τινα λέγοντες ὀρθότερον ὑμῶν οἴονται φρονεῖν. διὸ καὶ ὑμεῖς ἀποκρίνασθε πρὸς αὐτούς· Ψεύδεσθε· οὐ γὰρ τιμῆ τῇ πρὸς τὸν ὄντως θεὸν αὐτὰ σέβεσθε· πᾶσαν γὰρ ἂν μορφήν προσεκυνεῖτε οἱ πάντες, οὐχ ὡς ἐποιεῖτε. οἱ μὲν γὰρ ὑμῶν κρόμμυον ὑπονοή-

σαντες εἶναι τὸ θεῖον καὶ <οί> γαστρὸς πνεύματα σέβοντες πολεμοῦσιν· καὶ οὕτως ὁμοίως οἱ πάντες ἔν τι προτιμήσαντες τὰ ἄλλων ψέγετε. διαφόρῳ δὲ γνώμη τοῦ αὐτοῦ ζσου μελῶν ὃς μὲν ἄλλο σέβει, ἕτερος δὲ τὸ ἕτερον. πλὴν αὐτῶν <οί> ἔτι τὰ τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ πνέοντες, αἰδούμενοι ἐπὶ τῷ προδήλῳ αἰσχυρῷ, εἰς ἀλληγορίας αὐτὰ ἄγειν πειρῶνται, δι' ἐτέρας ἐπινοίας τὰ τῆς ἀπάτης αὐτῶν θανάσιμα κρατύνειν βουλόμενοι. ὅμως καὶ τὰς ἀλληγορίας διηλέξαμεν ἄν, εἵπερ ἐκεῖ ἦμεν, ὧν τὸ τοσοῦτον μωρὸν ἐπεκράτησεν πάθος μεγίστην τῇ ἐπινοίᾳ ἐνποιῆσαι νόσον. οὐ γὰρ χρὴ τὴν ἔμπλαστρον προσφέρειν ἐπὶ τὸ ὑγιεινὸν μέρος τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πάσχον. ἐπεὶ οὖν ὑμεῖς διὰ τοῦ γελάσαι τὰ Αἰγυπτίων ἐφάνητε μὴ παθόντες τὰ ἐκείνων, περὶ οὗ ὑμεῖς πεπόνθατε, εὐλογον ἦν παρόντα με ὑμῖν τὴν ἴασιν τοῦ ἐν ὑμῖν πάθους παρέχειν. ὁ θεὸν σέβειν αἰρούμενος πρὸ πάντων εἰδέναι ὀφείλει τί μόνον τῆς θεοῦ φύσεως ἴδιόν ἐστιν, ὃ ἄλλῳ προσεῖναι ἀδύνατον, ἵνα εἰς τὸ ἰδίωμα αὐτοῦ ἀποβλέπων καὶ παρ' ἐτέρῳ αὐτὸ μὴ εὐρίσκων, ἐτέρῳ τὸ θεῶ εἶναι μὴ ἀπατηθῆ δοῦναι ποτε. ἔστιν δὲ ἴδιον θεοῦ τοῦτον μόνον εἶναι, ὡς πάντων ποιητὴν, οὕτως καὶ κρείττονα. κρείττον ἐστὶν δυνάμει μὲν τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου, πρὸς μέγεθος τὸ ἄπειρον τοῦ πεπερασμένου, πρὸς εἶδος τὸ εὐμορφότατον, πρὸς εὐδαιμονίαν τὸ μακαριώτατον, πρὸς νοῦν τὸ τελειότατον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτὸς ἀπαραβλήτως τὴν ὑπεροχὴν ἔχει. ἐπεὶ οὖν (ὡς ἔφη) ἴδιον θεοῦ τὸ αὐτὸν εἶναι τῶν ὄλων κρείττονα, ὑπ' αὐτοῦ δὲ ὁ πάντα περιέχων γέγονε κόσμος, ἀνάγκη πᾶσα λέγειν μηδὲν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων αὐτῷ δύνασθαι τὴν ἴσην ἔχειν σύγκρισιν. ὁ δὲ μὴ ἔχων τὸ ἀπαραβλήτον καὶ ἀνυπέρβλητον καὶ πάντη πάντοθεν ἀνευδεὲς θεὸς εἶναι οὐ δύναται. εἰ δὲ ὁ πᾶς κόσμος τοῦτο εἶναι οὐ δύναται, καθὸ γεγένηται, πόσω γε μᾶλλον τὰ μόρια αὐτοῦ οὐκ ἂν εὐλόγως κληθεῖθ θεός. μόρια δὲ λέγω τοὺς ὑφ' ὑμῶν λεγομένους θεούς, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου χαλκοῦ τε καὶ λίθου ἢ καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης ἡστινοσοῦν γεγονότα, καὶ ταῦτα ὑπὸ θνητῆς χειρὸς δεδημιουργημένα. ὅμως δὲ πρὸς ταῦτα ἴδωμεν οἷα δι' ἀνθρώπου στόματος ὁ δεινὸς ὄφις φαρμάσσει τοῖς ἐμπαιγμοῖς τοὺς ἐξαπατωμένους.

Λέγουσι γὰρ οἱ πολλοί· Τῶν σεβασμάτων ἡμῶν σέβομεν οὐ τὸν χρυσὸν οὐδὲ τὸν ἄργυρον οὐδὲ ξύλον ἢ λίθον (ἴσμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς ὅτι ταῦτα οὐδὲν ἐστὶν ἢ ἄψυχος ὕλη καὶ ἀνθρώπου θνητοῦ τέχνη), ἀλλὰ τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτοῖς πνεῦμα, τοῦτο θεὸν λέγομεν. ὅρα τῶν ταῦτα λεγόντων τὴν κακοήθειαν. ἐπεὶ γὰρ τὸ φαινόμενον εὐέλεγκτόν ἐστιν ὅτι οὐδὲν ἐστὶν, κατέφυγον ἐπὶ τὸ ἀόρατον, ὡς ἐπ' ἀδήλω τινὶ ἐλεγχθῆναι μὴ δυνάμενοι. πλὴν συνομολογοῦσιν ἡμῖν οἱ τοιοῦτοι ἐπὶ μέρους ὅτι τὸ ἡμισυ τῶν παρ' αὐτοῖς ἰδρυμάτων θεὸς οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀναίσθητος ὕλη. λοιπὸν δὲ περιλείπεται δεῖξαι αὐτοῖς πῶς πιστεύουσιν ὅτι θεῖον ἔχει πνεῦμα. ἀλλ' ἐπιδειξαι ἡμῖν οὐ δύναται ὅτι ἔστιν, ἐπεὶ μὴ ἔστιν, καὶ αὐτοῖς ἔωρακένας οὐ πιστεύομεν. ἡμεῖς αὐτοῖς ὅτι θεῖον οὐκ ἔχει πνεῦμα τὰς ἀποδείξεις παρέξομεν, ὅπως τοῦ δοκεῖν αὐτὰ ἔνπνοα εἶναι οἱ φιλαλήθεις τὸν ἔλεγχον ἀκούσαντες τῆς λυσσώδους ὑπο-

νοίας ἀποτράπωνται. τὸ μὲν δὴ πρῶτον, εἰ ὡς ἔνπνοα ὄντα σέβεσθε αὐτά, <τί> καὶ ἀνθρώπων ἀρχαίων τάφους προσκυνεῖτε, τῶν ὁμολογούμενως οὐδὲν πνεῦμα θεῖον ἐσχηκότων; οὕτως οὐδὲ κατὰ τοῦτο ἀληθεύετε. πλὴν εἰ ὄντως ἔνπνοα ἦν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, ἀφ' ἑαυτῶν ἂν ἐκινεῖτο, φωνὴν ἂν εἶχεν, τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀράχνην ἀπεσεῖετο, τοὺς αὐτοῖς ἐπιβουλεῦσαι θέλοντας καὶ κλέπτοντας ἀπεωθεῖτο ἂν, τοὺς τὰ ἀναθήματα ἀποσυλῶντας συνελάμβανεν ἂν ἀδίως. νῦν δὲ τούτων οὐδὲν ποιοῦσιν, ἀλλ' ὡς κατάδικοι (καὶ μάλιστα οἱ τιμιώτεροι αὐτῶν) φρουροῦνται, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν εἰρήκαμεν. τί δέ; οὐ φόρους καὶ τέλη ὑπὲρ αὐτῶν ἀπαιτοῦσιν ὑμᾶς οἱ δυνάσται ὡς πολλὰ καρπιζομένους τῶν ἐκεῖ; τί δέ; οὐ πολλάκις ὑπὸ πολεμίων διηρπάγησαν καὶ συντριβέντες διενεμήθησαν; οὐχὶ καὶ τῶν ἔξω θρησκευόντων αὐτοὶ πλέον οἱ ἱερεῖς, ἐπὶ τῇ ἀχρήστῳ θρησκείᾳ ἑαυτῶν κατεγνώκότες, τῶν ἀναθημάτων πολλὰ ὑφαιροῦνται; ναὶ φησιν, ἀλλὰ προνοία αὐτῶν ἐφωράθησαν. ψευδὸς ἐστίν. πόσοι γὰρ οὐκ ἐφωράθησαν αὐτῶν; εἰ δὲ διὰ τὸ ἐνίουσιν συνειληφθαι δύνανται αὐτοὺς ἔχειν λέγουσιν, πεπλάνηται. καὶ γὰρ τῶν τυμβωρύχων τινὲς μὲν εὐρίσκονται, τινὲς δὲ λανθάνουσιν, καὶ οὐ δήπου γε τῇ τῶν νεκρῶν δυνάμει οἱ συλληφθέντες ἐφωράθησαν. τοιοῦτόν τι καὶ περὶ τοὺς κλεπτομένους καὶ συλωμένους θεοὺς ἔστιν ἡμῖν νοεῖν. ἀλλὰ (φησὶν) οὐ πεφροντίκασιν τῶν ξοάνων αὐτῶν οἱ ἐν αὐτοῖς ὄντες θεοί. τί οὖν αὐτὰ ὑμεῖς τημελεῖτε σμήχοντες καὶ πλύνοντες καὶ καθαίροντες, στεφανοῦντες, ἐπιθύοντες; διόπερ ἐντεῦθεν συννοήσατε μηδὲ ὀρθῶ λογισμῶ ποιοῦντες. ὡς γὰρ τοῖς νεκροῖς ἐπικλαίετε, οὕτω καὶ τοῖς θεοῖς ὑμῶν ἐπιθύετε καὶ σπένδετε. οὐκέτι μὲν τοι τοῦτο οὐδὲ τῷ τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐξουσιῶν συμφωνεῖ παραδείγματι, διοικητὰς αὐτοὺς λέγειν, ὅποτε ὑμεῖς αὐτῶν τὴν πᾶσαν ποιεῖσθε πρόνοιαν, ὡς προεῖπον, κατὰ πάντα τημελοῦντες ὑμῶν τὰ ἰδρύματα. αὐτὰ γὰρ οὐδὲν δυνάμενα οὐδὲν ποιεῖ. ἐπεὶ εἶπατε ἡμῖν· Τί διοικοῦσιν; τί ποιοῦσιν τοιοῦτον ὁποῖόν τι οἱ κατὰ τόπον ἡγούμενοι; τί δὲ ἐνεργοῦσιν τοιοῦτον ὁποῖον οἱ τοῦ θεοῦ ἀστέρες; ἢ μή τι φαίνουσιν ὡς ὁ ἥλιος, οἷς λύχνους ὑμεῖς ἄπτετε; μὴ ὥσπερ τὰ νέφη ὑετοὺς φέρει, καὶ αὐτοὶ φέρειν ὄμβρους δύνανται, οἱ μὴδὲ ἑαυτοὺς κινεῖν δυνάμενοι, ἐὰν μὴ ἄνθρωποι ἐπιλάβωνται; ἢ καρποὺς παρέχονται τὸν αὐτὸν τῇ γῆ τρόπον, οἷς ὑμεῖς θυσίας χορηγεῖτε; οὕτως οὐδὲν δύνανται. εἰ δὲ καὶ ποιεῖν τι ἐδύναντο, οὐκ ἂν αὐτοὺς ὀρθῶς θεοὺς ἐλέγετε, ὅποτε οὐδὲ τὰ στοιχεῖα ὀνομάζειν ἔξεστιν θεοὺς, δι' ὧν τὰ ἀγαθὰ χορηγεῖται. ἀλλὰ τὸν μόνον τάξαντα αὐτὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν χρῆσιν ἐκτελεῖν τὰ πάντα καὶ κελεύσαντα ἀνθρώπῳ ὑπηρετεῖν, μόνον ὀρθῶ λόγῳ θεὸν ὀνομάζομεν. οὗ τῆς εὐεργεσίας ὑμεῖς μὴ αἰσθανόμενοι τὰ ὑμῖν δοῦλα ἀπονεμηθέντα στοιχεῖα καθ' αὐτῶν δεσπάζειν ἀνηγορεύσατε. καὶ τί περὶ στοιχείων δεῖ λέγειν; ὅποτε καὶ ἄψυχα ἀγάλματα πεποιηκότες οὐ μόνον προσκυνεῖτε, ἀλλ' ὡς δοῦλοι κατὰ πάντα αὐτοῖς ὑποτετάχθαι ἀξιοῦτε. διὰ τοῦτο δι' ὧν παρεφρονήσατε, δαίμοσιν ὑποχείριοι γεγονάτε. πλὴν διὰ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν θεὸν ἐπιγνώσεως ἐκ τῶν καλῶν πράξεων δύνασθε δεσπότην γενέσθαι πάλιν καὶ δαίμοσιν ὡς δούλοις ἐπιτάξαι καὶ ὡς υἱοὶ θεοῦ αἰωνίου βασιλείας

κληρονόμοι καταστήναι.

Ταῦτα εἰπὼν ἐκέλευσεν τοὺς δαιμονῶντας καὶ νόσοις ἐγκατειλημμένους αὐτῷ προσφέρεσθαι, προσενεχθεῖσι δὲ τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς καὶ προσευξάμενος ἀπέλυσεν αὐτοὺς ὑγιαίνοντας, ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς ὄχλους ἐνταῦθα παρεδρεύειν, ὅσων ἂν ἡμερῶν ἐπιδημῶν διαλέγηται. τῶν οὖν ἄλλων ἀναχωρησάντων ὁ Πέτρος ἐν τῷ ἐκεῖ ὑδροχοεῖω λουσάμενος σὺν τοῖς θελήσασι, χαμαὶ στρωθῆναι κελεύσας ὑπὸ τινὰ πυκνὴν τῶν δένδρων κόμην διὰ τὴν σκιάν, κατ' ἀξίαν ἕκαστον κατακλιθῆναι ἐποίησεν· καὶ οὕτως τροφῆς μετελάβομεν. εὐλογήσας οὖν καὶ ἐπευχαριστήσας τῷ θεῷ ἐπὶ τῷ εὐφρανθῆναι κατὰ τὴν Ἑβραίων συνήθη πίστιν, ἔτι πολλῆς οὔσης ὥρας, πυνθάνεσθαι ἡμᾶς περὶ ὧν θέλομεν ἐπέτρεψεν. καὶ ὁμως εἴκοσι οὔσιν ἡμῖν ἐν μέρει ἐκάστῳ πυθομένῳ ἐπέλυσεν. ἤδη δὲ ἐσπέρας ἐπικαταλαβούσης εἰς τὸν εὐρύτατον τῆς ξενίας οἶκον εἰσελθόντες ἅμα αὐτῷ ἐκεῖ οἱ πάντες ὑπνώσαμεν.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ.]

Τῆ μὲν οὖν τετάρτῃ ἐν Τριπόλει ἡμέρᾳ ὁ Πέτρος ἐγερθεὶς καὶ ἐγρηγορότας ἡμᾶς εὐρών, προσαγορεύσας ἐξήκει εἰς τὸ ὑδροχοεῖον, ὅπως λουσάμενος εὕξεται, ὁμοίως τε καὶ ἡμεῖς ἀκολούθως ἐποιήσαμεν. συνευξαμένοι οὖν καὶ προκαθεσθεῖσιν τὸν περὶ τοῦ δεῖν ἀγνεύειν ἐποιεῖτο λόγον. καὶ ἐπειδὴ λοιπὸν ἡμέρα γηγόνει, τοῖς ὄχλοις εἰσελθεῖν ἐπέτρεψεν. εἰσελθόντος δὲ τοῦ ὄχλου πολλοῦ συνήθως προσαγορεύσας λέγειν ἤρξατο· Ἐπειδὴ πολλῇ τῇ καθ' ὑμῶν ὑφ' ὑμῶν γενομένη ἀμελείᾳ ὁ νοῦς τὰς πολλὰς καὶ βλαβερὰς τῶν θρησκευτῶν ὑπονοίας ἐξέφυσεν καὶ γεγόνατε ὡς περ γῆ ἀπορία γεωργοῦ χερσεύσασα· πολλοῦ πρὸς κάθαρσιν δεῖσθε χρόνου, ἵνα τὸν μεταδιδόμενον ὑμῖν λόγον ἀληθῆ ὡς περ καλὸν σπώρον ὁ νοῦς λαβὼν μὴ κακαῖς φροντίσιν συνπνίξας ἄκαρπον καταστήσῃ πρὸς τὰ σσζειν δυνάμενα ἔργα. διὸ χρῆ τοὺς πεφροντικότητας τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας συνεχέστερον ἐπακούειν, ὅπως τὰ ἐκ μακρῶν χρόνων ἀτοπήματα πληθυνθέντα βραχεῖ τῷ περιλειπομένῳ χρόνῳ συνεχεῖ σπουδῇ πρὸς κάθαρσιν ἀναλογῆσαι δυνηθῆ. ἐπεὶ οὖν ἕκαστος ἄδηλον ἔχει τοῦ ἰδίου χρόνου τὸ τέλος, σπεύσατε τὰς πολλὰς τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἐξελεῖν ἀκάνθας, μὴ κατ' ὀλίγον· οὐ γὰρ δυνησεσθε καθαρθῆναι, ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐχερσεύσατε. οὐκ ἄλλως δὲ τὸ πολὺ τῆς σπουδῆς πρὸς κάθαρσιν ὑμῶν ἀναδέξασθαι ὑπομενεῖτε, ἐὰν μήγε αὐτοῖς ὀργισθέντες ἐπιπλήξῃτε περὶ ὧν ὡς ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐνηδρεύθητε συνθέμενοι ταῖς κακαῖς ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἵνα τὴν δικαίαν ὑμῶν <ὀργήν> τῷ νῶ ὡς πῦρ χερσευσάσῃ ἀρούρη ἐπαφεῖναι δυνηθῆτε. εἰ μὲν οὖν οὐκ ἔχετε δίκαιον πῦρ (τὴν κατὰ τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν ὀργὴν λέγω), μάθετε ἀπὸ ποίων καλῶν ἐνηδρεύθητε καὶ πρὸς ποῖαν κόλασιν κατηρτίσθητε καὶ ὑπὸ τίνος ἠπατήθητε, καὶ οὕτως ὑμῶν ὁ νοῦς νήψας καὶ ὡς περ πῦρ ὑπὸ τῆς τοῦ πέμψαντος ἡμᾶς διδασκαλίας ἐξαφθεῖς εἰς ὀργήν, τὰς ἀκάνθας τῆς ἐπιθυμίας ἀναλωσαί δυνηθῆ. πιστεύσατέ μοι ὅτι θελήσαντες πάντα κατορθῶσαι δυνησεσθε.

Θεοῦ τοῦ ἀοράτου ἐστὲ εἰκῶν. ὅθεν οἱ εὐσεβεῖν βουλόμενοι μὴ τὰ εἶδωλα λεγέτωσαν θεοῦ εἰκόνα εἶναι καὶ διὰ τοῦτο δεῖν αὐτὰ σέβειν. εἰκῶν γὰρ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος. ὁ εἰς θεὸν εὐσεβεῖν θέλων ἄνθρωπον εὐεργετεῖ, ὅτι εἰκόνα θεοῦ τὸ ἀνθρώπου βαστάζει σῶμα, τὴν δὲ ὁμοιότητα οὐκέτι πάντες, ἀλλὰ ἀγαθῆς ψυχῆς ὁ καθαρὸς νοῦς. πλην ὡς ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν ἄνθρωπον «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» γεγονότα τοῦ θεοῦ, εἰς τοῦτον ὑμᾶς εὐσεβεῖν λέγομεν, ἵνα εἰς θεόν, οὐπὲρ ἐστὶν εἰκῶν, ἢ χάρις λογισθῆ. τιμὴν οὖν τῇ τοῦ θεοῦ εἰκόνι (ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος) προσφέρειν δεῖ οὕτως πεινῶντι τροφήν, διψῶντι ποτόν, γυμνητεῦντι ἔνδυμα, νοσοῦντι πρόνοιαν, ξένῳ στέγην καὶ τῷ ἐν εἰρκτῇ ὄντι ἐπιφαινόμενον βοηθεῖν ὡς δυνατόν ἐστίν. καὶ ἵνα μὴ τὸ κατ' εἶδος λέγω, πάντα ὅσα ἑαυτῷ τις θέλει καλά, ὡσαύτως ἄλλῳ χρῆζοντι παρεχέτω, καὶ τότε αὐτῷ εἰς τὴν τοῦ θεοῦ εἰκόνα εὐσεβήσαντι δύναται ἀγαθὸς λογισθῆναι μισθός· ὧ λόγῳ εἰ καὶ ταῦτα ποιεῖν μὴ ἀναδέχεται, ὡς ἀμελήσας τῆς εἰκόνας κολασθήσεται. οἷον οὖν ἔστιν λέγειν ποτὲ ὅτι εὐσεβείας τῆς εἰς θεὸν χάριν πᾶσαν μορφὴν σεβόμενοι, τὸν ἄνθρωπον τὴν ὄντως εἰκόνα θεοῦ ὄντα ἐν πᾶσιν ἐνυβρίζοντες, φονεύοντες,

μοιχεύοντες, κλέπτοντες καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα ἀτιμάζοντες; ἐχρῆν δὲ μηδὲν κακὸν πράττειν, δι' ὃ ἄνθρωπος λυπεῖται· νῦν δὲ πάντα πράττετε, δι' ἃ ἄνθρωπος ἀθυμεῖ· ἀδικία γὰρ καὶ ἀθυμία γίνεται διὰ τοῦ φονεύεσθαι καὶ ἀφαιρεῖσθαι τὰ αὐτοῦ καὶ ὅσα ἄλλα ἴστε ἅπερ παθεῖν οὐ θέλετε. ὑμεῖς δὲ ἐρπετῶ τινι κακούργῳ πρὸς κακίαν ἀπατηθέντες ὑπονοῖα πολυθέου γνώσεως, εἰς μὲν τὴν ὄντως εἰκόνα (ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος) ἀσεβεῖτε, εἰς δὲ τὰ ἀναίσθητα εὐσεβεῖν δοκεῖτε. τινὲς δὲ λέγουσιν· Εἰ μὴ ἤθελεν αὐτὰ εἶναι, οὐκ ἂν ἦν, ἀλλ' ἀνηρεῖτο ἄν. φημί κἀγώ· Τοῦτο πάντως ἔσται, ὅταν πάντες τὴν αὐτῶν πρὸς αὐτὸν δεῖξωσιν προαίρεσιν, καὶ οὕτως ἀλλαγὴ τοῦ νῦν γενήσεται κόσμου. πλὴν εἰ καὶ οὕτως ἠθέλετε αὐτὸν ποιῆσαι, ἵνα μηδὲν τῶν προσκυνουμένων ὑπῆρχεν, εἶπατε ἡμῖν τί τῶν ὄντων οὐκ ἐθρησκεύσατε. οὐχ οἱ μὲν ὑμῶν τὸν ἥλιον, οἱ δὲ σελήνην, οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δὲ γῆν, οἱ δὲ τὰ ὄρη, οἱ δὲ φυτά, οἱ δὲ τὰ σπέρματα, οἱ δὲ καὶ ἄνθρωπον (ὡς ἐν Αἰγύπτῳ) προσκυνούσιν; ἐχρῆν οὖν τὸν θεὸν μηδὲν ἔασαι, ἀλλὰ μηδὲ ἡμᾶς, ἵνα μηδὲν ἂν ἦν τὸ προσκυνούμενον μήτε τὸ προσκυνοῦν. ἀληθῶς τοῦτο βούλεται γενέσθαι ὁ ἐν ὑμῖν δεινὸς ἐνδομυχῶν ὄφης, ὃς οὐ φεῖδεται ὑμῶν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔσται. οὐδὲν γὰρ ἀμαρτάνει τὸ προσκυνούμενον· βίαν γὰρ πάσχει ὑπὸ τοῦ προσκυνεῖν αὐτὸ θέλοντος. εἰ γὰρ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἄδικος γίνεται κρίσις, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ θεοῦ. οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ἀναδέξασθαι τὸν πάσχοντα καὶ τὸν διαθέμενον, ἐκτὸς εἰ μὴ αὐτὸς ἐκὼν ἀναδέξεται τὴν τοῦ μόνου τιμιωτάτου τιμὴν. ἀλλὰ (φησὶν) ἐχρῆν αὐτοὺς τοὺς προσκυνοῦντας ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ὄντως θεοῦ, ἵνα ἄλλος τοῦτο μὴ ποιῇ. ἀλλ' οὐκ εἶ σοφώτερος τοῦ θεοῦ, ἵνα αὐτῶ ὡς φρονιμώτερος γνώμην δῶς. οἶδεν ὃ ποιεῖ. πᾶσιν γὰρ ἐν ἀσεβείᾳ οὖσιν μακροθυμεῖ, ὡς ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος πατήρ, εἰδὼς ὅτι καὶ ἐξ ἀσεβῶν εὐσεβεῖς γίνονται. καὶ αὐτῶν τῶν σεβόντων τὰ αἰσχρὰ καὶ ἀναίσθητα πολλοὶ νήψαντες τοῦ μὲν αὐτὰ σέβειν καὶ ἀμαρτάνειν ἐπαύσαντο, τῶ δὲ ὄντως θεῷ προσ<φυγόν>τες εὐχαῖς ... καὶ Ἕλληνες ἐσώθησαν. ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν ἔδει ποιῆσαι ἡμᾶς μηδὲ ὅλως περὶ τοιούτων ἐνθυμεῖσθαι. ταῦτα λέγοντες ἀγνοεῖτε τί ἐστὶν τὸ αὐτεξούσιον καὶ πῶς δυνατόν ἐστιν ἀγαθοὺς τῶ ὄντι εἶναι. ὅτι ὁ ἴδιος προαιρέσει ὢν ἀγαθὸς ὄντως ἀγαθὸς ἐστίν, ὁ δὲ ὑφ' ἐτέρου ἀνάγκης ἀγαθὸς γενόμενος ὄντως οὐκ ἔστιν, ὅτι μὴ ἴδιος προαιρέσει ἐστὶν ὃ ἐστίν. ἐπεὶ οὖν τὸ ἐκάστου ἐλεύθερον ἀποτελεῖ τὸ ὄντως ἀγαθὸν καὶ δεικνύει τὸ ὄντως κακόν, ἐν ἐκάστῳ γενέσθαι ἐχθρὸν ἢ φίλον διὰ τῶν ὑποθέσεων ὁ θεὸς ἐμηχανήσατο. οὐ φησιν, ἀλλὰ πᾶν ὃ ἐνθυμούμεθα, αὐτὸς ἡμᾶς ποιεῖ νοεῖν. παύσασθε τί πλεῖον βλασφημεῖτε οἱ τοῦτο λέγοντες; εἰ γὰρ πᾶν, ὅτι ἂν ἐνθυμηθῶμεν, ἀπ' αὐτοῦ ἐνεργούμεθα, αὐτὸν αἴτιον λέγετε πορνειῶν, ἀσελγειῶν, πλεονεξιῶν καὶ πάσης βλασφημίας. παύσασθε δυσφημοῦντες, οἱ εὐφημεῖν καὶ πᾶσαν τιμὴν αὐτῶ ἀπονέμειν ὀφείλοντες. καὶ μὴ λέγετε· Οὐκ ἐπιδικάζεται ὁ θεὸς τιμῆς. εἰ γὰρ αὐτὸς οὐδενὸς ἐπιδικάζεται, ἀλλ' οὖν γε ἡμᾶς ἐχρῆν εἰς τὸ δίκαιον ἀφορῶντας τὸν ἐν πᾶσιν ἡμᾶς εὐεργετήσαντα εὐχαρίστῳ ἀμείψασθαι φωνῇ. ἀλλὰ (φησὶν) κρεῖττον

ποιούμεν ἅμα αὐτῷ καὶ πᾶσιν εὐχαριστοῦντες. ἀλλὰ ταῦτα λέγοντες οὐκ ἴστε τὴν καθ' ὑμῶν ἐπιβουλήν. ὡς γάρ, ὅποταν ἓνα κάμνοντα πολλοὶ ἰατροὶ θεραπεύειν ἐπαγγέλλονται μηδὲν δυνάμενοι, εἷς δέ τις ὄντως ἰᾶσθαι δυνάμενος τὴν αὐτοῦ ἀντίδοτον μὴ προσφέρῃ λογισάμενος ὅτι, ἂν αὐτὸς θεραπεύσῃ, ἄλλοι ἐπιγράφονται, οὕτω καὶ ὁ θεὸς μετὰ πολλῶν ἀξιούμενος τῶν μηδὲν δυναμένων οὐκ εὐεργετεῖ. τί οὖν; (φησὶν) ὁ θεὸς ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτεῖ, ἐάν γε αὐτοῦ θεραπεύοντος ἄλλος ἐπιγραφῆ; φημί, εἰ καὶ μὴ ἀγανακτεῖ, ἀλλ' οὖν γε οὐ θέλει τῆς ἀπάτης συνεργὸς γενέσθαι. αὐτοῦ γὰρ εὐεργετήσαντος καὶ τὸ μηδὲν ποιῆσαν εἶδωλον ὡς δυνηθὲν πιστοῦται. ἀλλὰ κἀγὼ φημι ὅτι, εἰ μὴ φυσικῶς ἠδίκητο <ὁ> πρὸς ἀναίσθητα ἐπτοημένος, ἴσως ἂν καὶ τοῦτο ὑπομεμενήκει διὸ νήψατε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τὰ εὐλόγα νοεῖν. ὁ θεὸς γὰρ ἀνενδεὴς ὢν αὐτὸς οὐδενὸς δεῖται οὔτε βλάπτεται. ἡμῶν γάρ ἐστιν τὸ ὠφελεῖσθαι ἢ βλάπτεσθαι. ὄνπερ γὰρ τρόπον Καῖσαρ οὔτε βλασφημούμενος βλάπτεται οὔτε εὐχαριστούμενος ὠφελεῖται, ἀλλὰ τοῦ εὐχαριστοῦντος μὲν γίνεται τὸ ἀκίνδυνον, τοῦ δὲ βλασφημοῦντος ὄλεθρος, οὕτως οἱ θεὸν εὐφημοῦντες αὐτὸν μὲν οὐδὲν ὠφελούσιν, ἑαυτοὺς δὲ σῶζουσιν, ὁμοίως καὶ οἱ βλασφημοῦντες αὐτὸν μὲν οὐκ ἀδικούσιν, αὐτοὶ δὲ ὀλοθρεύονται. ἀλλὰ (φησὶν) οὐχ ὁμοίως ἐπ' ἀνθρώπου καὶ θεοῦ. σύμφημι κἀγὼ ὅτι οὐχ ὁμοίως. μείζων γὰρ ἢ κόλασις <τῷ> εἰς μείζονα ἀσεβήσαντι, ἥττων δὲ τῷ εἰς τὸν ἥττονα ἀμαρτήσαντι. ὡς οὖν πάντων μείζων ὁ θεός, οὕτως μείζονα ὑφέξει κόλασιν ὁ εἰς αὐτὸν ἀσεβήσας ὡς εἰς μείζονα ἀμαρτήσας, οὐκ αὐτοῦ αὐτόχειρος ἀμυνομένου, ἀλλὰ πάσης τῆς κτίσεως ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτοῦσης καὶ φυσικῶς ἐπεξερχομένης. οὐ γὰρ δώσει τῷ βλασφήμῳ οὐχ ἥλοις τὸ φῶς, οὐ γῆ τοὺς καρπούς, οὐ πηγὴ τὸ ὕδωρ, οὐκ ἐν ἄδη τῇ ψυχῇ ὁ ἐκεῖ καθεστὼς ἄρχων τὴν ἀνάπαυσιν, ὅποτε καὶ νῦν ἐπὶ τῆς τοῦ κόσμου προθεσμίας ὑφεστῶσης παραγανακτεῖ πᾶσα ἡ κτίσις. διὸ οὔτε τελείως οὐρανὸς ὑετοῦς παρέχει οὔτε γῆ τοὺς καρπούς, διὸ οἱ πλείονες λυμαίνονται. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀῆρ θυμῷ ὑπεκκαίόμενος πρὸς λοιμῶδη κρᾶσιν μεταβάλλεται. πλήν ὅσων ἀπολαύομεν ἀγαθῶν, τῷ αὐτοῦ ἐλέῳ εἰς τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν βιάζεται τὴν κτίσιν. οὕτως ὑμῖν τοῖς ἀτιμάζουσιν τὸν τῶν ὄλων δημιουργὸν ἢ πᾶσα κτίσις χαλεπαίνει. κἂν γὰρ τῇ τοῦ σώματος λύσει τὴν κόλασιν ἐκφύγητε, πῶς τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἄφθαρτον οὔσαν διὰ τῆς φθορᾶς φυγεῖν δυνησέσθε; ἀθάνατος γὰρ ἢ ψυχὴ καὶ τῶν ἀσεβῶν, οἷς ἄμεινον ἦν μὴ ἄφθαρτον αὐτὴν ἔχειν. κολαζομένη γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς ἀπεράντῳ τιμωρία καὶ μὴ θνήσκουσα, ἐπὶ κακῷ τῷ αὐτῆς τέλος λαβεῖν οὐκ ἔχει. ἀλλ' ἴσως ἔρει τις ὑμῶν· Φοβεῖς ἡμᾶς, Πέτρε. διδάξατε οὖν ἡμᾶς πῶς σιγῶντες ἐροῦμεν τὰ ὄντα ὡς ἔστιν· ἄλλως γὰρ αὐτὰ ὑμῖν σημαίνειν οὐ δυνάμεθα. ἐάν τε σιγῆσωμεν, ἐνεδρεύεσθε ὑπὸ τῶν κακῶν διὰ τὴν ἄγνοιαν· ἐάν τε λαλήσωμεν, ὡς ἐπὶ ψευδεῖ ὑποθέσει φοβοῦντες ὑμᾶς ὑποπτευόμεθα. πῶς οὖν ἐπάσωμεν τῷ εἰς τὴν ἡμετέραν <καρδίαν> κακῷ ἐνδομυχοῦντι <ὄφει> καὶ πανούργως ὑποσπείροντι ὑμῖν τὰς θεῶν ἐχθραίνουσας ὑπονοίας; προφάσει τῆς πρὸς θεὸν φιλίας διαλλάγητε ἑαυτοῖς· ὑπὲρ γὰρ τῆς ὑμῶν

σωτηρίας γίνεται ἢ μετὰ εὐπορίας πρὸς αὐτὸν καταφυγή. ἔχθρα τίς ἐστὶν θεῶ ἐν ὑμῖν ἄλογος ἐπιθυμία· ὑπονοία γὰρ φρονήσεως τὴν ἄγνοιαν κρατύνει. ἄλλοι δὲ λέγουσιν· Οὐ πεφρόντικεν ἡμῶν ὁ θεός. καὶ τοῦτο ψεῦδος ἐστίν. εἰ γὰρ ὄντως οὐκ ἐφρόντιζεν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνέτελλεν ἐπὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς οὔτε τὸν ἕτερον αὐτοῦ ἔφερεν ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἕτεροι δὲ λέγουσιν· Εὐσεβέστεροί ἐσμεν καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἀγάλματα σέβοντες. οὐκ οἶμαι, εἰ τοῦτο λέγων τις ἐρεῖ βασιλεῖ· Τὴν ἴσῃ σοι ἀπονέμω τιμὴν, οἶαν καὶ τοῖς νεκροῖς καὶ τῇ ἐρριμμένη κοπρίᾳ· οὐκ οἶομαι εἰ καλῶς ἀπαλλάξει. ἀλλ' ἐρεῖ τις· Κοπρίαν λέγεις τὰ σεβάσματα ἡμῶν; ναί φημι. ἄχρηστα γὰρ ὑμῖν αὐτὰ ἐποίησατε, εἰς τὸ σέβειν καταριθμησάντες, τῆς οὐσίας αὐτῶν ἴσως ἄλλο τι ἢ εἰς χρῆσιν κόπρου εὐχρηστησάσης. νῦν δὲ οὐδὲ εἰς τοῦτο χρησιμεύει, ὅτε μετασηματίσαντες προσκυνεῖτε. πῶς δὲ καὶ εὐσεβέστεροι εἶναι φατε οἱ πάντων ἀσεβέστατοι, ταύτη αὐτῇ τῇ μιᾷ καὶ ἀσυγκρίτῳ ἁμαρτίᾳ ψυχῆς ὄλεθρον ὀφείλοντες τὰ ἀληθῆ ἐὰν ἐπιμείνητε; ὡς γὰρ εἴ τις υἱὸς πολλὰ εὐεργετούμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐτέρῳ τινὶ τῷ μὴ πατρὶ τὴν ὀφειλομένην τῷ πατρὶ ἀποδοῖ τιμὴν, πάντως ἀποκληρονόμος γίνεται· ἐπὶ δὲ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς βιοὺς εὐχαριστῆ ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις, εὐλόγως κληρονόμος γίνεται. ἄλλοι δὲ λέγουσιν· Ἀσεβεῖν μέλλομεν, ἐὰν τὰ παραδοθέντα ἡμῖν ἐκ πατέρων σεβάσματα καταλείψωμεν· ὅμοιον γὰρ ἐστὶν τῷ παραθήκην φυλάττειν. οὐκοῦν τούτῳ τῷ λόγῳ κἂν ληστοῦ τις ἢ πατρὸς ἢ αἰσχροβίου, οὐκ ὀφείλει ὁ υἱὸς νήψας τὸ κρεῖττον ἐλέσθαι, ἵνα μὴ ἀσεβήσῃ καὶ μὴ τὰ ἴσα τοῖς γονεῦσιν ποιῶν ἁμαρτάνῃ; πῶς δὴ ἀνόητοι οἱ λέγοντες· Ταῦτα προσκυνοῦμεν, ἵνα μὴ αὐτῷ ὀχλῶμεν. ὡς ὀχλουμένου θεοῦ ἐφ' οἷς εὐφημεῖται, μὴ ὀχλουμένου δὲ ἐφ' οἷς ἀχαριστούμενος βλασφημεῖται. διὰ τί οὖν, ὅποταν ἐποχὴ ἕτεροῦ γένηται, πρὸς οὐρανὸν τὰ πάντα ἀφορῶντες εὐχὰς καὶ λιτὰς ἀπονέμετε; καὶ ὅταν ἐπιτύχητε, τάχιον ἐπιλανθάνεσθε; ἀμήσαντες γὰρ ἢ τρυγήσαντες εὐθέως τοῖς μηθὲν οὔσιν εἰδώλοις τὰς ἀπαρχὰς ἀπονέμετε, τάχιον ἐπιλανθανόμενοι τοῦ εὐεργετήσαντος θεοῦ. καὶ οὕτως εἰς ἄλση καὶ εἰς τοὺς ναοὺς γενόμενοι θυσίας ἐπιτελοῦντες εὐωχεῖσθε. διὰ τοῦτο οἱ μὲν ὑμῶν λέγουσιν· Παρηγορίας καὶ τοῦ εὐωχεῖσθαι χάριν καλῶς ταῦτα ἐπινενόηται. ὦ ἀνόητοι, ὑμεῖς τοῦ λεγομένου γένεσθε δίκαιοι κριταί. εἴπερ γὰρ καὶ ἐχρῆν ἐνταῦθα εἰς εὐφρασίαν σώματος ἑαυτὸν δοῦναι, ποία εὐωχία ἀμείνων, ἢ ἐν ποταμοῖς καὶ ὕλαις καὶ ἄλσεσιν, ἔνθα εἰλαπίνας καὶ συμπόσια καὶ κατάσκιον τόποι, ἢ ὅπου ἀπόνοια δαιμόνων καὶ χειρῶν τομαὶ καὶ αἰδοίων ἀποκοπαὶ καὶ οἴστροι καὶ μανίαι καὶ τριχῶν κόμαι καὶ κόμποι καὶ ἐνθουσιασμοὶ καὶ ὀλολυγαὶ καὶ πάντα ἐκεῖνα τὰ μεθ' ὑποκρίσεως εἰς κατάπληξιν τῶν ἀνοήτων γινόμενα, ὅπως τὰς αὐτῶν ὀφειλομένας εὐχὰς καὶ εὐχαριστίας καὶ νεκρῶν νεκροτέροις προσενέγκητε; καὶ διὰ τί χαίροντες ταῦτα ποιεῖτε; ἐπεὶ οὐ θέλει ὑμῖν ὁ ἐμφωλεύων εἰπεῖν ὄφεις, ὅς ἐνέσπειρεν ὑμῖν τὴν ἄκαρπον ἐπιθυμίαν, λέγων ὑπομνήσω. ἔχει δὲ οὕτως· παρὰ τῆ τοῦ θεοῦ θρησκείᾳ κηρύσσεται νήφειν, σωφρονεῖν, ὀργῆς κρατεῖν, ἀλλότρια μὴ νοσφίζεσθαι, δικαίως βιοῦν, ἐπεικῶς, εὐσταθῶς, πράως, κολάζειν

ἑαυτὸν μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ μὴ ἔχοντα ἑτέρου ἀδίκως ἀφελόμενον κορεσθῆναι. παρὰ δὲ τοῖς λεγομένοις θεοῖς τὰ ἐναντία γίνεται. καὶ ἔνια εἰς κατάπληξιν δικαιοσύνης παραγγέλλεται, ἅπερ εἰ καὶ πάντα ποιεῖτε τὰ παραγγέλματα, μία ἢ πρὸς θεὸν ἄγνοια ἱκανὴ τυγχάνει πρὸς τὴν καθ' ὑμῶν τιμωρίαν. πλὴν συνερχόμενοι εἰς τοὺς ὑφ' ὑμῶν αὐτοῖς δοθέντας τόπους ἡδέως μεθύσκεσθε καὶ βωμοὺς ἀνάπτετε, ὧν ἡ κνίσσα ἐμβρομένη καὶ τὰ τυφλὰ καὶ κωφὰ πνεύματα διὰ τῆς ὀσφρήσεως ἄγει εἰς τὸν τῆς ἐξουσίας αὐτῶν τόπον. καὶ οὕτως τῶν ἐκεῖ οἱ μὲν ἐνθουσιασμῶν, οἱ δὲ βρωτῶν ἀλλοκότων ἐμπίμπανται, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ ἀσελγαίνειν τρέπονται, οἱ δὲ ἐπὶ κλοπὰς καὶ φόνους. ἢ γὰρ τοῦ ἐκεῖ αἵματος ἀναθυμιάσις καὶ ἢ τῶν οἴνων σπονδὴ καὶ αὐτὰ καροὶ τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, ἅτινα ἐνδομυχοῦντα εἰς ὑμᾶς φιληδόνως ἔχειν τὰ ἐκεῖ ποιοῦσιν καὶ δι' ὀνείρων ὑμᾶς φαντασίας ψευδέσιν περιβάλλουσιν καὶ μυρίοις παθήμασιν τιμωροῦσιν. προφάσει γὰρ τῶν λεγομένων ἱεροθύτων χαλεπῶν δαιμόνων ἐμπίπλασθε, οἱ καὶ φρονίμως ὑμᾶς λανθάνοντες ἀναιροῦσιν, ἵνα μὴ συνῆτε ὑμῶν τὴν ἐπιβουλήν. προφάσει γὰρ τινος ἐπηρείας ἢ ἀνάγκης ἢ ἔρωτος ἢ ὀργῆς ἢ λύπης ἢ ἀγχόνῃ ἢ ὕδατι πνίξαντες ἢ ἀπὸ κρημοῦ ἵψαντες ἢ αὐτοχειρία ἢ ἀποπληξία ἢ ἑτέρῳ τινὶ πάθει τοῦ ζῆν μεθιστᾶσιν. ἡμῶν δὲ οὐδεὶς τοιοῦτόν τι παθεῖν δύναται, ἀλλ' αὐτοὶ ὑφ' ἡμῶν κολάζονται, ὅποταν εἰς τινα εἰσιόντες βραδέως ἐξιέναι ἡμᾶς παρακαλῶσιν. ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως· τοιοῦτοις πάθεσιν καὶ θεοσεβῶν τινες ὑποπίπτουσιν. φημι ὅτι τοῦτο ἀδύνατον. θεοσεβῆς γὰρ οὗτός ἐστιν, ὃν ἐγὼ φημι, ὃ ὄντως θεοσεβῆς, οὐχ ὃς ἂν μόνον λέγῃται, ὃ δὲ ὄντως ὧν τοῦ δοθέντος αὐτῷ νόμου ἐκτελεῖ τὰς πρ<οστ>άξεις. ἐάν τις ἀσεβῆσῃ, εὐσεβῆς οὐκ ἔστιν. ὄνπερ τρόπον ἐὰν ὁ ἀλλόφυλος τὸν νόμον πράξῃ, Ἰουδαῖός ἐστιν, μὴ πράξας δὲ Ἕλληνας· ὁ γὰρ Ἰουδαῖος πιστεύων θεῷ ποιεῖ τὸν νόμον, δι' ἧς πίστεως καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὄρεσιν ἐοικότα καὶ βαροῦντα μεθίστησιν πάθη. ὁ δὲ μὴ ποιῶν τὸν νόμον δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ μὴ πιστεύειν θεῷ λειποτακτεῖ καὶ οὕτως ὡς οὐκ Ἰουδαῖος ἀμαρτωλὸς διὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐπικρατεῖται ὑπὸ τῶν εἰς τὸ τιμωρεῖν τοὺς ἀμαρτάνοντας καθεστῶτων παθῶν, βουλῇ θεοῦ τῇ ἀπ' ἀρχῆς ὀρισθείσῃ δικαίως. <οὕτως καὶ> τοῖς σέβουσιν αὐτὸν παραπτωμάτων χάριν ἢ τιμωρία ἔπεται, ὃ γίνεται, ἵνα ὡς ὀφείλημα διὰ τῆς βασάνου ἀπαιτήσασα τὴν ἀμαρτίαν τοὺς ἐπιστρέψαντας καθαρὸς ἐν τῇ τῶν ὄλων παραστήσῃ κρίσει. ὡς γὰρ τοῖς κακοῖς ἢ ἐνταῦθα τρυφῇ εἰς ζημίαν αἰωνίων ἀγαθῶν γίνεται, οὕτως αἱ τιμωρίαι τοῖς παραπίπτουσιν Ἰουδαίοις πέμπονται εἰς ἔκπρασιν, ἵνα ἐνταῦθα ἀπολαβόντες τὸ παράπτωμα τῆς ἐκεῖ ἀπαλλαγῶσιν αἰωνίας κολάσεως. ὑμεῖς δὲ ταῦτα εἰπεῖν οὐ δύνασθε· οὐ γὰρ πιστεύετε τὰ ἐκεῖ εἶναι ὡς ἡμεῖς λέγομεν, λέγω δὴ, ὅπου πᾶσιν ἢ ἀνταπόδοσις γίνεται. οὐ ἔνεκεν ἀγνοοῦντες τὸ συμφέρον ὑπὸ τῶν προσκαίρων ἡδονῶν μὴ λαβεῖν τὰ αἰώνια ἐνεδρεύεσθε. διὸ ἡμεῖς τοῦ συμφέροντος ὑμῖν τὰς ἀποδείξεις ποιεῖν πειρώμεθα, ἵνα πληροφορηθέντες περὶ τῶν τῆς θεοσεβείας ἐπαγγελμάτων διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων δυνηθῆτε σὺν ἡμῖν τὸν ἄλυπον αἰῶνα κληρονομησαί. μέχρι μὲν οὖν γνωρίζετε ἡμᾶς <ἀληθεύοντας>, μὴ χαλεπαίνετε ἡμῖν ὡς ψευδομένοις περὶ ὧν ὑμῖν

θέλομεν καλῶν. τὰ γὰρ ἡμῖν νομισθέντα ἀληθῆ τε καὶ ἀγαθὰ, ταῦτα ὑμῖν φέρειν οὐκ ἐφθονέσαμεν, ἀλλὰ τούναντίον ἐσπεύσαμεν συγκληρονόμους ὑμᾶς ποιῆσαι ἀγαθῶν ὧν ἡμεῖς νενομίκαμεν. οὕτω γὰρ χρή πρὸς τοὺς ἀπίστους λέγειν. ὅτι δὲ ἀληθεύομεν ὄντως περὶ ὧν λέγομεν, οὐκ ἄλλως δυνήσεσθε εἰδέναι, ἐὰν μὴ πρότερον φιλαλήθως ὑπακούσητε. διὸ ἐπὶ τοῦ παρόντος, κἂν τὰ μυρία ὑμᾶς ὁ ἐν ὑμῖν ἐνδομυχῶν ὄφεις, κακοὺς ὑποβαλῶν λογισμοὺς καὶ ἀσχολίας, ἐνεδρεύειν θέλη, ἀλλ' οὖν γε ὑμεῖς ὀφείλετε ταύτη μᾶλλον προσφιλονεικοῦντες αὐτῷ συνεχῶς ἡμῶν ἐπακούειν. δεῖ γὰρ συνεδρεύοντας ὑμᾶς τοὺς σφόδρα ἠπατημένους εἰδέναι πῶς χρή ἐπάδειν αὐτῷ. ἄλλως δὲ ἀδύνατον. ἐπάδειν δὲ λέγω τῷ λογισμῷ ἀντιτάσσεσθαι ταῖς κακαῖς αὐτοῦ συμβουλίαις, μεμνημένους ὅτι ὑποσχέσει γνώσεως ἀπ' ἀρχῆς τῷ κόσμῳ θάνατον ἐξειργάσατο.

Ὅθεν ὁ τῆς ἀληθείας προφήτης πολὺ τὸν κόσμον πεπλανημένον εἰδὼς καὶ τῇ κακίᾳ συνθέμενον ἰδὼν οὐκ ἠγάπησεν τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ὡς ἐκ πλάνης συνοῦσαν, ὅτι εἰς τέλος ἐπιφέρει <τὴν ὀργὴν> πᾶσιν τοῖς πρὸς κακίαν ὁμογνωμονοῦσιν. <ἀλλὰ γνῶσιν> παραθεῖς ἀντὶ πλάνης, τοῖς νήψασιν ὥσπερ πῦρ ἐμβαλῶν τὴν κατὰ τοῦ ἐνεδρεύσαντος ὀργὴν, μαχαίρα ἐοικότα προτείνας λόγον ἀναιρεῖ τὴν ἄγνοιαν τῇ γνώσει, ὥσπερ τέμνων καὶ χωρίζων ζῶντας ἀπὸ τῶν νεκρῶν. τῆς μὲν οὖν κακίας ὑπὸ τῆς νομίμου γνώσεως νικωμένης πόλεμος συνεῖχε τὸ πᾶν. σωτηρίας γὰρ χάριν υἱὸς ὑπέϊξας ἀπειθοῦς ἐχωρίζετο πατὴρ ἢ καὶ πατήρ τέκνου ἢ τεκοῦσα θυγατρὸς ἢ θυγάτηρ μητρὸς καὶ ἀπαξιαπλῶς συγγενεῖς συγγενῶν καὶ φίλοι συνήθων. καὶ μή τις λεγέτω· Πῶς τοῦτο δίκαιον, χωρίζεσθαι γονεῖς τέκνων καὶ τέκνα γονέων; δίκαιον καὶ πάνυ. εἰ γὰρ συνόντες μετὰ τοῦ μηδὲν αὐτοὺς ὠφελεῖν καὶ συναπάλλυντο αὐτοῖς, πῶς οὐ δίκαιον χωρισθῆναι τὸν σσζεσθαι θέλοντα ἀπὸ τοῦ μὴ θέλοντος, συναπολέσθαι δὲ καὶ <συναπολέσαι> βουλομένου; πρὸς τούτοις οὐδὲ αὐτοὶ οἱ τὸ κρεῖττον νενοηκότες χωρισθῆναι ἤθελον, ἀλλὰ συνεῖναι καὶ ὠφελεῖν αὐτοὺς τῇ τῶν κρεῖττόνων ὑφηγήσει, ὅθεν οἱ ἀπειθεῖς ἐπακούειν αὐτῶν μὴ θέλοντες αὐτοὶ αὐτοὺς ἐπολέμουν, χωρίζοντες, διώκοντες, μισοῦντες. οἱ δὲ ταῦτα πάσχοντες, ἐλεῶντες αὐτοὺς ὑπὸ ἀγνοίας ἐνεδρευομένους, διδασκαλία φρονήσεως ἠὔχοντο ὑπὲρ τῶν τὰ κακὰ αὐτοὺς διατιθεμένων, τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἀμαρτήματος αἰτίαν εἶναι μεμαθηκότες. αὐτὸς γὰρ ὁ διδάσκαλος προσηλωθεὶς ἠὔχετο τῷ πατρὶ τοῖς αὐτὸν ἀναιροῦσιν ἀφεθῆναι τὸ ἀμάρτημα εἰπὼν· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, οὐ γὰρ οἶδασιν ἅ ποιοῦσιν». μιμηταὶ οὖν γινόμενοι τοῦ διδασκάλου καὶ αὐτοὶ ἐν οἷς ἔπασχον ὑπὲρ τῶν διατιθεμένων ἠὔχοντο ὡς ἐδιδάχθησαν. οὕτως οὐ γονεῖς μισοῦντες ἐχωρίζοντο, ὅποτε καὶ ὑπὲρ τῶν μὴ γονέων μὲν ὄντων, ἐχθρῶν δὲ γενομένων ἐποιοῦντο τὰς εὐχὰς καὶ ἀγαπᾶν πειρῶνται ὡς ἐκελεύσθησαν. εἶπατε δέ μοι ὑμεῖς πῶς τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶτε; εἰ μὲν ὡς τὸ δίκαιον ἀεὶ σκοποῦντες, συνεύχομαι· εἰ δὲ ὡς ἔτυχεν, οὐκέτι· δύνασθε γὰρ καὶ μικρᾶ προφάσει τούτων γενέσθαι ἐχθροί. εἰ δὲ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἶπατε ἡμῖν τί ἐστὶν «γονεῖς». ἐρεῖτε· Γένους ἀρχηγέται. διὰ τί οὖν τὸ τῶν ὄλων γένος οὐκ ἠγαπήσατε, εἶπερ δικαίῳ φρονήματι τοῦτο ποιεῖν ἐπανείλεσθε; ἀλλ' ἔτι καὶ

νῦν ἐρεῖτε· Οὐχ ἑωράκαμεν αὐτόν. διὰ τί οὖν μὴ ζητήσαντες τὰ ἀναί-
 σθητα κολακεύετε; τί δέ; εἰ καὶ δύσκολον ἦν ὑμῖν γνῶναι τί θεός, τὸ
 μέντοι τί οὐ θεὸς μὴ εἰδέναι οὐκ ἐδύνασθε, ἵνα λογίσησθε ὅτι θεὸς ἐστὶν
 οὐ ξύλον, οὐ λίθος, οὐ χαλκός, οὐκ ἄλλο τι ἐκ φθαρτῆς γεγονὸς
 ὕλης. ἢ γὰρ οὐχ ὑπὸ σιδήρου ἐτορεύθησαν–καὶ ὁ τορεύσας
 σίδηρος ὑπὸ πυρὸς ἐμαλάχθη–καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ σβέννυται ὑπὸ ὕδατος;
 τὸ δὲ ὕδωρ οὐχ ὑπὸ πνεύματος τὴν κίνησιν ἔχει–καὶ τὸ πνεῦμα ἀπὸ
 τοῦ τὰ ὅλα πεποιηκός θεοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτάσεως ἔχει; οὕτως
 γὰρ ὁ προφήτης εἶρηκεν Μωσῆς· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν. ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκευάστος, καὶ σκότος ἐπάνω
 τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». ὅπερ καὶ
 λέγοντος τοῦ θεοῦ [τὸ πνεῦμα] ὡσπερ χεὶρ αὐτοῦ τὰ πάντα δημιουρ-
 γεῖ, φῶς ἀπὸ σκότους χωρίζον καὶ μετὰ τὸν ἀόρατον οὐρανὸν τὸν φαινό-
 μενον ἐφαπλώσαν, ἵνα τὰ ἄνω τοῖς τοῦ φωτὸς ἀγγέλοις οἰκηθῇ, τὰ δὲ
 κάτω ὑπὸ ἀνθρώπου ἅμα τοῖς δι' αὐτὸν γενομένοις πᾶσιν διοικηθῇ.
 διὰ γὰρ σὲ τὸν ἄνθρωπον ὁ θεὸς ἐκέλευσεν τὸ ἐπὶ προσώπου τῆς
 γῆς ὑποχωρῆσαι ὕδωρ, ἵνα καρπούς ἡ γῆ σοι προσενέγκαι δυναθῇ–
 καὶ τρηδόνας ἐποίησεν, ἵνα σοι παράσχη πηγὰς καὶ ποταμῶν· εἶθρα
 φανῇ καὶ ζῶα ἐκβρασθῇ–συνελὼν ἐρῶ, ἵνα πάντα σοι παραστῆναι
 δυναθῇ. ἢ γὰρ οὐ διὰ σὲ ἄνεμοι πρὸς καρπῶν ἐπιγονὴν πνέουσιν καὶ
 ὑετοὶ φέρονται καὶ τροπαὶ γίνονται; αὐτίκα γοῦν ἥλιος καὶ σελήνη ἅμα
 τοῖς ἄλλοις <ἄστροις> διὰ σὲ τὰς ἀνατολάς καὶ δύσεις ἐκτελοῦσιν καὶ πο-
 ταμοὶ καὶ λίμναι ἅμα ταῖς θαλάσσαις ὑπηρετοῦσιν. ὅθεν σοὶ τῷ ἀναισθή-
 τῳ ὡσπερ ἡ μείζων ἐδόθη τιμὴ, οὕτως ἀχαριστήσαντι ἡ μείζων διὰ
 πυρὸς κόλασις προητοίμασται, ὅτι γνῶναι οὐκ ἠθέλησας ὃν πρὸ
 πάντων ἔδει γνῶναι. κἂν νῦν δὲ ἐκ τῶν ἠττόνων ἐπίγνωθι τὴν τῶν
 ὄλων αἰτίαν, λογισάμενος ὅτι τὰ πάντα τὸ ὕδωρ ποιεῖ, τὸ δὲ ὕδωρ
 ὑπὸ πνεύματος κινήσεως τὴν γένεσιν λαμβάνει, τὸ δὲ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ
 τῶν ὄλων θεοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχει. καὶ οὕτως ἔδει λογίσασθαι, ἵνα ἐπὶ λόγῳ
 εἰς θεὸν καταντῆσαι δυναθῆς, ὅπως ἐπιγνοῦς σου τὸ γένος καὶ πρωτο-
 γόνῳ ἀναγεννηθεὶς ὕδατι κληρονόμος καταστῆς τῶν πρὸς ἀφθαρσίαν
 γεννησάντων σε γονέων. διὸ ἐτοίμως πρόσελθε ὡς υἱὸς πατρί, ἵνα
 τῶν ἀμαρτημάτων σου ὁ θεὸς τὴν ἄγνοιαν αἰτίαν θῇ. εἰ δὲ καὶ μετὰ
 τὸ κληθῆναι οὐ θέλεις ἢ βραδύνεις, δικαίᾳ θεοῦ ἀπολῆ κρίσει, τῷ
 μὴ θελῆσαι μὴ θεληθεῖς. καὶ μήτοι νομίσης ὅτι, ἐὰν πάντων τῶν ποτε
 γενομένων εὐσεβῶν εὐσεβέστερος γένη, ἀβάπτιστος δὲ ἦς, ἐλπίδος τυχεῖν
 δυναθῇ ποτέ. ταύτη γὰρ μᾶλλον πλείονα ὑφέξεις κόλασιν, ὅτι καλὰ
 ἔργα οὐκ ἐποίησας καλῶς. καλὴ γὰρ εὐποία, ὅποταν ὡς θεὸς ἐκέλευ-
 σεν γίνηται. σὺ δὲ εἰ οὐ θέλεις ὡς ἐκείνῳ ἔδοξεν βαπτισθῆναι, τῷ σῶ
 θελήματι ὑπηρετῶν ἐχθραίνεις τῇ ἐκείνου βουλῇ. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ
 τις· Τί συμβάλλεται πρὸς εὐσέβειαν τὸ βαπτισθῆναι ὕδατι; πρῶτον μὲν
 ὅτι τὸ δόξαν θεῷ πράττεται. δεύτερον δὲ ἐξ ὕδατος ἀναγεννηθεὶς θεῷ,
 αἰτία φόβου τὴν ἐξ ἐπιθυμίας πρώτην σοὶ γενομένην καταλλάσσεις γένε-
 σιν καὶ οὕτως σωτηρίας τυχεῖν δύνη· ἄλλως δὲ ἀδύνατον. οὕτως γὰρ

ἡμῖν ὤμοσεν ὁ προφήτης εἰπών· «Ἀμὴν ὑμῖν λέγω, ἐὰν μὴ ἀναγεννηθῆτε ὕδατι ζῶντι, εἰς ὄνομα πατρός, υἱοῦ, ἀγίου πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». διὸ προσέλθετε. ἔστιν γάρ τι ἐκεῖ ἀπ' ἀρχῆς ἐλεῆμον ἐπιφερόμενον τῷ ὕδατι, καὶ <ἐπιγινώσκει> τοὺς βαπτιζομένους ἐπὶ τῇ τρισμακαρία ἐπονομασία καὶ ἕεται τῆς ἐσομένης κολάσεως, ὡσπερ δῶρα προσφέρον τῷ θεῷ [ὅταν] ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν τῶν βαπτισθέντων τὰς εὐποίας. διὸ προσφεύγετε τῷ ὕδατι· τοῦτο γὰρ μόνον τὴν τοῦ πυρὸς ὀρμὴν σβέσαι δύναται. τούτῳ ὁ μήπω προσελθεῖν θέλων ἔτι τὸ τῆς λύσεως φέρει πνεῦμα, οὗ ἕνεκα ἐπὶ τῇ αὐτοῦ σωτηρία «ὕδατι ζῶντι» προσελθεῖν οὐ θέλει. πρόσελθε οὖν, κἂν δίκαιος ἦς κἂν ἄδικος. δικαίῳ γὰρ ὄντι σοι μόνον ἔλειπε τὸ πρὸς σωτηρίαν βαπτισθῆναι, ἀδίκῳ δὲ πρὸς τῷ βαπτισθῆναι εἰς ἄφεσιν τῶν ἐν ἀγνοίᾳ πεπραγμένων ὑποκαταλείπεται κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἀσεβείας ἢ ἐπὶ τὸ βάπτισμα εὐποία. διὸ εἴτε δίκαιος εἶ εἴτε ἄδικος, σπεῦσον γεννηθῆναι θεῷ (ὅτι ἡ ἀναβολὴ κίνδυνον φέρει διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι τοῦ θανάτου τὴν προθεσίαν) τῷ ἐξ ὕδατος γεννῶντί σε πατρί, διὰ τῆς εὐποίας τὴν ὁμοίότητα δεῖξας, ὡς φιλαλήθης τὸν ἀληθῆ θεὸν τιμῶν ὡς πατέρα. τιμὴ δὲ αὐτῷ τὸ ζῆν σε ὡς αὐτὸς δίκαιος ὧν θέλει· δικαίου δὲ θέλημα τὸ μὴ ἀδικεῖν. ἀδικία δὲ ἐστὶν φονεῦειν, μοιχεύειν, μισεῖν, πλεονεκτεῖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· τούτων δὲ εἶδη πολλά. πλὴν τούτοις συνεισφέρειν δεῖ τίποτε, ὃ κοινότητα πρὸς ἀνθρώπους μὲν οὐκ ἔχει, ἴδιον δὲ θρησκείας θεοῦ τυγχάνει. λέγω δὴ τὸ καθαρεύειν, τὸ ἐν ἀφέδρω οὔσῃ τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ μὴ κοινωνεῖν, ὅτι τοῦτο ὁ θεοῦ κελεύει νόμος. τί δέ; εἰ μὴ καὶ τῇ τοῦ θεοῦ θρησκείᾳ τὸ καθαρεύειν ἀνέκειτο, ὑμεῖς ὡς οἱ κύνθαροι ἠδέεσθε ἂν ἐκυλίεσθε; διὸ ὡς ἀνθρωποὶ ἔχοντές τι πλεῖον τῶν ἀλόγων ζῶντων (τὸ λογικοὶ εἶναι) τὴν μὲν καρδίαν τῶν κακῶν οὐρανίῳ καθάρτε λογισμῶ, λουτρῶ δὲ πλύνετε τὸ σῶμα. καλὸν γὰρ τὰ ἀληθῆ τὸ καθαρεύειν, οὐχ ὡς ὅτι προηγεῖται τῆς κατὰ τὴν καρδίαν καθάρσεως ἢ τοῦ σώματος ἀγνεία, ἀλλ' ὡς ὅτι ἔπεται τῷ ἀγαθῷ τὸ καθάριον. καὶ γὰρ ὁ διδάσκαλος ἡμῶν ἐνίους τῶν ἐν ἡμῖν Φαρισαίων καὶ γραμματέων, οἳ εἰσὶν ἀφωρισμένοι καὶ τὰ νόμιμα ὡς γραμματεῖς τῶν ἄλλων πλεῖον εἰδότες, ὅμως διήλεγχεν αὐτοὺς ὡς ὑποκριτάς, ὅτι μόνον τὰ ἀνθρώποις φαινόμενα ἀγνεύοντες τὰ τῆς καρδίας καθαρὰ καὶ θεῷ μόνῳ ὀρώμενα παρελίμπανον. ἠτῆ οὖν ταύτῃ φωνῇ ἐχρήσατο τὰ ἀληθῆ πρὸς τοὺς ὑποκριτάς αὐτῶν, οὐ πρὸς πάντας. ἐνίων γὰρ καὶ ἐπακούειν ἔλεγεν, ὅτι τὴν Μωυσέως ἐπιστεύθησαν καθέδραν. πλὴν πρὸς τοὺς ὑποκριτάς ἔλεγεν· «Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος τὸ ἕξωθεν, ἔσωθεν δὲ γέμει ὕπους. Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος τὸ ἔσωθεν, ἵνα γένηται καὶ τὰ ἕξω αὐτῶν καθαρὰ». καὶ ἀληθῶς· φωτισθέντος γὰρ τοῦ νοῦ τῇ γνώσει ὁ μαθὼν δύναται ἀγαθὸς εἶναι, ὧ παρέπεται τὸ καθαρὸν γενέσθαι. ἐκ τῆς ἔσω γὰρ διανοίας ἢ τοῦ ἕξω σώματος ἀγαθὴ γίνεται πρόνοια, ὡς ἀπὸ γε τῆς κατὰ τὸ σῶμα ἀναισθησίας τῆς διανοίας πρόνοια γενέσθαι οὐ δύναται. οὕτως

ὁ καθαρὸς [καί] τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω καθᾶραι δύναται, ὁ δὲ τὰ ἔξω καθαίρων πρὸς ἀνθρώπων τὸν ἔπαινον ἀφορῶν τοῦτο ποιεῖ καὶ ἐπαίνῳ τῶν ἱστορῶντων παρὰ τῷ θεῷ οὐδὲν ἔχει. τίτι δὲ οὐ φαίνεται ὅτι κρεῖττον ἐστὶν γυναικί ἐν γυναικείοις οὔση μὴ συνελθεῖν ἀλλὰ καθαρθεῖση καὶ βαπτισθεῖση; ἀλλὰ καὶ μετὰ κοινωνίαν βαπτίζεσθαι δεῖ. εἰ δὲ τοῦτο ποιεῖν ὀκνεῖτε, ἀναπολήσατε πῶς τὰ τῆς ἀγνείας μέρη μετεδιώκετε, ὅτε ἀναισθήτοις εἰδώλοις ἐθρησκεύετε. αἰσχύνθητε ὅτι ἐνταῦθα ὅπου ἐχρῆν οὐ τὸ πλεῖον λέγω, ἀλλὰ μόνον καὶ ὅλον τὸ τῆς ἀγνείας ἀναδέξασθαι ὀκνηρότεροι γίνεσθε. νοήσατε οὖν τὸν ἐκεῖ ὑμᾶς πεπονηκότα καὶ διανοηθήσεσθε τίς ἐστὶν ὁ ἐνταῦθα ὄκνον πρὸς ἀγνεῖαν ὑμῖν ἐμβάλλον. ἀλλ' ἐρεῖ τις ὑμῶν· Χρὴ οὖν ἡμᾶς ποιεῖν ὅσα ἐν εἰδώλοις ἐποιοῦμεν; φημί [σοι]· Οὐχ ὅλα, ἀλλ' ὅσα καλῶς ἐποιοεῖτε καὶ ἐνταῦθα πλεῖον. ὅτι γὰρ ἂν καλῶς γίνηται ἐν τῇ πλάνῃ, ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἤρτηται, ὡς εἰ καὶ τι ἐν τῇ ἀληθείᾳ κακῶς γένοιτο, ἀπὸ τῆς πλάνης ἐστίν. ἀπολάβετε οὖν ὑμῶν πανταχόθεν τὰ ἴδια, μὴ τὰ ἀλλότρια, καὶ μὴ λέγετε· Εἴ τι ποιοῦσιν οἱ πεπλανημένοι καλόν, ποιεῖν οὐκ ὀφείλομεν. τούτῳ γὰρ τῷ λόγῳ, ἐὰν μὴ φονεύῃ τις εἰδῶλα σέβων, φονεύειν ὀφείλομεν, ὅτι ὁ ἐν πλάνῃ ὢν οὐ φονεύει. οὐχί, ἀλλὰ τὸ πλεῖον, ἵνα ἐὰν οἱ ἐν πλάνῃ μὴ φονεύωσιν, ἡμεῖς μηδὲ ὀργιζώμεθα—ἐὰν ὁ ἐν πλάνῃ μὴ μοιχεύῃ, ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν μηδὲ ἐνθυμηθῶμεν—ἐὰν ὁ ἐν πλάνῃ τὸν ἀγαπῶντα ἀγαπᾷ, ἡμεῖς καὶ τοὺς μισοῦντας—ἐὰν ὁ ἐν πλάνῃ δανείζῃ τοῖς ἔχουσιν, ἡμεῖς καὶ τοῖς μὴ ἔχουσιν· ἀπαξαπλῶς ὀφείλομεν οἱ τὸν ἄπειρον αἰῶνα ἐλπίζοντες κληρονομεῖν τῶν τὸν παρόντα μόνον εἰδόντων τῶν ὑπὸ αὐτῶν γενομένων καλῶν κρεῖττον ποιεῖν, εἰδότες ὅτι, ἐὰν αὐτῶν τὰ ἔργα τοῖς ἡμετέροις ἔργοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀνακριθέντα ἴσα τῇ εὐποιᾷ εὔρεθῇ, καὶ ἡμεῖς ἐναισχυθῆναι ἔχομεν, αὐτοὶ δὲ διὰ πλάνην τὰ καθ' αὐτῶν ποιήσαντες ἀπολέσθαι. τὸ δὲ αἰσχυνθῆναι κατὰ τοῦτο εἴρηκα ὅτι μὴ πλεῖον ἐποίησαμεν αὐτῶν, ὢν καὶ πλεῖον ἐγνώκαμεν. εἰ δὲ αἰσχυνθῆναι ἐστὶν τὴν εὐποιᾶν αὐτοῖς ἴσην δεῖξαντας καὶ οὐ πλεῖον, πόσω γε μᾶλλον, ἐὰν αὐτῶν τῆς εὐποιίας τὸ ἥττον δείξωμεν; ὅτι δὲ ὄντως ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ταῖς τῶν πεπλανημένων εὐποιαῖς αἱ τῶν ἀλήθειαν ἐγνωκότων ἰσάζονται πράξεις, αὐτὸς ἡμᾶς ὁ ἀψευδὴς ἐδίδαξεν <προφήτης>, εἰπὼν πρὸς μὲν τοὺς ἀμελοῦντας ἐλθεῖν καὶ ἐπακούειν αὐτοῦ· «Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκούσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὦδε, καὶ οὐ πιστεύετε». πρὸς δὲ τοὺς ἐν τῷ λαῷ μὴ θέλοντας μετανοῆσαι ἐπὶ τῷ κηρύγματι αὐτοῦ εἶπεν· «Ἄνδρες Νινευῖται ἐγερθήσονται μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινουσὶν αὐτήν, ὅτι ἀκούσαντες μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον <Ἰωνᾶ> ὦδε, καὶ οὐδεὶς πιστεύει». καὶ οὕτως πρὸς πᾶσαν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀντιπαραθεῖς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πεπονηκότας εἰς κατάκρισιν τῶν ἐν θεοσεβείᾳ μηδὲ τὸ ἴσον καλὸν τοῖς πεπλανημένοις πεπονηκότων, τοὺς ἔχοντας λογισμὸν ἐνουθέτει μὴ μόνον ἴσα τοῖς ἔθνεσιν τὰ καλὰ [ἴσως] ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ πλεῖον. ὁ δὲ λόγος μοι ἐρρῦη, πρόφασιν λαβῶν ἐκ τοῦ δεῖν φυλάσσειν τὴν ἄφεδρον καὶ ἀπὸ κοινωνίας βαπτίζεσθαι, μὴ

ἀρνεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἀγνείαν, κἄν οἱ πεπλανημένοι αὐτὴν πράττωσιν, ὅτι εἰς κατάκρισιν τῶν ἐν θεοσεβείᾳ εἰσὶν οἱ ἐν πλάνῃ ποιοῦντες καλῶς μετὰ τοῦ μὴ σφζεσθαι· ὅτι ἡ τιμὴ τῆς ἀγνείας αὐτῶν ἐστὶν διὰ τὴν πλάνην καὶ οὐ διὰ θρησκείαν τοῦ ὄντως πατρὸς καὶ θεοῦ τῶν ὄλων.

Τοῦτο δὲ εἰπὼν ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους καὶ συνήθως ἀλῶν σὺν τοῖς φιλτάτοις μεταλαβὼν ἡσύχασεν. οὕτως οὖν ποιῶν καὶ διαλεγόμενος ἐκάστοτε προσαγωγὰς κατὰ τὸ βέβαιον προσέφερεν τῷ τοῦ θεοῦ νόμῳ, τοὺς νομιζομένους μετὰ τῆς νομιζομένης γενέσεως ἐλέγχων καὶ ὅτι αὐτοματισμὸς μὲν οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ κατὰ πρόνοιαν διοικεῖται ὁ κόσμος. τριῶν οὖν μηνῶν πληρωθέντων νηστεῦσαί μοι κελεύσας ἡμερῶν, ἀγαγὼν με εἰς τὰς ἐν τῇ θαλάσῃ πλησίον οὔσας πηγὰς, ὡς εἰς ἀέναον ἐβάπτισεν ὕδωρ. οὕτως οὖν εὐωχηθέντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐπὶ τῇ θεοδωρήτῳ μου ἀναγεννήσει, μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας τοῖς πρεσβυτέροις ἐπιστρέφων ἐπὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας ἐνετείλατο λέγων· Ὁ ἀποστείλας ἡμᾶς κύριος ἡμῶν καὶ προφήτης ὑφηγήσατο ἡμῖν ὡς ὁ πονηρὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας διαλεχθεὶς αὐτῷ καὶ μηδὲν δυνηθεὶς πρὸς αὐτόν, ἐκ τῶν αὐτοῦ ἐπηκόων ἐπηγγέλλετο πρὸς ἀπάτην ἀποστόλους πέμψαι. διὸ πρὸ πάντων μέμνησθε <μηδένα δέχεσθαι> ἀπόστολον ἢ διδάσκαλον ἢ προφήτην μὴ πρότερον ἀντιβαλόντα αὐτοῦ τὸ κήρυγμα Ἰακώβῳ τῷ λεχθέντι ἀδελφῷ τοῦ κυρίου μου καὶ πεπιστευμένῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ τὴν Ἑβραίων διέπειν ἐκκλησίαν, καὶ μετὰ μαρτύρων προσεληλυθότα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἡ κακία ἢ τῷ κυρίῳ προσδιαλεχθεῖσα ἡμέρας τεσσαράκοντα <καὶ> μηδὲν δυνηθεῖσα, ὕστερον ὡς ἀστραπὴ ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ γῆς πεσοῦσα καθ' ὑμῶν ἐκπέμψῃ κήρυκα, ὡς νῦν ἡμῖν τὸν Σίμωνα ὑπέβαλεν προφάσει ἀληθείας ἐπ' ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν κηρύσσοντα, πλάνην δὲ ἐνσπεύροντα. οὐ χάριν ὁ ἀποστείλας ἡμᾶς ἔφη· «Πολλοὶ ἐλεύσονται πρὸς με ἐν ἐνδύματι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Καὶ ταῦτα εἰπὼν τοὺς μὲν προπομποὺς ἐξέπεμψεν εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, ἐκεῖ τὴν ἐπομένην ἐπιμένειν εἰπὼν. τῶν οὖν πορευθέντων ὁ Πέτρος πολλῶν πεπεισμένων ὄχλων νόσους, πάθη, δαίμονας ἀπελάσας καὶ εἰς τὰς ἐν τῇ θαλάσῃ πλησίον οὔσας πηγὰς βαπτίσας καὶ εὐχαριστίαν κλάσας Μαροῶνην τὸν ἀποδεξάμενον αὐτόν, ἤδη λοιπὸν τέλειον ὄντα, ἐπίσκοπον καταστήσας καὶ πρεσβυτέρους δώδεκα ὀρίσας καὶ διακόνους δείξας καὶ χηρικὰ συστησάμενος ὑπὲρ τε τοῦ κοινῆ συμφέροντος τῆς ἐκκλησίας [τὴν τάξιν] προσομιλήσας καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Μαροῶνῃ πείθεσθαι συμβουλεύσας, ἤδη τριῶν μηνῶν πληρωθέντων τοῖς ἐν Τριπόλει τῆς Φοινίκης ἀποταξάμενος τὴν ἐπὶ Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας ἐπορεύετο ὁδόν.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ.]

Ἐκβάντες οὖν τὴν Τρίπολιν τῆς Φοινίκης ὡς ἐπὶ Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας ἐλθεῖν, αὐτῆς ἡμέρας ἐν Ὁρθωσίᾳ ἐμείναμεν ἐλθόντες. καὶ διὰ τὸ πλησίον εἶναι ἤς ἐξήλθομεν πόλεως, πάντων σχεδὸν προακηκοότων τοῦ κηρύγματος, μιᾶς ἡμέρας ἐκεῖ μείναντες ἀπήραμεν εἰς Ἀντάραδον. πολλῶν δὲ τῶν συνοδοιπορούντων ἡμῖν ὄντων, ὁ Πέτρος Νικήτη καὶ Ἀκύλα προσωμίλει λέγων· Ἐπειδὴ πολὺς ὄχλος τῶν συνοδοιπορούντων οὐ μικρὸν φθόνον ἡμῖν εἰσιοῦσιν κατὰ πόλιν ἐπισπάται, ἀναγκαίως ἐσκεψάμην φροντίσαι πῶς μήτε οὗτοι λυπηθῶσιν κωλυθέντες συνεῖναι ἡμῖν μήτε ἡμεῖς περίβλεπτοι γινόμενοι φθόνῳ τῷ τῆς κακίας ὑποπέσωμεν. τούτου ἔνεκεν βούλομαι σε τὸν Νικήτην καὶ Ἀκύλαν προοδεύειν μου κατὰ συστήματα δύο σποράδην μανθάνοντες τὰς τῶν ἐθνῶν εἰσέρχουσαι πόλεις. οἶδα δὲ ὅτι ἀθυμεῖτε τοῦτο ποιεῖν ἀκηκοότες, ἀπολειπόμενοι μου διάστημα οὐδ' ὅλων ἡμερῶν δύο. εἰδέναι οὖν ὑμᾶς θέλω ὅτι πολλὰ πλάσιον ἀγαπῶμεν ἡμεῖς οἱ πείσαντες ὑμᾶς τοὺς πεισθέντας ἢ περὶ ὑμεῖς ἡμᾶς τοὺς πεπαικότες. ἀλλήλους οὖν στέργοντες, τῷ μὴ ἀλόγως ποιεῖν ἢ θέλομεν τῆς ὠφελείας ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν φροντίζωμεν. πρὸς τούτοις δὲ οὐδεμιᾶς ἡμέρας διαλεγόμενου μου ἀπολιμπάνεσθε. εἰς γὰρ τὰς ἐπισημοτέρας τῶν ἐπαρχιῶν πόλεις προήρημαι (ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς) ἡμερῶν ἐπιμένειν καὶ διαλέγεσθαι. καὶ τὸ νῦν εἰς τὴν ἐγγυτέραν ἡμῖν Λαοδικεῖαν προάξατε καὶ μεθ' ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς (ὅσον ἐπὶ τῇ ἐμῇ προαιρέσει) καταλήψομαι ὑμᾶς. ἐπὶ δὲ τῶν πυλῶν ἐκδέξασθέ με, ὑμεῖς μόνοι διὰ τὸν θρῦλον, ἵνα οὕτως ἀψοφητὶ συνεισελθόντες ἅμα ὑμῖν ὦμεν. κάκεῖθεν ὁμοίως μετὰ τὸ ἐπιμεῖναι ἡμερῶν ἄλλοι ἀνθ' ὑμῶν εἰς τὰ ἐπέκεινα κατὰ ἐφημερίας προάξωσιν τὰς ξενίας ἐτοιμάζοντες. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἠναγκάσθησαν συνθέσθαι λέγοντες· Οὐ πάνυ ἡμᾶς, κύριε, λυπεῖ τοῦτο πράττειν διὰ τὸ ὑπὸ σοῦ κελεύεσθαι. πρῶτον μὲν, ὅτι πάντα καλῶς νοεῖν τε καὶ συμβουλεύειν ἄξιός ὢν ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἐξελέγης πρὸς τούτοις δέ, ἐπὶ τὸ πολὺ ἡμερῶν δύο ἀνάγκη τοῦ προάγειν ἀπολιμπανόμεθά σου. καὶ αὐταὶ μὲν πολλαὶ πρὸς τὸ μὴ σὲ τὸν κύριον ἡμῶν ὄραν Πέτρον, πλὴν λογιζόμεθα ὅτι πλεῖον λυπηθήσονται οἱ πολὺ μακρὰν προπεμπόμενοι ὡς ἐπὶ πλεῖον ἀναμένειν σε κατὰ πόλιν κεκελευσμένοι, ἀνιώμενοι ἐν τῷ ἐπὶ πλεῖον ἐστερηθῆναι τοῦ ὄραν σου τὸ περιπόθητον πρόσωπον. καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐλάττονα ἐκείνων ἀθυμοῦντες ὡς κελεύεις διὰ τὸ συμφέρον ποιεῖν οὐκ ἀντιλέγομεν. ὁμῶς ταῦτα εἰπόντες προῆξαν ἐντολὴν ἔχοντες ἐν τῷ πρώτῳ πανδοχείῳ προσομιλήσαι τῷ συνοδοιποροῦντι ὄχλῳ, ὅπως σποράδην ἀλλήλων γενόμενοι εἰς τὰς πόλεις εἰσέρχωνται.

Πορευθέντων οὖν αὐτῶν ἐγὼ Κλήμης μεγάλως ἔχαιρον ὅτι σὺν αὐτῷ με ἐκέλευσεν εἶναι. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον· Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι με οὐκ ἐξάπεσταλκας ὡς τοὺς ἐταίρους, ἐπειδὴ ὀδυνώμενος ἂν διαπεφωνήκειν. ὁ δὲ ἔφη· Τί δέ; εἰ καὶ χρεῖα τις ἔσται πεμφθῆναί σε πού μαθημάτων χάριν, σὺ διὰ τὸ πρὸς ὀλίγον ἀπολιμπάνεσθαι μου συμφερόντως, διὰ τοῦτο τεθνήξῃ; οὐχὶ δὲ προσομιλήσας σεαυτῷ φέρειν τὰ διὰ τὴν ἀνάγκην σοι προσταγέμενα εὐθύ-

μως ὑποσταίης; ἢ οὐκ οἴσθα ὅτι σύνεισιν αἰεὶ φίλοι ταῖς μνήμαις, κἄν τοῖς
 σώμασιν ἀπολιμπάνωνται; ὡς ἔνιοι συνόντες τοῖς σώμασιν ἀμνημοσύνης αἰτία
 τὰς ψυχὰς ἀποδημοῦσιν τοῖς φίλοις. κἀγὼ ἀπεκρινάμην· Μὴ τοίνυν νο-
 μίσσης, κύριε, ὅτι τὰ λύπης πάσχειν ἤμελλον ἀνοήτως, ἀλλὰ καὶ πάνυ
 ὀρθῶ τινι λογισμῶ. ἔπει γὰρ σέ, κύριέ μου, ἀντὶ πάντων ἔχω, πατρός τε καὶ
 μητρὸς καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν, αἴτιόν μοι γενόμενον διὰ τὸν θεὸν
 τῆς σωζούσης ἀληθείας, ἀντὶ πάντων ἔχων σε παραμυθίας τῆς με-
 γίστης τυγχάνω. πρὸς τούτοις δεδιῶς μου καὶ τῆς ἀκμῆς τὴν ἐκ φύσεως
 ἐπιθυμίαν, ἠγωνίων μήπως ἀπολειφθεῖς σου, ἄνθρωπος ὢν νεώτερος,
 ὅπερ νῦν οὕτως ἐνστάσεως ἔχω, κἄν κατὰ τινα χόλον θεοῦ ἀποστῆναί σου
 ἀδύνατον, εἰ ἤττων ἐπιθυμίας ἔσομαι. ἀλλ' ἐπειδὴ πολλῶ ἄμεινον καὶ
 ἀσφαλέστερον συνεῖναί με σοί, τούτῳ ᾧ ὁ νοῦς μου αἰδεῖσθαι εὐλόγως
 προεῖληφεν, διὸ πάντοτέ σοι συνεῖναι εὐχομαι. πρὸς τούτοις δὲ μέμνη-
 μαί σου ἐν Καισαρείᾳ εἰπόντος· Εἴ τις βούλεταί μοι συνοδεῦσαι, εὐσεβῶς
 συνοδευέτω. εὐσεβῶς δὲ ἔφης τὸ μηδένα λυπεῖν κατὰ θεόν, οἷον ἀπο-
 λιπῶν γονεῖς, γυναῖκα ὁμόφρονα ἢ ἑτέρους τινὰς τῇ θεοσεβείᾳ προσκει-
 μένους. ὅθεν ἐγὼ κατὰ πάντα ἐπιτήδειός εἰμί σοι συνοδοιπόρος, ᾧ
 εἰ καὶ τὰ μέγιστα χαρίζη, τὰς δούλων μοι ὑπηρεσίας συγχωρεῖς ποι-
 εῖν. καὶ ὁ Πέτρος ἀκούσας γελοιάζων ἔφη· Τί οὖν οἶει, Κλήμης; μὴ ὑπ'
 αὐτῆς ἀνάγκης σε εἰς δούλων μοι ταγῆναι τόπον; ἔπει τίς τὰς καλὰς
 καὶ πολλὰς σινδόνας μετὰ τῶν ἐπομένων μοι δακτυλίων καὶ ὑποδήσεων
 φυλάξει; τίς δὲ καὶ τὰ ἠδέα καὶ πολυτελῆ ὄψα προετοιμάσει, ἅτινα ποι-
 κίλα ὄντα πολλῶν καὶ τεχνιτῶν δεῖται μαγείρων, καὶ πάντα ἐκεῖνα
 ὅσα ἐκτεθηλυμμένων ἀνθρώπων ὡς θηρίῳ μεγάλῳ τῇ ἐπιθυμίᾳ ἐκ πάσης
 πλεονεξίας πορισθέντα ἐτοιμάζεται; πλὴν ἢ τοιαύτη σε προαίρεσις ὑπεισ-
 ῆλθεν ἴσως μὴ συνέντα καὶ τὸν ἐμὸν ἀγνοοῦντα βίον ὅτι ἄρτω μόνῳ
 καὶ ἐλαίαις χρῶμαι καὶ σπανίως λαχάνοις—καὶ ὅτι ἱμάτιόν μοι καὶ τρι-
 βώνιον ὑπάρχει τοῦτ' αὐτὸ ὃ περιβέβλημαι καὶ ἑτέρου χρεῖαν οὐκ ἔχω
 οὐδὲ ἄλλων τινῶν· ἐν γὰρ τούτοις καὶ περισσεύομαι. ὁ νοῦς γάρ μου τὰ
 ἐκεῖ πάντα ὀρῶν αἰώνια ἀγαθὰ οὐδὲν τῶν ἐνταῦθα περιβλέπεται.
 πλὴν σου μὲν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ἀποδέχομαι καὶ θαυμάζων ἐπαινῶ
 πῶς ἀνὴρ ἐκ πολυτελῶν ἐθῶν ὑπάρχων ἀδίως τοῖς ἀναγκαίοις τὸν σεαυ-
 τοῦ ὑπήλλαξας βίον. ἡμεῖς γὰρ ἐκ παίδων (ἐγὼ τε καὶ Ἀνδρέας ὁ σύναι-
 μος καὶ κατὰ θεὸν ἀδελφὸς ὢν ἐμός) οὐ μόνον ἐν ὀρφανίᾳ ἀνατραφέντες,
 ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πενίας καὶ κακουχίας εἰς ἐργατείαν ἐθισθέντες, εὐμαρῶς
 νῦν τὰς τῶν ὁδῶν φέρομεν σκύλεις. ὅθεν εἰ ἐπέιθου μοι, ἐμοὶ ἂν συγκε-
 χωρήκεις, ἀνδρὶ ἐργάτῃ, σοὶ τὰ δούλων ἀποπληροῦν μέρη. ἐγὼ δὲ
 ἀκούσας σύντρομος ἐγενόμην καὶ ἐπίδακρυς οἷον λόγον εἶπεν ἀνὴρ, οὗ
 πάντες οἱ τῆς νῦν γενεᾶς ἄνθρωποι τῷ τῆς γνώσεως καὶ εὐσεβείας λόγῳ
 ἤττους τυγχάνουσιν. ὁ δὲ ἰδὼν με σύνδακρυν τῶν δακρύων ἐπύθετο τὴν
 αἰτίαν. κἀγὼ ἔφην· Τί τοιοῦτον ἤμαρτον, ἵνα μοι τοιοῦτον εἴπῃς λόγον;
 καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Εἰ μὲν κακῶς εἴρηκα τὸ δουλεῦσαί σοι, σὺ πρῶ-
 τος ἤμαρτες, τοῦτ' ἐμοὶ ποιῆσαι ἀξιώσας, κἀγὼ ἔφην· Οὐχ ὅμοιόν ἐστιν·
 ἐμοὶ μὲν γὰρ τοῦτο ποιεῖν πρέπει πάνυ, σοὶ δὲ τῷ θεοῦ κήρυκι τὰς

ἡμετέρας σσζοντι ψυχὰς χαλεπὸν τοῦτο ποιεῖν ἐμοί. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Συνεθέμην ἄν σοι, ἐπεὶ ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ παντὸς τοῦ κόσμου ἐληλυθὼς, μόνος ὑπὲρ πάντας εὐγενῆς ὢν, δουλείαν ὑπέμεινεν, ἵνα ἡμᾶς πείσῃ μὴ αἰδεῖσθαι τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν τὰς δούλων ποιεῖν ὑπηρεσίας, κὰν πάνυ εὐγενεῖς τυγχάνωμεν. κἀγὼ ἔφην· Εἰ μὲν νομίζω σε νικῆσαι λόγῳ, ἀνόητός εἰμι· πλὴν χάριν ἔχω τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ ὅτι σε εἰς γονέων τόπον ἔχειν κατηξιώθην. καὶ ὁ Πέτρος ἐπυνθάνετο· Οὐδεὶς δέ σου ἀληθῶς πρὸς γένους ὑπάρχει; κἀγὼ ἀπεκρινάμην· Εἰσὶν μὲν πολλοὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες, Καίσαρος πρὸς γένους ὄντες. ὅθεν τῷ ἐμῷ πατρὶ ὡς καὶ συντρόφῳ αὐτὸς Καῖσαρ συγγενίδα συνηρμόσατο γυναῖκα, ἀφ' ἧς τρεῖς ἐγενόμεθα υἱοί, δύο μὲν πρὸ ἐμοῦ, οἱ καὶ δίδυμοι ὄντες πάνυ ὅμοιοι ἀλλήλοις ἐτύγχανον, ὡς αὐτὸς ὁ πατήρ ἔλεγεν μοι. ἐγὼ γὰρ οὔτε αὐτοὺς οὔτε τὴν τεκοῦσαν πάνυ ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὡσπερ δι' ὀνειρῶν ἀμαυρὸν αὐτῶν τὸ εἶδος ἀναφέρω. ἡ μὲν οὖν μήτηρ μου Ματτιδία ἐλέγετο, ὁ δὲ πατήρ Φαῦστος, τῶν δὲ ἀδελφῶν καὶ αὐτῶν ὁ μὲν Φαυστῖνος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Φαυστινιανὸς ἐλέγετο. ἐμοῦ οὖν τρίτου ἐπιγεννηθέντος αὐτοῖς ἡ μήτηρ ὄνειρον ἐωράκει (ὡσπερ ὁ πατήρ μου ὑφηγεῖτο) ὅτι, ἐὰν μὴ τοὺς διδύμους υἱοὺς αὐτῆς ἐξαυτῆς παραλαβοῦσα τὴν Ῥωμαίων πρὸς ἀποδημίαν ἐξέλθῃ πόλιν ἐπ' ἔτη δέκα, πανολεθρίῳ μόρῳ ἅμα αὐτοῖς ἀποθανεῖν ἔχει. ὁ μὲν οὖν πατήρ φιλότεκνος ὢν σὺν τε δούλοις καὶ δούλαις ἐφοδιάσας ἱκανῶς καὶ εἰς πλοῖον ἐμβαλόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας ἅμα παιδευθησομένους ἐξέπεμψεν, ἐμὲ δὲ μόνον υἱὸν εἰς παραμυθίαν ἔσχεν μεθ' ἑαυτοῦ. καὶ ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστῶ πολλά, ὅτι κἀμὲ ὁ ὄνειρος μὴ κεκελεύκει ἅμα τῇ μητρὶ τὴν Ῥωμαίων ἐκβῆναι πόλιν. περαιοθέντος οὖν ἐνιαυτοῦ ὁ πατήρ ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας χρήματα τοῖς αὐτοῦ ἅμα τε καὶ μαθεῖν τὸ πῶς διαγοῦσιν. οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐχ ὑπέστρεψαν. τρίτῳ δὲ ἐνιαυτῷ ὁ πατήρ ἀθυμῶν ἐτέρους ἔπεμψεν ὁμοίως μετὰ ἐφοδίων, οἵτινες τετάρτῳ ἐνιαυτῷ ἦλθον ἀγγέλλοντες μήτε μου τὴν τεκοῦσαν ἢ τοὺς ἀδελφοὺς ἐωρακέναι, μήτε μὴν αὐτοὺς ταῖς Ἀθήναις ἐπιδεδημηκέναι μηδὲ ἄλλου τινὸς τῶν σὺν αὐτοῖς ἀπεληλυθότων κὰν ἵχνος εὕρηκέναι. ὁ μὲν οὖν πατήρ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὑπὸ πολλῆς λύπης ἔκθαμβος γενόμενος καὶ οὐκ εἰδὼς ποῦ ὄρμῃσας ἐπὶ ζήτησιν αὐτῶν γένηται, ἐμὲ τε παραλαβὼν καὶ εἰς Πόρτον καταβάς πολλῶν πυκνότερον ἐπυνθάνετο ποῦ ἕκαστος αὐτῶν εἶδεν ἢ ἤκουσεν ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν γενόμενον ναυφράγιον. καὶ ἄλλος ἀλλαχῇ ἔλεγεν. ὁ δὲ ἀντεπυνθάνετο εἰ ἐωράκασιν σῶμα γυναικὸς μετὰ βρεφῶν ἐκβεβρασμένον. τῶν οὖν πολλὰ λεγόντων ἐωρακέναι πτώματα κατὰ πολλοὺς τόπους, ὁ πατήρ ἀκούων ἐστέναζεν· πλὴν ὑπὸ σπλάγχνων θορυβούμενος ἀλόγιστα ἐπυνθάνετο, ὅτι τοσοῦτον μέγεθος θαλάττης ἐρευνᾶν ἐπειρᾶτο. πλὴν συνγνωστὸς ἦν, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ζητουμένους στοργῇ ἐλπίσιν ἐβουκολεῖτο κεναῖς. καὶ δὴ ποτε ὑπὸ φροντιστὰς ποιήσας με καὶ εἰς Ῥώμην καταλείψας δωδεκαετῆ, αὐτὸς δακρύων εἰς Πόρτον κατελθὼν καὶ εἰς πλοῖον ἐνβάς, ἀναχθεὶς ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἐπορεύθη. καὶ ἔκτοτε εἰς τὴν σήμερον ἡμέραν οὔτε γράμματα ἐδεξάμην παρ' αὐτοῦ οὔτε εἰ ζῆ ἢ τέθνηκεν σαφῶς ἐπίσταμαι. μᾶλλον δὲ ὑπονοῶ ὅτι καὶ αὐτὸς τέθνηκεν που, ἢ ὑπὸ λύπης νικη-

θεις ἢ ναυφραγίῳ περιπεσών. τούτου δὲ δεῖγμα ὅτι ἤδη λοιπὸν ἔκτοτε εἰκο-
στὸν ἔτος ἐστίν, ἀφ' ἧς οὐδεμίαν τινὰ περὶ αὐτοῦ ἀλήθειαν ἤκουσα. ὁ δὲ
Πέτρος ἀκούων ταῦτα ὑπὸ συμπαθείας ἐδάκρυσεν καὶ εὐθέως τοῖς συνοῦσιν
γενησίοις ἔφη· Ταῦτα εἴ τις πεπόνθει ἐν θεοσεβείᾳ, οἷα ὁ τούτου πέπονθεν
πατήρ, εὐθέως τῷ τῆς θεοσεβείας λόγῳ τὴν αἰτίαν προσῆπτεν ἐπιγράφων
τὸν πονηρόν· οὕτω καὶ τοῖς τάλαιπώροις ἔθνεσιν συμβαίνει πάσχειν, καὶ
ἀγνοοῦμεν οἱ θεοσεβεῖς. τάλαιπώρους δὲ αὐτοὺς εὐλόγως εἴρηκα, ὅτι
ἐνταῦθα ἀλῶνται καὶ τῆς ἐκεῖ ἐλπίδος οὐ τυγχάνουσιν. οἱ γὰρ ἐν θεο-
σεβείᾳ πάσχοντες τὰ θλιβερὰ εἰς ἔκπραξιν παραπτωμάτων πάσχουσιν.
Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος εἰς τις τῶν ἐν ἡμῖν τολμήσας ἀντὶ πάν-
των παρεκάλεσεν αὐτὸν αὖριον ὀρθρίτερον εἰς Ἄραδον τὴν κατέναντι
νῆσον εἰσπλευῖσαι, τριάκοντα οἶμαι οὐδ' ὅλους ἀπέχουσιν σταδίους, ὡς
ἐπὶ ἱστορίᾳ τῶν ἐκεῖ ἀμπελίνων δύο στύλων μέγιστα ἐχόντων πάχη.
ὁ οὖν πειθήνιος Πέτρος συνεχώρησεν εἰπών· Ἐπὰν τοῦ πλοίου ἐκβῆτε,
μὴ ἅμα οἱ πάντες εἰσέρχεσθε εἰς τὴν θεωρίαν ὧν ἐπιθυμεῖτε· οὐ γὰρ
βούλομαι στρέμματα γίνεσθαι εἰς ὑμᾶς τῶν πολιτῶν. καὶ οὕτως πλεύ-
σαντες ὀπῆ ὥρας κατήχθημεν εἰς τὴν νῆσον. ἐκβάντες δὲ τοῦ σκάφους
εἰσήειμεν, ἔνθα οἱ ἀμπελίνοι στῦλοι ἦσαν· ὁμῶς ἅμα αὐτοῖς ἄλλος ἄλλο
τι τῶν Φειδίου ἔργων ἐθεώρει.

Πέτρος δὲ μόνος οὐκ ἀναγκαῖον ἠγήσατο ἐπὶ τὴν τῶν ἐκεῖ ἱστορίαν
γενέσθαι, γυναικὶ δὲ τι ἐξω πρὸ τῶν θυρῶν καθεζομένη καὶ τροφῆς
χάριν μεταιτούση πυκνὰ κατανοήσας ἔφη· Γύναι, τί σοι τῶν μελῶν λείπει,
ὅτι τοσαύτην ὕβριν ἀνεδέξω (λέγω δὴ τὸ προσαιτεῖν) καὶ μὴ μᾶλλον ταῖς
ὑπὸ τοῦ θεοῦ σοι δεδωρημέναις χερσὶν ἐργαζομένη τὰς ἐφημέρους πορίζη
τροφάς; ἡ δὲ στενάξασα ἀπεκρίνατο· Εἶθε γὰρ ἦσάν μοι χεῖρες ὑπουργεῖν
δυναίμεναι· νῦν δὲ μοι σχῆμα μόνον χειρῶν φυλάσσουσιν, νεκραὶ τυγχάνουσαι,
ὑπὸ δηγμάτων ἐμῶν βεβασανισμένα. καὶ ὁ Πέτρος ἐπύθετο· Τίς δὲ ἡ αἰτία
τοῦ σὲ τὸ χαλεπὸν τοῦτο πεπονθέναι; ἡ δὲ ἀπεκρίνατο· Ψυχῆς ἀσθένεια
καὶ πλέον οὐθέν· εἰ γὰρ ἀνδρεῖον εἶχον φρόνημα, ἦν κρημνὸς ἢ βυθός,
ὅθεν ἐμαυτὴν ἴψασα τῶν ὀδυνῶντων με παύσασθαι ἠδυναίμην κακῶν. καὶ
ὁ Πέτρος ἔφη· Τί οὖν οἶει, γύναι; ὅτι πάντως οἱ ἀναιροῦντες ἑαυτοὺς κο-
λάσεως ἀπαλλάσσονται ἢ μὴ τῇ χειρόνι κολάσει ἐν ἄδη αἰ τῶν οὕτως
θνησκόντων ψυχαὶ περὶ τῆς αὐτοκτονίας κολάζονται; ἡ δὲ ἔφη· Εἶθε
ἐπεπίσμη, ὅτι ὄντως ἐν ἄδη ψυχαὶ εὐρίσκονται ζῶσαι, καὶ ἠγάπων τῆς
κολάσεως καταφρονήσασα θανεῖν, ὅπως τοὺς ἐμοὺς περιποθήτους ἴδω
κἂν μίαν ὥραν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Τί ἄρα ἐστὶν τὸ λυποῦν σε, μαθεῖν ἤθε-
λον, γύναι. ἐὰν γὰρ με διδάξης, ἀντὶ ταύτης τῆς χάριτος πληροφορήσω
σε, ὅτι ἐν ἄδη ζῶσιν αἱ ψυχαί, καὶ ἀντὶ κρημοῦ ἢ βυθοῦ φάρμακον δώσω,
ὅπως ἀβασανίστως τοῦ ζῆν τὸν βίον μεταλλάξαι δυνηθῆς.

Καὶ ἡ γυνὴ τὸ ἀμφιβόλως ἠθὲν μὴ συνεῖσα, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει πει-
σθεῖσα τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως· Γένος μὲν καὶ πατρίδα εἶπεῖν οὐκ οἶομαι
πεῖσαι ποτε δυνηθῆναί τινα. πλὴν καὶ σοὶ τί διαφέρει τοῦτο μαθεῖν ἢ
μόνην τὴν αἰτίαν, ἧς ἔνεκεν ὀδυνωμένη δῆγμασιν τὰς ἐμὰς ἐνέκρωσα χεῖρας;
πλὴν τὰ κατ' ἐμαυτὴν ὡς δυνατὸν ἀκούσαι σε, διηγῆσομαι. ἐγὼ πάνυ

εὐγενὴς ὑπάρχουσα δυνάστου τινὸς προσταγῇ ἀνδρὶ πρὸς γένους αὐτῶ
ὑπάρχοντι ἐγενόμην γυνή. καὶ μετὰ δίδυμα τέκνα ἔσχον ἕτερον υἱόν.
ὁ δὲ τοῦ ἐμοῦ ἀνδρὸς ἀδελφὸς μανεῖς οὐκ ἔλαττον ἠράσθη μου τῆς τα-
λαιπώρου, σφόδρα σωφρονεῖν ἀγαπώσης, καὶ βουλομένη μήτε τῷ ἐραστῇ
συνθέσθαι μήτε τῷ ἐμῷ ἀνδρὶ ἀναθέσθαι τὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρὸς
ἐμὲ ἔρωτα, ἐλογισάμην, ἵνα μήτε μοιχισαμένη ἐμαυτὴν μιάνω μήτε τοῦ
ἐμοῦ ἀνδρὸς τὴν κοίτην ὑβρίσω μήτε τῷ ἀδελφῷ τὸν ἀδελφὸν πολέμιον
καταστήσω μήτε ὄλον γένος μέγα Χν εἰς ὄνειδισμόν πᾶσιν ὑποβάλω—ὡς
ἔφην, ἐλογισάμην τὴν πόλιν μετὰ τῶν ἐμῶν διδύμων παίδων ἐκβῆναι
ἐπὶ χρόνον τινά, ἕως ἂν καὶ ὁ μιάρως ἔρως παύσῃται τοῦ ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὕβρει
κολακεύοντός με. τὸν μέντοι ἕτερον υἱὸν παρὰ τῷ πατρὶ μεῖναι εἰς παραμυ-
θίαν κατέλιπον. πλὴν ἵνα οὕτως ταῦτα γένηται, ἐπενόησα ὄνειρον πλάσα-
σθαι ὡς δὴ τινος νύκτωρ ἐπιστάντος μοι καὶ εἰρηκότος· Γύναι, ἐξαυτῆς ἅμα
τοῖς διδύμοις σου τέκνοις ἐπὶ χρόνον τινά, μέχρις ὅτε μηνύσω ἐπανελθεῖν σε
ἐνταῦθα, ἔκβηθι τὴν πόλιν, ἐπεὶ ἅμα ἀνδρὶ καὶ πᾶσίν σου τοῖς τέκνοις αἴφνι-
δίως κακῶς τελευτήσεις. ὁμῶς οὕτως ἐποίησα. ἅμα γὰρ τῷ τὸν ὄνειρον ψεύ-
σασθαι με τῷ ἀνδρὶ αὐτὸς περίφοβος γενόμενος μετὰ τῶν δύο υἱῶν δού-
λων τε καὶ παιδικῶν καὶ χρημάτων συχνῶν κατὰ πλοῦν εἰς Ἀθήνας
με ἐξέπεμψεν ἐκπαιδεῦσαι τοὺς υἱούς, μέχρις ἂν (ἔφη) τῷ χρηματίσαντι
δόξῃ ἐπανιέναι σε πρὸς ἐμέ. ὁμῶς ἅμα τέκνοις ἢ τάλαινα πλέουσα ὑπὸ
ἀνέμων ἀταξίας εἰς τούτους ἀπορριφεῖσα τοὺς τόπους, νυκτὸς τῆς νηὸς
διαλυθείσης, ναυφραγίῳ περιέπεσα. πάντων δὲ θανόντων ἢ ἀτυχῆς
ἐγὼ μόνη ὑπὸ σφοδροῦ κύματος ἰπισθεῖσα ἐπὶ πέτρας ἐρρίφην, ἐφ'
ἧς καθεσθεῖσα ἢ ἀθλία ἐλπίδι τοῦ τὰ τέκνα με ζῶντα εὑρεῖν εἰς τὸν βυ-
θὸν ἐμαυτὴν οὐκ ἔρριψα τότε ὅτε τὴν ψυχὴν μεμεθυσμένην τοῖς κύ-
μασιν ἔχουσα τοῦτο ποιῆσαι ἀδίως ἐδυνάμην. πλὴν ἐπειδὴ ὄρθρος
ἐγένετο, μεγάλα βοῶσα καὶ γοερά κωκύουσα περιεβλεπόμενη, ζητοῦσα
τῶν ἐμῶν ταλαιπώρων βρεφῶν τὰ νεκρὰ σώματα. ἐλεήσαντες οὖν με
οἱ ἐπιχώριοι, γυμνὴν ἰδόντες ἐνδύσαντές με τὸ πρῶτον, τὸν βυθὸν ἀνη-
ραύνων, τὰ ἐμὰ ζητοῦντες τέκνα. καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἠύρισκον ὧν ἐζήτουν,
παραμυθίας χάριν τινὲς τῶν φιλοξένων γυναικῶν προσελθοῦσαι διηγοῦντο
ἐκάστη τὰ ἑαυτῆς κακά, ἵνα τῇ τῶν ὁμοίων συμφορᾷ παραμυθίας τύχῳ,
ὃ δὴ μᾶλλον με ἐλύπει. οὐ γὰρ ἔφην οὕτω κακὴ εἶναι ὡς ταῖς ἄλλων
συμφοραῖς παραμυθίας τύχῳ.

Καὶ δὴ εἰς ξενίαν πολλῶν με ἄγειν ἀξιουσῶν μία τις τῶν ἐνταῦθα πενιχρὰ πολὺ
βιασαμένη εἰς τὸ ἑαυτῆς ἐλθεῖν ἠνάγκασε σκῆνωμα, εἰποῦσά μοι· Θάρρει, γύναι· καὶ γὰρ
ὁ ἐμὸς ἀνὴρ ναύτης ὢν κατὰ θάλασσαν τέθνηκεν, ἐν τῇ νεαζούσῃ τυγχάνων ἡλικία· καὶ
ἔκτοτε πολλῶν με ἀξιούντων πρὸς γάμον ἐγὼ χηρεῦειν εἰλόμην, τὸν ἐμὸν ποθοῦσα
ἄνδρα. ἔσται δὲ ἡμῖν κοινὰ ἃ διὰ χειρῶν ἀμφότεροι
πορίζειν δυνάμεθα. καὶ ἵνα μή σοι μηκύνω τοὺς οὐκ ἀναγκαίους
λόγους, συνσκησα αὐτῇ διὰ τὴν φιλανδρίαν. καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐμοῦ
τῆς ταλαιπώρου αἱ χεῖρες ὑπὸ τῶν δηγμάτων παρείθησαν, καὶ ἡ ὑπο-
δεξαμένη με γυνὴ ὅλη ὑπὸ πάθους τινὸς συνδεθεῖσα ἐπὶ τῆς οἰκίας
ἔρριπται. ἐπεὶ οὖν ὁ πάλαι τῶν γυναικῶν ἔλεος παρήκμασεν, ἐγὼ δὲ

καὶ ἡ κατ' οἶκον ἀμφοτέρας ἐπισινεῖς τυγχάνομεν, ἐκ πολλῶν χρόνων ἐνταῦθα (ὡς ὀραῶ) καθέζομαι προσαιτοῦσα καὶ ὧν ἂν εὐπορήσω, καὶ τῇ συνταλαιπώρῳ εἰς τροφὰς κομίζω. καὶ τὰ μὲν ἐμὰ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτάρκως εἰρήσθω· λοιπὸν σὺ κωλύεις τὴν ὑπόσχεσιν πληρῶσαι τοῦ δοῦναι τὸ φάρμακον, ὅπως κάκεινη ἐπιθυμούση θανεῖν δῶ καὶ οὕτως κάγῳ τοῦ ζῆν (ὡς ἔφη) μεταλλάξαι δυνηθῶ.

Ταῦτα τῆς γυναικὸς εἰπούσης ὑπὸ λογισμῶν πολλῶν ὁ Πέτρος μετέωρος ἐδόκει ἴστασθαι. ἐγὼ δὲ ἐπελθὼν ἔφην· Ἐκ πολλοῦ σε περιερχόμενος ζητῶ, καὶ τὰ νῦν τί ποιοῦμεν; ὁ δὲ Πέτρος προσέταξέν μοι προάξαντι μένειν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ σκάφους, καὶ ἐπειδὴ ἀντειπεῖν οὐκ ἦν αὐτῷ κελεύσαντι, ἐποίησα τὸ προσταχθέν. ὁ δὲ Πέτρος μικρὰ τινι ὑποψία (ὡς αὐτός μοι πάντα ὕστερον διηγήσατο) παλλόμενος τὴν καρδίαν ἐπυνθάνετο τῆς γυναικὸς λέγων· Εἰπέ μοι, γύναι, τὸ γένος καὶ τὴν πόλιν καὶ τῶν τέκνων τὰ ὀνόματα, καὶ ἤδη δίδωμί σοι τὸ φάρμακον. ἡ δὲ βίαν πάσχουσα καὶ εἶπεῖν οὐ θέλουσα, τὸ δὲ φάρμακον λαβεῖν ἐπιθυμοῦσα, ἔσοφίσατο ἄλλα ἀντὶ ἄλλων εἶπεῖν καὶ ὁμῶς ἔφη αὐτὴν μὴν Ἐφεσίαν εἶναι, τὸν δὲ ἄνδρα Σικελόν, ὁμῶς καὶ τῶν τριῶν τέκνων ἠλλαξεν τὰ ὀνόματα. καὶ ὁ Πέτρος νομίσας αὐτὴν ἀληθεύειν ἔφη· Οἴμοι, γύναι· ἐνόμιζον μεγάλην τινὰ χαρὰν τὴν σήμερον ἄγειν ἡμέραν, ὑποπτεύσας σέ τινα εἶναι, ἦν ἐνόμιζον, ἦς τὰ πράγματα ἀκούσας ἀκριβῶς ἐπίσταμαι. ἡ δὲ ἐξώρκιζεν λέγουσα· Δέομαι, εἰπέ μοι, ἵνα εἰδῶ εἰ ἔστιν τις ἐν γυναιξὶν ἀθλιωτέρα ἐμοῦ. καὶ ὁ Πέτρος ψεύδεσθαι οὐκ εἰδὼς ὑπὸ ἐλέους τοῦ πρὸς αὐτὴν τὸ ἀληθές λέγειν ἤρξατο· Ἐμοί τις λοιπὸν ἤδη νεανίας ὧν παρέπεται, τῶν τῆς θεοσεβείας ὀρεγόμενος λόγων, Ῥωμαίων ὑπάρχων πολιτῆς, ὅστις μοι διηγήσατο πῶς πατέρα ἔχων καὶ ἀδελφοὺς δύο διδύμους οὐδένα τούτων ὀραῶ· ἢ τε γὰρ μήτηρ (φησὶν), ὡς ὁ πατὴρ διηγεῖτό μοι, ὄνειρον ἰδοῦσα τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπὶ χρόνον τινὰ ἐξῆλθεν μετὰ τῶν διδύμων αὐτῆς τέκνων, ἵνα μὴ κακῶ μόρῳ τελευτήσῃ, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐκβᾶσα οὐχ εὐρίσκεται. ὁ δὲ ταύτης μὲν ἀνὴρ, αὐτοῦ δὲ πατὴρ καὶ αὐτὸς εἰς ἐπιζήτησιν αὐτῆς ἐκβᾶς οὐχ εὐρίσκεται.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἐπιστήσασα ὡς ὑπὸ ἐκπλήξεως ἀπέψυξεν ἡ γυνή. ὁ δὲ Πέτρος προσελθὼν καὶ ἐπισχῶν νήφειν αὐτὴν παρεκελεύσατο, ὁμολογεῖν αὐτὴν πείθων τί ποτέ ἐστιν ὃ πάσχει. ἡ δὲ ὡσπερ ἐκ μέθης τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος παρεθεῖσα ὑπέστρεψεν ἑαυτὴν ὑποστῆναι δυνηθῆναι τὸ μέγεθος τῆς ἐλπιζομένης χαρᾶς καὶ τρίψασα αὐτῆς τὸ πρόσωπον· Ποῦ ἔστιν, ἔφη, οὗτος ὁ νεανίας; ὁ δὲ ἤδη ὅλον συνιδὼν τὸ πρᾶγμα ἔφη· Εἰπέ μοι σὺ πρῶτον (ἄλλως γὰρ τοῦτον ἰδεῖν οὐκ ἔχεις). ἡ δὲ σπεύδουσα· Ἐγώ, φησὶν, εἰμὶ ἡ τοῦ νεανίσκου μήτηρ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Τί τούτῳ ὄνομα; ἡ δὲ φησὶν· Κλήμης. καὶ ὁ Πέτρος εἶπεν· Αὐτός ἐστιν, καὶ αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ μικροῦ μοι λαλήσας, ὃ ἀναμένειν με ἐν τῷ πλοίῳ προσέταξα. ἡ δὲ προσπεσοῦσα τῷ Πέτρῳ παρεκάλει σπεύδειν ἐπὶ τὸ πλοῖον ἐλθεῖν. καὶ ὁ Πέτρος· Εἴ μοι τηρεῖς τὰς συνθήκας, καὶ τοῦτο ποιήσω. ἡ δὲ ἔφη· Πάντα ποιῶ, μόνον μοι τὸ τέκνον τὸ μονογενές δεῖξον. δόξω γὰρ δι' αὐτοῦ τὰ δύο μου τὰ ἐνταῦθα τεθνηκότα ὀραῖν

τέκνα. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ὅταν αὐτὸν ἴδης, ἡσύχασον μέχρις ἂν τῆς νήσου ἐκβῶμεν. ἡ δὲ ἔφη· Οὕτως ποιήσω. λαβόμενος οὖν τῆς χειρὸς αὐτῆς ὁ Πέτρος ἦγεν ἐπὶ τὸ πλοῖον. ἐγὼ δὲ ἰδὼν αὐτὸν χειραγωγοῦντα γυναῖκα ἐγέλασα καὶ προσελθὼν εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ χειραγωγεῖν αὐτὴν ἐπειρώμην. καὶ ἅμα τῷ ἄψασθαί με τῆς χειρὸς αὐτῆς ὀλολύξασα ὡς μήτηρ μέγα καὶ περιπλακεῖσα σφόδρα κατεφίλει με τὸν αὐτῆς υἱόν. ἐγὼ δὲ ἀγνοῶν ὅλον τὸ πρᾶγμα ὡς μαινομένην ἀπεσειόμην, αἰδούμενος δὲ καὶ τὸν Πέτρον ἐπικραινόμην. ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· Ἔα· τί ποιεῖς, τέκνον Κλήμης, ἀποσειόμενος τὴν σὴν οὕτως τεκοῦσαν; ἐγὼ δὲ τοῦτο ἀκούσας περὶ δακρυς γενόμενος καὶ καταπεσοῦση τῇ τεκούσῃ προσπεσὼν κατεφίλον. καὶ γὰρ ἅμα τῷ ἠθῆναί μοι τοῦτο ἀμαυρῶς πως τὸ εἶδος ἀνεκαλούμην. πολλοὶ μὲν οὖν ὄχλοι συνέτρεχον ἱστορῆσαι τὴν προσαιτήτριαν γυναῖκα, λέγοντες ἀλλήλοις ὅτι αὐτὴν ἐπέγνω ὁ υἱός, ἀνὴρ ἀξιόλογος. βουλομένοις οὖν ἡμῖν ἐξαυτῆς σὺν τῇ μητρὶ τῆς νήσου ἐκβαίνειν ἡ μήτηρ ἔφη· Τέκνον μοι ποθεινόν, εὐλογόν ἐστιν ἀποτάξασθαι τῇ ὑποδεξαμένη με γυναικί, ἥτις πενιχρὰ οὔσα καὶ ὅλη παρειμένη ἐπὶ τῆς οἰκίας ἔρριπται. ὁ δὲ Πέτρος ἀκούσας ἐθαύμασεν καὶ πάντες οἱ περιεστῶτες ὄχλοι τῆς γυναικὸς τὸ ἀγαθὸν φρόνημα. καὶ εὐθέως ἐκέλευσεν ὁ Πέτρος τισὶν πορευθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα ἐπὶ κλίνης κομίσει. καὶ ὁμῶς ἐνεχθείσης καὶ τεθείσης τῆς κλίνης, πάντων τῶν ὄχλων ἀκουόντων ἔφη ὁ Πέτρος· Εἰ ἀληθείας κῆρυξ ἐγὼ τυγχάνω, εἰς τὴν τῶν παρεστῶτων πίστιν, ἵνα γνῶσιν ὅτι εἷς ἐστὶν θεὸς ὁ τὸν κόσμον ποιήσας, ἐξαυτῆς ἐγεργήτω ὑγιῆς. καὶ ἅμα τῷ εἰπεῖν Πέτρον ταῦτα ἡ γυνὴ ἠγέρθη ὑγιασθεῖσα καὶ τῷ Πέτρῳ προσέπεσεν καὶ τὴν συνήθη φίλην καταφιλήσασα ἐπυνθάνετο τί εἶη τοῦτο. ἡ δὲ ὅλον αὐτῇ τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀναγνωρισμοῦ συντόμως διηγῆσατο καὶ οἱ ἀκούσαντες κατεπλάγησαν. τότε καὶ ἡ μήτηρ τὴν ξενοδόχον θεραπευθεῖσαν ἱστορήσασα παρεκάλει καὶ αὐτὴ ἰάσεως τυχεῖν. ὁ δὲ ἐπιθείς τὴν χεῖρα καὶ αὐτὴν ἐθεράπευσεν. καὶ εἶθ' οὕτως ὁ Πέτρος περὶ θεοῦ καὶ τῆς αὐτῷ διαφορῶσης θρησκείας ὁμιλήσας, προσθεὶς ἐπὶ τέλει ὅτι· Εἴ τις βούλεται ταῦτα ἀκριβῶς μαθεῖν, εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου πλειόνων ἡμερῶν περιμένειν ἔκρινα, ἔλθων τὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν μανθανέτω. οὐ γὰρ δὴ ἐμπορίας ἕνεκα ἢ στρατείας πατρίδας καταλιμπάνειν οἴδατε καὶ εἰς μακροὺς ἀπέρχεσθαι τόπους, διὰ δὲ αἰώνιον σωτηρίαν μηδὲ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν πορευθῆναι θέλετε; μετὰ μὲν οὖν τὴν προσομιλίαν Πέτρου ἐγὼ τῇ ὑγιασθείσῃ γυναικί ἐπὶ παντὸς τοῦ ὄχλου χιλίας δραχμὰς εἰς τροφὰς ἐδωρησάμην, παραθέμενος αὐτὴν ἀγαθῷ τινὶ ἀνδρὶ, πρῶτῳ τῆς πόλεως ὄντι, φύσει μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιεῖν προηρημένῳ. ἔτι δὲ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀργύρια διανείμας, ταῖς ποτε τὴν μητέρα παραμυθησαμέναις εὐχαριστήσας διέπλευσα εἰς Ἀντάραδον ἅμα τῇ μητρὶ καὶ Πέτρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐταίροις, καὶ οὕτως εἰς τὴν ξενίαν ὠρμήσαμεν.

Γενομένων δὲ ἡμῶν καὶ τροφῆς μεταλαβόντων καὶ συνήθως εὐχαριστήσαντων, ἔτι ὥρας οὔσης ἔφην ἐγὼ τῷ Πέτρῳ· Φιλανθρωπίας ἔργον, κύριέ μου Πέτρε, ἡ ἐμὴ ἐποίησεν μήτηρ, τῆς ξενοδόχου ὑπομνησθεῖσα γυ-

ναικός, καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ἄρά γε, ὦ Κλήμης, ἀληθῶς νενόμικας φιλανθρωπίας ἔργον πεποιηκέναι τὴν σὴν τεκοῦσαν, καθὸ τὴν ἀπὸ ναυφραγίου αὐτὴν ὑποδεξαμένην ἠμείψατο, ἢ ὡς μητρὶ μεγάλη χαριζόμενος τοῦτον εἶρηκας τὸν λόγον; εἰ δὲ οὐχ ὡς χαριζόμενος, ἀλλ' ὡς ἀληθεύων ἔφης, ἔοικάς μοι ἀγνοεῖν τί πότ' ἐστὶν φιλανθρωπίας μέγεθος, ἥτις ἐστὶν ἄνευ τοῦ φυσικῶς πείθοντος ἢ πρὸς οἰονδήποτε στοργῇ καθὸ ἄνθρωπός ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ τὴν ξενοδόχον τὴν ἀπὸ ναυφραγίου ὑποδεξαμένην τὴν σὴν τεκοῦσαν οὕτω φιλάνθρωπον εἶπεῖν τολμῶ. ὑπ' ἐλέου γὰρ κολακευθεῖσα πέπειστο εὐεργέτις γενέσθαι γυναικὸς ναυφραγίῳ περιπεσοῦσης, τέκνα πενθούσης, ξένης, γυμνῆς, μεμονωμένης καὶ σφόδρα ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ὀλοφυρομένης. ἐν τοσαύταις οὖν αὐτῆς συμφοραῖς οὔσης τίς καὶ ἀσεβῶν ἰδὼν οὐκ ἂν ἠλέησεν; ὥστε οὕτω φιλανθρωπίας ἔργον πεποιηκυῖα φαίνεται οὐδὲ ἢ ξενοδόχος γυνή, ἀλλὰ ὑπὸ ἐλέου τοῦ ἐπὶ μυρίαῖς συμφοραῖς πρὸς εὐεργεσίας κεκινημένου. πόσω γε μᾶλλον ἢ σὴ τεκοῦσα, βίου εὐπορέσασα καὶ τὴν ξενοδόχον ἀμειψαμένη, φιλανθρωπίας ἔργον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ φιλίας; πολλὴ δὲ διαφορὰ μεταξὺ φιλίας καὶ φιλανθρωπίας, ὅτι ἢ μὲν φιλία ἐξ ἀμοιβῆς γίνεται, ἢ δὲ φιλανθρωπία ἄνευ τοῦ φυσικῶς πείθοντος πάντα ἄνθρωπον καθὸ ἄνθρωπός ἐστιν φιλοῦσα εὐεργετεῖ. εἰ μὲν οὖν ἢ ἐλεήσασα ξενοδόχος καὶ ἐχθροὺς ἀδικήσαντας ἐλεῶσα εὐεργετεῖ, φιλάνθρωπος ἂν ἦν. εἰ δὲ διὰ τι φίλη ἢ ἐχθρὰ καὶ διὰ τι ἐχθρὰ ἢ φίλη, ἢ τοιαύτη τοῦ τινος αἰτίου φίλη ἐστὶν ἢ ἐχθρὰ, οὐ τοῦ ἀνθρώπου. κάγῳ ἀπεκρινάμην· Οὐ δοκεῖ σοι οὖν φιλάνθρωπος εἶναι κἂν ἢ ξενοδόχος ξένην ἢν οὐκ ἠπίστατο εὐεργετήσασα; καὶ ὁ Πέτρος· Ἐλεήμονα μὲν αὐτὴν εἶπεῖν ἐπίσταμαι, φιλάνθρωπον δὲ οὐ τολμῶ λέγειν, ἅτε δὴ οὔτε τὴν τεκοῦσαν φιλότεκνον· ὑπ' ὠδίνων γὰρ καὶ ἀνατροφῆς στέργειν πέπεισται. ὡς καὶ ὁ ἐρῶν ὑπὸ τῆς συνηθείας κολακεύεται καὶ εὐνῆς καὶ ὁ φίλος ὑπὸ τῆς ἀμοιβῆς, οὕτω καὶ ὁ ἐλεῶν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς. πλὴν ἐγγὺς ὁ ἐλεήμων τῷ φιλάνθρωπῳ, ὅτι ἄνευ τοῦ τι θηρᾶσθαι λαβεῖν εὐεργετεῖν πείθεται. πλὴν οὕτω φιλάνθρωπός ἐστιν. κάγῳ ἔφην· Ἐπὶ ποίαις οὖν πράξεσιν φιλάνθρωπος εἶναί τις δύναται; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ἐπεὶ ὁρῶ σε γλιχόμενον ἀκοῦσαι τί πότ' ἐστὶν φιλανθρωπίας ἔργον, οὐκ ὀκνήσω λέγειν. φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ καὶ ἐχθροὺς εὐεργετῶν. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, ἄκουσον. φιλανθρωπία ἐστὶν ἀρρενόθηλος, ἥς τὸ θῆλυ μέρος ἐλεημοσύνη λέγεται, τὸ δὲ ἄρρεν αὐτῆς ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ὠνόμασται· πλησίον δὲ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ὁ πᾶς ἄνθρωπος, οὐχ ὁ τις ἄνθρωπος· ἄνθρωπος γάρ ἐστιν καὶ ὁ κακὸς καὶ ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ ἐχθρὸς καὶ ὁ φίλος. χρὴ οὖν τὸν φιλάνθρωπιαν ἀσκοῦντα μιμητὴν εἶναι τοῦ θεοῦ εὐεργετοῦντα δικαίους καὶ ἀδίκους, ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς πᾶσιν ἐν τῷ νῦν κόσμῳ τὸν τε ἥλιον καὶ τοὺς ὑετοὺς αὐτοῦ παρέχων. εἰ δὲ θέλεις ἀγαθοὺς μὲν εὐεργετεῖν, κακοὺς δὲ μηκέτι ἢ καὶ κολάζειν, κριτοῦ ἔργον ἐπιχειρεῖς πράττειν, οὐ τὸ τῆς φιλανθρωπίας σπουδάσεις ἔχειν. κάγῳ ἔφην· Ἄρά γε καὶ ὁ θεὸς μέλλων τότε κρίνειν, ὡς διδάσκεις ἡμᾶς, οὐ φιλάνθρωπός ἐστιν; καὶ ὁ Πέτρος· Τοῦναντίον λέγεις. ἐπεὶ γὰρ κρίνει, διὰ τοῦτο φιλάνθρωπός ἐστιν. φιλῶν

γάρ καὶ ἐλεῶν τοὺς ἠδίκημένους τιμωρεῖ τοὺς ἠδίκηκούς. καὶ γὰρ ἔφη· Οὐκ οὖν, εἰ καὶ γὰρ ἀγαθοὺς μὲν εὐεργετῶ, τοὺς δὲ ἀδικοῦντας καθὼς ἀνθρώπους ἠδίκησαν τιμωρῶ, φιλάνθρωπός εἰμι; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Εἰ μετὰ τοῦ πρόγνωσιν ἔχειν εἶχες καὶ τοῦ κρίνειν ἐξουσίαν, ὁρθῶς ἂν τοῦτο ἐποίεις, διὰ μὲν τὸ εἰληφέναι τὴν ἐξουσίαν καταδικάζων οὐς ὁ θεὸς ἐδημιούργησεν, διὰ δὲ τὴν πρόγνωσιν ἀπταιστώως ἐν τῷ κρίνειν οὐς μὲν ὡς δικαίους δικαίων, οὐς δὲ ὡς ἀδίκους καταδικάζων. καὶ γὰρ ἔφη· Ὅρθῶς ἔφης καὶ ἀληθῶς· ἀδύνατον γὰρ τινα πρόγνωσιν οὐκ ἔχοντα ὁρθῶς κρίναι. ἐνίοτε γὰρ φαίνονται τινες ἀγαθοί, ἀθέμιτα κρύφα διαπρασσόμενοι, ἐνιοὶ δὲ ἀγαθοὶ ὑπὸ διαβολῆς ἐχθρῶν κακοὶ ὑπολαμβάνόμενοι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦ βασανίζειν καὶ ἀνακρίνειν ἐξουσίαν τις ἔχων δικάζει, οὐδὲ οὕτως τὸ πάντως δικαίως αὐτῷ δικάσαι ἐγίνετο. ἐνιοὶ γὰρ φονεῖς ὄντες τὰς βασάνους ὑπομείναντες ὡς ἀθῶοι ἀπελύθησαν, ἕτεροι δὲ ἀθῶοι ὄντες τὰς βασάνους μὴ ὑπομείναντες, ἐαυτῶν καταψευσάμενοι ὡς αἴτιοι ἐκολάσθησαν. καὶ ὁ Πέτρος· Μετρίως, ἔφη, ἔχει καὶ ταῦτα, τὸ δὲ μείζον ἄκουσον. ἐνίων ἀνθρώπων ἀμαρτανόντων ἢ εὖ πραττόντων, ὧν ποιῶσιν ἃ μὲν ἴδια αὐτῶν ἐστίν, ἃ δὲ ἀλλότρια, δίκαιον δὲ ἕκαστον ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις ἀμαρτήμασιν τιμωρεῖσθαι ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις κατορθώμασιν εὐεργετεῖσθαι. ἀδύνατον δὲ τινὶ πλήν προφήτῃ μόνῳ πρόγνωσιν ἔχοντι τὰ ὑπὸ τινος γινόμενα εἰδέναι ποῖα ἐστὶν αὐτοῦ ἴδια, ποῖα δὲ οὐκ ἦν· πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ γινόμενα βλέπεται. καὶ γὰρ ἔφη· Ἐβουλόμην μαθεῖν πῶς τῶν ἀδικημάτων ἢ κατορθωμάτων ἃ μὲν ἴδια, ἃ δὲ ἀλλότρια. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο ὅτι· Ὁ τῆς ἀληθείας προφήτης ἔφη· «Τὰ ἀγαθὰ ἐλθεῖν δεῖ, μακάριος δὲ (φησὶν) δι' οὗ ἔρχεται· ὁμοίως καὶ τὰ κακὰ ἀνάγκη ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται». εἰ δὲ διὰ κακῶν κακὰ ἔρχεται καὶ δι' ἀγαθῶν ἀγαθὰ φέρεται, προσεῖναι δεῖ ἕκαστῳ τὸ ἴδιον, τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἢ κακόν, καὶ ἐξ ὧν προέπραξεν, διὰ τοῦ ἐλθεῖν τὰ δευτέρα ἀγαθὰ ἢ κακὰ, ἅτινα ἴδια αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως ὄντα ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας διελθεῖν ὠκονόμηται, ἐπεὶ κρίσις αὕτη θεῶ, ὥσπερ ἐπ' ἀγῶνος τὸν διὰ πάσης κακουχίας διεληλυθότα καὶ ἄμεμπτον εὐρεθέντα, ἐκεῖνον ζωῆς αἰωνίου καταξιουῖσθαι· οἱ γὰρ ἐν ἀγαθοῖς ἰδίᾳ βουλῇ προκόψαντες ὑπὸ τῶν ἰδίᾳ βουλῇ ἐν κακίᾳ παραμεινάντων πειράζονται, διωκόμενοι, μισούμενοι, λοιδορούμενοι, ἐπιβουλεύομενοι, τυπτόμενοι, πλεονεκτούμενοι, διαβαλλόμενοι, ἀγγαρευόμενοι, ἐπηρεαζόμενοι, πάντα ἐκεῖνα πάσχοντες, δι' ὧν εὐλόγως δοκεῖ τὸ ὀργιζέσθαι γίνεσθαι καὶ πρὸς ἄμνην ὁρμᾶν. ὁ δὲ διδάσκαλος εἰδὼς ὅτι οἱ ταῦτα ἀδίκως ποιῶντες ἐκ προτέρων ἀμαρτημάτων κατάδικοί εἰσιν καὶ ὅτι διὰ καταδίκων τὸ τῆς κακίας πνεῦμα ταῦτα ἐνεργεῖ, τοὺς μὲν ἀνθρώπους καθὼς ἀνθρωποὶ εἰσιν, καὶ δι' ἀμαρτίας ὄργανα γινομένους κακίας ἐλεεῖν συνεβούλευσεν, ὡς φιλάνθρωπιαν ἀσκοῦσιν, καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς ἐστίν, ἀδικουμένους καὶ ἀπολύειν τῆς καταδίκης τοὺς ἀδικοῦντας, ἵνα ὥσπερ οἱ νήφοντες τοῖς μεθύουσιν βοηθῶσιν, εὐχαῖς, νηστεῖαις, εὐλογίαις, μὴ ἀνθιστάμενοι, μὴ ἀμυνόμενοι, ἵνα μὴ ἐπὶ τὸ πλεῖον αὐτοὺς ἀμαρτεῖν ἀναγκάσωσιν. τοῦ γὰρ παθεῖν πάντως κεκριμένου τινὶ, οὐκ εὐλογον ἀγανακτεῖν ἐκεῖνῳ, δι' οὗ τὸ παθεῖν γίνεται, λογισάμενον ὅτι, εἰ

καὶ ἐκεῖνος οὐκ ἐκακούχησεν αὐτόν, διὰ τὸ πάντως κακουχηθῆναι μέλλειν διὰ ἑτέρου τὸ παθεῖν ἦν. τί οὖν ἀγανακτῶ τῷ διαθεμένῳ, ἐμοῦ πάντως παθεῖν κεκριμένου; ἀλλ' ἔτι μὴν εἰ τὰ αὐτὰ τοῖς κακοῖς προφάσει ἀμύνης ποιούμεν, παρὰ τὸ πρῶτοι δευτέροι τὸ αὐτὸ τοῖς κακοῖς οἱ ἀγαθοὶ πράσσομεν. καὶ (ὡς ἔφην) οὐ χρή ἀγανακτεῖν ὡς εἰδότα ὅτι θεοῦ προνοίᾳ οἱ κακοὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμωροῦσιν. οἱ οὖν τοῖς τιμωροῦσιν χαλεπαίνοντες ὡς τοὺς ἀποστόλους θεοῦ ὑβρίζοντες ἀμαρτάνουσιν, τιμώντες δὲ καὶ τὰ ἐναντία τοῖς ἀδικεῖν νομιζομένοις διατιθέμενοι αὐτοὺς εἰς τὸν θεὸν τὸν οὕτω βουλευσάμενον εὐσεβοῦσιν. καὶ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀπεκρινάμην· Οὐκοῦν οἱ ἀδικοῦντες οὐκ εἰσιν αἴτιοι, ὅτι κρίσει θεοῦ ἀδικοῦσιν τοὺς δικαίους. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Καὶ πάνυ ἀμαρτάνουσιν, πρὸς γὰρ τὸ ἀμαρτάνειν ἑαυτοὺς ἀποδεδωκότες. ὅθεν εἰδὼς ἀπ' αὐτῶν ἐκλέγεται τιμωρεῖν τοὺς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀμαρτήμασιν μεταμεληθέντας δικαίως, ἵνα τοῖς μὲν δικαίοις διὰ τῆς τοιαύτης τιμωρίας τὰ πρὸ τῆς μετανοίας πραχθέντα ἀφεθῆ κακὰ, τοῖς δὲ τιμωροῦσιν ἀσεβέσιν κακουχεῖν ἐπιθυμοῦσιν καὶ μετανοεῖν μὴ θέλουσιν εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς ἰδίας κολάσεως δικαίους κακουχεῖν συνεχωρήθη· ἄνευ γὰρ τῆς τοῦ θεοῦ βουλήσ οὐδὲ στρουθὸς ἐν παγίδι ἐνπεσεῖν ἔχει· οὕτως δικαίων καὶ αἱ τρίχες τῷ θεῷ ἐναριθμοὶ εἰσιν. δίκαιος δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ τοῦ εὐλόγου ἕνεκα τῆ φύσει μαχόμενος. οἷον πᾶσιν πρόσεστιν ἐκ φύσεως φιλοῦντας φιλεῖν, δίκαιος πειρᾶται καὶ ἐχθροὺς ἀγαπᾶν καὶ λοιδοροῦντας εὐλογεῖν, ἔτι μὴν καὶ ὑπὲρ ἐχθρῶν εὐχέσθαι. ἀδικοῦντας ἐλεεῖ· διὸ καὶ προσαδικεῖσθαι ἀνέχεται καὶ ὁμῶς καταρωμένους εὐλογεῖ, τύπτουσιν συγχωρεῖ, διώκουσιν ὑποχωρεῖ, μὴ ἀσπαζομένους ἀσπάζεται, τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὧν ἔχει κοινωνεῖ, ὀργιζόμενον πείθει, τὸν ἐχθρὸν διαλλάσσει, τὸν ἀπειθῆ παρακαλεῖ, τὸν ἄπιστον κατηχεῖ, τὸν πενθοῦντα παραμυθεῖται, ἐπηρεαζόμενος στέγει, ἀχαριστούμενος οὐκ ἀγανακτεῖ. εἰς δὲ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀποδεδωκὼς πενίαν οὐ πεφόβηται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ μερίζων τοῖς οὐκ ἔχουσιν πένης γίνεται. ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀμαρτάνοντας τιμωρεῖ. ὁ γὰρ τὸν πλησίον ἀγαπῶν ὡς ἑαυτὸν ὡς αὐτὸς ἀμαρτήσας οἶδεν τιμωρηθῆναι μὴ θέλειν, οὕτως οὐδὲ τοὺς ἀμαρτάνοντας τιμωρεῖ. καὶ ὡς θέλει κολακεύεσθαι καὶ εὐλογεῖσθαι καὶ τιμᾶσθαι καὶ πάντα τὰ ἀμαρτήματα αὐτῷ συγχωρεῖσθαι, τοῦτο αὐτὸς τῷ πλησίον ποιεῖ, ὡς ἑαυτὸν ἐκεῖνον ἀγαπῶν. ἐνὶ λόγῳ, ὁ θέλει ἑαυτῷ, θέλει καὶ τῷ πλησίον. οὗτος γὰρ ἐστὶ θεοῦ νόμος καὶ προφητῶν, αὕτη τῆς ἀληθείας ἡ διδασκαλία. καὶ ταῦτα μὲν ἀγάπη ἢ πρὸς πάντα ἄνθρωπον τελεία τὸ ἄρρεν μέρος ἐστὶν οὕσα τῆς φιλανθρωπίας, τὸ δὲ ἐλεεῖν τὸ θῆλυ μέρος ἐστὶν αὐτῆς. ὅπερ ἐστὶν πεινῶντα θρέψαι καὶ ποτὸν διψῶντι παρασχεῖν καὶ γυμνὸν ἐνδύσαι καὶ νοσοῦντα ἐπισκέψασθαι καὶ ξένον δέξασθαι, τῷ ἐν εἰρκτῇ κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιφαινόμενον βοηθεῖν, ἀπαξαπλῶς τὸν ἐν συμφοραῖς ἐλεῆσαι. ἐγὼ δὲ ἀκούσας ἔφην· Ταῦτα μὲν δυνατόν πράττειν, ἐχθροὺς δὲ εὐεργετεῖν, πᾶσαν αὐτῶν ὑποφέροντα ἐπήρειαν, οὐκ οἶομαι δυνατόν ἀνθρωπείᾳ προσεῖναι φύσει. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ὁρθῶς ἔφης ἀθανασίας γὰρ αἰτία οὕσα ἢ φιλανθρωπία πολλοῦ

δίδονται. κἀγὼ ἔφην· Πῶς οὖν σύνεστιν ἐν νῶ λαβεῖν; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ταύτην, ὧ φίλε Κλήμης, λαβεῖν ἔστιν, ἐὰν πληροφορηθῇ τις ὅτι οἱ ἐχθροὶ πρὸς καιρὸν κακουχοῦντες οὓς μισοῦσιν, αἰωνίου κολάσεως ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς αἴτιοι γίνονται· προσέτι δὲ αὐτοὺς ὡς εὐεργέτας σφόδρα ἀγαπήσουσιν. ἡ δὲ ὁδὸς τοῦ ταύτην λαβεῖν, ὧ φίλε Κλήμης, μία τίς ἐστίν, ἥπερ ἐστὶν φόβος θεοῦ. ὁ γὰρ θεὸν φοβούμενος τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπᾶν μὲν κατ' ἀρχὰς οὐ δύναται (ἐπεὶ τὸ τοιοῦτο κελεύσει οὐ προσέρχεται τῇ ψυχῇ), τῷ μέντοι πρὸς θεὸν φόβῳ τὰ ἀγαπώντων ποιεῖν δύναται καὶ εἴθ' οὕτως πράττουντι τὰ ἀγάπης τὸ ἀγαπᾶν ὡς νύμφη οὓσα προσφέρεται ὡς νυμφίῳ τῷ φόβῳ καὶ οὕτως τοὺς φιλανθρώπους τίκτουσα λογισμοὺς ἀθάνατον τίθησιν τὸν κεκτημένον ὡς εἰκόνα θεοῦ ὁμοίαν, ὑπὸ φθορᾶς ὑβρισθῆναι μὴ δυναμένην τὴν αὐτοῦ φύσιν. ὁμῶς τὸν τῆς φιλανθρωπίας ἐκθεμένου ἡμῖν λόγον, ἐσπέρας ἐπικαταλαβούσης, εἰς ὕπνον ἐτράπημεν.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ.]

Ὅρθρου δὲ γενομένου εἰσιῶν ὁ Πέτρος ἔφη· Ὁ μὲν Κλήμης μετὰ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ματτιδίας καὶ τῆς ἐμῆς γυναικὸς ἅμα ἐπὶ τοῦ ὀχήματος καθεζέσθωσαν. καὶ ὁμῶς οὕτως ἐγένετο. ὀρμώντων δὲ ἡμῶν τὴν ἐπὶ Βαλαναίας ὁδὸν ἐπύθετό μου ἡ μήτηρ πῶς ὁ πατήρ διάγει. καγὼ ἔφην· Ἐπὶ τὴν ζήτησίν σου καὶ τῶν διδύμων ἀδελφῶν μου Φαυστίνου τε καὶ Φαυστινιανοῦ ἐκβὰς ἀνεύρετός ἐστιν. οἴμαι δὲ ἐκ τοῦ πλείστου τελευτῆσαι αὐτόν, ἢ ναυφραγίῳ περιπεσόντα ἢ ἐν ὁδῷ σφαλέντα ἢ ὑπὸ λύπης μαρανθέντα. ἡ δὲ ἀκούσασα καὶ ἐπίδακρυς γενομένη ἐστέναξεν λυπηθεῖσα, τῇ δὲ πρὸς ἐμὲ εὐρέσει χαίρουσα τὴν ἐκ τῆς ὑπομνήσεως λύπην μετρίως ἀπήμβλυνεν. ὁμῶς οὖν κατηντήσαμεν εἰς Βαλαναίας. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ εἰς Πάλτον ἤλθαμεν κάκειθεν εἰς Γάβαλα, τῇ δὲ ἑτέρᾳ κατηντήσαμεν εἰς Λαοδίκειαν. καὶ ἰδοὺ πρὸ τῶν θυρῶν Νικήτης καὶ Ἀκύλας ἀπὴντων ἡμῖν καὶ καταφιλήσαντες ἤγον ἐπὶ τὴν ξενίαν. ὁ δὲ Πέτρος καλὴν καὶ μεγάλην πόλιν ἰδὼν· Ἄξιον, ἔφη, ἐνταῦθα ἡμερῶν ἐπιμεῖναι· ὡς γὰρ ἐπίπαν τὸ πλῆθος δυνατώτερόν ἐστιν τίκτειν τοὺς ζητούμενους. ὁ μὲν οὖν Νικήτης καὶ Ἀκύλας ἐπυνθάνοντό μου τίς εἴη αὕτη ἡ ξένη γυνή. καγὼ ἔφην· Ἐμὴ μήτηρ, ἦν ἐπιγυνῶναί μοι ὁ θεὸς διὰ Πέτρου τοῦ κυρίου μου ἐδωρήσατο.

Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Πέτρος πάντα αὐτοῖς ἐπὶ κεφαλαίων ἐξεθέτο, ὡς ἅμα αὐτοὺς προοδεῦσαι ἐγὼ Κλήμης τὸ ἐμὸν γένος αὐτῷ ἐξεθέμην καὶ τῆς μητρὸς τὴν ἐκ τῆς τοῦ ὄνειρου πλαστῆς προφάσεως μετὰ τῶν διδύμων αὐτῆς τέκνων γενομένην ἀποδημίαν, ἔτι τε καὶ τοῦ πατρὸς τὴν ἐπὶ ζήτησιν αὐτῆς ἀποδημίαν, ἔπειτα καὶ ὡς αὐτὸς Πέτρος μετὰ τὸ ἀκοῦσαι ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τὴν νῆσον καὶ τῇ γυναικὶ συντυχῶν καὶ προσαιτοῦσαν ἰδὼν καὶ τοῦ προσαιτεῖν τὴν αἰτίαν πυθόμενος, ἔγνω αὐτῆς γένος, ἀνατροφὴν, τὸν πλαστὸν ὄνειρον καὶ τῶν τέκνων τὰ ὀνόματα ἐμοῦ τε τοῦ καταλειφθέντος παρὰ τῷ πατρὶ καὶ τῶν αὐτῇ συμπορευθέντων διδύμων τέκνων, καὶ ὡς ἐν βυθῷ ὑπενοεῖτο τεθνηκέναι. τούτων οὖν κεφαλαιωδῶς ἠθέντων ὑπὸ Πέτρου, ὁ Νικήτης καὶ ὁ Ἀκύλας ἐκπλαγέντες ἔλεγον· Ἀρά γε, δέσποτα καὶ κύριε τῶν ἀπάντων, τοῦτο ἀληθὲς ἢ ὄνειρός ἐστιν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰ μὴ κοιμώμεθα, ἀληθὲς τυγχάνει. οἱ δὲ βραχὺ μείναντες καὶ σύννοες γενόμενοι ἔφασαν· Ἡμεῖς ἐσμεν Φαυστίνος καὶ Φαυστινιανός, καὶ ἀπ' ἀρχῆς σου διαλεγόμενοι ἀλλήλοις ἐμβλέποντες πολλὰ περὶ ἑαυτῶν κατεστοχαζόμεθα μὴ ἄρα οὐχ ἡμῖν διαφέρει τὰ λεγόμενα, λογιζόμενοι ὅτι πολλὰ παρόμοια γίνονται ἐν τῷ βίῳ· διὸ ἐσιωπῶμεν παλλόμενοι τὰς καρδίας. πρὸς δὲ τὸ τέλος τοῦ λεγομένου ἀποβλέψαντες ὅτι ἡμῖν διαφέρει τὰ λεγόμενα, τότε ἑαυτοὺς ὡμολογήσαμεν. καὶ τοῦτ' εἰπόντες μετὰ δακρύων ἐπεισῆλθαν τῇ μητρὶ καὶ κοιμωμένην εὐρόντες ἤδη περιπλέκεσθαι ἐβούλοντο. ὁ δὲ Πέτρος ἐκώλυεν αὐτοὺς εἰπὼν· Ἐάσατέ με προσαγωγῶς ὑμᾶς παραστῆσαι τῇ μητρὶ, μήπως ὑπὸ τῆς πολλῆς αἰφνιδίου χαρᾶς εἰς ἔκστασιν ἔλθῃ φρενῶν, ἅτε δὴ κοιμωμένη καὶ τὸ πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἀπησχολημένον ἔχουσα.

Ὅμως ἐπεὶ κόρον ἔσχεν ὕπνου, διεγερθεῖση τῇ μητρὶ ὁ Πέτρος ἤρξατο προσαγωγῶς λέγειν· Γινώσκεις σε θέλω, γύναι, τῆς ἡμετέρας θρησκείας τὴν πολιτείαν. ἡμεῖς ἓνα θεὸν σέβομεν τὸν πεποιηκότα ὃν ὄρας κόσμον καὶ τούτου φυλάσσομεν τὸν νόμον περιέχοντα ἐν πρώτοις αὐτὸν σέβειν μόνον καὶ τὸ αὐτοῦ ἀγιάζειν ὄνομα τιμᾶν τε γονεῖς καὶ σωφρονεῖν βιοῦν τε δικαίως. πρὸς τούτοις δὲ ἀδιαφόρως μὴ βιοῦντες τραπέζης ἔθνων οὐκ ἀπολαύομεν, ἅτε δὴ οὐδὲ συνεστιᾶσθαι αὐτοῖς δυνάμενοι διὰ τὸ ἀκαθάρτως αὐτοὺς βιοῦν. πλὴν ὁπόταν αὐτοὺς πείσωμεν τὰ τῆς ἀληθείας φρονεῖν τε καὶ ποιεῖν βαπτίσαντες αὐτοὺς τρισμακαρίᾳ τινὶ ἐπονομασίᾳ, τότε αὐτοῖς συναλιζόμεθα. ἐπεὶ οὐδ' ἂν πατὴρ ἢ μήτηρ τυγχάνῃ ἢ γυνὴ ἢ τέκνον ἢ ἀδελφὸς ἢ ἄλλος τις ἐκ φύσεως στοργὴν ἔχων, συνεστιᾶσθαι αὐτῶ τολμᾶν δυνάμεθα· θρησκεία γὰρ διαφερόντως τοῦτο ποιοῦμεν. μὴ οὖν ὕβριν ἠγήσῃ τὸ μὴ συνεστιᾶσθαι σοὶ τὸν υἱόν, μέχρις ἂν τὰ αὐτὰ αὐτῶ φρονῆς καὶ ποιῆς. ἢ δὲ ἀκούσασα ἔφη· Τί οὖν κωλύει σήμερόν με βαπτισθῆναι; ἦτις πρὸ τοῦ σε ἰδεῖν τοὺς λεγομένους θεοὺς ἀπεστράφην λογισμῶ τούτῳ ὅτι πολλὰ σχεδὸν καθ' ἡμέραν θυοῦση αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀνάγκαις οὐ παρεστάθησάν μοι. περὶ δὲ μοιχείας τί δεῖ καὶ λέγειν; ὁπότε οὐδὲ ὅτε ἐπλούτουν, τρυφή με τοῦτο ἠπάτησεν, οὐδὲ ἢ μετὰ ταύτην πενία ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἀναγκάσαι δεδύνηται ἀντιποιουμένης μου τῆς σωφροσύνης ὡς μεγίστου κάλλους, ἧς ἔνεκα εἰς τοσαύτην ἤλθον περίστασιν. ἀλλ' οὐδὲ οἴμαί σε, κύριέ μου Πέτρε, ἀγνοεῖν ὅτι ἢ πλείων ἐπιθυμία ἐξ εὐθυμιῶν γίνεται. ὅθεν ἐγὼ ἐν εὐθυμίᾳ σωφρονέσασα, ἐν δυσθυμίᾳ πρὸς ἡδονὰς ἐμαυτὴν οὐκ ἀποδίδωμι. ἀλλὰ μὴδὲ νῦν μου κακουχίας ἀπηλλάχθαι νομίσης τὴν ψυχὴν τὴν ποσῶς παραμυθίας τυχοῦσαν διὰ τὴν Κλήμεντος ἐπίγνωσιν. ἀντεισερχομένη γὰρ ἢ ἐκ τῶν δύο τέκνων μου ἀπώλεια καὶ τὴν ποσῶς ἀμαυροῖ χαράν. παραμυθήσομαι γὰρ περὶ αὐτῶν ὅτι ἐν θαλάσῃ διεφώνησαν, ἀλλ' <οὐχ> ὅτι πρὸς τούτοις ἐκτὸς τειχῶν θρησκείας θεοῦ φθαρέντες τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἀπώλοντο. ὁ δὲ τούτων πατὴρ, ἐμὸς δὲ σύμβιος (ὡς παρὰ Κλήμεντος ἔμαθον) ἐπὶ τε τὴν ἐμὴν καὶ τὴν τῶν υἱῶν ζήτησιν ἐκβάς, τοσοῦτοις ἔτεσιν ἀφανὴς ἐστίν, πάντως δὲ ἐτελεύτησεν· καὶ γὰρ ὁ ταλαίπωρος ὑπὸ σωφροσύνης με ἀγαπῶν φιλότεκνος ἦν. ὅθεν πάντων ἡμῶν ὑπὲρ πάντα αὐτῶ ἠγαπημένων στερηθεὶς ὁ γέρον ὑπὸ μεγίστης ἀθυμίας διεφώνησεν. Τῆς μητρὸς ταῦτα λεγούσης κατὰ τὴν Πέτρου παραίνεσιν ἀκούοντες οὐκέτι στέγειν ἐδύναντο οἱ παῖδες, ἀλλ' ἐγερθέντες περιεπλέκοντο αὐτῇ πολλὰ δακρύοντες καὶ καταφιλοῦντες. ἢ δὲ ἔφη· Τί θέλει τοῦτο εἶναι; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Παράστησον, ὦ γύναι, γενναίως τὸν νοῦν σου, ὅπως τῶν σῶν ἀπολαύσης τέκνων. οὗτοι γὰρ εἰσιν Φαυστῖνος καὶ Φαυστιανὸς οἱ υἱοὶ σου, οὓς ἐν βυθῶ τεθνάναι ἔλεγες. πῶς δὲ ζῶσιν ἐπὶ σοῦ θανόντες ἐν τῇ χαλεπωτάτῃ ἐκείνῃ νυκτί, καὶ πῶς νῦν ὁ μὲν αὐτῶν Νικήτης λέγεται, ὁ δὲ Ἀκύλας, αὐτοῖ σοὶ εἶπεῖν δυνήσονται· σὺν σοὶ γὰρ ἡμεῖς μαθεῖν ἔχομεν. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἢ μήτηρ χαρεῖσα σφόδρα ὑπὸ ἐκλύσεως ὀλίγου διεφώνει. ὅτε δὲ αὐτὴν ἀνεκτησάμεθα, ἐκαθέσθη καὶ ἑαυτῆς γενομένη ἔφη· Παρακαλῶ, τέκνα μου ποθεινά, εἴπατέ μοι τὰ μετὰ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην νύκτα συμβάντα ὑμῖν.

Καὶ ὁ Νικήτης ἤρξατο λέγειν· Τῆς αὐτῆς ἐκείνης νυκτός, τοῦ πλοίου, ὡς οἴσθα, διαλυομένου, ἡμᾶς ἄνδρες τινὲς ἐν τῷ βυθῷ ληστεύειν μὴ φοβούμενοι ἀνείλαντο καὶ ἐν σκάφῃ θέντες καὶ κώπαις ἐλαύνοντες ὅτε μὲν παρὰ γῆν ἔφερον, ὅτε δὲ καὶ τροφὰς μεταπεμπόμενοι εἰς τὴν Στράτωνος ἦγον Καϊσάριαν· κάκει δακρύοντας ἡμᾶς λιμῷ φόβῳ τε καὶ πληγαῖς, ὅπως μὴ τι προπετὲς λαλήσωμεν τῶν αὐτοῖς μὴ δοκούντων, ἔτι τε καὶ τὰ ὀνόματα ἡμῶν ἀλλάξαντες, πωλήσαι ἠδυνήθησαν. γυνὴ δὲ τις Ἰουδαίους προσήλυτος, ἀξιόλογος πάνυ, ὀνόματι Ἰοῦστα, ὠνησαμένη ἡμᾶς εἰς τέκνων ἐφύλαττεν τόπον καὶ πάσῃ ἑλληνικῇ παιδείᾳ μετὰ σπουδῆς ἐξεπαίδευσεν. ἡμεῖς δὲ ἐφ' ἡλικίας ἔμφορος γενόμενοι καὶ τὴν θρησκείαν ἠγαπήσαμεν καὶ τὰ τῆς παιδείας ἐφιλοπονέσαμεν, ὅπως πρὸς τὰ λοιπὰ ἔθνη διαλεγόμενοι ἐλέγχειν αὐτὰ περὶ πλάνης δυνώμεθα. ἀλλὰ καὶ τὰ φιλοσόφων ἠκριβώσαμεν, ἐξαιρέτως δὲ τὰ ἀθεώτατα, λέγω δὲ τὰ Ἐπικούρου καὶ Πύρρωνος, ἵνα μᾶλλον ἀνασκευάζειν δυνώμεθα. Σίμωνι δὲ τινι μάγῳ σχεδὸν σύντροφοι γενόμενοι, φιλίας ὁδῶ ἀπατηθῆναι ἐκινδυνεύσαμεν. ἔστιν δὲ τις περὶ ἀνθρώπου τινὸς λόγος, οὗ φανέντος ἐν βασιλείᾳ τῶν θεοσεβησάντων ὄχλος ἀθανάτως καὶ ἀλύτως βιώσαι ἔχει· ὅμως ταῦτα μὲν σοι, μήτηρ, ἐπὶ καιροῦ ἀκριβέστερον ἐκτεθήσεται. πλὴν μέλλουσιν ἡμῖν ἀπατᾶσθαι ὑπὸ τοῦ Σίμωνος ἐταῖρός τις τοῦ κυρίου ἡμῶν Πέτρου, Ζακχαῖος λεγόμενος, προσηκάμενος ἐνουθέτησεν μὴ ἀπατηθῆναι τῷ μάγῳ, ἐπελθόντι δὲ τῷ Πέτρῳ προσήγαγεν, ὅπως ἡμᾶς πληροφορήσας πείσῃ περὶ τῶν τῆ θεοσεβείᾳ διαφερόντων. διὸ καὶ σέ, μήτηρ, εὐχόμεθα ἵνα ὧν ἡμεῖς κατηξιώθημεν ἀγαθῶν, τούτων καὶ σὺ μεταλάβῃς, ὅπως κοινῇ ἁλῶν καὶ τραπέζης μεταλαβεῖν δυνηθῶμεν. αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ αἰτία, τεκοῦσα, δι' ἣν ἐνόμιζες ἡμᾶς τεθνάναι, τῷ ἐκείνῃ τῇ χαλεπωτάτῃ νυκτὶ ὑπὸ πειρατῶν ἀρθῆναι ἐν πελάγει, σὲ δὲ νομίζειν ἡμᾶς ἀπολωλέναι.

Ταῦτα τοῦ Φαυστίνου εἰπόντος ἡ μήτηρ ἡμῶν προσέπεσεν τῷ Πέτρῳ, δεομένη καὶ ἀξιοῦσα ὅπως αὐτὴν τε καὶ τὴν ξενοδόχον αὐτῆς μεταπεμψάμενος ἐξαυτῆς βαπτίσει, ἵνα (φησὶν) μηδεμία τις ἡμέρα ἄμοιρος γένηται, ἀφ' ἧς τὰ ἐμαυτῆς ἀπέλαβον τέκνα, ἐν ἧ μὴ συνεστίασθην αὐτοῖς. ταῦτά οὖν καὶ ἡμῶν τῇ μητρὶ συναπακαλεσάντων, ὁ Πέτρος ἔφη· Τί νομίζετε; ἐγὼ μόνος ἄσπλαγχνός εἰμι ὅτι μὴ βούλομαι ὑμᾶς συνεστιασθῆναι τῇ μητρὶ, βαπτίσας αὐτὴν σήμερον; ἀλλὰ κἂν μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι νηστεῦσαι αὐτὴν δεῖ. καὶ ταῦτα ἐπεὶ ἀπλῶς τίνα ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐφθέγγετο, ὃν ἐγὼ τῆς πίστεως αὐτῆς ἱκανὸν ἐρμηνεῖα συνεῖδον· ἐπεὶ πολλῶν ἡμερῶν αὐτὴν ἀφελληνισθῆναι ἔδει. καὶ ἐγὼ ἔφην· Εἰπέ ἡμῖν τίνα ἐφθέγγετο λόγον, ὃς τὴν πίστιν αὐτῆς ἐξέφανεν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἡ ἀξίωσις αὐτῆς τοῦ συνβαπτισθῆναι αὐτῇ τὴν ξενοδόχον εὐεργέτιν. οὐκ ἂν δὲ τοῦτο τῇ ὑπ' αὐτῆς ποθουμένη δοθῆναι παρεκάλει, εἰ μὴ πρότερον αὐτὴ διετέθη ὡς ἐπὶ μεγάλῃ τῇ τοῦ βαπτίσματος δωρεᾷ. ὅθεν ἐγὼ πολλῶν καταγινώσκω, ὅποταν βαπτισθέντες καὶ πιστεύειν λέγοντες μηδὲν ἄξιον πίστεως ποιῶσιν μηδὲ οὐς ἀγαπῶσιν (λέγω δὲ γυναῖκας αὐτῶν ἢ υἱοὺς ἢ φίλους) πρὸς τοῦτο προτρέπωνται. εἰ γὰρ πεπιστεύκασιν ζωῆν αἰώνιον σὺν ἔργοις καλοῖς δωρεῖσθαι τὸν θεόν, ἀνυπερθέτως οὐς

ἡγάπων προετρέποντο βαπτισθῆναι. ἀλλ' ἔρεϊ τις ὑμῶν Ἀγαπῶσιν αὐτοὺς καὶ φροντίζουσιν αὐτῶν. τοῦτο εὐηθές ἐστιν. ἐπεὶ τί δήποτε νοσοῦντας ὀρώντες ἢ ἀπαγομένους τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἢ ἄλλα τινὰ χαλεπὰ πάσχοντας ὀδύρονται καὶ ἐλεῶσιν; οὕτως εἰ πεπιστεύκεισαν αἰώνιον πῦρ μένειν τοὺς τὸν θεὸν μὴ σέβοντας, οὐκ ἂν ἐπαύσαντο νουθετοῦντες ἢ καὶ ἀπειθοῦντας ὀρώντες ὡς περὶ ἀπίστων ὀδυνώμενοι, τὴν κατ' αὐτῶν κόλασιν πεπληροφορημένοι. καὶ τὰ νῦν τὴν ξενοδόχον πέμψας ἀνακρινῶ, εἰ τὸν νόμον τὸν δι' ἡμῶν ἀγαπᾶν αἰρεῖται, καὶ οὕτως ἀκολούθως ἂ δεῖ πράξομεν. ἡ δὲ μήτηρ ὑμῶν ἐπειδὴ πιστῶς διάκειται περὶ τοῦ βαπτίσματος, κἂν μίαν πρὸ τοῦ βαπτίσματος νηστευσάτω ἡμέραν. ἡ δὲ ὠμνυεν Δύο τῶν διελθουσῶν ἡμερῶν, τῇ γυναικὶ τὰ κατὰ τὸν ἀναγνωρισμὸν διηγουμένη, ὑπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς τροφῆς μεταλαβεῖν οὐκ ἠδυνήθη ἢ ἐχθὲς μόνον βραχέος ὕδατος. ἔμαρ τύρησέ τε τῷ ὄρκῳ ἢ γυνὴ Πέτρου λέγουσα Ἀληθῶς οὐκ ἐגעύσατο. καὶ ὁ Ἀκύλας (μᾶλλον δὲ τοῦ λοιποῦ Φαυστινιανός) ἔφη Οὐκοῦν οὐδὲν κωλύει αὐτὴν βαπτισθῆναι. καὶ ὁ Πέτρος γελάσας ἀπεκρίνατο Ἀλλ' οὐκ ἔστιν τοῦτο νηστεία βαπτίσματος, ὃ μὴ δι' αὐτὸ γέγονεν. καὶ ὁ Φαυστῖνος ἀπεκρίνατο Ἴσως οὖν ὁ θεὸς βουλόμενος ἡμῶν τὴν μητέρα μηδεμίαν ἡμέραν τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως χωρίσαι τῆς τραπέζης προωκονόμησεν τὴν νηστείαν. ὡς γὰρ ἐσωφρόνησεν ἐν ἀγνοίᾳ, τὸ πρέπον τῆς ἀληθείας ποιήσασα, οὕτως καὶ νῦν ὁ θεὸς ἴσως ὠκονόμησεν αὐτὴν πρὸ μιᾶς νηστεῦσαι ἐν ἀγνοίᾳ ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς βαπτίσματος, ἵνα ἀπὸ πρώτης ἡμέρας τοῦ γνωρίσαι ἡμᾶς σὺν ἡμῖν ἄλων μεταλαβεῖν δυναθῆ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη Μὴ ἡμᾶς νικάτω ἢ κακία, πρόφασιν εὐροῦσα τὴν πρόνοιαν καὶ τεκούσης στοργήν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑμεῖς κἀγὼ σὺν ὑμῖν τὴν σήμερον διαμείνωμεν, καὶ αὐριον βαπτισθήσεται. οὐδὲ γὰρ ἡ ὥρα τῆς σήμερον ἡμέρας ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς βάπτισμα. καὶ ὁμῶς οὕτως γενέσθαι οἱ πάντες συνευδοκήσαμεν.

Αὐτῆς οὖν ἐσπέρας τῆς Πέτρου οἱ πάντες διδασκαλίας ἀπηλαύομεν, δεικνύντος ἡμῖν ἐκ τῆς κατὰ τὴν μητέρα προφάσεως τίνι λόγῳ τὰ τέλη τῆς σωφροσύνης καλὰ, τὰ δὲ τῆς μοιχείας χαλεπὰ ὄντα ὄλω γένει ὄλεθρον ποιεῖν φύσιν ἔχει, κἂν μὴ ταχέως, ἀλλ' οὖν γε κἂν βραδέως. ἐπὶ τοσοῦτον δέ (φησὶν) τὰ τῆς σωφροσύνης ἀρέσκει τῷ θεῷ, ὅτι καὶ τοῖς ἐν πλάνῃ οὖσιν βραχεῖαν τινα ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῷ νῦν βίῳ ἀπονέμει χάριν (ἢ γὰρ ἐκεῖ σωτηρία μόνοις τοῖς διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα βαπτισθεῖσιν καὶ σωφρόνως δικαιοπραγοῦσιν ἀποδίδεται), ὥσπερ ἐγνώκατε ἐπὶ τῆς ὑμετέρας μητρὸς γενόμενα, λέγω δὴ τὰ ἐπὶ τέλει καλὰ. ἴσως δὲ εἰ ἐμοιχήσατο, ἀνήρητο ἂν. διὸ σωφρονέσασαν ἐλεήσας ὁ θεὸς τὸν κατ' αὐτῆς ἀπέστρεψεν φόνον καὶ τὰ ἀφαιρεθέντα τέκνα ἀπέδωκεν. ἀλλ' ἔρεϊ τις ἴσως Πόσοι διὰ σωφροσύνην ἀπώλοντο; φημὶ ἀναισθησίας αἰτία. χρὴ γὰρ τὴν αἰσθανομένην γενομένου τινὸς ἐραστοῦ παρ' αὐτὸ φυγεῖν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιμιξίαν ὡς πῦρ φλέγον ἢ λυσοῦντα κύνα. ὄνπερ τρόπον ἐποίησεν ἡ ὑμᾶς τεκοῦσα, τὸ τῆς σωφροσύνης ὄντως ἀγαπήσασα καλόν· διὸ φυλαχθεῖσα σὺν ὑμῖν αἰωνίου βασιλείας ἔλαβεν τὴν ἐπίγνωσιν. ἡ σωφρονεῖν βουλομένη γυνὴ εἰδέναι ὀφείλει ὅτι φθονομένη ὑπὸ κακίας προφάσει

ἔρωτος πολλοὺς ἔχει τοὺς ἐπιβούλους, μιᾷ δὲ τῇ πρὸς τὸ σωφρονεῖν ἐνστάσει σεμνὴ μείνασα τὴν κατὰ πάντων νίκην λαβοῦσα σωθῆναι ἔχει. καὶ γὰρ εἰ πάντα καλὰ διαπράξαιτό τις, μιᾷ τῇ πρὸς τὸ μοιχήσασθαι ἄμαρτίᾳ κολασθῆναι δεῖ, <ὡς> ὁ προφήτης ἔφη. ἡ σώφρων γυνὴ τὸ τοῦ θεοῦ θέλημα ποιοῦσα τῆς αὐτοῦ πρώτης κτίσεως ἀγαθὴ ὑπόμνησις γίνεται, ὅτι εἷς ὢν ὁ θεὸς ἐνὶ ἀνθρώπῳ μίαν ἔκτισε γυναῖκα. ἔτι δὲ μᾶλλον σώφρων μένει, ἐὰν τῆς κτίσεως μὴ ἐπιλανθάνηται καὶ τὴν κόλασιν προβλέπη καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν τὴν ζημίαν μὴ ἀγνοῇ. ἡ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τοῖς σσζεσθαι θέλουσιν ἡδομένη παράδειγμα εὐσεβὲς τοῖς θεοσεβοῦσιν τυγχάνει· ἀγαθοῦ γὰρ βίου νόμος ἐστίν. ἡ σωφρονεῖν θέλουσα τὰς προφάσεις τῆς λοιδορίας ἐκκόπτει· ἐὰν δὲ μὴ παρέχουσα πρόφασιν λοιδορῆται ὡς ὑπὸ ἐχθροῦ, ὑπὸ θεοῦ εὐλογεῖται καὶ ἐκδικεῖται. ἡ σώφρων τὸν θεὸν ποθεῖ, τὸν θεὸν φιλεῖ, τὸν θεὸν τέρπει, τὸν θεὸν δοξάζει· ἀνθρώποις πρόφασιν πρὸς λοιδορίαν οὐ παρέχει. ἡ σώφρων γυνὴ τὴν ἐκκλησίαν ἀγαθῇ τιμῇ μυρίζει καὶ ἐπὶ σεμνότητι δοξάζει· ἔτι δὲ καὶ διδασκάλων ἔπαινός ἐστιν καὶ συνεργὸς αὐτοῖς σωφρονοῦσι τυγχάνει. ἡ σώφρων γυνὴ ὡς νυμφίῳ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ κοσμεῖται, ἐνδεδυμένη τὸ σεμνὸν φῶς. ἔστιν δὲ αὐτῇ κάλλος, ἡ ἐν τῇ ψυχῇ εὐνομία. μύρου δὲ πνέει, τῆς ἀγαθῆς φήμης. καλὰ φάρεα ἡμφίεσται, τὴν αἰδῶ, καὶ τιμίους μαργαρίτας περίκειται, τοὺς σωφρονίζοντας λόγους. λευκὴ δὲ τυγχάνει, ὅταν τὰς φρένας ἧ λελαμπρυσμένη. καλῶ ἐσόπτρῳ ὄρᾳ, εἰς τὸν θεὸν ἐμβλέπουσα. καλῶ κόσμῳ χρῆται, τῷ πρὸς θεὸν φόβῳ τὴν ψυχὴν νουθετοῦσα. καλὴ [ἡ] γυνὴ οὐχ ἡ χρυσῷ πεπεδημένη, ἀλλ' ἡ τῶν προσκαίρων ἐπιθυμιῶν λελυμένη. ἡ σώφρων γυνὴ μεγάλῳ βασιλεῖ περιπόθητός ἐστιν, αὐτῷ μεμνήσεται, αὐτῷ τετήρηται, ὑπὸ αὐτοῦ ἡγάπηται. ἡ σώφρων εἰς τὸ θέλεσθαι προφάσεις οὐ παρέχει ἢ τῷ αὐτῆς ἀνδρί. ἡ σώφρων ὑπὸ ἐτέρου θελομένη λυπεῖται. ἡ σώφρων τὸν ἄνδρα ἐνδιαθέτως φιλεῖ καὶ καταφιλεῖ καὶ κολακεύει, ἀρέσκει, δουλεύει, πρὸς πάντα αὐτῷ πείθεται παρεκτός τοῦ ἀπειθεῖν θεῷ. ἡ γὰρ πειθομένη θεῷ ἄνευ φυλάκων καὶ τὴν ψυχὴν σωφρονεῖ καὶ τὸ σῶμα καθαρεύει. ἀνόητος οὖν πᾶς ἀνὴρ ὁ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα χωρίζων φόβου θεοῦ, ὅτι ἡ θεὸν μὴ φοβουμένη οὐδὲ τὸν ἄνδρα φοβεῖται. ἐὰν θεὸν τὸν ἀόρατα βλέποντα μὴ φοβῆται, πῶς τὴν ἀόρατον προαίρεσιν σωφρονήσει; πῶς δὲ σωφρονήσει ἡ μὴ συνεργομένη πρὸς τοὺς σωφρονίζοντας ἀκούειν λόγους; πῶς δὲ καὶ νουθεσίας τύχοι; πῶς δὲ σωφρονήσει ἄνευ φυλάκων, ἐὰν τὴν ἐσομένην κρίσιν τοῦ θεοῦ μὴ διδαχθῇ μηδὲ τὴν ἐπὶ μικρᾷ ἡδονῇ αἰώνιον ζημίαν πληροφορηθῇ; διὸ τούναντίον ἄκουσαν αὐτὴν πρὸς τὸν σωφρονίζοντα ἀεὶ ἔρχεσθαι λόγον ἀνάγκασον, κολάκευσον. πολὺ δὲ κρεῖττον, εἰ χειραγωγήσας ἤξεις, ἵνα καὶ αὐτὸς σώφρων γένῃ· θελήσεις γὰρ σώφρων γενέσθαι, ἵνα γνώση σεμοῦ γάμου τὸ τέλος—καὶ οὐκ ὀκνήσεις, εἰ ἀγαπᾷς, λέγω δὴ πατὴρ γενέσθαι, ἴδια τέκνα φιλεῖν καὶ ὑπὸ ἰδίων φιλεῖσθαι τέκνων. ὁ σώφρονα γυναῖκα ἔχειν θέλων καὶ αὐτὸς σωφρονεῖ, τὴν ὀφειλομένην εὐνήν ἀποδίδωσιν, ταύτη συνεστιᾶται, ταύτη σύνεστιν, σὺν αὐτῇ πρὸς τὸν σωφρονίζοντα ἔρχεται

λόγον, οὐ λυπεῖ, οὐκ εἰκῆ μάχεται, ἑαυτὸν μισητὸν οὐ ποιεῖ, ἃ δύναται καλὰ παρέχει, ὧν μὴ ἔχει τῇ κολακείᾳ τὸ λείπον ἀποπληροῖ. ἡ σώφρων γυνὴ κολακευθῆναι οὐκ ἀναμένει, κύριον τὸν ἄνδρα γνωρίζει, πενομένου τὴν πενίαν φέρει, πεινῶντι συνπεινᾷ, ἀποδημοῦντι συναποδημεῖ, λυπούμενον παραμυθεῖται, κἂν προῖκα μείζονα ἔχη, ὡς μηδὲν ἔχουσα ὑπόκειται. ὁ δὲ ἀνὴρ κἂν πένητα ἔχη γυναῖκα, μεγάλην προῖκα ἠγείσθω αὐτῆς τὴν σωφροσύνην. ἡ σώφρων γυνὴ αὐταρκεῖα βρωμάτων καὶ ποτῶν χρήται, ἵνα μὴ λιπανθέντος τοῦ σώματος τῷ βάρει πρὸς ἐπιθυμίας ἀνόμους κατασπάσῃ τὴν ψυχὴν. ἀλλ' ἔτι μὴν σὺν νέοις οὐκ ἰδιάζει καὶ τοὺς γέροντας ὑποπτέυει, γέλωτας ἀτάκτους ἀπωθεῖται, θεῶ μόνω ἑαυτὴν ἀπονέμουσα οὐ σφάλλεται, σεμνοὺς λόγους ἀκούουσα ἤδεται, τοὺς δὲ μὴ ἐπὶ σωφροσύνη λεγομένους ἀπωθεῖται. μάρτυς θεός, πολλοὶ φόνοι μοιχείᾳ μία· καὶ τὸ δεινὸν ὅτι τῶν φόνων αὐτῆς τὸ φοβερὸν καὶ ἀσεβὲς οὐ βλέπεται. ὅτι αἵματος χυθέντος νεκρὸν κεῖται σῶμα καὶ τὸ τῆς συμφορᾶς δεινὸν πάντας ἐκπλήσσει, τῆς δὲ μοιχείας οἱ τῆς ψυχῆς φόνοι φοβερώτεροι ὄντες, ἐπεὶ μὴ ἀνθρώποις βλέπεται, τοῖς τολμῶσιν ἄοκνον τὴν ὄρμην παρέχουσιν. γνῶθι, ἄνθρωπε, τίνας πνοὴν ἔχεις πρὸς τὸ ζῆν, καὶ οὐ μὴ αὐτὴν μιανθῆναι θελήσεις ὑπὸ μοιχείας μόνης μιαίνεται ἡ θεοῦ πνοὴ καὶ διὰ τοῦτο αὐτὴ τὸν μιάναντα εἰς πῦρ κατασπᾷ· σπεύδει γὰρ τὸν ὑβριστὴν αἰωνίῳ παραδοῦναι κολάσει.

Ταῦτα λέγων ὁ Πέτρος, τὴν ἀγαθὴν καὶ σώφρονα Ματτιδίαν ὑπὸ χαρᾶς δακρῶσαν ἰδὼν, ὡς ἐπὶ ὑποσχέσει τῶν γεγονότων λυπηθῆναι νομίσας ἔφη· θάρσει, γύναι· πολλῶν πολλὰ κακὰ παθόντων διὰ μοιχείαν σὺ διὰ σωφροσύνην πέπονθας καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτελεύτησας. εἰ δὲ καὶ τεθνήκεις, σεσωσμένην ἂν εἶχες τὴν ψυχὴν. πατρίδα Ῥώμην ἔλειπες διὰ σωφροσύνην· ἀλλὰ τῇ ταύτης προφάσει ἀλήθειαν εὔρες, τὸ διάδημα τῆς αἰδίου βασιλείας. ἐν βυθῷ κεκινδύνευκας καὶ οὐκ ἔτελεύτησας, καὶ εἰ τετελευτήκεις, αὐτὸς σοι ὁ βυθὸς διὰ σωφροσύνην θνησκούση βάπτισμα ἐγένετο πρὸς ψυχῆς σωτηρίαν. τέκνων ἀπελείφθης, πρὸς ὀλίγον, ἅτινα γνησίας ὄντα σπορᾶς ἐν τοῖς κρείττοσιν εὔρηται. λιμώττουσα τροφᾶς προσήτησας· ἀλλὰ πορνεία σῶμα σὸν οὐκ ἐμίανας. σῶμα σὸν ἐβασάνισας· ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἔσωσας. μοιχὸν ἔφυγες, ἵνα μὴ κοίτην ἀνδρὸς μιάνης· ἀλλὰ διὰ τὴν σωφροσύνην ὁ τὴν φυγὴν εἰδὼς θεὸς τὸν ἀνδρὸς ἀποπληρώσει τόπον. λυπηθεῖσα καὶ μονωθεῖσα πρὸς ὀλίγον ἀνδρὸς καὶ τέκνων ἀπελείφθης· ἀλλὰ τούτους πάντας ἀπολιπεῖν εἶχες προθεσμίᾳ θανάτου, κρείττον δὲ ὅτι διὰ σωφροσύνην ἐκοῦσα ἀπελείφθης ἢ ἕπερ ἄκουσα μετὰ χρόνον ἐφ' ἁμαρτίαις ἀπωλλύου. πολλῶ οὖν ἄμεινον τὰ πρωτεῖα εἶναι θλιβερά. καὶ γὰρ ὅτε πάρεστιν, ἐλπίδι τοῦ παρελθεῖν οὐ πάνυ λυπεῖ, προσδοκία δὲ τοῦ κρείττονος καὶ χαίρειν παρέχει. πρὸ πάντων δὲ εἰδέναι σε θέλω πόσον τὸ σωφρονεῖν ἀρέσκει θεῶ. ἡ σώφρων γυνὴ θεοῦ ἐκλογὴ, θεοῦ εὐδοκία, θεοῦ δόξα, θεοῦ τέκνον. τοσοῦτον ἀγαθὸν σωφροσύνη, ὅτι εἰ μὴ νόμος ἦν μηδὲ δίκαιον ἀβάπτιστον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν, τάχα που τῶν ἔθνῶν

οί πεπλανημένοι διὰ σωφροσύνην μόνον σωθῆναι ἐδύναντο. διὰ τοῦτο
λίαν ἄθυμῳ περὶ τῶν ἐν πλάνῃ σωφρονούντων ὅτι ἄνευ ἐλπίδος ἀγαθῆς
σωφρονεῖν ἐλόμενοι πρὸς τὸ βαπτισθῆναι ὀκνηρῶς ἔχουσιν. διὸ οὐ σσ-
ζονται, ὅτι δόγμα θεοῦ κείται ἀβάπτιστον εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν μὴ
εἰσελθεῖν. ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος καὶ τούτων πλείονα εἰς ὕπνον ἐτράπημεν.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ.]

Ὁρθρίτερον δὲ πολλῶ τοῦ καθ' ἡμέραν ὁ Πέτρος διυπνισθεὶς εἰσῆει πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐξυπνίσας ἔφη· Φαυστίνος καὶ Φαυστινιανὸς ἅμα Κλήμεντι μετὰ τῶν οἰκείων ἀκολουθησάτωσάν μοι, ὅπως ἐν σκεπινῶ τῆς θαλάσσης τόπῳ ἐλθόντες ἐν ἀκατασκόπῳ βαπτίσαι αὐτὴν δυνηθῶμεν. πλὴν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν γενομένων ἡμῶν μεταξὺ πετρῶν τινῶν γαληνοῦ καὶ καθαροῦ τόπου εὐπορεσάντων, ἐβάπτισεν αὐτήν. ἡμεῖς δὲ οἱ ἀδελφοί, τῶν γυναικῶν χάριν ἅμα [ἀδελφῶ] ἄλλοις τισὶν ὑποχωρήσαντες καὶ λουσάμενοι, ἐλθόντες ἔπειτα τὰς γυναῖκας παρελάβομεν καὶ οὕτως ἐν κρυφαίῳ τόπῳ πορευθέντες εὐχόμεθα. ἔπειτα ὁ Πέτρος τὰς γυναῖκας διὰ τὸν ὄχλον προέπεμψεν, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπὶ τὴν ξενίαν ἐλθεῖν κελεύσας, ἀνδρῶν τε μόνοις ἡμῖν συνεῖναι τῇ μητρὶ καὶ ταῖς ἄλλαις γυναιξίν. ἐλθόντες οὖν εἰς τὴν ξενίαν καὶ ἀναμένοντες αὐτὸν ἐλθεῖν ἀλλήλοις διελεγόμεθα. μετὰ ἱκανὰς δὲ ὥρας ὁ Πέτρος ἐλθὼν, τὸν ἄρτον ἐπ' εὐχαριστίᾳ κλάσας καὶ ἐπιθεὶς ἄλας, τῇ μητρὶ πρῶτον ἐπέδωκεν, μετ' αὐτὴν ἡμῖν τοῖς υἱοῖς αὐτῆς. καὶ οὕτως αὐτῇ συνεστιάθημεν καὶ τὸν θεὸν εὐλογήσαμεν.

Τότε λοιπὸν ὁ Πέτρος τὸν ὄχλον εἰσεληλυθότα ἰδὼν καὶ καθεσθεὶς καὶ παρακαθεσθῆναι ἡμᾶς κελεύσας ὑφηγεῖται τὰ πρῶτα πείθων ἡμᾶς τίνι λόγῳ προπέμψας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ αὐτὸς βραδύνας ἐπῆλθεν. τὴν δὲ αἰτίαν ἔλεγεν τοιαύτην. ἅμα τῷ ὑμᾶς (φησὶν) ἀποστῆναι, γέρον συνεισῆει ἐργάτης, περιέργως κλέπτων ἑαυτὸν, προκατασκοπήσας ἡμᾶς (ὡς αὐτὸς ὕστερον ὠμολόγει) πρὸς τὸ ἰδεῖν τί ἂν πράττοιμεν εἰς τὸν σκεπινὸν τόπον εἰσελθόντες. λάθρα ἐκβάς ἠκολούθησεν. ἐν εὐκαίρῳ τόπῳ προσελθὼν καὶ προσαγορεύσας ἔφη· Ἐκ πολλοῦ σοι ἀκολουθῶν καὶ συντυχεῖν θέλων ἠδούμην μήπως ὡς περιέργῳ μοι χαλεπαίνης, νῦν δὲ τὰ ἐμοὶ δοκοῦντα ἀληθῆ, εἰ βούλει, λέγω. καγὼ ἀπεκρινάμην· Λέγε ἡμῖν ὅπερ σοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, καὶ ἀποδεξόμεθά σε, κἂν τῷ ὄντι μὴ καλὸν ἢ τὸ λεγόμενον, ἐπεὶπερ ἀγαθῇ προαιρέσει τὸ δοκοῦν σοι καλὸν εἴπειν ἠθέλησας. καὶ ὁ γέρον τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως· Θαλάσση ὑμᾶς λελουμένους εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον ὑποχωρήσαντας ἰδὼν, προσελθὼν λάθρα κατεσκόπουν τὸ τί ἂν ἐν κρυφαίῳ εἰσιόντες πράττοιτε, καὶ ἐπειδὴ εὐχομένους εἶδον, ὑπεχώρησα· ἐλεήσας δὲ ὑμᾶς ἀνέμεινα, ὅπως ἐξιοῦσιν προσομιλήσας πείσω μὴ ἀπατᾶσθαι. οὔτε γὰρ θεὸς ἐστὶν οὔτε πρόνοια, ἀλλὰ γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, ὡς ἐγὼ ἐφ' οἷς πέπονθα πεπληροφόρημαι, ἐκ πολλοῦ ἀκριβῶν τὸ μάθημα. μὴ οὖν ἀπατῶ, τέκνον. εἴτε γὰρ εὐχῆ εἴτε μή, τὰ ἐκ τῆς γενέσεως πάσχειν ἀνάγκη ἔχεις· εἰ γὰρ εὐχαί τι ἐδύναντο ἢ τὸ εὖ ποιεῖν, αὐτὸς ἂν ἐν τοῖς κρείττοσιν ἦμην. καὶ νῦν εἰ μή σε ἀπατᾶ ἢ πενιχρά μου αὕτη ἐσθής, οὐκ ἀπιστήσεις οἷς λέγω. ἐν πολλῇ βίου ποτὲ ὦν περιουσία, πολλὰ καὶ θεοῖς ἔθουον καὶ δεομένοις παρεῖχον, καὶ ὅμως εὐχόμενός τε καὶ εὐσεβῶν τὴν πεπρωμένην ἐκφυγεῖν οὐκ ἠδυνήθην. καγὼ ἔφην· Τίνα ἐστὶν ἃ πέπονθας; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Οὐκ ἀνάγκη λέγειν νῦν, ἴσως ἐπὶ τέλει ἀκούσει τίς τε ὦν ἐγὼ καὶ τίνων ἐν ποίαις βίου περιστάσεσιν γέγονα. νῦν δὲ ὅτι γε-

νέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, πληροφορηθῆναί σε θέλω. κἀγὼ ἔφην·
Εἰ γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται καὶ τοῦτο οὕτως ἔχειν πεπληροφόρησαι,
σεαυτῷ ἐναντία νοῶν συμβουλευείς. εἰ μὲν γὰρ παρὰ γένεσιν οὐ δυνα-
τὸν οὐδὲ τὸ φρονεῖν, τί ματαιοπονεῖς συμβουλευῶν γενέσθαι ὃ γενέσθαι
ἀδύνατον ἔστιν; ἀλλ' ἔτι μὴν εἰ γένεσις ὑφέστηκεν, μὴ σπεῦδε πείθειν
ἐμὲ μὴ σέβειν τὸν καὶ τῶν ἄστρον δεσπότην, οὗ θέλοντος καὶ μὴ γενέσθαι
τι, γενέσθαι δυνατόν. αἰεὶ γὰρ τὸ ὑποκείμενον τῷ ἡγουμένῳ πείθεσθαι
ἀνάγκη ἔχει. τὸ μέντοι τοὺς νομιζομένους θεοὺς σέβειν γενέσεως ἐπι-
κρατούσης περιττόν ἔστιν. οὔτε γὰρ παρὰ τὸ δοκοῦν τῇ πεπρωμένη
τι γίνεται οὔτε αὐτοὶ τι ποιεῖν δύνανται, τῇ καθόλου [αὐτῶν] ὑποκεί-
μενοι γενέσει. εἰ γένεσις ἔστιν, ἀντίκειται τὸ μὴ πρῶτον ἄρχειν. ὑπο-
κεῖσθαι οὐ δύναται ὡς ἀγέννητον ἑαυτοῦ πρεσβύτερον μηδὲν ἔχον.

Τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους λεγόντων ἡμῶν, πολὺς παρέστη ὄχλος. καὶ
τότε ἐγὼ εἰς τὸν ὄχλον ἀποβλέπων ἔφην· Ἐγὼ καὶ τὸ ἐμὸν φύλον ἐκ
προγόνων θεὸν σέβειν παρεληφώς καὶ παράγγελμα ἔχων γενέσει μὴ
προσανέχειν (λέγω δὴ τῷ τῆς ἀστρολογίας μαθήματι), διὰ τοῦτο οὐ
προσέσχον. ὅθεν ἀστρολογίας μὲν οὐκ εἶμι ἔμπειρος, ὣν δὲ εἶμι, ὑφη-
γήσομαι. ἐπειδὴ γένεσιν ἀπὸ αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν γένεσιν ἐπιστήμης
ἀνασκευάζειν οὐ δύναμαι, βούλομαι ἄλλῳ τρόπῳ ἀποδείξαι ὅτι κατὰ
πρόνοιαν διοικεῖται τὰ πράγματα καὶ ἕκαστος πρὸς ἃ πράττει τιμῆς ἢ
κολάσεως τεύξεται, εἴτε νῦν εἴτε αὖθις, οὐθέν μοι διαφέρει, πλὴν ὅτι
πάντως ἀπολαύσει ἕκαστος ὧν ἔπραξεν. ἢ δὲ ἀποδείξεις τοῦ μὴ εἶναι
γένεσιν ἔστιν αὕτη. τῶν παρεστώτων εἴ τις ὀφθαλμῶν ἐστέρηται ἢ
κυλλὴν τὴν χεῖρα ἔχει ἢ χωλὸν τὸν πόδα ἢ ἕτερόν τι περὶ σῶμα, ὃ ὑπο-
στροφὴν πρὸς ἴασις πάλιν οὐκ ἔχει καὶ παντὸς ἰατικοῦ ἐπαγγέλματος
ἐκτός ἔστιν, ὃν οὐδὲ ἀστρολόγοι ἰᾶσθαι ἐπαγγέλλονται, ὅτι μὴ ἀπὸ
τοῦ μακροῦ αἰῶνος τοιοῦτόν τι γέγονεν, ἐγὼ δὲ θεοῦ δεηθεὶς τὴν ἴασις
παράσχω, ὅποτε ἐκ γενέσεως κατόρθωσιν τὸ τοιοῦτο οὐδέποτε λαβεῖν
ἠδυνήθη-τούτου οὕτως γενομένου οὐχ ἁμαρτάνουσιν οἱ τὸν πάντα δη-
μιουργήσαντα θεὸν βλασφημοῦντες; καὶ ὁ γέρων ἀπεκρίνατο· Βλασφημεῖν
γὰρ ἔστιν τὸ λέγειν γενέσει ὑποκεῖσθαι τὰ πάντα; κἀγὼ ἀπεκρινάμην·

Καὶ πάντῃ· εἰ γὰρ πᾶσαι αἰ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίαι καὶ ἀσέβειαι καὶ
ἀσέλγεια ἐξ ἀστέρων γίνονται, οἱ δὲ ἀστέρες ταῦτα ποιεῖν ὑπὸ θεοῦ
ἐτάγησαν, ἵνα πάντων χαλεπῶν ἀποτελεσματικὸὶ γένωνται, αἰ πάντων ἁμαρ-
τίαι εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται, τὸν τὴν γένεσιν θέντα ἐν τοῖς ἄστροις. καὶ
ὁ γέρων ἀπεκρίνατο· Ἀληθῶς μέγας ἔφης, ἀλλὰ πάση σου τῇ ἀπαρα-
βλήτῳ ἀποδείξει ἢ ἐμὴ ἐμποδίζει συνείδησις. ἐγὼ γὰρ ἀστρολόγος ὢν
καὶ Ἔρωμην πρῶτον οἰκήσας φιλωθεὶς τινι πρὸς γένους ὄντι Καίσαρος,
αὐτοῦ τε καὶ τῆς συμβίου τὴν γένεσιν ἠπιστάμην καὶ ἱστορήσας ἀκολού-
θως τῇ γενέσει αὐτῶν τὰς πράξεις ἀποτελεσθείσας ἔργῳ σοὶ λόγῳ πεί-
θεσθαι οὐ δύναμαι. ἦν γὰρ τῆς γενέσεως αὐτῆς τὸ διάθεμα ποιοῦν μοι-
χάδας, ἰδίῳ δούλων ἐρώσας καὶ ἐπὶ ξένης ἐν ὕδασι θνησκούσας. ὃ καὶ
οὕτω γέγονεν. ἐρασθεῖσα γὰρ τοῦ ἰδίου δούλου καὶ μὴ φέρουσα τὸν ψόγον,
φυγοῦσα σὺν αὐτῷ, ἐν ἀλλοδαπῇ ὀρμήσασα καὶ κοινωνήσασα αὐτῷ θα-

λάσση διεφθάρη. κάγω ἀπεκρινάμην· Πῶς γινώσκεις ὅτι ἡ φυγοῦσα ἐν ἄλλοδαπῇ γενομένη τὸν δοῦλον ἔγημεν καὶ γήμασα ἐτελεύτησεν; καὶ ὁ γέρων· Ἀσφαλῶς οἶδα τάληθῆ οὐχ ὅτι ἔγημεν (ὀπότε οὐδὲ ὅτι ἦρα ἐγίνωσκον), ἀλλὰ μετὰ τὴν αὐτῆς ἀπαλλαγὴν ὁ ἀδελφὸς ὁ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐμοὶ διηγήσατο πάντα τὰ κατὰ τὸν αὐτῆς ἔρωτα καὶ ὡς σεμνὸς ὢν (ἄτε δὴ ὁ ἀδελφός) οὐκ ἐβουλήθη μιᾶναι τὴν κοίτην καὶ πῶς βουλομένη καὶ αἰδουμένη αὐτὸν καὶ τὸν ψόγον ἢ τάλαινα (οὐκ ἔστιν γὰρ αὐτὴν μέμψασθαι, ὅτι ἐκ γενέσεως ταῦτα ποιεῖν καὶ πάσχειν ἠναγκάζεται) ὄνειρον εἶτε ἀληθῆ εἶτε ψευδῆ ἐπλάσατο οὐκ ἔχω λέγειν· ἔλεγεν γὰρ αὐτὴν εἰρηκέναι ὡς ὅτι· Ἐν ὀράματι ἐπιστάς τις ἐκέλευσέν μοι ἅμα τέκνοις ἐξαυτῆς τὴν Ῥωμαίων ἐκβῆναι πόλιν. ὁ δὲ ἀνὴρ σσζεσθαι αὐτὴν σὺν τοῖς υἱοῖς σπεύδων αὐτίκα αὐτοὺς παιδευθησομένους εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξέπεμψεν σὺν τῇ μητρὶ καὶ δούλοις, τρίτον δὲ νεώτερον υἱὸν ἔχων ἔσχεν παρ' αὐτῷ ὡς δὴ τοῦ χρηματίσαντος κατ' ὄναρ συνεῖναι αὐτὸν αὐτῷ ἐπιτρέψαντος. πολλοῦ δὲ χρόνου διελθόντος ὡς οὐκ ἔλαβεν γράμματα παρ' αὐτῆς, αὐτὸς πολλὰκις πέμψας εἰς Ἀθήνας, ἐμὲ παραλαβὼν ὡς πάντων αὐτῷ γνησιώτερον ὄντα, ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἐπορεύθη. πολλὰ μὲν οὖν αὐτῷ καὶ κατὰ τὴν ἀποδημίαν συνέκαμον προθύμως, μεμνημένος ὅτι τῆς πάλαι αὐτοῦ εὐδαιμονίας κοινωνόν με πάντων εἶχεν, ὑπὲρ πάντας αὐτοῦ με τοὺς φίλους ἀγαπῶν. καὶ δὴ ἀπεπλεύσαμεν αὐτῆς Ῥώμης καὶ οὕτως εἰς τὰ ἐνταῦθα τῆς Συρίας μέρη ἐγενόμεθα καὶ εἰς Σελεύκειαν παρεβάλομεν καὶ οὕτως ἐκβάντων ἡμῶν τοῦ πλοίου μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀθυμῶν ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ ἐνταῦθα ἐλθὼν, ἑαυτὸν ἀποδοὺς τὰς διὰ τῶν χειρῶν ἔκτοτε μέχρι τοῦ δεῦρο πορίζω τροφάς.

Ταῦτα τοῦ γέροντος εἰπόντος συνιδὼν ὅτι, ὃν ἔλεγεν τεθνάναι γέροντα, αὐτὸς ἦν (ἐξ ὧν ἔλεγεν) ὁ ὑμέτερος πατήρ, οὐκ ἐβουλήθη τὸ καθ' ὑμᾶς αὐτῷ συναντιβαλεῖν, μέχρις ἂν ὑμῖν προσανάθωμαι. πλὴν τὰ κατὰ τὴν ξενίαν αὐτοῦ καταμαθῶν καὶ τὴν ἐμὴν μηνύσας, ἀκριβείας ἕνεκα τοῦτο μόνον ἐπυθόμην τί ὄνομα τῷ γέροντι; ὁ δὲ ἔφη· Φαῦστος. Τί δὲ τοῖς διδύμοις υἱοῖς; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Φαυστῖνος καὶ Φαυστινιανός. Τί δὲ τῷ τρίτῳ υἱῷ; ὁ δὲ εἶπεν· Κλήμης. Τί δὲ τῇ τούτων μητρὶ ὄνομα; ὁ δὲ ἔφη· Ματτιδία. ὑπὸ συμπαθείας οὖν ἐγὼ σύνδακρυς γενόμενος, ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἦλθον πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μετὰ τὴν ἀλῶν κοινωνίαν ταῦτα προσανάθωμαι ὑμῖν. πρὸ δὲ τοῦ ἀλῶν μεταλαβεῖν εἰπεῖν ὑμῖν οὐκ ἐβουλήθη, μήπως ὑπὸ λύπης νικηθέντες ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος ἡμέρᾳ πενθοῦντες διατελέσητε, ὀπότε καὶ ἄγγελοι χαίρουσιν. ταῦτα τοῦ Πέτρου λέγοντος ἐδακρύομεν οἱ πάντες μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ δακρύνοντας ἡμᾶς ἰδὼν ἔφη· Νῦν ἕκαστος ὑμῶν φόβῳ τῷ πρὸς τὸν θεὸν γενναίως φερέτω τὰ λεχθέντα· οὐ γὰρ δὴ σήμερον ὑμῖν ἐτελεύτησεν ὁ πατήρ, ἀλλὰ καὶ ἔκπαλαι, ὡς ὑμεῖς στοχαζόμενοι εἰρήκατε.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἡ μήτηρ μὴ φέρουσα βοῶσα ἔφη· Οἴμοι ἄνερ, ἡμᾶς ἀγαπῶν ἀκριτὶ ἐτελεύτησας, ἡμεῖς δὲ ζῶντες φῶς ὀρώμεν καὶ τροφῆς μεταλαμβάνομεν. οὐπῶ δὲ τῆς μιᾶς ταύτης ὀλολυγῆς παυσάμενης ἰδοὺ ὁ γέρων εἰσῆει καὶ ἅμα τῷ βούλεσθαι αὐτὸν τῆς κραυγῆς

τὴν αἰτίαν πυνθάνεσθαι εἰς τὴν γυναῖκα ἐμβλέψας ἔφη· Οἴμοι, τί θέλει τοῦτο εἶναι; τίνα ὀρώ; προσελθὼν δὲ καὶ ἀκριβέστερον ἐνιδῶν καὶ ὄραθεις περιεπλέκετο. οἱ δὲ ὑπὸ χαρᾶς αἰφνιδίου διεφώνουν ἀμφοτέρω καὶ λαλεῖν ἀλλήλοις βουλόμενοι, ἀφασία συσχεθέντες ἐκ τῆς ἀπλήστου χαρᾶς οὐκ ἐδύναντο κρατεῖν. πλὴν μετ' οὐ πολὺ ἢ μήτηρ· Ἔχω σε, Φαῦστε, τὸν κατὰ πάντα μοι γλυκύτατον. πῶς ἄρα ζῆς, ὃν ὡς τεθνεῶτα μικρῷ τάχιον ἠκούσαμεν; πλὴν οὗτοί εἰσιν ἡμῶν υἱοί, Φαυστίνος, Φαυστινιανὸς καὶ Κλήμης, ταῦτα εἰπούσης ἡμεῖς οἱ τρεῖς προσπεσόντες αὐτῷ καὶ καταφιλοῦντες ἀμαυρῶς πῶς τὴν μορφήν αὐτοῦ ἀνεφέρομεν.

Ταῦτα βλέπων ὁ Πέτρος ἔφη· Σὺ εἶ Φαῦστος, ὁ ταύτης ἀνὴρ καὶ τῶν αὐτῆς παίδων πατήρ; ὁ δὲ ἔφη· Ἐγὼ εἰμι. καὶ ὁ Πέτρος· Πῶς οὖν μοι τὰ σεαυτοῦ ὡς περὶ ἄλλου διηγῆσω, πόνους εἰπὼν καὶ λύπην καὶ τάφον; καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· Πρὸς γένους ὑπάρχων Καίσαρος καὶ περίφωρος μὴ θέλων γενέσθαι, εἰς ἄλλου τινὸς τὴν ἐξήγησιν ἀνετυπωσάμην, ἵνα αὐτὸς ὅστις εἰμὶ μὴ νοηθῶ. ἤδριν γὰρ ὅτι, ἂν γνώριμος γένωμαι, οἱ κατὰ τόπον ἠγούμενοι ἀκούσαντες, Καίσαρι κεχαρισμένα ποιοῦντες ἀνακαλέσαντες, τὴν τοῦ βίου μοι εὐδαιμονίαν περιθήσουσιν, ὅπερ ἀπεταξάμην. οὐ γὰρ ἠδυνάμην, περὶ τῶν ἐμοὶ ἠγαπημένων τὰ μέγιστα ὡς περὶ θανόντων κρίνας, πρὸς τὴν τοῦ βίου τρυφήν ἑαυτὸν ἀποδιδόναι. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ταῦτα μὲν ἐποίησας ὡς ἐβουλεύσω, περὶ δὲ γενέσεως ἄρα ψευδόμενος δισχυρίζου ἢ ὡς ἀληθεύων ἐβεβαίους; καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Οὐ ψεύσομαι πρὸς σέ, ἀληθῶς ὡς οὔσης γενέσεως ἐβεβαίουν. εἰμὶ γὰρ οὐκ ἀμύητος τοῦ θεωρήματος, πλὴν συνῆν μοί τις, ἀστρολόγων ἄριστος, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, Ἄννουβίων ὀνόματι, ὅστις ἐν ταῖς ἀποδημίαις κατ' ἀρχάς μοι φιλωθεὶς τὸν τῆς ἐμῆς συμβίου μετὰ τῶν τέκνων θάνατον ἐδήλου. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Οὐκοῦν ἔργῳ πέπεισαι ὅτι οὐ συνέστηκεν τὰ κατὰ γένεσιν; καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· Ἄνάγκη με πάντα τὰ ὑποτρέχοντά μου εἰς τὸν νοῦν ἐκτίθεσθαί σοι, ἵνα πρὸς αὐτὰ ἀκούων μανθάνειν ἔχω. πολλὰ πταίειν οἶδα τοὺς ἀστρολόγους, πολλὰ δὲ καὶ ἀληθεύειν. ὑποπτεύω οὖν μήπως ἃ μὲν ἀκριβοῦσιν, ἀληθεύουσιν, ἃ δὲ πταίουσιν, ἀμαθία πάσχουσιν, ὡς ὑπονοεῖν με τὸ μὲν μάθημα συνεστάναι, αὐτοὺς δὲ δι' ἀμαθίαν ψεύδεσθαι διὰ τὸ μὴ πάντας περὶ πάντων ἀκριβοῦν δύνασθαι. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ἔπεχε μήπως περὶ ὧν ἀληθεύουσιν, ἐπιτυχάνουσιν καὶ οὐχὶ ἀκριβοῦντες λέγουσιν. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων ἀποβαίνειν τινά. καὶ ὁ γέρων ἔφη· Πῶς οὖν ἔστιν περὶ τούτου πληροφορηθῆναι, τὸ εἶτε συνέστηκεν τὸ κατὰ τὴν γένεσιν ἢ οὐ; ἀμφοτέρων οὖν σιωπῶντων ἔφην ἐγώ· Ἐπειδὴ τὸ μάθημα ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, ὁ δὲ κύριος καὶ ὁ πατήρ οὐχ οὕτως, ἤθελον εἰ αὐτὸς Ἄννουβίων παρῆν, καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς ἐποιησάμην λόγον. οὕτω γὰρ ἂν τὸ πρᾶγμα εἰς φανερόν ἐλθεῖν ἠδύνατο, τεχνίτου πρὸς ὁμότεχνον τὴν ζήτησιν ἐσχηκότος. καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· Ποῦ οὖν δυνατόν ἐστιν Ἄννουβίῳ συντυχεῖν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐν Ἀντιοχείᾳ· ἐκεῖ γὰρ μανθάνω Σίμωνα τὸν μάγον ὄντα, ᾧ Ἄννουβίων παρεπόμενος ἀχώριστός ἐστιν. ὡς ἂν οὖν ἐκεῖ γενώμεθα, εἴαν γε καταλάβωμεν αὐτούς, ἢ ζήτησις γενέσθαι δύναται. καὶ ὁμῶς πολλὰ διαλεχθέντες καὶ ἐπὶ τῷ ἀναγνωρισμῷ χαρέντες καὶ

Θεῶ εὐχαριστήσαντες ἐσπέρας ἐπικαταλαβούσης εἰς ὕπνον ἐτρέπημεν.

Ερευνητικό έργο: ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ – ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ.
Χρηματοδότηση: ΚΠ Interreg IIIA (ΕΤΠΑ 75%, Εθν. πόροι 25%).

Εργαστήριο Διαχείρισης Πολιτισμικής Κληρονομιάς, www.aegean.gr/culturaltec/chmlab.
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας. © 2006.

Επιτρέπεται η ελεύθερη χρήση του υλικού με αναφορά στην πηγή προέλευσής του.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΕ.]

Ὅρθρου δὲ γενομένου ὁ πατήρ μετὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν καὶ τῶν τριῶν υἱῶν εἰσελθὼν, ἔνθα ὁ Πέτρος ἦν, προσαγορεύσας ἐκαθέσθη, ἔπειτα καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ κελεύσαντος. καὶ ὁ Πέτρος τῷ πατρὶ προσεμβλέψας ἔφη· Σπεύδω ὁμόφρονά σε γενέσθαι γυναικὶ καὶ τέκνοις, ὅπως αὐτοῖς καὶ ἐνταῦθα ὁμοδίαιτος ἦς κάκεῖ μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος συνόντα ἄλυπον ἔσεσθαι. ἢ γὰρ οὐ τὰ μέγιστα σε λυπεῖ καὶ αὐτοὺς τὸ μὴ ἀλλήλοις συνεῖναι; καὶ ὁ πατήρ· Καὶ πάνυ γε. καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ οὖν καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀλλήλων κεχωρίσθαι λυπεῖ, μετὰ θάνατον πάντως ὀφειλόμενον ὑμῖν μετ' ἀλλήλων μὴ εἶναι, πόσω γε μᾶλλον οὐ λυπήσει σὲ μὲν ἄνδρα σοφὸν ὄντα τῷ τῆς γνώμης σου λόγῳ τῶν σῶν κεχωρίσθαι, αὐτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι τῷ εἰδέναι, ὅτι σε ἄλλα φρονούντα αἰώνιος μένει κόλασις ἡτοῦ δόγματος ἀποφάσει; καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, ὧ φίλτατε, τὸ ἐν ἄδου ψυχὰς κολάζεσθαι αὐτῆς ἅμα τῷ ἀποστῆναι τοῦ σώματος εἰς ἀέρα λυομένης. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Μέχρις οὖν ὅτε περὶ τούτου πείσομέν σε, ἀπόκριναί μοι· οὐ δοκεῖ σοι σὲ μὲν ἀπιστοῦντα τὴν κόλασιν μὴ λυπεῖσθαι, ἐκείνους δὲ πεπεισμένους ἀνάγκην ἔχειν περὶ σοῦ ἀνιᾶσθαι; καὶ ὁ πατήρ· Ἀκολουθῶς λέγεις. καὶ ὁ Πέτρος· Διὰ τί δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀπαλλάξεις μεγίστης περὶ σοῦ λύπης τῆ θρησκείᾳ συνθέμενος, οὐ δυσωπία λέγω, ἀλλ' εὐγνωμοσύνη, περὶ τῶν λεγομένων σοι ὑπ' ἐμοῦ ἀκούων καὶ κρίνων εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει ἢ οὐ; καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει ὡς λέγομεν, καὶ ὧδε συναπολαύσεις τοῖς φιλτάτοις κάκεῖ συναναπαύσει· εἰ δὲ ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει δείξης τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα μῦθόν τινα ψευδῆ εἶναι, καὶ οὕτως καλῶς ποιήσεις, αὐτοὺς ὁμογνώμονάς σοι εἰληφώς, καὶ τοῦ κεναῖς ἐλπίσιν ἐπερείδεσθαι παύσεις καὶ ψευδῶν φόβων ἀπαλλάξεις. καὶ ὁ πατήρ· Πολλὰ φαίνη μοι εὐλόγα λέγων. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Τί οὖν ἔστιν τὸ κρατοῦν σε μὴ εἰς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐλθεῖν, λέγε, ἵνα εἰς αὐτὸ λέγειν ἀρξώμεθα. πολλὰ γάρ ἔστιν τὰ κρατοῦντα· τοὺς μὲν πεπεισμένους ἀσχολία ἀγορασμῶν, πράξεων, γεωργιῶν, φροντίδων καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἀπιστοῦσι δέ, ἀφ' ὧν εἶ καὶ σύ, ὑπολήψεις τοῦ νομίζειν ἢ θεοὺς τοὺς οὐκ ὄντας εἶναι ἢ τὸ γενέσει τὰ πάντα ὑποκεῖσθαι ἢ αὐτοματισμῷ ἢ τὰς ψυχὰς θνητὰς ἢ καὶ τὸν ἡμέτερον λόγον ψευδῆ ὡς οὐκ οὔσης προνοίας. ἐγὼ δὲ προνοία θεοῦ τὰ πάντα διοικεῖσθαι ἐκ τῶν περὶ σὲ λεγομένων εἶναι λέγω, τὸ τοσοῦτοις ἔτεσιν τὴν διάστασιν σοῦ τε καὶ τῶν σῶν γενέσθαι. ἐπεὶ γὰρ σὺν σοὶ ὄντες ἴσως τῶν τῆς θεοσεβείας λόγων οὐκ ἂν ἐπήκουσαν, ὠκονομήθη σὺν μητρὶ ἢ ἀποδημία καὶ ναυφράγιον καὶ θανάτου ὑπόνοια, ἔτι τε καὶ ἐκπαιδευθῆναι αὐτοὺς τὰ Ἑλλήνων καὶ ἄθρα δόγματα, ἵνα μᾶλλον ὡς εἰδότες ταῦτα ἀνασκευάζειν δυνατοὶ ὦσιν—ἐπὶ τούτοις τὸ φιλησαι τὸν τῆς θεοσεβείας λόγον καὶ ἐμοὶ ἐνωθῆναι δυνηθῆναι πρὸς τὸ συλλαβέσθαι μου τῷ κηρύγματι—ἀλλ' ἔτι μὴν συνελθεῖν καὶ τὸν ἀδελφὸν Κλήμεντα καὶ οὕτως τὴν μητέρα ἐπιγνωσθῆναι καὶ ὑπὸ θεραπείας τὴν θεότητα πληροφορηθῆναι—καὶ μετ' οὐ πολὺ εὐθὺ τὰ δίδυμα τέκνα ἐπιγνωσθέντα καὶ ἐπιγνόντα καὶ τῆς ἄλλης ἡμέρας σοι συντυχεῖν καὶ τοὺς σοὺς ἀπολαβεῖν. τοσαύτην οὖν

ταχεῖαν ἀρμονίαν πανταχόθεν συνδραμοῦσαν εἰς ἓνα γνώμης σκοπὸν οὐκ οἶμαι ἀπρονόητον εἶναι. καὶ ὁ πατήρ τῷ Πέτρῳ ἤρξατο λέγειν· Μὴ νόμιζε, φίλτατέ μοι Πέτρε, ἐν ἐννοίᾳ μὴ ἔχειν περὶ τοῦ ὑπὸ σοῦ κηρυσσομένου λόγου. πέρας γοῦν ταύτης τῆς παρωχηκυίας νυκτὸς πολλὰ τοῦ Κλήμεντος προτρεπομένου μετῆ ὑπὸ σοῦ κηρυσσομένη ἀληθεία, ἀπεκρινάμην· Τί γὰρ καινότερον ἐντέλλεσθαι δύναται τις παρ' ὁ οἱ ἀρχαῖοι παρήνεσαν; ὁ δὲ ἡρέμα γελάσας ἔφη· Πολλὴ διαφορὰ, πάτερ, μεταξὺ τῶν θεοσεβείας λόγων καὶ τῶν τῆς φιλοσοφίας. ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας ἀποδείξιν ἔχει τὴν ἐκ προφητείας, ὁ δὲ τῆς φιλοσοφίας καλλιλογίας παρέχων ἐκ στοχασμῶν δοκεῖ παριστᾶν τὰς ἀποδείξεις. καὶ ὁμῶς ταῦτα εἰπὼν δεῖγμα-τος χάριν τὸν περὶ φιλανθρωπίας μοι ἐξέθετο λόγον, ὄνπερ αὐτῷ ὑφηγήσω, ὃς ἀδικιώτατός μοι μᾶλλον ἐφαίνετο. καὶ τὸ πῶς ἐρῶ. δίκαιον ἔφασκεν εἶναι καὶ τῷ τύπτοντι αὐτοῦ τὴν σιαγόνα παρατιθέναι καὶ τὴν ἑτέραν, καὶ τῷ αἴροντι αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον προσδιδόναι καὶ τὸ μαφόριον, ἀγγαρεύοντι δὲ μίλιον συναπέρχεσθαι δύο, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Ἄλλ' ἐνόμισας ἄδικον ὅτι δικαιοτάτόν ἐστιν. εἴ σοι φίλον ἐστίν, ἄκουσον. καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Πάνυ μοι φίλον. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐ δοκεῖ σοι δύο ἐχθρῶν βασιλέων ὄντων καὶ διηρημένας τὰς χώρας ἐχόντων, εἴ τις ἐκ τῶν τοῦ ἐνὸς ὑπηκόων ἐν τῇ τοῦ ἑτέρου χώρα φωραθῆῃ καὶ διὰ τοῦτο θάνατον ὀφείλοι, ἐὰν ἀπίσματι καὶ μὴ θανάτῳ τῆς τιμωρίας ἀπολυθῆ, οὐ φαίνεται μὴν ὁ ἀπολύσας φιλάνθρωπος εἶναι; καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Καὶ πάνυ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Τί δέ; εἰ καὶ ἴδιόν τί τις αὐτὸς οὗτος ἀφέληται ἢ καὶ ἄλλο τι, ἐπὶ τούτῳ συλληφθεὶς ἐὰν διπλάσιον δῶ, τετραπλάσιον ὀφείλων καὶ τὸ θανεῖν, ὡς ἐν τοῖς τοῦ ἐναντίου ἀλοῦς ὅροις, οὐ δοκεῖ σοι ὅτι ὁ λαβὼν τὸ διπλάσιον καὶ θανάτου αὐτὸν ἀπολύσας φιλάνθρωπος τυγχάνει; καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Φαίνεται. καὶ ὁ Πέτρος· Τί δέ; οὐ χρὴ τὸν <ἐν> ἑτέρου βασιλείᾳ ὄντα, καὶ ταῦτα πονηροῦ τινος ἐχθροῦ, τοῦ ζῆν χάριν πάντας κολακεύειν καὶ ἀγγαρεύουσιν ἐπὶ πλεῖον ὑπέικειν, μὴ προσαγορεύοντας προσαγορεύειν, ἐχθροὺς διαλλάσσειν, ὀργιζομένοις μὴ φιλονεικεῖν, τὰ ἑαυτοῦ ἀδεῶς παντὶ αἰτοῦντι παρέχειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα; καὶ ὁ πατήρ· Πάντα μᾶλλον εὐλόγως ὑποσταίη, εἴπερ τούτων τὸ ζῆν προκρίνει. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐκοῦν οὐς ἀδικεῖσθαι ἔλεγες, αὐτοὶ παροριστὰ τυγχάνουσιν, καθὰ ἐν ἑτέρου εἰσὶν βασιλείᾳ, καὶ τοσοῦτον πλεονέκται εἰσὶν, ὅσον <ἂν> κεκτημένοι ὦσιν; οἱ δ' ἀδικεῖν νομιζόμενοι τοσαῦτα ἐκάστῳ τῷ ἐξ ἐναντίας ὄντι χαρίζονται, ὅσα ἂν αὐτοῖς ἔχειν συνχωρῶσιν. αὐτῶν γὰρ ἐστὶν ταῦτα τῶν τὰ παρόντα ἐλομένων. καὶ εἰς τοσοῦτον φιλάνθρωποι εἰσιν, ὡς τὸ ζῆν αὐτοῖς συγχωρεῖν. καὶ τὸ μὲν παράδειγμα οὕτως ἔχει, ἄκουε δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ὁ τῆς ἀληθείας προφήτης παρῶν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅτι ὁ τῶν ὄλων δημιουργὸς καὶ θεὸς δυσὶν τισιν ἀπένειμεν βασιλείας δύο, ἀγαθῷ τε καὶ πονηρῷ, δούς τῷ μὲν κακῷ τοῦ παρόντος κόσμου μετὰ νόμου τὴν βασιλείαν, ὥστ' ἂν ἔχειν ἐξουσίαν κολάζειν τοὺς ἀδικοῦντας, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸν ἐσόμενον αἰδίδιον αἰῶνα. ἕκαστον δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐλεύθερον ἐποίησεν ἔχειν τὴν ἐξουσίαν ἑαυτὸν ἀπονέμειν ᾧ βούλεται, ἢ τῷ παρόντι κακῷ ἢ τῷ μέλλοντι

ἀγαθῶ. ὧν οἱ ἐλόμενοι τὰ παρόντα ἐξουσίαν ἔχουσιν πλουτεῖν, τρυφᾶν, ἡδεσθαι, καὶ πᾶν ὃ τι ἂν δύνωνται· τῶν γὰρ ἐσομένων ἀγαθῶν οὐδὲν ἔξουσιν. οἱ δὲ τὰ τῆς μελλούσης βασιλείας κρίναντες λαβεῖν τῶν ἐνταῦθα (ὡς ἄλλοτρίου βασιλέως ἴδια ὄντα) αὐτοῖς νοσφίζεσθαι οὐκ ἔξεστιν ἢ ὕδατος μόνου καὶ ἄρτου καὶ τούτων μετὰ ἰδρώτων ποριζομένων πρὸς τὸ ζῆν (ἐπειδὴ ἔκοντι ἀποθανεῖν οὐκ ἔξεστιν), ἔτι δὲ καὶ περιβολαίου ἐνός· γυμνὸν γὰρ ἐστάναι οὐκ ἐφίεται ἔνεκεν τοῦ πάντα ὀρώντος οὐρανοῦ. εἰ μὲν οὖν τὸν ἀκριβῆ τοῦ πράγματος λόγον ἀκοῦσαι θέλεις, οὐς μικρῶ τάχιον εἴρηκας ἀδικεῖσθαι, αὐτοὶ μᾶλλον ἀδικοῦσιν, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ τὰ ἐσόμενα ἐλόμενοι ἐν τοῖς παροῦσιν σύνεισιν τοῖς κακοῖς, κατὰ πολλὰ τῶν ἴσων αὐτοῖς ἀπολαύοντες (αὐτοῦ τε τοῦ ζῆν, τοῦ φωτός, τοῦ ἄρτου, τοῦ ὕδατος, τοῦ ἱματίου καὶ ἄλλων τοιούτων τινῶν), οἱ δὲ ἀδικεῖν ὑπὸ σοῦ νομισθέντες τοῖς ἐσομένοις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οὐδὲν συνυπάρχουσιν. καὶ ὁ πατήρ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο· Νῦν με ὅτε πέπεικας ὅτι οἱ ἀδικοῦντες αὐτοὶ ἀδικοῦνται, οἱ δὲ ἀδικούμενοι μᾶλλον πλεονεκτοῦσιν, ἔτι μᾶλλον ἀδικώτατον ὅλον μοι φαίνεται τὸ πρᾶγμα, ὅτι οἱ μὲν δοκοῦντες ἀδικεῖν πολλὰ τοῖς τὰ ἐσόμενα ἐλομένοις συνχωροῦσιν, οἱ δὲ δοκοῦντες ἀδικεῖσθαι αὐτοὶ ἀδικοῦσιν, ὅτι τὰ ὅμοια οὐ παρέχουσιν ἐκεῖ τοῖς ἐνταῦθα αὐτοῖς συνκεχωρηκόσιν [ἂ αὐτοὶ αὐτοῖς συνεχώρησαν]. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐδὲ τοῦτο ἄδικον διὰ τὸ ἐξουσίαν ἔχειν ἕκαστον τὰ παρόντα αἰρεῖσθαι ἢ τὰ μέλλοντα, εἴτε μικρὰ εἴη εἴτε μεγάλα. ἰδίᾳ κρίσει καὶ βουλῇ ὁ ἐλόμενος οὐκ ἀδικεῖται, λέγω δὲ οὐδ' ἂν τὰ μικρὰ ἔληται, ἐπεὶ προέκειτο τὰ μεγάλα· προέκειτο γὰρ αὐτῶ καὶ τὰ μικρά. καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Ὁρθῶς ἔφης· καὶ γὰρ εἴρηται τινὶ Ἑλλήνων σοφῶ· «Αἰτία ἐλομένων, θεὸς ἀναίτιος». ἀλλ' ἔτι μὴν καὶ τοῦτόν μοι δίελθε τὸν λόγον. μέμνημαι τὸν Κλήμεντα εἰπόντα μοι ὅτι τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ πάθη εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν πάσχομεν. καὶ ὁ Πέτρος· Ὁρθῶς ἔχει καὶ οὕτως. ἡμεῖς γὰρ οἱ ἐλόμενοι τὰ ἐσόμενα, ἃ κεκτήμεθα πλείονα, εἴτε ἐσθήτα εἴτε βρώματα εἴτε ποτὰ εἴτε ἄλλα τινά, ἀμαρτίας κεκτήμεθα διὰ τὸ δεῖν μηδὲν ἔχειν, ὡς μικρῶ τάχιον διεῖλον τὸν λόγον. πᾶσι τὰ κτήματα ἀμαρτήματα. ἢ τούτων ὁπόσποτε στέρησις ἀμαρτιῶν ἐστὶν ἀφαίρεσις. καὶ ὁ πατήρ ἔφη· Ἀκολουθῶς ἔχει, καθὼς δύο διεῖλας ὄρους τῶν δύο βασιλέων, τὰ ἐφ' ἐκάστω τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν ὄντων αἰρεῖσθαι ὃ βούλεται. τί δέ; καὶ τὰ πάθη εἰ δικαίως πάσχομεν; καὶ ὁ Πέτρος· Δικαιοτάτα· ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν σωζομένων ὄρος ἐστίν (ὡς ἔφην) τὸ μηδενὶ μηδὲν ὑπάρχειν, ὑπάρχει δὲ πολλὰ πολλοῖς κτήματα (τὰ ἄλλως καὶ ἀμαρτήματα), τούτου χάριν ἐξ ὑπερβαλλούσης θεοῦ φιλανθρωπίας ἐπάγεται τὰ πάθη τοῖς μὴ εἰλικρινῶς πολιτευομένοις, ἵνα διὰ τὸ ποσῶς φιλόθεον προσκαίροις τιμωρίαις αἰωνίων σωθῶσιν κολάσεων. καὶ ὁ πατήρ· Τί δέ; οὐ πολλοὺς ἀσεβεῖς ὀρώμεν πένητας; παρὰ τοῦτο καὶ οὗτοι τῶν σωζομένων εἰσίν; καὶ ὁ Πέτρος· Οὐ πάντως. οὐ γὰρ ἀποδεκτὴ ἢ τοῦ πένητος πενία, ἐὰν ὀρέγηται ὧν οὐ χρῆ. ὥστε τινὲς τῆ προαιρέσει πλουτοῦσιν χρήμασιν καὶ ὡς πλεονεκτεῖν ἐπιθυμοῦντες τιμωροῦνται. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ πένητι εἶναι τίνα πάντως δίκαιός ἐστιν· δύναται γὰρ πτωχὸς μὲν τοῖς χρήμασιν εἶναι, ἐπιθυμεῖν δὲ ἢ καὶ πράττειν

ὁ προηγουμένως οὐ χρή. ἢ γὰρ εἶδωλα σέβει ἢ βλασφημεῖ ἢ πορνεύει ἢ ἀδιαφόρως ζῆ, ἢ ἐπιορκῶν ἢ ψευδόμενος ἢ ἀπίστως βιούς. πλὴν ὁ διδάσκαλος ἡμῶν πιστοὺς πένητας ἐμακάρισεν, καὶ αὐτοὺς οὐχ ὡς παρ-εσχηκότας τι (οὐδὲ γὰρ εἶχον), ἀλλ' ὅτι μηδὲν ἀμαρτάνοντες, ἐπὶ μόνῳ τῷ τὴν ἔλεημοσύνην μὴ ποιεῖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν καταδικασθῆναι οὐκ ἔχουσιν. καὶ ὁ πατήρ· Ἀληθῶς πάνυ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὀρθῶς ἔχειν τὰ πράγματα φαίνεται· διὸ καὶ προαιρέσεως ἐγενόμην τῇ τάξει παντὸς ἐπακοῦσαι τοῦ λόγου. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐκοῦν τοῦ λοιποῦ σπεύδοντί σοι τὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν θρησκείαν μαθεῖν ὀφείλω τῇ τάξει τὸν λόγον ἐκθεῖναι ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενος τοῦ θεοῦ καὶ δεικνύς ὅτι αὐτὸν μόνον δεῖ λέγειν θεόν, ἑτέρους δὲ μῆτε λέγειν μῆτε νομίζειν, καὶ ὅτι ὁ παρὰ τοῦτο ποιῶν αἰωνίως ἔχει κολασθῆναι, ὡς εἰς αὐτὸν τὸν τῶν ὅλων δεσπότην ἀσεβήσας τὰ μέγιστα. καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ τοῖς ὑπὸ παθῶν ὄχλουμένοις καὶ νοσοῦσιν καὶ δαιμονῶσιν τὰς χειρας ἐπιθεῖς καὶ εὐξάμενος καὶ ἰασάμενος ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσιῶν τῶν συνηθεστέρων ἁλῶν μεταλαβὼν ὑπνωσεν.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΣ.]

Ὁρθρου δὲ ἐξίων ὁ Πέτρος καὶ ἐπιστὰς ἐπὶ τὸν συνήθη τοῦ διαλέγεσθαι τόπον ὄχλον πολὺν συνεστῶτα εἶδεν. καὶ ἅμα τῷ μέλλειν διαλέγεσθαι αὐτὸν εἰσῆει τις τῶν αὐτοῦ διακόνων λέγων· Σίμων ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐληλυθώς, ἀπ' αὐτῆς ἐσπέρας μαθὼν ὑποσχόμενόν σε τὸν περὶ μοναρχίας ποιῆσθαι λόγον, ἔτοιμός ἐστιν μετὰ Ἀθηνοδώρου τοῦ Ἐπικουρείου διαλεγόμενῳ σοὶ ἐπελθεῖν πρὸς τὸ ἀντιλέγειν δημοσίᾳ πᾶσιν τοῖς ὑπὸ σοῦ ὁπώσποτε ὑπὲρ μοναρχίας λεγομένοις λόγοις. ταῦτα τοῦ διακόνου λέγοντος, ἰδοὺ αὐτὸς εἰσῆει Σίμων μετὰ Ἀθηνοδώρου καὶ ἄλλων τινῶν ἐταίρων καὶ πρὸ τοῦ τι τὸν Πέτρον φθέγγασθαι αὐτὸς προλαβὼν ἔφη· Ἔμαθον ὡς ὑπέσχου ἐχθὲς τῷ Φαύστῳ εἰς τὴν σήμερον δεῖξαι, τῇ τάξει τὸν λόγον ποιούμενος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενος τοῦ τῶν ὄλων δεσπότου, ὅτι αὐτὸν μόνον δεῖ λέγειν θεόν, ἄλλους δὲ μήτε λέγειν μήτε νομίζειν, ὅτι ὁ παρὰ τοῦτο ποιῶν αἰωνίως κολασθῆναι ἔχει. πρὸ πάντων δὲ ἀληθῶς καταπέπληγμαί σου τὴν ἀπόνοιαν ὅτι ἤλπισας εἰς τὴν σὴν βούλησιν μεταπεῖσαι ἄνδρα σοφὸν καὶ ταῦτα πρεσβύτην. ἀλλ' οὐκ ἐπιτεύξει τῶν σῶν βουλευμάτων, ταύτη μᾶλλον παρόντος ἐμοῦ καὶ τοὺς ψευδεῖς σου διελέγχοντος λόγους· ἴσως γὰρ ἐμοῦ μὴ παρόντος ἠπατήθη ἂν ὁ σοφὸς γέρων, ἰδιώτης ὢν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις δημοσίᾳ πεπιστωμένων βίβλων. καὶ τὸ νῦν τοὺς πολλοὺς ὑπερθήσομαι λόγους, ἵνα τῆς ὑποσχέσεώς σου τάχιον τὸν ἔλεγχον ποιήσωμαι. διὸ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν τὰς γραφὰς εἰδόντων ὁ ὑπέσχου λέγειν ἄρξαι. εἰ δὲ τὸν ἔλεγχον αἰδούμενος ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν παραλιπεῖν θέλεις, αὐτάρκης καὶ οὕτως ἢ ἀπόδειξις ὅτι ψεύδη, καθότι ἐπὶ τῶν τὰς γραφὰς εἰδόντων εἰπεῖν οὐκ ἐτόλμησας. καὶ νῦν δὲ τί σε ἀναμένω λέγειν, μέγιστον ἔχων μάρτυρα τῆς ὑποσχέσεώς σου τὸν παρεστῶτα γέροντα; καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐμβλέψας τῷ πατρὶ ἔφη· Εἰπέ μοι, ἀνδρῶν πάντων τιμιώτατε, οὐχὶ οὗτος ὁ ἀνὴρ ὑπέσχετό σοι δεῖξαι σήμερον ὅτι εἷς ἐστὶν θεὸς καὶ οὐ χρὴ ἕτερόν τινα λέγειν ἢ νομίζειν θεόν, ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ὡς τὰ μέγιστα ἀμαρτάνων αἰωνίως κολασθῆναι ἔχει; ἢ γὰρ οὐκ ἀποκρίνη μοι; καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· Καλῶς ἂν τὴν μαρτυρίαν παρ' ἐμοῦ ἀπήγεις, Σίμων, εἰ πρότερον ἠρνεῖτο ὁ Πέτρος· νῦν δὲ οὐκ αἰδεσθήσομαι λέγειν ἢ δεῖ λέγειν. οἶμαί σε ὀργῇ πεπρησμένον διαλεχθῆναι θέλειν, ὅπερ ἀνοικεῖόν σοι τε ποιεῖν καὶ ἡμῖν τοιοῦτων ἐπακούειν, ὅτι μάχην ἐστὶν ἰστορῆσαι καὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν ὠφελεῖσθαι. καὶ νῦν ἐξ Ἑλληνικῆς παιδείας ὡς χρὴ τοὺς ζητοῦντας ποιεῖν εἰδὼς ὑπομνήσω. ἐκάτερος ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ δόγμα ἐκθέσθω, καὶ εἰς ἕτερον οἱ λόγοι γενέσθωσαν. ἐὰν δὲ Πέτρος μόνος ἐκθῆται τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα, σὺ δὲ τὸ σὸν σιωπᾶς, ἐνδέχεται τινα λόγον ὑπὸ σοῦ ἠθέντα θλίβειν τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ σὸν φρόνημα καὶ ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὑπὸ τοῦ λόγου ἠττηθέντας μὴ φαίνεσθαι ἠττημένους, ἀλλὰ τὸν ἐκθέμενον τὸ φρόνημα, τὸν δὲ μὴ ἐκθέμενον ὁμοίως ἠττημένον μὴ πρόδηλον εἶναι, ἀλλὰ καὶ νενικηκέναι νομίζεσθαι. καὶ ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο· Ποιήσω ὡς λέγεις, ἀθυμῶ δὲ μήπως ἤδη προειλημμένος αὐτοῦ τοῖς λόγοις οὐ φιλαλήθης ἔσῃ κριτής. καὶ ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο· Μὴ με βιάζου ἀκρίτως συνθέσθαι σοι,

ἵνα δόξω φιλαλήθης εἶναι κριτής· εἰ δὲ τάληθῆ ἀκοῦσαι θέλεις, τῷ σῶ φρονήματι μᾶλλον προείλημμαι. καὶ ὁ Σίμων· Πῶς προείληψαι, οὐκ εἶδῶς ὁ φρονῶ; καὶ ὁ πατήρ· Τοῦτο ῥάδιόν ἐστιν εἰδέναι· καὶ πῶς, ἄκουσον. ἔλέγξειν ὑπέσχου Πέτρον ἕνα θεὸν λέγοντα εἶναι ὅτι ψεύδεται, ὁ δὲ ἕνα λέγοντα ψεύσματος ἔλέγξει ἐπαγγελλόμενος πάντως εὐδηλον ὡς ἐκεῖνος ἀληθεύων τὸ αὐτὸ οὐ λέγει. εἰ γὰρ τῷ καταψευδομένῳ τὸ αὐτὸ λέγει, καὶ αὐτὸς ψεύδεται· εἰ δὲ τὰ ἐναντία λέγων ἀποδείκνυσιν, τότε ἀληθεύει. οὐκ ἄλλως οὖν τὸν ἕνα θεὸν εἶναι λέγοντα ψεύστην λέγεις, εἰ μήτι ἂν ὅτι πολλοὺς δοξάζεις θεοὺς. θεοὺς δὲ πολλοὺς εἶναι κάγῳ λέγω. τὸ αὐτὸ οὖν σοι πρὸ τῆς ζητήσεως λέγων σοὶ μᾶλλον προείλημμαι. καὶ κατὰ τοῦτο ἀγωνιᾷν περὶ ἐμοῦ οὐκ ὀφείλεις, ἀλλὰ Πέτρος, ὅτι ἀκμὴν αὐτῷ τὰ ἐναντία φρονῶ, ὅσπερ μετὰ τὴν ὑμετέραν ζήτησιν ἐλπίζω φιλαλήθης ὢν κριτής, πρόληψιν ἀποδυσάμενος, τῷ ἐπικρατοῦντι συνθέσθαι λόγῳ. ταῦτα τοῦ πατρὸς εἰπόντος ἡρέμα βοή τις ἐπαίνου ἐκ τῶν ὄχλων ἐγένετο ἐπὶ τῷ οὕτως τὸν πατέρα διαλεχθῆναι.

Καὶ ὁμῶς ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐγὼ ὡς ὁ τῶν λόγων μεσίτης εἴρηκεν, ποιεῖν ἔτοιμός εἰμι, καὶ ἤδη ποτὲ πρὸ πάσης ἀναβολῆς τὸ ἐμὸν περὶ θεοῦ ἐκθήσομαι φρόνημα. κάγῳ ἕνα θεὸν εἶναι λέγω, τὸν πεπονηκότα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα. ἄλλον δὲ οὔτε λέγειν οὔτε νομίζειν ἔξεστιν. καὶ ὁ Σίμων· Ἐγὼ δέ φημι τὰς πεπιστευμένας γραφὰς παρὰ Ἰουδαίοις πολλοὺς λέγειν θεοὺς, καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἐπὶ τούτῳ τὸν θεὸν τῷ αὐτὸν διὰ τῶν γραφῶν αὐτοῦ πολλοὺς θεοὺς εἰρηκέναι. αὐτίκα γοῦν ἐν τῇ πρώτῃ φωνῇ τοῦ νόμου φαίνεται καὶ ἑαυτῷ αὐτοὺς ὁμοίους λέγων. οὕτως γὰρ γέγραπται ὡς ὅτι τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ ἐντολὴν ἔχοντι παρὰ τοῦ θεοῦ ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ φαγεῖν, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν μὴ φαγεῖν, ὁ ὄφεις διὰ τῆς γυναικὸς ἐπὶ ὑποσχέσει τοῦ γενέσθαι αὐτοὺς θεοὺς φαγεῖν αὐτοὺς πείσας ἀναβλέψαι ἐποίησεν καὶ εἶθ' οὕτως ὁ θεὸς ἀναβλέψασιν αὐτοῖς ἔφη· «Ἴδου γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν». ὁ μὲν οὖν ὄφεις εἰπὼν· «Ἔσεσθε ὡς θεοί» ὡς ὄντων θεῶν εἰρηκῶς φαίνεται ταύτῃ μᾶλλον ἢ καὶ θεὸς ἐπεμαρτύρησεν εἰπὼν· «Ἴδου γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν». οὕτως ὁ τοὺς πολλοὺς εἰπὼν ὄφεις εἶναι θεοὺς οὐκ ἐψεύσατο. πάλιν τὸ γεγράφθαι· «Θεοὺς οὐ κακολογήσεις καὶ ἄρχοντας τοῦ λαοῦ σου οὐ κακῶς ἐρεῖς» πολλοὺς σημαίνει θεοὺς, οὓς οὐδὲ κακολογεῖσθαι θέλει. ἀλλὰ καὶ ἄλλοθί που γέγραπται· «Εἰ ἐτόλμησεν θεὸς ἕτερος εἰσελθεῖν καὶ λαβεῖν ἑαυτῷ ἔθνος ἐκ μέσου ἔθνους ὡς ἐγὼ κύριος ὁ θεός». τῷ εἰπεῖν· «Εἰ ἐτόλμησεν θεὸς ἕτερος» ὡς ὄντων ἐτέρων εἴρηκεν. καὶ ἄλλοτε· «Θεοὶ οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν <οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν> ὡς τῶν» μὴ πεπονηκότων ἀπόλλυσθαι μελλόντων. καὶ ἄλλη που λέγει· «Ἔπεχε σεαυτῷ, μὴ πορευθῆς λατρεύσης θεοῖς ἐτέροις, οἷς οὐκ ἤδεισαν οἱ πατέρες σου», ὡς ὄντων θεῶν ἐτέρων, οἷς καὶ μὴ ἐξακολουθεῖν αὐτοὺς λέγει. καὶ πάλιν· «Ὀνόματα θεῶν ἐτέρων οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τῶν χειλέων σου». καὶ ἐνταῦθα πολλοὺς θεοὺς λέγει, ὧν τὰ ὀνόματα ὀνομάζεσθαι οὐ θέλει. καὶ πάλιν γέγραπται· «Κύριος ὁ θεός σου, οὗτος θεὸς τῶν θεῶν». καὶ πάλιν· «Τίς

ὅμοιός σοι, κύριε, ἐν θεοῖς;» καὶ πάλιν· «Θεὸς θεῶν κύριος». καὶ πάλιν· «Ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρίνει». ὅθεν θαυμάζω πῶς τοσούτων φωνῶν ἐγγράφως μαρτυρουσῶν πολλοὺς εἶναι θεοὺς, σὺ διαβεβαιοῦσαι μὴ δεῖν μήτε λέγειν μήτε εἶναι νομίζειν. λοιπὸν πρὸς τὰ σαφῶς ἠθέντα εἴ τι ἔχεις εἰπεῖν, ἐπὶ πάντων λέγε.

Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Συντομώτερον ἄκουε πρὸς ἃ εἴρηκας. αὐτὸς ὁ νόμος ὁ πολλάκις εἰπὼν θεοὺς αὐτὸς τῷ Ἰουδαίῳ ὄχλῳ λέγει· «Ἴδου κυρίου τοῦ θεοῦ σου ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς», συνπεριλαβὼν ὅτι, εἰ καὶ εἰσὶν θεοί, ὑπ' αὐτόν εἰσιν, τουτέστιν ὑπὸ τὸν Ἰουδαίων θεόν. καὶ πάλιν· «Ὅτι κύριος ὁ θεὸς σου, οὗτος θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλην αὐτοῦ». καὶ ἄλλη που λέγει ἡ γραφή τῷ Ἰουδαίῳ ὄχλῳ· «Κύριος ὁ θεὸς σου, οὗτος θεὸς τῶν θεῶν», ὡσπερ ὅτι, εἰ καὶ εἰσὶν θεοί, ὑπὸ τὸν Ἰουδαίων θεόν εἰσιν. καὶ ἄλλη που περὶ αὐτοῦ λέγει ἡ γραφή· «Ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ ἀληθινός, ὃς οὐ λαμβάνει πρόσωπον οὐδὲ μὴ λάβῃ δῶρον, ποιῶν κρίσιν ὀρφανῶ καὶ χήρᾳ».

«μέγαν» δὲ καὶ «ἀληθινόν» καὶ «κρίσιν ποιῶντα» τὸν Ἰουδαίων ἡ γραφή εἰποῦσα θεὸν τοὺς ἄλλους μικροὺς καὶ οὐκ ἀληθινοὺς ἐσήμανεν. ἀλλὰ καὶ ἄλλη που λέγει ἡ γραφή· «Ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, οὐκ ἔστιν θεὸς ἕτερος πλην ἐμοῦ. ἐγὼ πρῶτος, ἐγὼ μετὰ ταῦτα, πλην ἐμοῦ θεὸς οὐκ ἔστιν». καὶ πάλιν· «Κύριον τὸν θεόν σου φοβηθήσῃ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις». καὶ πάλιν· «Ἄκουε, Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν κύριος εἷς ἐστίν». καὶ ὁμῶς πολλὰ φωναὶ μεθ' ὅρκου ἐπισφραγίζουσιν ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεὸς καὶ πλην αὐτοῦ οὐκ ἔστιν θεός. ὅθεν θαυμάζω πῶς τοσούτων μαρτυρουσῶν φωνῶν ἓνα εἶναι θεόν, σὺ πολλοὺς εἶναι λέγεις.

Καὶ ὁ Σίμων· Ὁ λόγος τὴν ἀρχὴν ἦν μοι πρὸς σὲ ἀπὸ γραφῶν ἐλέγξαι σε ὅτι ψεύδη λέγων μὴ πολλοὺς δεῖν φθέγγεσθαι θεοὺς. ὅθεν πολλὰς ἐγγράφους ἔδειξα φωνὰς ὅτι αὐταὶ αἱ θεῖαι γραφαὶ πολλοὺς φθέγγονται θεοὺς. καὶ ὁ Πέτρος· Αὐταὶ αἱ πολλοὺς φθεγγόμεναι θεοὺς γραφαί, αὐταὶ παρήνεσαν ἡμῖν εἰποῦσαι· «Ὄνόματα θεῶν ἐτέρων οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τῶν χειλέων σου». οὕτως οὐ παρὰ τὸ γεγραμμένον ἔφην, ὦ Σίμων. καὶ ὁ Σίμων· Ἄκουσον πρὸς αὐτὸ καὶ σύ, ὦ Πέτρε. ἁμαρτάνειν μοι δοκεῖς ὅτι αὐτῶν καταλέγεις, τῆς γραφῆς λεγούσης· «Οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐ κακῶς ἐρεῖς». καὶ ὁ Πέτρος· Οὐχ ἁμαρτάνω, Σίμων, ἀκολούθως ταῖς γραφαῖς τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν προσημαίνων· οὕτω γὰρ γέγραπται· «Θεοί, οἳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν», καὶ τοῦτο εἰπὼν οὐχ ὡς ἐνίων πεπονηκότων καὶ μὴ ἀπολυμένων, ὡς ἡρμήνευσας. δηλοῦται γὰρ εἷς ὁ πεπονηκὼς τῷ ἀπ' ἀρχῆς γεγράφθαι· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». καὶ οὐκ εἶπεν· «Οἱ θεοί». καὶ ἄλλη που λέγει· «Ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα». καὶ ἐν ἐτέρῳ τόπῳ γέγραπται· «Οἱ οὐρανοὶ αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμενεῖς εἰς τὸν αἰῶνα». καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πρὸς τὸ ἐμὲ δεῖξαι πολλοὺς εἶναι θεοὺς ἀπὸ τῶν γραφῶν φωνὰς σαφεῖς παρέστησα, σὺ δὲ τοσαύτας ἢ καὶ πλείονας φωνὰς ἀπὸ τῶν αὐτῶν γραφῶν ἐνήνοχας, δεικνύων ὅτι εἷς ἐστὶν θεὸς καὶ οὗτος Ἰουδαίων. καὶ πρὸς τὸ εἰπεῖν με·

«Οὐ δεῖ κακολογεῖν θεοὺς» ἐπήγαγες πρὸς <τοῦτο> τὸ δεῖξαι ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ πεποιηκώς, ὅτι οἱ μὴ πεποιηκότες ἀπολέσθαι ἔχουσιν. πρὸς δὲ τὸ εἰπεῖν με ὅτι δεῖ θεοὺς λέγειν, καθὼ καὶ αἱ γραφαὶ αὐτοὺς λέγουσιν, καὶ πρὸς τοῦτο ἔδειξας ὅτι μὴ δεῖ αὐτῶν ὀνόματα φθέγγεσθαι, τῷ τὴν αὐτὴν γραφὴν εἰπεῖν ὀνόματα θεῶν ἑτέρων μὴ φθέγγεσθαι. ἐπεὶ οὖν αὐταὶ αἱ γραφαὶ πολλοὺς λέγουσιν εἶναι θεοὺς καὶ ἄλλοτε ἓνα μόνον εἶναι–καὶ ὅτε μὲν μὴ κακολογεῖσθαι, ὅτε δὲ κακολογεῖσθαι–, πρὸς τοῦτο τί δεῖ λογίσασθαι ἢ ὅτι αὐταὶ ἡμᾶς αἱ γραφαὶ πλανῶσιν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Οὐ πλανῶσιν, ἀλλ' ἐλέγχουσιν καὶ εἰς φανερόν ἄγουσιν τὴν ἐν ἐκάστῳ κατὰ τοῦ θεοῦ ἐνδομυχοῦσαν ὡσπερ ὄφως κακὴν προαίρεσιν. πολλοῖς γὰρ καὶ διαφόροις τύποις εἰοικυῖαι πρόκεινται. ἕκαστος οὖν κηρῷ εἰοικυῖαν τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἔχων, περιβλεψάμενος αὐτὰς καὶ πάντα εὐρῶν ἐν αὐταῖς, ὅποιον θεὸν εἶναι θέλει, τὴν (ὡς ἔφην) κηρῷ εἰοικυῖαν προαίρεσιν ἐπιβαλὼν ἀπομάσσεται. ἐπεὶ οὖν ὅτι ἂν βούληται τις περὶ θεοῦ φρονεῖν, ἐν αὐταῖς εὐρίσκει, τούτου χάριν ὁ μὲν πολλῶν θεῶν ἰδέας ἀπομάσσεται ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἡμεῖς τὴν τοῦ ὄντως <όντος> ἀπεμαζάμεθα ἰδέαν, ἐκ τῆς ἡμετέρας μορφῆς τὸν ἀληθῆ ἐπιγνόντες τύπον. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνδοθεν ἡμῶν ψυχὴ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα πρὸς ἀθανασίαν ἡμφίεσται. ταύτης τὸν γεννήτορα ἐὰν καταλίπω, δικαίᾳ κρίσει καὶ αὐτὴ με καταλιπεῖν ἔχει (αὐτῷ τῷ τολμήματι γνωρίσασα ἄδικον) καὶ ὡς ἀπὸ δικαίου δικαίως καταλείπει με, καὶ οὕτως τὴν ψυχὴν μετὰ κόλασιν, τῆς ἀπ' αὐτῆς ἀπολειφθείσης βοηθείας, φθαρήσομαι. εἰ δὲ ἔστιν ἕτερος, πρῶτον ἐνδυσάτω ἑτέραν ἰδέαν, ἑτέραν μορφήν, ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος καινῆς μορφῆς τὸν καινὸν ἐπιγνῶ θεόν. εἰ δὲ καὶ τὴν μορφήν ἀλλάξει, μήτι καὶ τῆς ψυχῆς τὴν οὐσίαν; εἰ δὲ καὶ ἀλλάξει, οὐκέτι ἐγὼ εἰμι, ἄλλος γενόμενος καὶ μορφῆ καὶ οὐσία. ἄλλους οὖν πλαττέτω, εἰ ἄλλος ἐστίν. οὐκ ἔστιν δέ. εἰ δὲ ἦν, ἔπλασεν ἄν. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔπλασεν, ὡς οὐκ ὦν τὸν ὄντα τῷ ὄντι καταλιπέτω. οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ἡ μόνη γνώμη Σίμωνος. ἐγὼ ἄλλον θεὸν οὐ παραδέχομαι πλὴν τὸν κτίσαντά με μόνον. καὶ ὁ Σίμων· Ἐπεὶ πυκνότερόν σε ὀρῶ τὸν λόγον ποιούμενον ὑπὲρ τοῦ πλάσαντός σε θεοῦ, μάθε παρ' ἐμοῦ πῶς καὶ εἰς αὐτὸν ἀσεβεῖς. οἱ πλάσαντες δύο φαίνονται ὡς ἡ γραφὴ λέγει· «Καὶ εἶπεν ὁ θεός· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν». τὸ «ποιήσωμεν» δύο σημαίνει ἢ πλείονας, πλὴν οὐχ ἓνα. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Εἷς ἐστὶν ὁ τῆ αὐτοῦ σοφία εἰπὼν· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον». ἡ δὲ σοφία, ἢ ὡσπερ ἰδίῳ πνεύματι αὐτὸς ἀεὶ συνέχαιρεν, ἦνωται μὲν ὡς ψυχὴ τῷ θεῷ, ἐκτείνεται δὲ ἀπ' αὐτοῦ ὡς χεῖρ, δημιουργοῦσα τὸ πᾶν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἷς ἄνθρωπος ἐγένετο, ἀπ' αὐτοῦ δὲ προῆλθεν καὶ τὸ θῆλυ. καὶ μονὰς οὕσα τῷ γένει δυάς ἐστίν. κατὰ γὰρ ἕκτασιν καὶ συστολήν ἡ μονὰς δυὰς εἶναι νομίζεται. ὥστε ἐνὶ θεῷ ὡς γονεῦσιν ὀρθῶς ποιῶ τὴν πᾶσαν προσαναφέρων τιμὴν. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Τί δέ; εἰ καὶ αἱ γραφαὶ ἑτέρους θεοὺς λέγουσιν, οὐ παραδέξει;

Καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Εἴτε αἱ γραφαὶ εἴτε προφηταὶ θεοὺς λέγουσιν, εἰς πειρασμὸν τῶν ἀκουόντων λέγουσιν. οὕτω γὰρ γέγραπται· «Ἐὰν ἀναστῆ

ἐν σοὶ προφήτης, διδούς σοι σημεῖα καὶ τέρατα, καὶ ἔλθη τό τε σημεῖον ἐκεῖνο καὶ τὸ τέρας, ἐρεῖ δέ σοι· Πορευθέντες λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οἷς οὐκ ἤδειςαν οἱ πατέρες σου, οὐκ ἀκούσεσθε τοῦ προφήτου ἐκείνου· ἐν πρώτοις ἔστωσαν αἱ χεῖρές σου λιθοβολῆσαι αὐτόν. ἐπέiraσεν γάρ σε ἀποστῆναι ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ἔαν δὲ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Πῶς ἐποίησεν τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἢ τὸ τέρας, γινώσκων γνώση ὅτι ὁ πειράζων ἐπέiraζεν ἰδεῖν εἰ φοβῆ ἰσχυρὸν τὸν θεόν σου». ὅτι δὲ ὁ πειράζων ἐπέiraζεν, εἴρητο, ἑτέρως δὲ μετὰ τὴν εἰς Βαβυλῶνα μετοικεσίαν φαίνεται. οὐ γὰρ ἂν ὁ τὰ πάντα γινώσκων θεός (ὡς ἐκ πολλῶν ἔστιν δεῖξαι) ἐπέiraζεν, ἵνα γνῶ αὐτός, ὁ τὰ πάντα προγινώσκων. εἰ δὲ βούλει, περὶ τούτου τὸν λόγον ποιησώμεθα, καὶ δεῖξω προγινώσκοντα τὸν θεόν. τὸ δὲ ἀγνοεῖν αὐτόν ψεῦσμα Χν καὶ τοῦτο πρὸς πειρασμὸν γραφὴν ἀποδέδεικται. οὕτως ἡμεῖς, ὧ Σίμων, οὔτε ἀπὸ γραφῶν οὔτε ὑφ' ἑτέρου τινὸς σκανδαλισθῆναι δυνάμεθα οὔτε πολλοὺς θεοὺς ἀποδέξασθαι ἀπατώμεθα οὐδὲ λόγῳ τινὶ κατὰ τοῦ θεοῦ λεγομένῳ συντιθέμεθα. ἴσμεν γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν ἀγγέλους θεοῦ λεχθέντας, λέγω δὲ ὡς ὁ ἐπὶ τῆς βάρης λαλήσας καὶ τῷ Ἰακώβ παλαίσας, ἀλλὰ καὶ τὸν γεννώμενον Ἐμμανουὴλ [καὶ] τὸν λεγόμενον θεὸν ἰσχυρόν. ἀλλὰ μὴν καὶ Μωυσῆς θεὸς Φαραῶ ἐγενήθη, τῷ δὲ ὄντι ἄνθρωπος ἦν. ἔτι δὲ καὶ τὰ εἶδωλα τῶν ἐθνῶν. ἡμῖν δὲ εἷς θεός, εἷς ὁ τὰς κτίσεις πεποιηκώς καὶ διακοσμήσας τὰ πάντα, οὗ καὶ ὁ Χριστὸς υἱός, ὃν πειθόμενοι ἀπὸ τῶν γραφῶν τὰ ψευδῆ ἐπιγινώσκομεν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ πατέρων ἐφοδιαζόμενοι τῶν γραφῶν τὰ ἀληθῆ ἕνα μόνον οἶδαμεν τὸν πεποιηκότα τοὺς τε οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν, θεὸν Ἰουδαίων καὶ πάντων τῶν σέβειν αὐτὸν αἰρουμένων. τοῦτον καὶ θεοφιλεῖ λογισμῷ ἀληθῆ δογματίσαντες οἱ πατέρες παρέδοσαν ἡμῖν, ἵνα εἰδῶμεν ὅτι, εἴ τι κατὰ τοῦ θεοῦ λέγεται, ψεῦδος ἔστιν. ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλλόντως τι ἐρῶ· Εἰ τοῦτο οὕτως ὡς ἔφην οὐκ ἔχει, ἐμοὶ γένοιτο καὶ τοῖς τὰληθὲς ἀγαπῶσιν περὶ εὐφημίας τοῦ πεποιηκότος ἡμᾶς θεοῦ κινδυνεύειν.

Ταῦτα ὁ Σίμων ἀκούσας ἔφη· Ἐπειδὴ καὶ τῷ τὰ σημεῖα καὶ τέρατα διδόντι προφήτη, ἄλλον δὲ θεὸν λέγοντι φῆς μὴ δεῖν πιστεύειν μετὰ τοῦ εἰδέναι ὅτι καὶ θάνατον ὀφείλει, οὐκοῦν καὶ ὁ διδάσκαλός σου σημεῖα καὶ τέρατα δεδωκώς εὐλόγως ἀνηρέθη. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίθη· Ὁ κύριος ἡμῶν οὔτε θεοὺς εἶναι ἐφθέγγετο παρὰ τὸν κτίσαντα τὰ πάντα οὔτε ἑαυτὸν θεὸν εἶναι ἀνηγόρευσεν, υἱὸν δὲ θεοῦ τοῦ τὰ πάντα διακοσμήσαντος τὸν εἰπόντα αὐτόν εὐλόγως ἐμακάρισεν. καὶ ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο· Οὐ δοκεῖ σοι οὖν τὸν ἀπὸ θεοῦ θεὸν εἶναι; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Πῶς τοῦτο εἶναι δύναται, φράσον ἡμῖν. τοῦτο γὰρ ἡμεῖς εἰπεῖν σοὶ οὐ δύναμεθα, ὅτι μὴ ἠκούσαμεν παρ' αὐτοῦ. πρὸς τούτοις δὲ τοῦ πατρὸς τὸ μὴ γεγεννησθαι ἔστιν, υἱοῦ δὲ τὸ γεγεννησθαι· γεννητὸν δὲ ἀγεννήτῳ ἢ καὶ αὐτογεννήτῳ οὐ συγκρίνεται. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Εἰ καὶ τῇ γενέσει οὐ ταυτόν ἔστιν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ὁ μὴ κατὰ πάντα τὸ αὐτὸ ὢν τινὶ τὰς αὐτὰς αὐτῷ πάσας ἔχειν προσωνομίας οὐ δύναται. καὶ ὁ Σίμων· Τοῦτο λέγειν ἔστιν, οὐκ ἀποδεικνύειν. καὶ ὁ Πέτρος· Διὰ

τί οὐ νοεῖς ὅτι τὸ μὲν αὐτογέννητον τυγχάνει ἢ καὶ ἀγέννητον, τὸ δὲ γεννητὸν Χν τὰ αὐτὰ λέγεσθαι οὐ δύναται, οὐδ' ἂν τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ γεγεννημένος τῷ γεγεννηκότι ... ἀλλὰ καὶ τοῦτο μάθε· τὰ ἀνθρώπων σώματα ψυχὰς ἔχει ἀθανάτους, τὴν τοῦ θεοῦ πνοὴν ἡμφιεσμένας. καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ προελθοῦσαι τῆς μὲν αὐτῆς οὐσίας εἰσίν, θεοὶ δὲ οὐκ εἰσιν. εἰ δὲ θεοὶ εἰσι, τούτῳ τῷ λόγῳ πάντων ἀνθρώπων (τῶν τε ἀποθανόντων καὶ ζώντων καὶ γεννηθησομένων) αἱ ψυχαὶ θεοὶ τυγχάνουσιν. εἰ δὲ προσφιλονεικῶν μοι ἐρεῖς καὶ αὐτὰς θεοὺς εἶναι, καὶ τί τοῦτο ἔτι μέγα καὶ Χριστῷ, τὸ θεῷ λέγεσθαι; τοῦτο γὰρ ἔχει, ὃ καὶ πάντες ἔχουσιν. ἡμεῖς θεὸν λέγομεν, οὗ ἔστιν ἴδιον τὸ ἄλλῳ προσεῖναι μὴ δυνάμενον. ὡσπερ γὰρ ἄπειρος ὢν πανταχόθεν διὰ τοῦτο λέγεται ἀπέραντος, καὶ ἀνάγκη πᾶσα, ἐτέρου μὴ δυναμένου ὡσαύτως ἀπείρου εἶναι, μὴ εἶναι δυνὼν τὸ καλεῖσθαι ἀπέραντος (εἰ δέ τις λέγει δυνατόν εἶναι, ψεύδεται· δύο γὰρ πανταχόθεν ἄπειρα συνυπάρχειν οὐ δύναται· περαιοῦται γὰρ τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἐτέρου), οὕτως φύσις ἔστιν ἔν εἶναι τὸ ἀγέννητον. εἰ δὲ ἐν σχήματί ἐστιν, καὶ οὕτως ἔν ἐστιν τὸ ἀσύγκριτον. διὰ τοῦτο καὶ ὕψιστος λέγεται, ὅτι πάντων ἀνώτερος ὢν τὰ πάντα αὐτῷ ὑποκείμενα ἔχει.

Καὶ ὁ Σίμων· Μὴ γὰρ τοῦτο ἐστὶν αὐτοῦ ἀπόρητον ὄνομα, τὸ «θεός», ὅπερ πάντες λέγουσιν, ὅτι τοσοῦτον καὶ περὶ ὀνόματος διισχυρίζη, ἵνα μὴ ἄλλω δοθῆ; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐπίσταμαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτῷ τὸ ἀπόρητον ὄνομα, ἀλλὰ τὸ κατὰ συνθήκην ἀνθρώπων λεγόμενον, ὅπερ εἰ ἐτέρω δώσεις, καὶ τὸ μὴ λεγόμενον ἐτέρω προσάψεις, τῷ τῆς προαιρέσεως λόγῳ. τὸ λεγόμενον ὄνομα τοῦ μὴ λεγομένου πρόοδος ἐστίν. τούτῳ τῷ λόγῳ ἢ ὕβρις καὶ εἰς τὸ μήπω ἠθὲν λογίζεται, ὧς λόγῳ ἢ πρὸς τὸ ἐγνωσμένον τιμὴ εἰς τὸ μήπω ἐγνωσμένον ἀναφέρεται. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ἦθελον εἰδέναι, Πέτρε, εἰ ἀληθῶς πιστεύεις ὅτι ἡ ἀνθρώπου μορφή πρὸς τὴν ἐκείνου μορφήν διατετύπεται. καὶ ὁ Πέτρος· Ἀληθῶς, ὦ Σίμων, οὕτως ἔχειν πεπληροφόρηται. καὶ ὁ Σίμων· Πῶς θάνατος τὸ σῶμα λύειν δύναται, σφραγίδι μεγίστη διατετυπωμένον; καὶ ὁ Πέτρος· Θεοῦ δικαίου ἐστὶν μορφή. ἐπὶ οὖν ἀδικεῖν ἄρξεται, ἢ ἐν αὐτῷ ἰδέα φεύγει, καὶ οὕτως τὸ σῶμα λύεται, ἵνα ἡ μορφή ἀφανῆς γένηται, ὅπως μὴ δικαίου θεοῦ μορφήν ἀδικὸν ἔχη σῶμα. ἢ μέντοι λύσις οὐ περὶ τὴν σφραγίδα γίνεται, ἀλλὰ περὶ τὸ σφραγισθὲν σῶμα. ἄνευ δὲ τοῦ σφραγισαντος τὸ σφραγισθὲν οὐ λύεται. οὕτως ἄνευ κρίσεως οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν ἔξεστιν. καὶ ὁ Σίμων· Τίς οὖν ἀνάγκη ἦν τὴν τοιοῦτου μορφήν τῷ ἀπὸ γῆς ἐγερθέντι δοῦναι ἀνθρώπῳ; καὶ ὁ Πέτρος· Διὰ τὴν τοῦ πεπονηκότος θεοῦ φιλοanthρωπίαν γέγονεν. ἐπεὶ γὰρ τῷ κατ' οὐσίαν λόγῳ πάντα κρείττονα τυγχάνει τῆς ἀνθρώπου σαρκός, λέγω δὲ τὸν αἰθέρα, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ἀστέρας, τὸν ἀέρα, τὸ ὕδωρ, τὸ πῦρ, ἐνὶ λόγῳ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ἅτινα εἰς ὑπηρεσίαν ἀνθρώπου γενόμενα καὶ κατ' οὐσίαν κρείττονα ὄντα ἡδέως ὑπομένει δουλεύειν τῷ κατ' οὐσίαν χείρονι διὰ τὴν τοῦ κρείττονος μορφήν (ὡς γὰρ οἱ πῆλινον ἀνδριάντα βασιλέως τιμῶντες τὴν τιμὴν ἀναφερομένην ἔχουσιν εἰς ἐκεῖνον, οὐδὲρ ὁ πηλὸς τὴν μορφήν

τυγχάνει ἔχων, οὕτως καὶ ἡ πᾶσα κτίσις τῷ ἀπὸ γῆς γενομένῳ ἀνθρώπῳ χαίρουσα δουλεύει, εἰς τὴν ἐκείνου ἀφορῶσα τιμὴν), ἰδὲ οἶω θεῶ, Σίμων, ἀχαριστεῖν ἡμᾶς πείσαι θέλεις· καὶ βαστάζει σε ἡ γῆ, ἴσως δὲ ἰδεῖν βουλομένη τίς σοι τὰ ὅμοια φρονεῖν τολμήσοι. πρῶτος γὰρ ἐτόλμησας, ὃ μηδεὶς ἐτόλμησεν· πρῶτος ἐφθέγγω, ἃ πρῶτως ἠκούσαμεν. πρῶτοι καὶ μόνοι ἡμεῖς ἐπὶ τοιαύτῃ σου ἀσεβείᾳ τὴν ἄπειρον τοῦ θεοῦ μακροθυμίαν ἱστορήσαμεν καὶ οὐκ ἄλλου τινὸς ἢ τοῦ κτίσαντος τὸν κόσμον, εἰς ὃν ἀσεβεῖν ἐτόλμησας. καὶ χάσματα γῆς οὐκ ἐγενήθη καὶ πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ οὐ κατεπέμφθη καὶ εἰς ἐμπρησμόν ἀνδρῶν οὐκ ἐπεξήλθεν καὶ ὑετὸς οὐκ ἐπεχέθη καὶ θηρῶν πλῆθος ἀπὸ δρυμῶν οὐκ ἐπέμφθη, καὶ ἐπ' αὐτούς ἡμᾶς διὰ ἓνα ἀμαρτάνοντα ὡς ἐπὶ μοιχείας πνευματικῆς τῆς κατὰ σάρκα χειρόνος ὑπαρχούσης ἢ θεοῦ ὀργῆ ὀλέθριος οὐκ ἤρξατο. οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ τότε ἐπεξεληθὼν τὰ ἀμαρτήματα οὐρανοῦ καὶ γῆς κτίστης θεός; ἐπεὶ καὶ νῦν τὰ μέγιστα βλασφημούμενος τὰ μέγιστα ἐπεξήρχετο. ἀλλὰ τοῦναντίον μακροθυμεῖ, εἰς μετάνοιαν καλεῖ, συντελοῦντα βέλη πρὸς συντέλειαν τῶν ἀσεβῶν ἐν τοῖς θησαυροῖς ἀποκείμενα ἔχων. ἅτινα ἐπαφήσει ὡς ζῶα ἔμψυχα, ὅταν ἀνταποδοῦναι κρίσιν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ προκαθεσθῆ. διὸ φοβηθῶμεν θεὸν δίκαιον, οὗ τὴν μορφὴν πρὸς τιμὴν τὸ ἀνθρώπου βαστάζει σῶμα.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο· Ἐπειδὴ ὄρω σε σοφῶς αἰνισσόμενον ὅτι τὰ γεγραμμένα κατὰ τοῦ δημιουργοῦ ἐν ταῖς βίβλοις οὐκ ἀληθῆ τυγχάνει, αὔριον ἀπὸ τῶν τοῦ διδασκάλου σου λόγων δεῖξω τὸν δημιουργὸν μὴ ἀνώτατον λέγοντα εἶναι θεόν. καὶ ὁ Σίμων ταῦτα εἰπὼν ἐξήλθεν. ὁ δὲ Πέτρος τοῖς παρεστῶσιν ὄχλοις ἔφη· Ὁ Σίμων κἂν μηδὲν ἕτερον περὶ θεοῦ βλάβαι ἡμᾶς δυνηθῆ, ἀλλ' οὖν γε ἐμποδίζει ὑμῖν ἀκούειν τοὺς τὴν ψυχὴν δυναμένους καθαίρειν λόγους. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος πολὺς ψιθυρισμὸς ἐγένετο τῶν ὄχλων λεγόντων· Τίς δὲ ἀνάγκη ἔαν αὐτὸν ἐνταῦθα εἰσιόντα τὰς κατὰ τοῦ θεοῦ βλασφημίας λέγειν; καὶ ὁ Πέτρος ἀκούσας ἔφη· Γένοιτο μέχρι Σίμωνος ἀρκετὸν γενέσθαι τὸν κατὰ τοῦ θεοῦ πρὸς πειρασμὸν ἀνθρώπων λόγον. «Ἔσονται» γάρ, ὡς ὁ κύριος εἶπεν, «ψευδαπόστολοι, ψευδεῖς προφῆται, αἰρέσεις, φιλαρχίαι», αἵτινες ὡς στοχάζομαι ἀπὸ τοῦ τὸν θεὸν βλασφημοῦντος Σίμωνος τὴν ἀρχὴν λαβοῦσαι εἰς τὸ τὰ αὐτὰ τῷ Σίμωνι κατὰ τοῦ θεοῦ λέγειν συνεργήσουσιν. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ δακρύων τῇ χειρὶ προσεκαλεῖτο τοὺς ὄχλους, οἷς προσελθοῦσιν τὰς χεῖρας ἐπιτιθῶν καὶ εὐχόμενος ἀπέλυεν, λέγων ὀρθρίτερον συνέρχεσθαι. ταῦτα εἰπὼν καὶ στενάζων εἰσελθὼν οὔτε τροφῆς μεταλαβὼν ὑπνῶσεν.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΖ.]

Τῆς μὲν οὖν ἄλλης ἡμέρας ὁ Πέτρος πρὸς Σίμωνα ζητεῖν μέλλων ὀρθρύτερον ἐξυπνισθεὶς ἠΐξατο. καὶ ἅμα τῷ παύσασθαι ὁ Ζακχαῖος εἰσῆει λέγων· Σίμων ἕξω καθέζεται μετὰ ιδίων αὐτοῦ τινων ὡς τριάκοντα διαλεγόμενος, καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐάσθω λαλεῖν, μέχρις ὅτε πλήθος γένηται, καὶ τότε ζητεῖν ἀρξώμεθα, ἵνα οὕτως ἡμεῖς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα ἀκούσαντες, πρὸς αὐτὰ ἀρμοσάμενοι, ἐξελθόντες διαλεχθῶμεν. καὶ δὴ οὕτως ἐγένετο. ἐκβὰς οὖν καὶ μετ' οὐ πολὺ πάλιν εἰσελθὼν ὁ Ζακχαῖος ἀντέβαλλεν τῷ Πέτρῳ τοὺς ὑπὸ Σίμωνος [τῷ Πέτρῳ] ἠθέντας λόγους. ἔλεγεν δέ· Αἰτιᾶταί σε, Πέτρε, ὡς κακίας ὄντα ὑπηρέτην καὶ μαγεία πολὺ δυνάμενον καὶ εἰδωλολατρείας χεῖρον τὰς τῶν ἀνθρώπων φαντασιοῦντα ψυχάς. εἰς τὸ μὲν οὖν μάγον εἶναι σε ταύτην ἐδόκει φέρειν ἀπόδειξιν λέγων· Σύνοιδα ἑμαυτῷ ὅτι, ὢν κατ' ἑμαυτὸν σκέπτομαι, ἐλθὼν συζητεῖν αὐτῷ οὐδὲ ἓνα μνημονεύω λόγον. αὐτοῦ γὰρ διαλεγομένου κάμου τὸν νοῦν ἀσχολοῦντος εἰς τὸ ἀναπολέσαι τίνα ἐστὶν ἃ ἐλογισάμην ἐλθὼν λέγειν πρὸς αὐτόν, οὐδ' ὅτι οὖν ὢν λέγει ἐπακούω. ἐπεὶ οὖν ἐπ' ἄλλου τινὸς τοιοῦτό τι οὐ πάσχω ἢ ἐπ' αὐτοῦ μόνου, πῶς οὐχὶ μαγευόμενος ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνω; τὸ δὲ ὅτι, ἃ ἂν διδάσκη, εἰδωλολατρείας χεῖρονά ἐστιν, τῷ γε νοῦν ἔχοντι ἑμοῦ μνηύσαντος σαφὲς ἔσται. οὐθὲν γὰρ ἕτερον ὠφεληθῆναι ἔστιν ἢ τὸ τὴν ψυχὴν εἰδώλων παντοδαπῶν ἐλευθέραν γενέσθαι. φανταζομένη γὰρ εἶδος δεσμεῖται φόβῳ, καὶ φροντίδι τοῦ παθεῖν τι μαραίνεται καὶ ἀλλοιομένη δαιμονῶν καὶ δαιμονώσα τοῖς πολλοῖς σωφρονεῖν δοκεῖ. τοῦτο ὑμῖν Πέτρος ὑποσχέσει τοῦ σωφρονίζειν παρέχει. προφάσει γὰρ ἐνὸς θεοῦ δοκεῖ μὲν ὑμᾶς πολλῶν ἀψύχων ἀπαλλάσσειν εἰδώλων, ἃ οὐ πάνυ τοὺς σέβοντας ἀδικεῖ, τῷ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶσθαι λίθινα ὄντα ἢ χάλκεα ἢ χρύσεια ἢ καὶ ἐξ ἄλλης τινὸς ἀψύχου ὕλης. διὸ τῷ εἰδέναί ὅτι τὸ βλεπόμενον οὐδὲν ἐστίν, οὐχ ὁμοίως τῷ ὁρατῷ ὑπὸ φόβου φαντασιοῦσθαι δύναται ἢ ψυχὴ. πλάνῳ δὲ διδασκαλίᾳ εἰς φοβερὸν θεὸν ἀποβλέπουσα τῶν κατὰ φύσιν ἐκβαθρεύεται. καὶ ταῦτα ἐγὼ λέγω, οὐχ ὅτι ὑμᾶς εἰδῶλα σέβειν παραινῶ, ἀλλ' ὅτι Πέτρος φοβερῶν ἰδεῶν δοκῶν ἀπαλλάσσειν ὑμῶν τὰς ψυχάς, φοβερωτέρα ἰδέα τὸν ἐκάστου ὑμῶν ἐνθουσιᾶν ποιεῖ νοῦν, θεὸν ἐν μορφῇ εἰσηγούμενος καὶ ταῦτα ἄκρως δίκαιον, ὧ ἔπεται τὸ φοβερὸν καὶ τῇ συννοούσῃ ψυχῇ τὸ φρικῶδες, δυνάμενον καὶ τῶν ὀρθῶν λογισμῶν ἐκλύσαι τοὺς τόνους. ἐν γὰρ τοιοῦτῳ καθεστῶς χειμῶνι ὁ νοῦς ὡς βυθὸς ὑπὸ ἀνέμου σφοδροῦ θολοῦται τὸ λαμπρόν. διὸ εἰ ἐπ' ὠφελείᾳ ὑμῶν προσέρχεται, μὴ ὑμῶν τοὺς ἐξ ἀψύχων μορφῶν ἠπίως γινομένους φόβους ἐκλύειν δοκῶν φοβερὰν θεοῦ ἀντεισφερέτω μορφὴν. μορφὴν δὲ ἔχει θεός; εἰ δὲ ἔχει, ἐν σχήματι ἐστίν. ἐν σχήματι δὲ ὢν πῶς οὐ περιοριστός ἐστίν; περιοριστός δὲ ὢν ἐν τόπῳ ἐστίν. ἐν τόπῳ δὲ ὢν ἥττων ἐστὶν τοῦ περιέχοντος αὐτὸν τόπου. ἥττων δὲ τινος ὢν πῶς πάντων ἐστὶν ἢ μείζων ἢ κρείττων ἢ ἀνώτατος; καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. ὅτι δὲ ἀληθῶς οὐδὲ τὰ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ἠθέντα πιστεύει, φανερόν ἐστίν· τὰ γὰρ ἐναντία

αὐτῷ κηρύσσει. ἐκείνου γὰρ εἰπόντος τινί (ὡς μανθάνω)· «Μή με λέγε ἀγαθόν, ὁ γὰρ ἀγαθὸς εἷς ἐστίν», ἀγαθὸν δὲ εἰπὼν οὐκέτι ἐκείνον λέγει τὸν δίκαιον, ὃν αἱ γραφαὶ κηρύσσουσιν, ὃς ἀποκτέννει καὶ ζωοποιεῖ, ἀποκτέννει μὲν τοὺς ἀμαρτάνοντας, ζωοποιεῖ δὲ τοὺς κατὰ γνώμην αὐτοῦ βιοῦντας. ὅτι δὲ ὄντως οὐ τὸν δημιουργὸν ἔλεγεν ἀγαθόν, τῷ διανοηθῆναι δυναμένῳ σαφές ἐστίν. τοῦ γὰρ δημιουργοῦ ἐγνωσμένου καὶ τῷ πλασθέντι Ἀδὰμ καὶ τῷ εὐαρεστήσαντι αὐτῷ Ἐνώχ καὶ τῷ ὑπ' αὐτοῦ δικαίῳ ὀραθέντι Νῶε, ὁμοίως καὶ τῷ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆ καὶ λαῶ καὶ ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Πέτρου Ἰησοῦς ἐλθὼν ἔλεγεν· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, ὡς οὐδὲ τὸν υἱὸν τις οἶδεν εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ οἷς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι». εἰ οὖν αὐτὸς υἱὸς ἦν ὁ παρῶν, ἀπὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας οἷς ἐβούλετο τὸν πᾶσιν ἄγνωστον ἀπεκάλυπτεν. καὶ οὕτως τοῖς πρὸ αὐτοῦ πᾶσιν ἄγνωστος ἦν ὁ πατήρ, οὐχ οὗτος ὢν ὁ πᾶσιν ἐγνωσμένος. καὶ τοῦτο εἰπὼν Ἰησοῦς οὐδὲ αὐτὸς ἑαυτῷ συμφωνεῖ. ἐνίστε γὰρ ἄλλαις φωναῖς τὸν ἀπὸ τῶν γραφῶν φοβερὸν καὶ δίκαιον συνίστησι θεὸν λέγων· «Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τοῦ ἀποκτένοντος τὸ σῶμα, τῇ δὲ ψυχῇ μὴ δυναμένου τι ποιῆσαι· φοβήθητε δὲ τὸν δυνάμενον καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς βαλεῖν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε». ὅτι δὲ ὄντως τοῦτον φοβηθῆναι ἔλεγεν ὡς δίκαιον θεόν, πρὸς ὃν καὶ ἀδικουμένους βοᾶν λέγει, παραβολὴν εἰς τοῦτο εἰπὼν ἐπάγει τὴν ἔρμηνειαν λέγων· «Εἰ οὖν ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας ἐποίησεν οὕτως διὰ τὸ ἐκάστοτε ἀξιωθῆναι, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοῶντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός; ἢ διὰ τὸ μακροθυμεῖν αὐτὸν ἐπ' αὐτοῖς δοκεῖτε ὅτι οὐ ποιήσει; ναὶ λέγω ὑμῖν, ποιήσει, καὶ ἐν τάχει». ὁ δὲ ἐκδικοῦντα καὶ ἀμυνόμενον λέγων θεὸν δίκαιον αὐτὸν τῇ φύσει συνίστησιν καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἔτι δὲ καὶ ἐξομολογεῖται τῷ κυρίῳ οὐρανοῦ καὶ γῆς. εἰ δὲ κύριός ἐστιν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁμολογεῖται δημιουργός, δημιουργός δὲ ὢν δίκαιός ἐστιν. ποτὲ μὲν ἀγαθὸν λέγων, ποτὲ δὲ δίκαιον, οὐδὲ οὕτως συμφωνεῖ. τρίτον δὲ ὁ σοφὸς αὐτοῦ μαθητῆς ἐχθὲς δισχυρίζετο ἐνάργειαν ὀπτασίας ἰκανωτέραν εἶναι, οὐκ εἰδὼς ὅτι ἡ ἐνάργεια ἀνθρωπεῖα εἶναι δύναται, ἡ δὲ ὀπτασία θεότητος εἶναι ὁμολογεῖται. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, Πέτρε, ὁ Σίμων τοῖς ὄχλοις ἔξω ἐστὼς καὶ διαλεγόμενος, ταράσσειν μοι δοκεῖ τοὺς πλείονας. διὸ ἐξαυτῆς ἔξιθι, ἀληθείας δυνάμει τοὺς αὐτοῦ ψευδεῖς ἐκλύων λόγους.

Ταῦτα τοῦ Ζακχαίου εἰπόντος ὁ Πέτρος συνήθως εὐξάμενος ἐξήκει καὶ εἰς τὸν πρὸ μιᾶς τόπον στάς καὶ τῷ τῆς θεοσεβείας ἔθει προσαγορεύσας τοὺς ὄχλους τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως· Ἀληθῆς ὢν προφήτης ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς (ὡς ἐπὶ καιροῦ καὶ περὶ τούτου πληροφορήσω) περὶ τῶν τῇ ἀληθείᾳ διαφερόντων συντόμως τὰς ἀποφάσεις ἐποιεῖτο διὰ δύο ταῦτα, ὅτι πρὸς θεοσεβεῖς ἐποιεῖτο τὸν λόγον εἰδόμενος τὰ ἀποφάσει ὑπ' αὐτοῦ ἐκφερόμενα πιστεύειν (οὐδὲ γὰρ ἦν ξένα τῆς αὐτῶν συνηθείας τὰ λεγόμενα), δεύτερον δὲ ὅτι προθεσμίαν ἔχων κηρύξει τῷ τῆς ἀποδείξεως οὐκ ἐχρήτο λόγῳ, ἵνα μὴ εἰς λόγους τὸν πάντα τῆς προθεσμίας δαπανᾷ χρόνον, καὶ

οὕτως αὐτῷ συμβήσεται εἰς ὀλίγων λόγων ἐπιλύσεις ἀσχολουμένῳ τῶν ὑπὸ πόνου ψυχῆς νοεῖσθαι δυναμένων τοὺς ἀληθεία διαφέροντας μὴ ἐπὶ πλεῖον εἰσφέρειν λόγους. ἐπειδὴ περὶ ὧν ἠθέλεν ἀπεφαίνετο ὡς λαῶ νοεῖν δυναμένῳ, ἀφ' ὧν ἔσμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ὁπότε κατὰ τὸ σπάνιον οὐκ ἐνοήσαμεν τι τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἠθέντων, ἰδίᾳ ἐπυθανόμεθα, ἵνα ἡμῖν τι τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἠθέντων μὴ ἀνόητον ᾖ. εἰδὼς οὖν ἡμᾶς εἰδότας πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἠθέντα καὶ τὰς ἀποδείξεις παρασχεῖν δυναμένους, εἰς τὰ ἀμαθῆ ἔθνη ἀποστέλλων ἡμᾶς βαπτίζειν αὐτοὺς εἰς ἄφρονας ἀμαρτιῶν, ἐνετείλατο ἡμῖν πρότερον διδάξαι αὐτοὺς ἀφ' ὧν ἐντολῶν αὕτη πρώτη καὶ μεγάλη τυγχάνει, τὸ φοβηθῆναι κύριον τὸν θεὸν καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύειν. θεὸν δὲ φοβεῖσθαι ἐκεῖνον εἶπεν, οὗ οἱ ἄγγελοι οἱ τῶν ἐν ἡμῖν ἐλαχίστων πιστῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστήκασιν θεωροῦντες τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς διαπαντός· μορφήν γὰρ ἔχει διὰ πρῶτον καὶ μόνον κάλλος καὶ πάντα μέλη, οὐ διὰ χρῆσιν· οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ὀφθαλμοὺς ἔχει, ἵνα ἐκεῖθεν βλέπη (πανταχόθεν γὰρ ὄρα, τοῦ ἐν ἡμῖν βλεπτικοῦ πνεύματος ἀπαραβλήτως λαμπρότερος ὢν τὸ σῶμα καὶ παντὸς φωτὸς στιλπνότερος, ὡς πρὸς σύγκρισιν αὐτοῦ τὸ ἡλίου φῶς λογισθῆναι σκότος), ἀλλ' οὐδὲ διὰ τοῦτο ὡτα ἔχει, ἵνα ἀκούῃ (πανταχόθεν γὰρ ἀκούει, νοεῖ, κινεῖ, ἐνεργεῖ, ποιεῖ). τὴν δὲ καλλίστην μορφήν ἔχει δι' ἄνθρωπον, ἵνα οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ αὐτὸν ἰδεῖν δυνηθῶσιν, ἵνα χαρῶσιν δι' ἅτινα ταῦτα ὑπέμειναν. τῇ γὰρ αὐτοῦ μορφῇ ὡς ἐν μεγίστῃ σφραγίδι τὸν ἄνθρωπον διετυπώσατο, ὅπως ἀπάντων ἄρχη καὶ κυριεύη καὶ πάντα αὐτῷ δουλεύῃ. διὸ κρίνας εἶναι τὸ πᾶν αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα τὸν ἄνθρωπον (αὐτὸς ἀόρατος, ἡ δὲ αὐτοῦ εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος ὄρατός) ὁ αὐτὸν σέβειν θέλων τὴν ὄρατὴν αὐτοῦ τιμᾶ εἰκόνα, ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος. ὅτι ἂν οὖν τις ποιήσῃ ἄνθρωπον (εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν) εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρεται. διὸ καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ κρίσις πᾶσι κατ' ἀξίαν ἀπονέμουσα ἐκάστῳ προελεύσεται· τὴν γὰρ αὐτοῦ μορφήν ἐκδικεῖ. ἀλλ' ἔρεῖ τις· εἰ μορφήν ἔχει, καὶ σχῆμα ἔχει καὶ ἐν τόπῳ ἐστὶν· ἐν τόπῳ δὲ ὧν καὶ ὑπ' αὐτοῦ περιεχόμενος ὡς ἡττων, πῶς ὑπὲρ πάντας ἐστὶν μέγας; πῶς δὲ καὶ πανταχῆ εἶναι δύναται ἐν σχήματι ὧν; πρὸς τὸν ταῦτα λέγοντα πρῶτον ἔστιν εἰπεῖν· τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ φρονεῖν πείθουσιν καὶ πιστεύειν ..., ἡμεῖς δὲ ἀληθεῖς γινώσκομεν τὰς μαρτυρουμένας ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗ κατὰ κέλευσιν τὰς ἀποδείξεις ὑμῖν τοῦ οὕτως ἔχειν ἀνάγκη παρέχειν. πρῶτον δὲ περὶ τόπου ἐρῶ καὶ θεοῦ. τόπος ἐστὶν τὸ μὴ ὄν, θεὸς δὲ τὸ ὄν· τὸ δὲ μὴ ἔχειν τῷ ὄντι οὐ συγκρίνεται. πῶς γὰρ τόπος ὧν εἶναι δύναται; ἐκτὸς εἰ μὴ δευτέρα χώρα εἴη, οἷον οὐρανός, γῆ, ὕδωρ, ἀήρ καὶ εἰ ἄλλο τί ἐστὶν σῶμα, ὃ ἂν καὶ αὐτοῦ πληροῖ τὸ κενόν, ὃ διὰ τοῦτο κενὸν λέγεται, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν. τοῦτο γὰρ αὐτῷ (τὸ οὐδὲν) οἰκειότερον ὄνομα· τὸ γὰρ λεγόμενον κενὸν τί ποτε ὡς σκευὸς ἐστὶν οὐδὲν ἔχον; πλὴν αὐτὸ τὸ σκευὸς κενὸν ἔχει οὐκ αὐτὸ ἐστὶ τόπος, ἀλλ' ἐν ᾧ ἐστὶν αὐτὸ τὸ κενόν, εἴπερ σκευὸς ἐστὶν. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα τὸ ἔχειν ἐν τῷ μὴ ὄντι εἶναι. τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἔχειν λέγω (ὃ ὑπὸ τινων τόπος λέγεται) οὐδὲν ὄν. οὐδὲν δὲ ἔχειν τῷ ὄντι πῶς συγκρίνεται; ἐκτὸς εἰ μὴ ἐν τοῖς ἐναντίοις, ἵνα τὸ μὴ ἔχειν μὴ ᾖ, τὸ δὲ μὴ ἔχειν τόπος λέγη-

ται. εἰ δὲ καὶ ἔστιν τι, πολλῶν παραδειγμάτων σπευδόντων ἐξ ἑμοῦ προελθεῖν εἰς ἀπόδειξιν ἐνὶ μόνῳ χρήσασθαι θέλω, ἵνα δείξω ὅτι οὐ πάντως τὸ περιέχον τοῦ περιεχομένου κρεῖττον ἔστιν. ὁ ἥλιος σχῆμά ἐστιν περιφερὲς καὶ ὑπὸ ἀέρος ὅλος περιέχεται, ἀλλὰ τοῦτον ἐκλαμπρύνει, τοῦτον θερμαίνει, τοῦτον τέμνει, κἂν ἀπὴ αὐτοῦ, σκότῳ περιβάλλεται, καὶ ὃ ἂν αὐτοῦ μέρος λαμπρὸν γένηται, ὡς νεκρούμενον ψύχεται, ὑπὸ δὲ τῆς αὐτοῦ ἀνατολῆς πάλιν φωτίζεται, καὶ ὅπου ἂν αὐτῷ παραθάληται, καὶ κάλλει τῷ μείζονι κοσμεῖται. καὶ ταῦτα ποιεῖ τῇ αὐτοῦ μετουσίᾳ τὴν οὐσίαν περιωρισμένην ἔχων. τί οὖν ἔτι κωλύει τὸν θεὸν ὡς τούτου καὶ πάντων δημιουργὸν καὶ δεσπότην ὄντα, αὐτὸν μὲν ἐν σχήματι καὶ μορφῇ καὶ κάλλει ὄντα, τὴν ἀπ' αὐτοῦ μετουσίαν ἀπείρως ἐκτεταμένην ἔχειν; εἷς οὖν ἔστιν ὁ ὄντως θεός, ὃς ἐν κρεῖττονι μορφῇ προκαθέζεται, τοῦ ἄνω τε καὶ κάτω δις ὑπάρχων καρδία–καὶ ἀπ' αὐτοῦ, ὡσπερ ἀπὸ κέντρου βρύουσα τὴν ζωτικὴν καὶ ἀσώματον δύναμιν, τὰ πάντα σὺν τε ἄστροις καὶ μόνοις οὐρανοῦ, ἀέρος, ὕδατος, γῆς, πυρὸς καὶ εἰ ἄλλο τί ἐστιν, διικνεῖται οὐσία ἄπειρος εἰς ὕψος, ἀπέραντος εἰς βάθος, ἀμέτρητος εἰς πλάτος, τρὶς ἐπ' ἄπειρον τὴν ἀπ' αὐτοῦ ζωοποιὸν καὶ φρόνιμον ἐκτείνουσα φύσιν. τοῦτο οὖν τὸ ἐξ αὐτοῦ πανταχόθεν ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι, καρδίαν ἔχον τὸν ὄντως ὑπὲρ πάντα ἐν σχήματι, ὃς, ὅπου πότε ἂν ἦ, ὡς ἐν ἀπείρῳ μέσος ἐστίν, τοῦ παντὸς ὑπάρχων ὄρος. ἀπ' αὐτοῦ οὖν ἀρχόμενα αἰ ἐκτάσεις ἐξ ἀπεράντων ἔχουσιν τὴν φύσιν. ὧν ὁ μὲν ἀπ' αὐτοῦ λαβὼν τὴν ἀρχὴν διικνεῖται εἰς ὕψος ἄνω, ὁ δὲ εἰς βάθος κάτω, ὁ δὲ ἐπὶ δεξιάν, ὁ δὲ ἐπὶ λαιάν, ὁ δὲ ἔμπροσθεν, ὁ δὲ ὀπίσθεν, εἰς οὓς αὐτὸς ἀποβλέπων ὡς εἰς ἀριθμὸν πανταχόθεν ἴσον χρονικοῖς ἐξ διαστήμασιν συντελεῖ τὸν κόσμον, αὐτὸς ἀνάπαυσις ὧν καὶ τὸν ἐσόμενον ἄπειρον αἰῶνα εἰκόνα ἔχων, ἀρχὴ ὧν καὶ τελευτή. εἰς αὐτὸν γὰρ τὰ ἐξ ἄπειρα τελευτᾷ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκτασιν λαμβάνει. τοῦτό ἐστιν ἑβδομάδος μυστήριον. αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ τῶν ὄλων ἀνάπαυσις, ὡς τοῖς ἐν μικρῷ μιμουμένοις αὐτοῦ τὸ μέγα αὐτὸν χαρίζεται εἰς ἀνάπαυσιν. αὐτός ἐστιν μόνος πῆ μὲν καταληπτός, πῆ δὲ ἀκατάληπτος, <πῆ μὲν περαντός,> πῆ δὲ ἀπέραντος, τὰς ἀπ' αὐτοῦ ἐκτάσεις ἔχων εἰς ἄπειρον. οὕτως γὰρ καταληπτός ἐστιν καὶ ἀκατάληπτος, ἐγγὺς καὶ μακρὰν, ὡς δὲ ὦν κάκεῖ, ὡς μόνος ὑπάρχων καὶ τοῦ πανταχόθεν ἀπείρου νοὸς τὴν μετουσίαν διδούς, ἦν πάντων ἀναπνέουσαι αἰ ψυχαὶ τὸ ζῆν ἔχουσιν· κἂν χωρισθῶσιν τοῦ σώματος καὶ τὸν εἰς αὐτὸν εὐρεθῶσιν πόθον ἔχουσαι, εἰς τὸν αὐτοῦ κόλπον φέρονται ἀθάνατοι, ὡς ἐν χειμῶνος ὥρᾳ οἱ ἀτμοὶ τῶν ὄρων ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἐλκόμενοι φέρονται πρὸς αὐτόν. οἶαν οὖν στοργὴν συλλαβεῖν δυνάμεθα, ἐὰν τὴν εὐμορφίαν αὐτοῦ τῷ νῷ κατοπτέωσωμεν. ἄλλως δὲ ἀμήχανον· ἀδύνατον γὰρ κάλλος ἄνευ μορφῆς εἶναι καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ ἔρωτα ἐπισπᾶσθαι τινα ἢ καὶ δοκεῖν θεὸν ὄραν εἶδος οὐκ ἔχοντα. τινὲς δὲ τῆς ἀληθείας ἀλλότριον ὄντες καὶ τῇ κακίᾳ συμμαχοῦντες προφάσει δοξολογίας ἀσχημάτιστον αὐτὸν λέγουσιν, ἵνα ἄμορφος καὶ ἀνίδεος ὧν μηδενὶ ὄρατος ἦ, ὅπως μὴ περιπόθητος γένηται. νοῦς γὰρ εἶδος οὐκ ὄρων θεοῦ κενός ἐστιν αὐτοῦ. πῶς δὲ καὶ εὐχεται τις, οὐκ ἔχων πρὸς

τίνα καταφύγη, εἰς τίνα ἐρείση; ἀντιτυπίαν γὰρ οὐκ ἔχων εἰς κενὸν ἐκβαθρεύεται. ναί φησιν, οὐ χρὴ θεὸν φοβεῖσθαι, ἀλλὰ ἀγαπᾶν. φημί κάγω. ἀλλὰ τοῦτο παρέξει ἐκάστης εὐποίας εὐσυνειδησία. ἢ δὲ εὐποία ἐκ τοῦ φοβεῖσθαι γίνεται. ἀλλ' ὁ φόβος, φησίν, ἐκπλήσσει τὴν ψυχὴν. ἀλλ' ἐγὼ φημι ὅτι οὐκ ἐκπλήσσει, ἀλλ' ἐξυπνίζει καὶ ἐπιστρέφει. ἴσως δὲ ὀρθῶς ἐλέγετο μὴ δεῖν θεὸν φοβεῖσθαι, εἰ μὴ πολλὰ ἕτερα οἱ ἄνθρωποι ἐφοβούμεθα, λέγω δὲ τὰς ἐκ τῶν ὁμοίων ἐπιβουλάς, ἔτι τε θηρία, ἔρπετά, νόσους, πάθη, δαίμονας καὶ ἄλλα μυρία. ὁ οὖν ἡμᾶς ἀξιῶν μὴ φοβεῖσθαι θεὸν τούτων ἡμᾶς ὑσάσθω, ἵνα μηδὲ ταῦτα φοβώμεθα. εἰ δ' οὐ δύναται, τί ἡμῖν φθονεῖ ἐνὶ φόβῳ τῷ πρὸς τὸν δίκαιον μυρίων ἀπαλλαγῆναι φόβων καὶ βραχεῖα τῆ πρὸς αὐτὸν πίστει μυρία πάθη καὶ ἑαυτῶν καὶ ἄλλων μετατιθέναι δυνατόν γενέσθαι μετὰ τοῦ καὶ ἀμοιβὴν ἀγαθῶν προσδέχεσθαι καὶ αἰτία φόβου τοῦ πάντα ὀρῶντος θεοῦ μηδὲν κακὸν πράσσοντας καὶ ἐν τῷ παρόντι ἐν εἰρήνῃ διατελεῖν; οὕτως ἢ πρὸς τὸν ὄντως δεσπότην εὐγνώμων δουλεία τοὺς λοιποὺς πάντας ἐλευθέρους τίθησιν. εἰ μὲν οὖν τινι δυνατόν ἐστὶν ἄνευ τοῦ φοβεῖσθαι τὸν θεὸν μὴ ἀμαρτάνειν, μὴ φοβεῖσθω. ἔξεστιν γὰρ ἀγάπη τῆ πρὸς αὐτὸν ὃ αὐτῷ μὴ δοκεῖ μὴ πράττειν. καὶ γὰρ φοβηθῆναι γέγραπται καὶ ἀγαπᾶν παρήγγελται, ἵνα πρὸς τὴν αὐτοῦ ἕκαστος κρᾶσιν ἐπιτηδεῖω χρήσεται φαρμάκω. φοβεῖσθαι οὖν αὐτὸν ἔστιν, ὅτι δίκαιός ἐστιν. εἴτε οὖν φοβούμενοι εἴτε ἀγαπῶντες, μὴ ἀμαρτάνετε. γένοιτο δὲ φοβούμενόν τινα ἡδονῶν ἀνόμων κρατεῖν δύνασθαι, ἀλλότρια μὴ ἐπιθυμεῖν, φιλιανθρωπίαν ἀσκεῖν, σωφρονεῖν, δικαιοπραγεῖν. ὀρῶ γὰρ τινὰς ἀτελεῖς τοῦ πρὸς αὐτὸν φόβου πλεῖστα ἀμαρτάνοντας. φοβηθῶμεν οὖν τὸν θεὸν μὴ μόνον ὅτι δίκαιός ἐστιν· ἐλεῶν γὰρ τοὺς ἡδικομένους τιμωρεῖ τοὺς ἡδικοκότητας. ὡς οὖν ὕδωρ πῦρ σβέννυσιν, οὕτως καὶ φόβος τὴν τῶν κακῶν ἐπιθυμίαν ἀναιρεῖ. ὁ ἀφοβίαν διδάσκων οὐδὲ αὐτὸς φοβεῖται, ὁ δὲ μὴ φοβούμενος οὐδὲ κρίσιν ἔσεσθαι πιστεύει, τὰς ἐπιθυμίας αὔξει, μαγεύει, ἄλλους ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει διαβάλλει.

Ταῦτα ὁ Σίμων ἀκούων ἐπικόψας ἔφη· Οἶδα πρὸς τίνα ταῦτα λέγεις, ἀλλ' ἵνα μὴ αὐτὸς τὰ αὐτὰ λέγων πρὸς τὸ ἐλέγχῃ σε δαπανῶ τὸν χρόνον εἰς ἃ μὴ θέλω, πρὸς τὰ ὀρισθέντα ἡμῖν ἀποκρίνασθαι ἐπηγγείλω, ἱκανῶς νενοηκέναι σε τὰ τοῦ διδασκάλου σου λέγων, διὰ τὸ παρόντα ἐναργεῖα ὀρᾶν καὶ ἀκούειν αὐτοῦ, καὶ ἐτέρω τινὶ μὴ δυνατόν εἶναι ὀράματι ἢ ὀπτασίᾳ ἔχειν τὸ ὅμοιον. ὅτι δὲ τοῦτο ψεῦδός ἐστιν, δείξω. ὁ ἐναργῶς ἀκούων τινὸς οὐ πάνυ πληροφορεῖται ἐπὶ τοῖς λεγομένοις· ἔχει γὰρ ὁ νοῦς αὐτοῦ λογίσασθαι μὴ ἄρα ψεύδεται ἄνθρωπος ὧν τὸ φαινόμενον. ἢ δὲ ὀπτασία ἅμα τῷ ὀφθῆναι πίστιν παρέχει τῷ ὀρῶντι ὅτι θειότης ἐστίν. πρὸς τοῦτό μοι πρῶτον ἀπόκριναί. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰς ἄλλο προτείνας εἰπεῖν εἰς ἕτερον ἀπεκρίνω· προέτεινας γὰρ ὡς μᾶλλον δύνασθαί τινα πλεῖον νοεῖν παρ' ὀπτασίας ἀκούοντα ἢ γὰρ παρὰ τῆς ἐναργείας, ἐπιβαλὼν δὲ ἔπειθεσ ἡμᾶς ὅτι ἀσφαλέστερός ἐστὶν ὁ ὑπὸ ὀπτασίας ἀκούων τοῦ παρ' αὐτῆς ἐναργείας ἀκούοντος. πέρασ γοῦν διὰ τοῦτο ἐμοῦ ἱκανώτερον ἔφασκες εἰδέναι τὰ τοῦ Ἰησοῦ ὡς ὑπὸ ὀπτασίας αὐτοῦ ἀκηκοῦς τὸν λόγον. πλήν ἐγὼ εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς προταθὲν ἀποκρίνομαι. ὁ προφήτης, ὅτι προφήτης

ἐστὶν πληροφορήσας πρῶτον, περὶ τῶν ἐναργῶς ὑπὸ αὐτοῦ λεγομένων ἀσφαλῶς πιστεύεται καὶ ἀληθῆς ὧν προεπιγνωσθεὶς καί, ὡς ὁ μανθάνων θέλει, ἐξετασθεὶς καὶ ἀνακριθεὶς ἀποκρίνεται—ὁ δὲ ὀπτασίᾳ πιστεύων ἢ ὀράματι καὶ ἐνυπνίῳ ἐπισφαλῆς ἐστίν· ἀγνοεῖ γὰρ τίνι πιστεύει· ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸν ἢ δαίμονα κακὸν εἶναι ἢ πνεῦμα πλάνον ἐν τῷ λέγειν ὑποκρινόμενον εἶναι ὃ μὴ ἐστίν. εἰ δ' ἄρα τις βουληθεὶ πυνθάνεσθαι τὸ τίς ἂν ἦ ὁ φανείς, δύναται λέγειν ἑαυτῷ ὃ βούλεται. καὶ οὕτως ὡς πονηρὸς ἀστράψας, μείνας ὅσον θέλει, ἀποσβέννυται, μὴ παραμείνας τῷ πυνθανομένῳ εἰς ἀνάκρισιν ὅσον ἠθέλησεν. διὰ δὲ ἐνυπνίων ὀρῶν τις οὐδὲ πυνθάνεσθαι δύναται περὶ ὧν βούλεται· οὐ γὰρ ἰδίας ἐξουσίας ἐστὶν ὁ λογισμὸς τοῦ κοιμωμένου. ἔνθεν γοῦν πολλὰ ἡμεῖς ὑπαρ ἐπιθυμοῦντες μαθεῖν κατ' ὄναρ περὶ ἐτέρων πυνθανόμεθα, ἢ καὶ μὴ πυνθανόμενοι περὶ τῶν μὴ διαφερόντων ἡμῖν ἀκούομεν, καὶ διυπνισθέντες ἀθυμοῦμεν, ὅτι περὶ ὧν ἐπεθυμοῦμεν μαθεῖν οὔτε ἠκούσαμεν οὔτε ἐξητάσαμεν. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Εἰ φῆς τὰς ὀπτασίας μὴ πάντως ἀληθεύειν, ἀλλ' οὖν γε τὰ ὀράματα καὶ τὰ ἐνύπνια θεόπεμπτα ὄντα οὐ ψεύδεται, περὶ ὧν ἂν εἰπεῖν θέλῃ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ὁρθῶς ἔφης ὅτι θεόπεμπτα ὄντα οὐ ψεύδεται. ἄδηλον δὲ εἰ ὁ ἰδὼν θεόπεμπτον ἑώρακεν ὄνειρον. καὶ ὁ Σίμων· Ἐὰν ἦ ὁ ἑώρακὼς δίκαιος, ἀληθὲς ἑώρακεν. καὶ ὁ Πέτρος· Ὁρθῶς ἔφης. τίς δὲ δίκαιος, εἰ ὀράματος χρῆζει, ἵνα μάθῃ ἂν δεῖ μαθεῖν καὶ ποιῆ ἂν δεῖ ποιεῖν; καὶ ὁ Σίμων· Τοῦτό μοι δὸς ὅτι μόνος ὁ δίκαιος ὄραμα ἀληθὲς ἰδεῖν δύναται, καὶ ἀποκρίνομαί σοι εἰς αὐτό. ἐμοὶ γὰρ κέκριται ὅτι ἀσεβῆς ἀληθῆ ὄνειρον οὐχ ὀρᾶ. καὶ ὁ Πέτρος· Τοῦτο ψεῦδός ἐστίν, καὶ περὶ τούτου ἀγράφως καὶ ἐγγράφως ἀποδειξάμενοι δύναμαι, πείσαι δὲ οὐκ ἐπαγγέλλομαι. ὁ γὰρ πρὸς ἔρωτα μοχθηρᾶς νεύσας γυναικὸς εἰς ἐτέρας κατὰ πάντα καλῆς συμβίωσιν νόμιμον τὸν ἑαυτοῦ οὐ μετατίθησι νοῦν· ἐνίστε καὶ ἑαυτοῖς συνειδότες τὴν κρείττονα, προειλημμένοι ἀγαπῶσιν τὴν χεῖρονα. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάσχων ἀγνοεῖς. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Παρελόμενος ταῦτα, εἰς ἃ ἐπηγγείλω, λέγε. ἐμοὶ γὰρ ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ ἀσεβεῖς ἀνθρώπους ὑπὸ θεοῦ ρδήποτε ὄνειροπολεῖσθαι τρόπῳ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Μέμνημαι ἑμαυτοῦ ὡς ἐπηγγειλάμην δεῖξαι καὶ ἀγράφως καὶ ἐγγράφως περὶ τούτου τὴν ἀπόδειξιν παρέχειν. καὶ νῦν λέγοντος ἄκουε. ἴσμεν πολλοὺς—εἰ γε εὐγνωμονεῖς, ἐπεὶ γε τοὺς παρεστῶτας κριτὰς ἔχω—εἰδῶλα σέβοντας καὶ μοιχεύοντας καὶ κατὰ πάντα ἀμαρτάνοντας ὀράματα καὶ ἀληθεῖς ὄνειρους ὀρῶντας, ἐνίους δὲ καὶ δαιμόνων ὀπτασίας. τὴν γὰρ ἄσαρκον ἰδέαν οὐ λέγω δύνασθαι πατρὸς ἢ υἱοῦ ἰδεῖν διὰ τὸ μεγίστῳ φωτὶ καταναγάζεσθαι τοὺς θνητῶν ὀφθαλμούς. ὅθεν τὸ μὴ ὀραθῆναι τῷ εἰς σάρκα τετραμμένῳ ἀνθρώπῳ οὐ φθοροῦντός ἐστιν θεοῦ, ἀλλ' ἐλεῶντος. ὁ γὰρ ἰδὼν ζῆν οὐ δύναται. ἢ γὰρ ὑπερβολὴ τοῦ φωτὸς τὴν τοῦ ὀρῶντος ἐκλύει σάρκα, ἐκτὸς εἰ μὴ θεοῦ ἀπορρήτῳ δυνάμει ἢ σὰρξ εἰς φύσιν τραπῆ φωτός, ἵνα φῶς ἰδεῖν δυνηθῆ—ἢ ἢ τοῦ φωτὸς οὐσία εἰς σάρκα τραπῆ, ἵνα ὑπὸ σαρκὸς ὀραθῆναι δυνηθῆ· τὸ γὰρ ἀτρέπτως πατέρα ἰδεῖν υἱοῦ μόνου ἐστίν. δίκαιοι δὲ οὐχ ὁμοίως· ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν, ὅταν τραπέντες εἰς φῶς τὰ σώματα ἰσαγγελοὶ γένωνται, τότε ἰδεῖν δυ-

νήσονται. πέρασ γοῦν κἄν ἀγγέλων τις ἀνθρώπων ὀφθῆναι πεμφθῆ, τρέπεται εἰς σάρκα, ἵνα ὑπὸ σαρκὸς ὀφθῆναι δυνηθῆ. ἄσαρκον γὰρ δύναμιν οὐ μόνον υἱοῦ ἀλλ' οὐδὲ ἀγγέλου ἰδεῖν τις δύναται. εἰ δὲ ἴδη τις ὀπτασίαν, κακοῦ δαίμονος ταύτην εἶναι νοεῖτω. πλὴν ὅτι καὶ ἀσεβεῖς ὀράματα καὶ ἐνύπνια ἀληθῆ βλέπουσιν, δῆλόν ἐστιν καὶ ἐγγράφως ἀποδείξει δύναμαι. πέρασ γοῦν ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὡς ὁ Ἀβιμέλεχ (ἀσεβῆς ὢν, τὴν τοῦ δικαίου Ἀβραὰμ γυναῖκα ἐπὶ κοινωνίᾳ μιᾶναι θελήσας) ἤκουσεν παρὰ τοῦ θεοῦ καθ' ὕπνον (ὡς ἡ γραφὴ λέγει) μὴ θιγεῖν αὐτῆς, ὅτι ἀνδρὶ συνωκηκυῖα ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ὁ Φαραώ (ἀσεβῆς ἀνὴρ) ἐώρακεν ὄνειρον περὶ τε πυρῶν εὐφορίας καὶ ἀφορίας, ᾧ ὁ Ἰωσήφ ἐπιλύων παρὰ θεοῦ ἔφη τὸν ὄνειρον γεγενῆσθαι. Ναβουχοδονόσορ δὲ (ὁ εἰδῶλα σέβων καὶ τοὺς θεὸν σέβοντας εἰς πῦρ κελεύσας βληθῆναι) ὄνειρον ὅλου μήκους αἰῶνος ὄρα. καὶ μὴ λεγέτω τις Ἄλλ' ὄραμα ἐγρηγορῶς οὐδεὶς ἀσεβῶν θεωρεῖ. ψεῦδός ἐστιν. αὐτὸς γοῦν ὁ Ναβουχοδονόσορ τρεῖς ἀνδρας κελεύσας βληθῆναι εἰς πῦρ, ἐνιδὼν τῇ καμίνῳ τέταρτον ἔφη· «Τὸν τέταρτον ὀρῶ ὡς υἷον θεοῦ». καὶ ὁμῶς ὀπτασίας τε καὶ ὀράματα καὶ ἐνύπνια ὀρῶντες ἀληθῆ ἀσεβεῖς ἦσαν. οὕτως οὐ πάντως ἐκ τοῦ ὀραῖν τινα ὀράματα καὶ ἐνύπνια καὶ ὀπτασίας πάντως εὐσεβῆς ἐστιν. τῷ γὰρ εὐσεβεῖ ἐμφύτῳ καὶ καθαρῷ ἀναβλύζει τῷ νῶ τὸ ἀληθές, οὐκ ὀνειρῶ σπουδαζόμενον, ἀλλὰ συνέσει ἀγαθοῖς διδόμενον. οὕτως γὰρ κάμοι ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπεκαλύφθη ὁ υἱός, διὸ οἶδα τίς δύναμις ἀποκαλύψεως, ἀφ' ἑαυτοῦ μαθῶν. ἅμα γὰρ τῷ τὸν κύριον εἰπεῖν τίνα αὐτὸν λέγουσιν, καὶ ἄλλους ἄλλο τι λέγοντας αὐτὸν ἀκηκοτός ἐμοῦ, ἐπὶ τῆς καρδίας ἀνέβη· οὐκ οἶδα οὖν πῶς εἶπον· «Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ ζῶντος θεοῦ». τὸν δὲ μακαρίσαντά με μηνῦσαί μοι τὸν ἀποκαλύψαντα πατέρα εἶναι, ἐμὲ δὲ ἔκτοτε μαθεῖν ὅτι τὸ ἀδιδάκτως, ἄνευ ὀπτασίας καὶ ὀνειρῶν, μαθεῖν ἀποκάλυψις ἐστιν. καὶ ἀληθῶς οὕτως ἔχει. ἐν γὰρ τῇ ἐν ἡμῖν ἐκ θεοῦ τεθείση σπερματικῶς ... πᾶσα ἔνεστιν ἡ ἀλήθεια, θεοῦ δὲ χειρὶ σκέπεται καὶ ἀποκαλύπτεται, τοῦ ἐνεργοῦντος τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστου εἰδότος. τὸ δὲ ἔξωθεν δι' ὀπτασιῶν καὶ ἐνυπνίων δηλωθῆναι τι ὅτι οὐκ ἔστιν ἀποκαλύψεως ἀλλὰ ὀργῆς, φαίνεται. πέρασ γοῦν γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ ὅτι ὀργισθεὶς ὁ θεὸς Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ ἔφη· «Ἐὰν ἀναστῆ προφήτης ἐξ ὑμῶν, δι' ὀραμάτων καὶ ἐνυπνίων αὐτῷ γνωρισθῆσομαι, οὐχ οὕτως δὲ ὡς Μωυσῆ τῷ θεράποντί μου, ὅτι ἐν εἶδει καὶ οὐ διὰ ἐνυπνίων λαλήσω πρὸς αὐτόν, ὡς εἶ τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον». ὀραῖς πῶς τὰ τῆς ὀργῆς δι' ὀραμάτων καὶ ἐνυπνίων, τὰ δὲ πρὸς φίλον στόμα κατὰ στόμα, ἐν εἶδει καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων καὶ ὀραμάτων καὶ ἐνυπνίων, ὡς πρὸς ἐχθρόν. εἰ μὲν οὖν καὶ σοὶ ὁ Ἰησοῦς ἡμῶν δι' ὀράματος ὀφθεῖς ἐγνώσθη καὶ ὠμίλησεν ὡς ἀντικειμένῳ ὀργιζόμενος, διὸ δι' ὀραμάτων καὶ ἐνυπνίων ἢ καὶ δι' ἀποκαλύψεων ἔξωθεν οὐσῶν ἐλάλησεν. εἴ τις δὲ δι' ὀπτασίαν πρὸς διδασκαλίαν σοφισθῆναι δύναται; καὶ εἰ μὲν ἔρεῖς· Δυνατόν ἐστιν, διὰ τί ὄλω ἐνιαυτῷ ἐγρηγορόσιν παραμένων ὠμίλησεν ὁ διδάσκαλος; πῶς δὲ σοὶ καὶ πιστεύσομεν αὐτὸ κἄν ὅτι ὤφθη σοι; πῶς δὲ σοὶ καὶ ὤφθη, ὅποτε αὐτοῦ τὰ ἐναντία τῇ διδασκαλίᾳ

φρονεῖς; εἰ δὲ ὑπ' ἐκείνου μιᾶς ὥρας ὄφθεις καὶ μαθητευθεὶς ἀπόστολος ἐγένου, τὰς ἐκείνου φωνὰς κήρυσσε, τὰ ἐκείνου ἐρμήνευε, τοὺς ἐκείνου ἀποστόλους φίλει, ἐμοὶ τῷ συγγενομένῳ αὐτῷ μὴ μάχου· πρὸς γὰρ στερεὰν πέτραν ὄντα με, θεμέλιον ἐκκλησίας, ἐναντίος ἀνθέστηκάς μοι. εἰ μὴ ἀντικείμενος ἦς, οὐκ ἂν με διαβάλλων τὸ δι' ἐμοῦ κήρυγμα ἐλοιδόρεις, ἵνα ὁ παρὰ τοῦ κυρίου αὐτὸς παρῶν ἀκήκοα λέγων μὴ πιστεύωμαι, δηλονότι ὡς ἐμοῦ καταγνωσθέντος καὶ σοῦ εὐδοκιμοῦντος. ἢ εἰ «κατεγνωσμένον» με λέγεις, θεοῦ τοῦ ἀποκαλύψαντός μοι τὸν Χριστὸν κατηγορεῖς, καὶ τοῦ ἐπὶ ἀποκαλύψει μακαρίσαντός με καταφέρεις. ἀλλ' ἐπεὶ περ ἀληθῶς τῇ ἀληθείᾳ συνεργῆσαι θέλεις, μάθε πρῶτον παρ' ἡμῶν, ἃ ἡμεῖς παρ' ἐκείνου ἐμάθομεν, καὶ μαθητῆς ἀληθείας γεγωνὸς γενοὺ ἡμῖν συνεργός.

Ταῦτα ὁ Σίμων ἀκούσας ἔφη· Ἄπειρή μοι τὸ εἶτε ἐκείνου εἶτε σοῦ γενέσθαι μαθητήν. οὐδὲ γὰρ ἀγνοῶ ἃ δεῖ γινώσκειν· ἃ δὲ ὡς μανθάνων ἐπυθόμην, ἵνα εἰδῶ εἰ δύνασαι ὀπτασίας ἐνάργειαν ἐναργεστέραν δεῖξαι. σὺ δὲ ὡς ἠθέλησας εἶπες, οὐκ ἔδειξας. καὶ νῦν αὐριὸν σοι εἰς τὸν περὶ θεοῦ, οὗ δισχυρίζη δημιουργοῦ, ἐλθὼν καὶ διαλεχθεὶς δεῖξω μὴ αὐτὸν εἶναι ἀνώτατον καὶ ἀγαθόν, καὶ τὸν σὸν δὲ διδάσκαλον τὰ αὐτά μοι εἰρηκέναι, σὲ δὲ μὴ νενοηκέναι ἐλέγξω. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆει, εἰς ἃ προέτεινεν οὐ θελήσας ἀκοῦσαι.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ.]

Ὅρθρου δὲ προελθόντος τοῦ Πέτρου εἰς τὸ διαλεχθῆναι ὁ Σίμων προλαβὼν ἔφη· Ἐχθρὸς ἀπαλλασσόμενος εἰς τὴν σήμερον ὑπεσχόμεν σοι ἐπανελθὼν καὶ συζητήσας δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ τὸν κόσμον δημιουργήσας ἀνώτατος θεός, ἀλλ' ἕτερος, ὃς καὶ μόνος ἀγαθὸς ὢν καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο ἄγνωστός ἐστιν. αὐτίκα γοῦν τὸν δημιουργὸν αὐτὸν καὶ νομοθέτην φησὶ εἶναι ἢ οὐ; εἰ μὲν οὖν νομοθέτης ἐστίν, δίκαιος τυγχάνει, δίκαιος δὲ ὢν ἀγαθὸς οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν, ἕτερον ἐκήρυσσεν ὁ Ἰησοῦς τῷ λέγειν· «Μὴ με λέγε ἀγαθόν· ὁ γὰρ ἀγαθὸς εἷς ἐστιν, ὁ πατήρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». οὐ συμφωνεῖ δὲ τῷ νομοθέτῃ δικαίῳ ὄντι καὶ ἀγαθῷ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Πρῶτον ἡμῖν εἰπέ, ἐπὶ ποίαις πράξεσιν δοκεῖ σοι ὁ ἀγαθὸς ἀγαθὸς εἶναι, ἐπὶ ποίαις δὲ καὶ ὁ δίκαιος δίκαιος, ἵνα οὕτως κατὰ σκοποῦ τοὺς λόγους πέμπωμεν. καὶ ὁ Σίμων· Σὺ πρῶτον εἰπέ τί σοι δοκεῖ τὸ ἀγαθόν; ἢ καὶ τὸ δίκαιον; καὶ ὁ Πέτρος· Ἵνα μὴ ἐριστικώτερον διαλεγόμενος δαπανῶ τοὺς χρόνους, ἀπαιτῶν δικαίως τῶν ἐμῶν προτάσεων σε τὰς ἀποκρίσεις ποιῆσθαι, ὡς σοι δοκεῖ αὐτὸς ὢν ἐπυθόμεν ποιήσομαι τὰς ἀποκρίσεις. ἐγὼ φημι ἀγαθὸν εἶναι τὸν παρεκτικόν, οἷον ὡς αὐτὸν ὀρῶ ποιοῦντα τὸν δημιουργόν, παρέχοντα τὸν ἥλιον ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς καὶ τὸν ὑετὸν δικαίοις καὶ ἀδίκους. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Τοῦτο ἀδικώτατον ὅτι τὰ αὐτὰ δικαίοις καὶ ἀδίκους παρέχει. καὶ ὁ Πέτρος· Σὺ οὖν ἡμῖν τοῦ λοιποῦ λέγε πῶς ποιῶν ἀγαθὸς ἂν ᾦν. καὶ ὁ Σίμων· Σὲ δεῖ λέγειν. καὶ ὁ Πέτρος· Ἐγὼ λέξω. εἰ μὲν τὰ αὐτὰ παρέχων ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις, ἔτι τε κακοῖς καὶ ἀδίκους, κατὰ σὲ οὐδὲ δίκαιός ἐστιν, καὶ εἰ ἀγαθοῖς ἀγαθὰ παρεῖχεν, κακοῖς τε κακά, δίκαιον ἂν αὐτὸν εὐλόγως ἔλεγε. ποία οὖν ἔτι πράξει χρώμενος ἂν ᾦν, εἰ μὴ ταύτη χρῆται ὀδῶ, κακοῖς μὲν παρέχων τὰ πρόσκαιρα (ἐὰν ἄρα μεταβάλλωνται), ἀγαθοῖς δὲ αἰώνια (ἐὰν γε ἐμμείνωσιν); καὶ οὕτως τῷ μὲν πᾶσιν παρέχειν, διαφοροῖς δὲ χαρίζεσθαι τὸ δίκαιον αὐτοῦ ἀγαθόν ἐστιν καὶ μακρόθυμον ταύτη μᾶλλον, εἰ ἁμαρτωλοῖς μὲν μετανοοῦσιν χαρίζεται τὰ ἁμαρτήματα, εὖ πράξασιν δὲ καὶ ζωὴν αἰώνιον ὑπογράφει. κρίνων δὲ εἰς τέλος καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμων ἐκάστῳ δίκαιός ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ταῦτα ὀρθῶς οὕτως ἔχει, ὁμολόγησον· εἰ δὲ οὐ δοκεῖ σοι ὀρθῶς ἔχειν, διέλεγξον. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ἄπαξ ἔφη· Πᾶς νομοθέτης, εἰς τὸ δίκαιον ἀφορῶν, δίκαιός ἐστιν. καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ ἀγαθοῦ ἐστὶν μὴ θεῖναι νόμον, δικαίου δὲ τὸ θέσθαι, καὶ οὕτως ὁ δημιουργὸς ἀγαθὸς ἐστὶν καὶ δίκαιος· ἀγαθὸς μὲν, ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀδὰμ μέχρι Μωυσέως ἐγγράφως οὐ φαίνεται τεθεικὼς τὸν νόμον· ἀπὸ δὲ Μωυσέως εἰς τοὺς δεῦρο χρόνους ὡς γέγραπται καὶ δίκαιός ἐστιν. καὶ ὁ Σίμων· Ἀπὸ τῶν τοῦ διδασκάλου σου φωνῶν δεῖξον ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν ἀγαθῷ εἶναι καὶ δικαίῳ. ἐμοὶ γὰρ ἀδύνατον φαίνεται τὸν νομοθέτην ἀγαθὸν ὄντα τὸν αὐτὸν καὶ δίκαιον εἶναι. καὶ ὁ Πέτρος· Ὅτι τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ καὶ δίκαιόν ἐστιν, ἐπάκουσον. αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν τῷ εἰπόντι Φαρισαίῳ· «Τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» πρῶτον ἔφη· «Μὴ με λέγε ἀγαθόν· ὁ γὰρ ἀγαθὸς εἷς ἐστιν, ὁ πατήρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς;» εὐθὺς ἐπάξας λέγει· «Εἰ

δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς». τοῦ δὲ εἰπόντος· «Ποίας;» ἐπὶ τὰς τοῦ νόμου ἔπεμψεν. οὐκ ἂν δὲ ἕτερόν τινα ἀγαθὸν σημαίνων ἐπὶ τὰς τοῦ δικαίου ἀνέπεμψεν ἐντολάς. ὅτι δὲ τὸ δίκαιον ἄλλο ἐστὶν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἕτερον, καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ, ἀλλ' ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ δικαίω, ἀγνοεῖς, ἀγαθὸς γὰρ ἐστὶν μετανοοῦσι μὲν νῦν μακροθυμῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτούς, δίκαιος δὲ ἐστὶν, ὅταν κρίνων τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστω ἀπονέμη. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πῶς οὖν ἐγνωσμένου τοῦ δημιουργοῦ, τοῦ καὶ τὸν Ἀδὰμ πλάσαντος καὶ τοῖς κατὰ νόμον δικαίοις ἐγνωσμένου, προσέτι δὲ δικαίοις καὶ ἀδίκους καὶ ὄλω τῷ κόσμῳ, ὁ διδάσκαλός σου μετὰ πάντας ἐκείνους ἐληλυθὼς λέγει· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, ὡς οὐδὲ τὸν υἱὸν τις οἶδεν εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ οἷς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι»; ταῦτα δὲ οὐκ ἂν ἔλεγεν, εἰ μὴ πατέρα τινὰ ἐν ἀπορρήτοις ὄντα ἀνήγγελλεν, ὃν καὶ ὑψιστον ὁ νόμος λέγει, ἀφ' οὗ οὔτε ἀγαθὴ οὔτε κακὴ ἠκούσθη φωνή (ὡς ἐν τοῖς θρήνοις καὶ Ἱερεμίας μαρτυρεῖ), ὅστις κατὰ ἀριθμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, οἱ εἰσῆλθον εἰς Αἴγυπτον, οἱ εἰσὶν ἑβδομήκοντα, καὶ πρὸς τὰ ὄρια τῶν ἐθνῶν περιγράψας γλώσσαις ἑβδομήκοντα, τῷ αὐτοῦ υἱῷ τῷ καὶ «κυρίῳ» λεγομένῳ καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν διακοσμήσαντι, τοὺς Ἑβραίους ἔδωκεν μερίδα καὶ αὐτὸν θεὸν θεῶν εἶναι διώρισεν, θεῶν δὲ λέγω, οἵτινες τὰς ἄλλας τῶν ἐθνῶν εἰλήφασιν μερίδας. νόμοι οὖν προῆλθον ἀπὸ τε πάντων τῶν λεχθέντων θεῶν ταῖς αὐτῶν μερίσιν (ἅτινα ἐστὶν τὰ λοιπὰ ἄλλα ἔθνη), ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ πάντων κυρίου ὁ παρὰ Ἑβραίοις κείμενος προῆλθε νόμος. τοῦτο δὲ οὕτως ἔχειν ὠρίσθη, ἵνα, εἴ τις νόμῳ τινὸς προσφύγη, ἀπὸ τῆς ἐκείνου γένηται μερίδος, οὗ δὴ καὶ τὸν νόμον πράττειν ἀνεδέξατο. οὐδεὶς ἔγνω τὸν ἐν ἀπορρήτοις ὑψιστον πατέρα ὄντα, ὡς οὐδὲ τὸν τούτου υἱὸν ὅτι υἱός ἐστὶν. αὐτίκα γοῦν σὺ τὰ τοῦ ἀπορρήτου ὑψίστου ἴδια διδούς τῷ υἱῷ οὐκ οἶδας ὅτι υἱός ἐστὶν, πατήρ ὑπάρχων τοῦ Ἰησοῦ τοῦ καθ' ὑμᾶς λεγομένου Χριστοῦ. ταῦτα τοῦ Σίμωνος εἰπόντος ὁ Πέτρος ἔφη πρὸς αὐτόν· Δύνασαι αὐτὸν ἐκεῖνον διαμαρτύρασθαι ὅτι οὕτως πιστεύεις, οὐχ ὃν νῦν ἐν ἀπορρήτοις λέγεις, ἀλλ' ὃν σὺ πιστεύων οὐχ ὁμολογεῖς; ἄλλα γὰρ ἀντ' ἄλλων ὀρίζων φλυαρεῖς· διὸ ἐὰν διαμαρτύρη ὅτι ἄλαεῖς ταῦτα πιστεύεις, ἀποκρίνομαί σοι—εἰ δὲ ἔστηκας συζητῶν ἐμοὶ ἢ μὴ πιστεύεις, κατὰ κενοῦ με παίειν ἀναγκάζεις. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Παρά τινος τῶν σῶν μαθητῶν ἀκήκοα. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Μὴ ψευδομαρτύρει. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Μὴ με λωιδόρει, προπετέστατε. καὶ ὁ Πέτρος· Μέχρις ἂν εἴπῃς τὸν εἰπόντα, ψεύστης εἶ. καὶ ὁ Σίμων· Νόμιζε ἐμὲ ταῦτα πλάσαι ἢ καὶ παρὰ ἄλλου ἀκηκοέναι· πρὸς ταῦτά μοι ἀπόκριναί. ἐὰν γὰρ ἀνατραπῆναι μὴ δυνηθῆ, ἔμαθον τοῦτο εἶναι τὴν ἀλήθειαν. καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ ἀνθρώπινόν ἐστὶν πλάσμα, οὐκ ἀποκρίνομαι εἰς αὐτό· εἰ δὲ ὑπονοίᾳ αὐτοῦ κεκράτησαι ὡς ἀληθοῦς, τοῦτο αὐτό μοι ὁμολόγησον, καὶ ἔχω τι καὶ αὐτὸς περὶ τούτου λέγειν. καὶ ὁ Σίμων· Ἄπαξ μοι δοκεῖ τοῦτο οὕτως ἔχειν. σὺ πρὸς ταῦτα εἰ ἔχεις τι λέγειν, ἀπόκριναί. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, τὰ μέγιστα ἀσεβεῖς. εἰ γὰρ υἱὸς ἐστὶν τοῦ οὐρανὸν καὶ γῆν διακοσμήσαντος τὸ ᾧ βούλεται ἀποκαλύπτειν τὸν ἐν ἀπορρήτοις αὐτοῦ πατέρα, σὺ μέγιστα

(ὡς ἔφην) ἀσεβεῖς ἀποκαλύπτων οἷς ἐκεῖνος οὐκ ἀπεκάλυψεν. καὶ ὁ Σίμων· Ἄλλὰ αὐτός με βούλεται ἀποκαλύπτειν. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐ νοεῖς ἃ λέγω, Σίμων· πλὴν ἀκούσας σύνες. τὸ εἰπεῖν «οἷς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψει» οὐ διδασκαλίᾳ τινὰ τοιοῦτον μαθεῖν λέγει, ἀλλὰ ἀποκαλύψει μόνον. ἀποκάλυψις ἐστὶν τὸ ἐν πάσαις καρδίαις ἀνθρώπων ἀπορρήτως κείμενον κεκαλυμμένον, ἄνευ φωνῆς τῆ αὐτοῦ βουλή ἀποκαλυπτόμενον. καὶ οὕτως γίνεται γινῶναι οὐ διδαχθέντα, ἀλλὰ συνέντα. τῷ μέντοι συνέντι οὐκ ἔξεστιν ἄλλω τοῦτο ἀποδειῖξαι (ἐπεὶ μηδὲ αὐτὸς ἐδιδάχθη) οὔτε ἀποκαλύψαι δύναται (ἐπεὶ μὴ αὐτὸς ἐστὶν ὁ υἱός), ἐκτὸς εἰ μὴ ἑαυτὸν λέγει εἶναι τὸν υἱόν. σὺ δὲ οὐκ εἶ ὁ ἐστὼς υἱός. εἰ γὰρ υἱὸς ἦς, πάντως ἂν ἤδεις τῆς τοιαύτης ἀποκαλύψεως τοὺς ἀξίους. σὺ δὲ οὐκ οἶδας. εἰ γὰρ ἠπίστασο, τὰ τῶν ἐπισταμένων ἂν ἐποίεις. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ὅμολογῶ, οὐ συνῆκα πῶς λέγεις· Τὰ τῶν ἐπισταμένων ἂν ἐποίεις. καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ οὐ συνῆκας, οὐδὲ τὸν ἐκάστου νοῦν εἰδέναι δύνη- καὶ εἰ ἀγνοεῖς, οὐδὲ τοὺς ἀξίους τῆς ἀποκαλύψεως ἐπίστασαι· εἰ δὲ οὐκ ἐπίστασαι, οὐκ εἶ υἱός· ὁ δὲ υἱὸς οἶδεν· διὸ οἷς βούλεται ὡς ἀξίοις οὔσιν ἀποκαλύπτει. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Μὴ ἀπατῶ· οἶδα τοὺς ἀξίους καὶ υἱὸς οὐκ εἰμι. τοῦτο μέντοι τί ποτ' ἐστὶν «οἷς βούλεται ἀποκαλύπτει», οὐ συνῆκα ὡς λέγεις· τὸ δὲ μὴ συνιέναι οὐχ ὡς μὴ εἰδὼς εἶπον, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ὅτι οἱ παρεστῶτες οὐ συνῆκαν, ἵνα αὐτὸ σαφέστερον εἴπης, ὅπως νοήσωσιν ὧν ἔνεκεν καὶ τὴν ζήτησιν ποιούμεθα. καὶ ὁ Πέτρος· Ἐγὼ σαφέστερον αὐτὸ εἰπεῖν οὐ δύναμαι, σὺ αὐτὸς ὡς νοήσας φράσον. καὶ ὁ Σίμων· Ἐγὼ τὰ σὰ οὐκ ἀνάγκην ἔχω λέγειν. καὶ ὁ Πέτρος· Φαίνη μοι, Σίμων, μὴ συνιείς αὐτὸ καὶ ὁμολογεῖν μὴ θέλων, ἵνα μὴ ἐν ἀγνοίᾳ φωραθεῖς ἐλεγχθῆς μὴ ὧν σὺ ὁ ἐστὼς υἱός. τοῦτο γὰρ αἰνίσση, κἂν σαφῶς αὐτὸ εἰπεῖν μὴ θέλης· ὥστε ἐγὼ μὲν τὰς σὰς βουλάς ἐξ ὧν αἰνίσση ἐπίσταμαι, προφήτου ἀληθοῦς μαθητῆς ὧν, οὐ προφήτης. σὺ δὲ καὶ τὰ σαφῶς λεγόμενα μὴ συνιών υἱὸν ἑαυτὸν εἰπεῖν θέλεις, ἀνθεστῶς ἡμῖν. καὶ ὁ Σίμων· Ἀρῶ σου πᾶσαν πρόφασιν· ὁμολογῶ, αὐτὸ οὐ συνῆκα τί ποτ' ἐστὶν «καὶ οἷς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύπτει». λέγε τοίνυν αὐτὸ σαφέστερον. καὶ ὁ Πέτρος· Ἐπειδὴ κἂν σχήματι αὐτὸ ὁμολόγησας μὴ συνιέναι, πρὸς ὃ πυνθάνομαί σου ἀπόκριναί μοι, καὶ μαθήση. λέγε μοι φῆς τὸν υἱὸν δίκαιον εἶναι, ὅστις ποτ' ἐστὶν, ἢ οὐ; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Δικαιοτάτον. καὶ ὁ Πέτρος· Δίκαιος δὲ ὧν διὰ τί μὴ πᾶσιν ἀποκαλύπτει, ἀλλ' οἷς βούλεται; καὶ ὁ Σίμων· Ὅτι δίκαιος ὧν τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτειν βούλεται. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐκοῦν ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὸν ἐκάστου νοῦν, ἵνα ἀξίοις ἀποκαλύπτῃ; καὶ ὁ Σίμων· Ἀνάγκη πᾶσα οὕτως ἔχειν. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐκοῦν αὐτὸς μόνος εὐλόγως ἀποκαλύπτειν ὠρίσθη, μόνος τὸν ἐκάστου νοῦν εἰδὼς, καὶ οὐ σὺ ὁ μηδὲ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα δυνάμενος συνιέναι.

Τοῦτο τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἀπὸ μὲν τῶν ὄχλων ἔπαινος ἐγένετο. ὁ δὲ Σίμων κατάφωρος γεγονώς, αἰδεσθεῖς ἠρυθρίασεν καὶ τὸ μέτωπον τρίψας ἔφη· Ἄλλ' ἐμὲ μάγον λέγουσιν ὑπὸ Πέτρου νικώμενον, ἀλλὰ καὶ συλλογιζόμενον. οὐκ εἶ τις δὲ συλλογισθεῖη, συναρπασθεῖς τὴν ἐν αὐτῷ ἀλήθειαν νενικημένην ἔχει· οὐ γὰρ ἡ ἀσθένεια τοῦ νικωμένου ἀλήθειά ἐστιν

τοῦ ἐκδικουόντος. πλὴν φημί σοι ὅτι ἐγὼ τοὺς παρεστῶτας πάντας ἀξίους ἔκρινα γινῶναι τὸν ἐν ἀπορρήτοις πατέρα. διὸ δημοσίᾳ μου αὐτοῖς ἀποκαλύπτωντος σὺ αὐτοῖς διὰ φθόνον ἐμοὶ τῷ εὐεργετεῖν αὐτοὺς θέλοντι χαλεπαίνεις. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐπειδὴ ἀρεσκόντως τοῖς παροῦσιν ὄχλοις οὕτως ἔφης, ἐγὼ ἐρῶ οὐκ ἀρεσκόντως, ἀλλὰ ἀληθῶς. λέγε μοι, πῶς ἀξίους ἐπίστασαι τοὺς παρεστῶτας πάντας, ὅπου σοι ἐκφαίνονται οὐδὲ εἰς συνέθετο; τὸ γὰρ ἐμοὶ ποιήσασθαι κατὰ σοῦ τὸν ἔπαινον οὐκ ἔστιν συνκαταθεμένων σοί, ἀλλὰ ἐμοί, ᾧ καὶ τὸν ἔπαινον ὡς ὀρθῶς εἰρηκότι ἀπένειμαν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ θεὸς δίκαιος ὢν βραβεύει τὸν ἐκάστου νοῦν, ὃ φησὶ ἀληθῆς εἶναι, οὐκ ἂν ἐβουλήθη διὰ τῆς ἀριστεραῦς τοῖς δεξιοῖς τοῦτο δοθῆναι, ᾧ λόγῳ ὁ παρὰ κλέπτου τι λαβῶν καὶ αὐτὸς ὑπεύθυνός ἐστιν. ὥστε τούτου ἔνεκεν τὸ ὑπὸ σοῦ φερόμενον οὐκ ἠθέλησεν αὐτοὺς λαβεῖν, ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰς τὸ ἀποκαλύπτειν ὠρισμένου υἱοῦ. τίτι γὰρ εὐλογόν ἐστιν ἀποκαλύπτειν τὸν πατέρα ἢ υἱῷ μόνῳ διὰ τὸ εἰδέναι τῆς τοιαύτης ἀποκαλύψεως τὸν ἄξιον; οὕτως οὐκ ἔστιν τοῦτο διδάξαι ἢ διδαχθῆναι, ἀλλ' ἀφράστῳ χειρὶ ἀποκαλυφθῆναι τῷ τοῦτο εἰδέναι ἀξίῳ.

Καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πολὺ συμβάλλεται πρὸς νίκην τῷ πολεμοῦντι τὸ ἰδίοις χρῆσασθαι ὄπλοις, ὃ γὰρ φιλεῖ τις καὶ γνησίως ἐκδικεῖν δύναται, γνησίως δὲ ἐκδικούμενον οὐ τὴν τυχοῦσαν ἰσχὺν ἔχει. διὸ τοῦ λοιποῦ ὄπερ ὄντως φρονῶ ἐκθήσομαι. φημί τινα δύναμιν ἐν ἀπορρήτοις εἶναι ἄγνωστον πᾶσι, καὶ αὐτῷ τῷ δημιουργῷ (ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς εἴρηκεν, οὐκ ἐπιστάμενος ὃ ἐφθέγγετο· ἐκ πολυλαλίας γὰρ ἐνίστε εὐστοχεῖ τις πρὸς τὸ ἀληθές, οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει). λέγω δὲ καὶ περὶ τούτου οὗ εἴρηκεν· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα· καὶ ὁ Πέτρος· Σὺ τὰ ἐκείνου εἰδέναι μηκέτι ἐπαγγέλλου. καὶ ὁ Σίμων· Τὰ ἐκείνου οὐκ ἐπαγγέλλομαι πιστεύειν, εἰς δὲ τὰ ἐπιτευχθέντα αὐτῷ διαλέγομαί σοι. καὶ ὁ Πέτρος· Ἴνα μή σοι δῶ πρόφασιν εἰς φυγὴν, ζητήσω σοι ὡς θέλεις· πλὴν μαρτύρομαι πάντας ὅτι οὐδὲ ὄν νῦν ἔφης λόγον, οὐ πιστεύεις. οἶδα γὰρ ἅ φρονεῖς. καὶ ἵνα μή με δόξης ψεύδεσθαι, αἰνίζομαί σοι τὰ σά, ἵνα εἰδῆς ὅτι πρὸς εἰδότα διαλέγη. ἡμεῖς, ᾧ Σίμων, ἐκ τῆς μεγάλης δυνάμεως, ἔτι τε καὶ τῆς κυρίας λεγομένης, οὐ λέγομεν δύο ἀπεστάλθαι ἀγγέλους, τὸν μὲν ἐπὶ τῷ κτίσαι κόσμον, τὸν δὲ ἐπὶ τῷ θέσθαι τὸν νόμον—οὐδὲ ὅτι ἑαυτὸν ἔκαστος, ἐλθὼν ἐφ' οἷς ἐποίησεν ὡς αὐτὸς ὢν αὐθέντης, αὐτὸς ἠγγειλεν—οὐδὲ ὁ ἔστὼς στησόμενος ἀντικείμενος. μάθε πῶς ἀπιστεῖς καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. ἦν φησὶ δύναμιν ἐν ἀπορρήτοις εἶναι, ἀγνοίας γέμει· τὴν γὰρ ἀγνωμοσύνην τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀποσταλέντων ἀγγέλων οὐ προεγίνωσκεν. καὶ ὁ Σίμων τοῦ Πέτρου ταῦτα λέγοντος μεγάλως ὀργισθεὶς ἐπέκοιψεν λέγοντα εἰπών· Τί φλυαρεῖς, τολμηρὲ καὶ πάντων προπετέστατε, ἐπ' ὄχλων ἀμαθῶν ἐκφαίνων ἀτέχνως τὰ ἀπόρρητα; καὶ ὁ Πέτρος· Τί φθονεῖς εὐεργετεῖσθαι τοὺς παρόντας ἀκροατάς; καὶ ὁ Σίμων· Οὐκοῦν ὁμολογεῖς τὴν τοιαύτην ἐπίγνωσιν εὐεργεσίαν εἶναι; καὶ ὁ Πέτρος· Ὁμολογῶ· τὸ γὰρ ψεῦδος γνωσθὲν εὐεργετεῖ ἀγνοίας αἰτία μὴ περιπεσεῖν αὐτῷ. καὶ ὁ Σίμων· Φαῖνή μοι μὴ δυνάμενος εἰπεῖν εἰς ἃ προτέεινά σοι. λέγω δὲ ὅτι καὶ ὁ διδάσκαλός σου ἐν ἀπορρήτοις τινὰ λέγει εἶναι πατέρα.

Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἀποκρινοῦμαι εἰς ὃ θέλεις, περὶ τοῦ· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς—οὐδὲ τὸν υἱὸν τις οἶδεν εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ οἷς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι». πρῶτον μὲν θαυμάζω πῶς τοῦ λόγου τούτου μυρίας ἔχοντος ἐκδοχὰς σὺ τὸ ἐπικινδυνότερον ἐξελέξω μέρος, πρὸς ἀγνωσίαν τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πάντων φήσας εἰρῆσθαι τὸν λόγον. πρῶτον μὲν γὰρ δύναται ὁ λόγος εἰρῆσθαι πρὸς πάντας Ἰουδαίους, τοὺς πατέρα νομίζοντας εἶναι Χριστοῦ τὸν Δαυὶδ καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Χριστὸν υἱὸν ὄντα καὶ υἱὸν θεοῦ μὴ ἐγνωκέναί. διὸ καὶ οἰκείως εἴρηται· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα, ἐπεὶ ἀντὶ τοῦ θεοῦ τὸν Δαυὶδ πάντες ἔλεγον. τὸ δὲ ἐπάξαντα εἰπεῖν ὡς «οὐδὲ τὸν υἱὸν τις οἶδεν», ἐπεὶ αὐτὸν υἱὸν ὄντα οὐκ ἤδεισαν, καὶ τὸ εἰπεῖν «οἷς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι» ὀρθῶς εἴρηται· ὁ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ὢν υἱὸς μόνος ὠρίσθη, ἵνα οἷς βούλεται ἀποκαλύψῃ. καὶ οὕτως δύναται Ἀδὰμ ὁ πρωτόπλαστος αὐτὸν μὴ ἀγνωεῖν οὐδὲ Ἐνῶχ ὁ εὐαρεστήσας μὴ εἰδέναι οὔτε Νῶε ὁ δίκαιος μὴ ἐπίστασθαι οὔτε Ἀβραὰμ ὁ φίλος μὴ συνιέναι, οὐκ Ἰσαὰκ μὴ νενοηκέναί, οὐκ Ἰακώβ ὁ παλαίστας μὴ πεπιστευκέναί, καὶ πᾶσιν τοῖς ἐν τῷ λαῷ ἀξίοις μὴ ἀποκεκαλύφθαι. εἰ δέ (ὡς φήσ) ἔσται διὰ τὸ εἰδέναι διὰ τοῦ Ἰησοῦ νῦν πᾶσιν ἀποκαλύπτεσθαι, πῶς οὐκ ἀδικώτατον λέγεις ἐκείνους μὲν μὴ ἐγνωκέναί, ἐπτὰ στύλους ὑπάρξαντας κόσμῳ καὶ δικαιοτάτῳ θεῷ εὐαρεστήσαι δυναμένους, καὶ τοσοῦτους δὲ νῦν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἀσεβεῖς ὄντας κατὰ πάντα γινῶναι; οὗτοι παντὸς κρείττονες γινῶναι οὐ κατηξιώθησαν; καὶ πῶς ἐστι τοῦτο ἀγαθόν, ὃ μὴ δίκαιόν ἐστιν; ἐκτὸς εἰ μὴ ἀγαθὸν θέλεις λέγειν οὐ τὸν εὐεργετοῦντα τοὺς δικαιοπραγήσαντας, ἀλλὰ τὸν ἀγαπῶντα τοὺς ἀδίκους κἂν μὴ πιστεῦωσιν, οἷς καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀποκαλύπτει, ἃ δίκαιοις ἀποκαλύψαι οὐκ ἠθέλησεν. τὸ γὰρ τοιοῦτον οὔτε ἀγαθῷ οὔτε δικαίῳ προσήκει, ἀλλὰ τῷ εὐσεβεῖς μεμισηκότι. μήτι σὺ εἶ, Σίμων, ὁ ἐστῶς, ὃ ταῦτα οὕτως μήποτε ἠθένητα εἰπεῖν ἀποθρασυόμενος;

Καὶ ὁ Σίμων ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτήσας ἔφη· Τὸν σὸν διδάσκαλον αἰτιῶ εἰπόντα· «Ἐξομολογοῦμαί σοι, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι, ἅπερ ἦν κρυπτὰ σοφοῖς, ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις θηλάζουσιν». καὶ ὁ Πέτρος οὕτω μὲν, ἔφη, ὁ λόγος οὐκ ἐλέχθη· ἐρῶ δὲ πρῶτον, ὡς οὕτως εἰρημένον ὡσπερ σοὶ ἔδοξεν. ὁ κύριος ἡμῶν, εἶπερ καὶ εἰρήκει· «Ἄτινα ἦν κρυπτὰ σοφοῖς, ταῦτα νηπίοις ἀπεκάλυψεν ὁ πατήρ», οὐδὲ οὕτως ἄλλον θεὸν καὶ πατέρα σημαίνειν ἐνομίζετο παρὰ τὸν κτίσαντα τὸν κόσμον. ἐνδέχεται γὰρ αὐτοῦ εἶναι τοῦ δημιουργοῦ τὰ κρυπτὰ ἃ ἔλεγεν, τῷ καὶ τὸν Ἡσαίαν εἰπεῖν· «Ἀνοίξω τὸ στόμα μου ἐν παραβολαῖς καὶ ἐξερεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου». τὸν οὖν προφήτην ὁμολογεῖς, ὃς τὰ κεκρυμμένα οὐκ ἠγνόει, ἄτινα ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ σοφῶν κεκρύφθαι λέγει, νηπίοις δὲ ἀποκεκαλύφθαι; πῶς δὲ ὁ δημιουργὸς ἠγνόει τοῦ προφήτου αὐτοῦ μὴ ἀγνωοῦντος Ἡσαίου; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἡμῶν τῷ ὄντι οὐκ εἶπεν· «Ἄτινα [οὐκ] ἦν κρυπτά», ἀλλὰ τὸ δοκοῦν τραχύτερον εἶρηκεν· εἶπεν γάρ· «Ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις θηλάζουσιν». τὸ δὲ εἰπεῖν «ἀπέκρυψας», ὡς ποτε ἐγνωσμένων αὐτοῖς. παρ' αὐτοῖς γὰρ ἡ κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν

ἀπέκειτο, τουτέστιν ἡ γνῶσις τῶν ἀπορρήτων. καὶ μὴ λέγε· Ἡσέβη-
 σεν εἰς τοὺς σοφοὺς κρύψας αὐτὰ ἀπ' αὐτῶν. μὴ γένοιτο τοῦτο ὑπολα-
 βεῖν. οὐ γὰρ ἡσέβησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέκρυπτον τὴν γνῶσιν τῆς βα-
 σιλείας καὶ οὔτε αὐτοὶ εἰσῆλθαν οὔτε τοῖς βουλομένοις εἰσελθεῖν παρ-
 ἔσχον, τούτου ἔνεκεν κατὰ τὸ δίκαιον, ὡς ἀπέκρυψαν αὐτοὶ τὰς ὁδοὺς
 ἀπὸ τῶν θελόντων, οὕτω καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀπεκρύβη τὰ ἀπόρρητα, ἵνα
 ὡς ἐποίησαν, ὁμοίως καὶ αὐτοῖς γένηται καὶ ὧ μέρω ἐμέτρησαν, με-
 τρηθῆ αὐτοῖς τῷ ἴσῳ. τῷ γὰρ ἀξίω τὸ γινῶναι ὃ μὴ οἶδεν ὀφείλεται,
 τοῦ δὲ μὴ ἀξίου (κἂν δοκῆ ἔχειν) ἀφαιρεῖται (κἂν ἐν τοῖς ἄλλοις ἢ
 σοφός) καὶ δίδεται τοῖς ἀξίοις (κἂν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς μαθητείας ὧσιν
 νήπιοι). εἰ δέ τις ἐρεῖ· Οὐδὲν ἦν ἀπόκρυφον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ διὰ
 τὸ γεγράφθαι· «Οὐδὲν σε ἔλαθεν, Ἰσραὴλ· μὴ γὰρ εἶπης, Ἰακώβ· Ἀπε-
 κρύβη ἡ ὁδὸς ἀπ' ἐμοῦ», συνιέναι ὀφείλει τις ὅτι τὰ διαφέροντα τῆ
 βασιλείᾳ ἀποκέκρυπτο ἀπ' αὐτῶν, ἡ δὲ εἰσφέρουσα εἰς τὴν βασιλείαν
 ὁδός, ἣτις ἐστὶν πολιτεία, οὐκ ἀποκέκρυπτο. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ λέγει· «Μὴ
 γὰρ εἶπης ὅτι ἀπεκρύβη ἀπ' ἐμοῦ ἡ ὁδός». ὁδός δὲ ἡ πολιτεία ἐστὶν τῷ
 καὶ τὸν Μωυσῆν λέγειν· «Ἴδου τέθεικα πρὸ προσώπου σου τὴν ὁδὸν
 τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θανάτου». καὶ ὁ διδάσκαλος συμφώνως εἶπεν·
 «Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ, δι' ἧς εἰσελεύ-
 σεσθε εἰς τὴν ζωὴν». καὶ ἀλλαχοῦ που, ἐρωτήσαντός τινος· «Τί ποιή-
 σας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» τὰς τοῦ νόμου ἐντολὰς ὑπέδειξεν.
 ἐκ δὲ τοῦ εἰπεῖν τὸν Ἡσαΐαν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ· «Ἰσραὴλ δέ με
 οὐκ ἔγνω καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν» οὐ παρὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας
 ἄλλον παρὰ τὸν ἐγνωσμένον δημιουργὸν ἠνίσσετο θεόν, ἀλλὰ τὸν ἐγνω-
 σμένον ἄγνωστον ἔλεγεν ἐτέρῳ αἰνίγματι, ὡς τὴν διάθεσιν τὴν δικαίαν
 τοῦ ἐγνωσμένου θεοῦ ὁ λαὸς ἀγνοῶν ἡμάρτανεν καὶ ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ
 κριθῆσεσθαι οὐχ ὑπελάμβανεν. διὰ τοῦτο μετὰ τὸ εἰπεῖν· «Ἰσραὴλ δέ με
 οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν» ἐπαγαγὼν λέγει· «Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρ-
 τωλόν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν». τῆ γὰρ πρὸς τὸ δίκαιον αὐτοῦ ἀγνωσία
 (ὡς ἔφην) μὴ φοβούμενοι πλήρεις ἐγένοντο ἀμαρτιῶν, μόνον ἀγαθόν (ὡς
 μὴ ἐπεξερχόμενον αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας) εἶναι ὑπειληφότες. καὶ τινες μὲν
 οὕτως ἡμάρτανον ἐκ τῆς διὰ τὸ ἀγαθὸν ἀκρίτου ὑπολήψεως, ἕτεροι δὲ ἐκ
 τῶν ἐναντίων. τὰς γὰρ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν γραφῶν φωνάς, ἀδίκους οὔσας
 καὶ ψευδεῖς, ἀληθεῖς ὑπολαμβάνοντες τὴν ὄντως αὐτοῦ θεϊότητα καὶ
 δύναμιν οὐκ ἤδεισαν. διόπερ ὡς ἀγνοοῦντος αὐτοῦ καὶ φόνους χαίροντος
 καὶ θυσιῶν δώροις τοὺς πονηροὺς ἀφιέντος, ἔτι δὲ καὶ ἀπατῶντος καὶ ψευδο-
 μένου καὶ πάντα ἄδικα ποιοῦντος, αὐτοὶ ὡς ὅμοια θεοῦ ποιήσαντες, ἀμαρτά-
 νοντες ἰσχυρίζοντο εὐσεβεῖν. διὸ καὶ ἀμετάθετοι εἰς τὸ κρεῖττον ἦσαν καὶ
 νουθετούμενοι οὐκ ἐπεστρέφοντο. οὐ γὰρ ἐφοβοῦντο, ὡς τῷ θεῷ διὰ τῶν
 τοιούτων πράξεων ἐξομοιούμενοι. πρὸς δὲ τοὺς τοιοῦτον αὐτὸν νομίζοντας
 εἶναι εὐλόγως ἂν τις λέγοι εἰρησθαι· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός,
 ὡς οὐδὲ τὸν υἱόν τις οἶδεν εἰ μὴ ὁ πατήρ». καὶ εἰκότως. εἰ γὰρ ἠπίσταντο,
 οὐκ ἂν ταῖς ὄντως πρὸς πειρασμὸν κατὰ τοῦ θεοῦ γραφείσαις βίβλοις
 πιστεύοντες ἡμάρτανον. ἀλλὰ καὶ ἀλλαχῆ που λέγει, θέλων σαφέστερον

αὐτοῖς τὴν αἰτίαν τῆς πλάνης αὐτῶν ὑποδείξει· «Διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰ ἀληθῆ τῶν γραφῶν, οὗ εἵνεκεν ἀγνοεῖτε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ». διὸ δεῖ πάντα ἄνθρωπον σωθῆναι θέλοντα γενέσθαι, ὡς ὁ διδάσκαλος εἶπεν, κριτὴν τῶν πρὸς πειρασμὸν γραφειῶν βίβλων. οὕτως γὰρ εἶπεν· «Γίνεσθε τραπεζῖται δόκιμοι». τραπεζιτῶν δὲ χρεῖα, ὅτι τοῖς δοκίμοις καὶ τὰ κίβδηλα ἀναμειγμένα.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ὁ Σίμων ἐπὶ τοῖς ἡθεῖσιν περὶ τῶν γραφῶν προσποιησάμενος ἐκπεπλήχθη ὡς πτοηθεὶς ἔφη· Ἄπει μοι καὶ τοῖς ἐμὲ φιλοῦσιν τῶν σῶν ἐπακούειν λόγων. καὶ μέχρι μὲν ὅτε οὐκ ἤδιν σε ταῦτα περὶ τῶν γραφῶν φρονοῦντα, ἠνειχόμεν καὶ διελεγόμεν, νῦν δὲ ἀφίσταμαι. ἔδει μέντοι τὴν ἀρχὴν ὑποχωρῆσαί με, ὅτι ἤκουσά σου λέγοντος· Ἐγὼ κατὰ τοῦ κτίσαντος τὸν κόσμον οὐδὲν οὐδενὶ πιστεύω λέγοντι, οὔτε ἀγγέλοις οὔτε προφήταις, οὐ γραφαῖς, οὐχ ἱερεῦσιν, οὐ διδασκάλους, οὐκ ἄλλω οὐδενί, κἂν σημειᾷ τις καὶ τέρατα ποιῇ, κἂν ἐν ἀέρι ἐπιφανῶς ἀστράπτῃ ἢ δι' ὄραμάτων ἢ δι' ἐνυπνίων ἀποκαλύπτῃ. τίς οὖν σε μεταπεῖσαι δύναται εἴτε καλῶς εἴτε κακῶς ἕτερόν τι φρονεῖν παρὰ τὰ δόξαντά σοι, ἰσχυρῶς οὕτως καὶ ἀκινήτως τῇ σεαυτοῦ γνώσει ἐνδιαμένοντα;

Καὶ ὁ Πέτρος ταῦτα εἰπόντι τῷ Σίμωνι, ἐκβαίνειν μέλλοντι, ἔφη· Ἔτι τοῦτό μου ἄκουσον καὶ πορεύου ὅπου θέλεις. τοῦ δὲ Σίμωνος ἐπιστραφέντος καὶ ἐπιμείναντος ὁ Πέτρος ἔφη· Οἶδα πῶς τότε ἀκούων κατεπλάγης, ὅτε εἶπον· Ὅστις ποτ' ἂν ἦ κατὰ τοῦ τὸν κόσμον κτίσαντος θεοῦ λέγων ὅτι οὖν, οὐ πιστεύω. τὸ δὲ ἐπὶ τούτου μείζον νῦν ἄκουσον. ἐὰν τῷ ὄντι ὁ τὸν κόσμον κτίσας θεὸς τὴν γνώμην τοιοῦτος ὢν τυγχάνῃ, ὅποιον αἱ γραφαὶ καταλέγουσιν—καὶ εἰ ἄλλως πῶς ἀπαραβλήτως κακὸς ἐστίν, ὡς οὔτε αἱ γραφαὶ εἰπεῖν ἴσχυσαν οὔτε ἄλλος τις κἂν ἐννοῆσαι δυνατὸς ἐστίν, ὁμοίως ἐγὼ οὐκ ἀποστήσομαι τοῦ αὐτὸν μόνον σέβειν καὶ τὸ αὐτοῦ βούλημα ποιεῖν. εἰδέναι γὰρ σε θέλω καὶ πεπεῖσθαι ὅτι ὁ εἰς τὸν αὐτοῦ ποιητὴν οὐκ ἔχων στοργὴν οὐδὲ εἰς ἕτερον ἔχει ποτὲ δύναται. εἰ δὲ ἔχει πρὸς ἕτερον, παρὰ φύσιν ἔχων, ἐκ πονηροῦ τὸν τῶν ἀδίκων ἔρωτα ἔχων ἀγνοεῖ, ὡς μηδὲ ἐκεῖνον βεβαίως φυλάξαι δυνάμενος. καὶ εἰ ἄρα ἐστὶν τις ἕτερος ὑπὲρ τὸν δημιουργόν, ἀποδέξεται με ὡς ἀγαθὸς ταύτῃ μᾶλλον, ὅτι τὸν ἐμὸν ἀγαπῶ πατέρα, σὲ δὲ οὐκ ἀποδέξεται εἰδὼς ὅτι τὸν φύσει σου ποιητὴν (οὐ γὰρ λέγω πατέρα) κατέλιπες ἐπ' ἐλπίδι μείζονι, οὐ φροντίσας τοῦ εὐλόγου. οὕτως εἰ καὶ αὐτοῦ κρείττονα εὐρήσεις, οἶδεν ὅτι καὶ αὐτὸν καταλείψεις ποτέ, καὶ μᾶλλον ὅτι μὴ γέγονέν σου πατήρ, ὅποτε καὶ τὸν ὄντως σου πατέρα κατέλιπες. ἀλλ' ἐρεῖς· Οἶδεν ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος ὑπὲρ αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο καταλειφθῆναι οὐ δύναται. χάρις οὖν τῷ μὴ εἶναι τὰ δὲ τῆς γνώμης οἶδεν ἔτοιμα πρὸς ἀγνωμοσύνην. εἰ δὲ εἰδὼς ἀγνώμονά σε ἀποδέχεται, ἐμὲ δὲ εὐγνώμονα ἐπιστάμενος οὐ προσίεται, ἀλόγιστός ἐστι κατὰ τὸν σὸν λόγον, τῷ εὐλόγῳ μὴ κεχημένος. οὕτω πονηρίας, ὧ Σίμων, ὑπουργὸς ὢν ἀγνοεῖς. καὶ ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο· Πόθεν οὖν τὸ πονηρὸν πέφυκεν, εἶπέ ἡμῖν. καὶ ὁ Πέτρος· Ἐπειδὴ σήμερον, ἔφη, ἐκβαίνειν ἔφθασας καὶ ἔφης τοῦ λοιποῦ ὡς βλασφήμου μὴ ἀκούειν ἐμοῦ, αὔριον εἶγε

θέλεις μαθεῖν ἔλθόντι ὑφηγήσομαι καὶ ὡς θέλεις ἐξετασθῆναί με συγχωρήσω ἄνευ φιλονεικίας. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ὡς ἂν μοι δόξη ποιήσω. καὶ τοῦτ' εἰπὼν ἐπορεύθη. τῶν δὲ συνεισελθόντων αὐτῷ οὐδεὶς συνεξῆλθεν, ἀλλὰ τοῖς ποσὶν προσπεσόντες Πέτρου ἤξιον ἐπὶ τῷ συνηρπάσθαι τῷ Σίμωνι συγγνώμης τυγχάνειν καὶ ἀποδεχθῆναι μετανοοῦντας. ὁ δὲ Πέτρος προσέμενος αὐτούς τε τοὺς μεταμελομένους καὶ τοὺς ἄλλους ὄχλους, ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας εὐχόμενος καὶ ἰώμενος αὐτῶν τοὺς πάσχοντας, καὶ οὕτως ἀπολύων παρήγγελλεν αὐτοῖς περὶ τὸν ὄρθρον ταχύειν. καὶ τοῦτ' εἰπὼν καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῶν συνήθων τὰ εἰωθότα πρὸς τὴν ἐπείγουσαν ἡσυχίαν ἐποίησεν καταλαβούσης ἑσπέρας.

[ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ.]

Τῆς δὲ ἄλλης ἡμέρας ὀρθρίτερον προελθὼν ὁ Πέτρος καὶ ἰδὼν τὸν Σίμωνα σὺν ἄλλοις πολλοῖς ἀναμένοντα αὐτόν, προσαγορεύσας τὸ πλῆθος ἤρξατο διαλέγεσθαι. ἅμα δὲ τῷ ἄρξασθαι ὁ Σίμων ἐγκόψας ἔφη· Τὰ μακρὰ σου ταῦτα παρὲς προοίμια εἰς τὸ προκείμενον πυνθανομένω μοι ἀπόκριναι. ἐπειδὴ συννοῶ σε (ὡς ἀφ' ὧν ἀπ' ἀρχῆς ἐπακηκοῶς ἐπίσταμαι ὅτι μηθὲν ἕτερόν σοι πρόκειται ἢ πάση μηχανῇ τὸν δημιουργὸν αὐτὸν δεῖξαι μόνον ἄμεμπτον εἶναι θεὸν) [καὶ] τοσοῦτον προαίρεσιν πόθον ἔχοντα δισχυρίζεσθαι, ὡς καὶ ἐνίας τῶν γραφῶν περικοπὰς σαφῶς καταλεγούσας αὐτοῦ τολμᾶν ψευδεῖς λέγειν· οὐ εἵνεκεν προήρημαι σήμερον ἀποδείξαι ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸν πάντων δημιουργὸν ὄντα ἄμεμπτον εἶναι. τῆς δὲ ἀποδείξεως ἤδη ἄρξασθαι δύναμαι, ἐάν γε πρὸς ὃ πυνθάνομαί σου ἀποκρίνη μοι. φῆς τινα κακίας ἡγεμόνα εἶναι ἢ οὐ; ἐάν γὰρ εἴπῃς μὴ εἶναι, ἐκ πολλῶν καὶ τῶν τοῦ διδασκάλου σου ἀποδείξαι ἔχω ὅτι ἔστιν· εἰ δὲ εὐγνωμονῶν ὁμολογήσεις εἶναι τὸν πονηρόν, ἐπομένως ποιήσω τὸν λόγον. καὶ ὁ Πέτρος· Ἀδύνατόν ἐστίν μοι φωνὴν τοῦ ἐμοῦ ἀρνήσασθαι διδασκάλου, διὸ καὶ ὁμολογῶ εἶναι τὸν πονηρόν, ὅτι πολλάκις αὐτὸν ὑπάρχειν ὁ πάντα ἀληθεύσας εἶρηκεν διδάσκαλος. αὐτίκα γοῦν ὁμολογεῖ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διαλεχθέντα πεπειρακέναι αὐτόν. καὶ ἄλλη που οἶδα αὐτὸν εἰρηκότα· «Εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν αὐτοῦ στήκη ἢ βασιλεία;». καὶ ὅτι ἐώρακεν τὸν πονηρόν «ὡς ἀστραπὴν πεσόντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» ἐδήλωσεν. καὶ ἄλλοθι ἔφη· «Ὁ δὲ τὸ κακὸν σπέρμα σπεύρας ἐστίν ὁ διάβολος». καὶ ἄλιν· «μὴ δότε πρόφασιν τῷ πονηρῷ». ἀλλὰ καὶ συμβουλεύων εἶρηκεν· «Ἔστω ὑμῶν τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ, τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν». ἀλλὰ καὶ ἐν ἧ παρεδῶκεν εὐχῇ ἔχομεν εἰρημένον· «Ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». καὶ ἄλλη που εἶπεῖν ὑπέσχετο τοῖς ἀσεβέσιν· «Ἐπάγετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὃ ἠτοιμάσεν ὁ πατήρ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ». καὶ ἵνα μὴ εἰς πολὺ μηκύνω τὸν λόγον, πολλάκις οἶδα τὸν διδάσκαλόν μου εἰπόντα εἶναι τὸν πονηρόν. διὸ καὶ γὰρ σύμφημι αὐτὸν ὑπάρχειν. λοιπὸν εἴ τι ἔχεις ἐπομένως λέγειν, ὡς ὑπέσχου λέγε. καὶ ὁ Σίμων· Ἐπεὶ οὖν εὐγνωμονήσας ὡμολόγησας εἶναι τὸν πονηρόν, ἀπὸ γραφῶν ἡμῖν λέγε τὸ πῶς γέγονεν, εἴπερ γέγονε, καὶ ὑπὸ τίνος καὶ διὰ τί. καὶ ὁ Πέτρος· Σύγνωθί μοι, Σίμων, μὴ τολμῶντι εἶπεῖν ἢ μὴ γέγραπται. εἰ σὺ φῆς γεγράφθαι, δεῖξον· εἰ δέ, καθὰ μὴ γέγραπται, οὐδὲ σὺ δεῖξαι δύνη, διὰ τί περὶ τῶν μὴ γραφέντων ἀποφαινόμενοι κινδυνεύομεν; ἢ γὰρ οὐ πεπιστεύκαμεν κριθήσεσθαι μὴ μόνον περὶ ὧν ποιοῦμεν, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν πιστεύοντες λαλοῦμεν, καὶ διὰ τοῦτο τολμηρότερον περὶ θεοῦ διαλεγόμεθα; ὁ δὲ Σίμων συνεῖς ὅτι πρὸς τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ εἶρηκεν, ἔφη· Ἐμὲ ἔα κινδυνεύειν, σὺ δὲ ἢν φῆς βλασφημίαν πρόφασιν πρὸς ὑποχώρησιν μὴ λάμβανε. συννοῶ γὰρ σε βουλόμενον ὑποστέλλεσθαι, ὅπως τὸν ἐπὶ τῶν ὄχλων ἔλεγχον ἐκφύγῃς, ὅτε μὲν ὡς δεδιὼς βλασφημίας ἀκοῦσαι, ὅτε δὲ (ἐπεὶ μὴ γέγραπται πῶς καὶ ὑπὸ τίνος καὶ διὰ τί γέγονεν ὁ πονηρός) ὅτι μὴ χρὴ πλεῖον τῆς γραφῆς τολμᾶν λέγειν· διὸ καὶ ὡς εὐλα-

βῆς τοῦτο μόνον βεβαιοῖς ὅτι ἔστιν. ταῦτα δὲ μηχανώμενος σεαυτὸν ἀπατάς, οὐκ εἰδὼς ὅτι εἰ βλασφημία ἐστὶν περὶ πονηροῦ ἀκριβοῦν, ἢ αἰτία περὶ ἐμὲ τὸν κατήγορον τυγχάνει, οὐ περὶ σὲ τὸν συνηγοροῦντα τῷ θεῷ. καὶ εἰ ἄγραφόν ἐστὶν τὸ ζητούμενον καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖν οὐ θέλεις, εἰσὶν τινες ὁδοὶ ἱκαναί, δυνάμεναι οὐχ ἦττον γραφῶν δεῖξαι τὰ ζητούμενα. αὐτίκα γοῦν οὐκ ἀνάγκη τὸν πονηρόν (ὄν καὶ σὺ φῆς ὑπάρχειν) ἢ γενητὸν εἶναι ἢ ἀγένητον; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἀνάγκη. καὶ ὁ Σίμων· Οὐκοῦν εἰ γενητός ἐστιν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τὰ πάντα πεποιηκότος γέγονεν θεοῦ, ἢ ὡς ζῶον γεννηθεῖς ἢ οὐσιωδῶς προβληθεῖς καὶ ἔξω τῆ κράσει συμ βεβηκώς. εἰ γὰρ ἐκτὸς ἦν αὐτοῦ ἢ ὕλη ἔμψυχος οὐσα ἢ ἄψυχος, ὅθεν γέγονεν, ἢ δι' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ καὶ ἐξ οὐκ ὄντων συμβέβηκεν, τῶν πρὸς τί ἐστὶν ἢ αἰεὶ ἦν. πάσης οὖν ὁδοῦ ὡς οἶμαι ἐνταῦθα διηρημένης πρὸς τὴν εὔρεσιν αὐτοῦ, ἀνάγκη μιᾷ τινι αὐτῶν ὀδεύουσιν εὔρετὸν αὐτὸν εἶναι· ἐκάστην οὖν ὀδεῦσαι δεῖ ζητοῦντα γένεσιν καὶ εὐρόντα τὸν αἴτιον ὑπὸ μέμψιν αὐτὸν εἶναι νοεῖν. ἦ γάρ; πῶς σοὶ δοκεῖ;

Καὶ ὁ Πέτρος· Ἐμοὶ δοκεῖ, ἂν ὑπὸ τοῦ θεοῦ φανῆ γεγονώς, μήπω δεῖν τὸν ποιήσαντα ὑπὸ μέμψιν εἶναι, μήπως τὸ χρήσιμον αὐτοῦ πάντων ἀναγκαιότερον εὔρεθῆι· εἰ δὲ καὶ μὴ γεγονώς ἀποδειχθεῖ ὡς αἰεὶ ὢν, οὐδὲ ἐν τούτῳ ὁ δημιουργὸς μεμπτός, ἐπεὶ τῶν ὄλων ἐστὶν ὁ κρείττων, εἰ καὶ ἀνάρχω ἀρχῇ τέλος ἐπιθεῖναι διὰ τὸ μὴ φύσιν ἔχειν οὐ δεδύνηται, ἢ δυνατὸς ὢν οὐκ ἀναιρεῖ αὐτόν, ἄδικον κρίνας ἀρχὴν μὴ εἰληφότι τέλος ἐπιθεῖναι, καὶ κακῷ πεφυκότι συγγνώμην διὰ τὸ ἄλλο τι γενέσθαι μὴ δύνασθαι, καὶ εἰ τοῦ γενέσθαι τὸ ἐπιθυμεῖν ἔχοι. εἰ δὲ ἀγαθὸν ποιῆσαι θέλων μὴ δύναίτο, καὶ οὕτως ἀγαθός ἐστιν, ὅτι θέλει μὲν, οὐ δύναται δέ· καὶ ἐν ᾧ ἀδυνατεῖ πάντων ἐστὶ δυνατώτατος, ὅτι μὴ ἐτέρῳ τὸ δυνατόν καταλείπεται. εἰ δὲ ἔστιν τις ἕτερος δυνατὸς καὶ μὴ κατορθῶν, ἐν ᾧ δυνατὸς ὢν μὴ κατορθοῖ, πονηρὸς ὢν ὠμολόγηται, μὴ παύων αὐτὸν ὡς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γινομένοις ἠδόμενος. εἰ δὲ οὐδὲ αὐτὸς δύναται, κρείττων ὁ πρὸς τῷ ἀδυνατεῖν κατὰ τὸ δυνατόν ἡμᾶς εὐεργετεῖν οὐκ ὀκνῶν. καὶ ὁ Σίμων· Ὅταν εἰς ἕκαστον ὢν προτέρινα διαλεχθεῖς σοὶ τῆς κακίας τὸν αἴτιον δείξω, τότε σοὶ καὶ πρὸς ἃ εἴρηκας ἀποκρινοῦμαι καὶ ὃν φῆς θεὸν ἄμεμπτον ὑπὸ μέμψιν εἶναι ἀποδείξω. καὶ ὁ Πέτρος· Ἐπειδὴ ἀφ' ὧν ἀπ' ἀρχῆς φθέγγῃ συννοῶ σε μηδὲν ἕτερον σπουδάζοντα ἢ ὡς κακίας ἡγεμόνα τὸν θεὸν ὑποβάλλειν μέμψει, προήρημαι πάσαις αἰς βούλη ὁδοῖς συνοδεύων δεῖξαι θεὸν πάσης μέμψεως ἐκτὸς ὄντα. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ταῦτα ὡς ἀγαπῶν θεὸν ὃν νενόμικας λέγεις, ἀλλ' οὐκ ἀληθεύεις. καὶ ὁ Πέτρος· Σὺ δὲ ὡς κακὸς μισῶν θεὸν ὃν ἠγνόησας, βλασφήμους ἀφίης φωνάς. καὶ ὁ Σίμων· Μνημόνευε ὅτι με κακίας ἡγεμόνι παρείκασας. καὶ ὁ Πέτρος· Ὁμολογῶ, ἐψευσάμην παρεικάσας σε τῷ πονηρῷ· ἠναγκάσθην γὰρ ἐπὶ τῷ μὴ εὐρεῖν τὸν σοὶ ἴσον ἢ καὶ χειρόνα. τούτου ἔνεκα τῷ πονηρῷ σε παρείκασα· σὺ γὰρ καὶ τοῦ τῆς κακίας ἡγεμόνος πολλῷ πονηρότερος τυγχάνεις· τὸν γὰρ πονηρὸν οὐδεὶς κατειπόντα θεοῦ δεῖξαι δύναται, σὲ δὲ τολμηρῶς καταλέγοντα οἱ πάντες παρόντες ἱστοροῦμεν. καὶ ὁ Σίμων· Ὁ ἀλήθειαν ζητῶν οὐδὲν οὐδενὶ ὀφείλει παρὰ

τὸ Χν χαρίζεσθαι· ἐπεὶ τί καὶ τὴν ἀρχὴν ζητεῖ; τί δέ; καὶ ἐγὼ οὐ δύναμαι, παρὲς ἀκριβοῦν τὰ πράγματα, εἰς ἐγκώμιον οὐ μὴ ἐπίσταμαι θεοῦ τὸν πάντα μου δαπανᾶν χρόνον. καὶ ὁ Πέτρος· Οὔτε τοσοῦτον εἶ μακάριος αὐτὸν ὑμνεῖν, οὔτε μὴν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ποιῆσαι δύνασαι· αὐτοῦ γὰρ πλήρης ἂν ἦς. οὕτω γὰρ ὁ ἀψευδὴς ἡμῶν εἶπε διδάσκαλος· «Ἐκ περισσεύματος καρδίας στόμα λαλεῖ». ὅθεν σὺ περισσευόμενος προαιρέσει κακῆ ἀγνοίας αἰτία καταλέγεις τοῦ μόνου ἀγαθοῦ θεοῦ, καὶ μήπω κατ' ἀξίαν πάσχων ὧν ἐτόλμησας λέγεις. εἰ κρίσιν οἶει μὴ ἔσσεσθαι, τάχα δὴ μηδὲ εἶναι θεὸν νομίζεις. ὅθεν τῆς τσοαύτης αὐτοῦ μακροθυμίας οὐκ ἀντιλαμβάνομενος ἐπὶ πλεῖον πρὸς ἀπόνοιαν αὐτὸν ἐκτείνεις, καὶ ὁ Σίμων· Μὴ ἔλπιζε φόβῳ δυσωπήσειν με μὴ ζητεῖν σοι τῶν παραδειγμάτων τὰ ἀληθῆ· ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον ἀληθείας ὀρέγομαι ὡς αὐτῆς ἕνεκα μὴ ὀκνησαι καὶ τὸ κινδυνεύειν ἀναδέχεσθαι. πλὴν πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς σοι ὑπ' ἐμοῦ προταθέντα, εἶγε εἰπεῖν ἔχεις, ἤδη λέγε.

Καὶ ὁ Πέτρος· Ἐπειδὴ τολμᾶν ἡμᾶς ἀναγκάζεις τὰς τοῦ θεοῦ τέχνας ἀκριβῶς ἐφευρόντας λέγεις, καὶ ταῦτα ἀνθρώπους τοὺς μηδὲ τῶν ὁμοίων τὰς τέχνας ἀκριβῶσαι δυναμένους, διὰ γοῦν τοὺς παρεστῶτας ἀντὶ τῆς εὐσεβεστάτης σιγῆς περὶ ὧν θέλεις διαλεχθῆσομαι. συνομολογῶ σοι εἶναι τινα κακίας ἡγεμόνα, οὗ τὴν γένεσιν ἢ γραφὴ οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψευδὲς εἰπεῖν ἐτόλμησεν. πλὴν συνδιαπορήσωμεν πολλαχῶς τὸ πῶς γέγονεν (εἶπερ γέγονεν) καὶ τῶν δοκούντων τὸ εὐφημότερον ἐλώμεθα, ἐπεὶ ἐκ τῶν εἰκότων λαμβάνεται τοῦτο βεβαίως, ὃ μὲν ὅτι θεῶ τὸ εὐφημότερον δοῦναι πρέπει, ταύτη μᾶλλον πασῶν ὑπονοιῶν καθαρθεισῶν καὶ ἄλλης ἱκανῆς καὶ ἀκινδυνότερας παρακειμένης ὑποψίας. πλὴν ἤδη σοι πρὸ τῆς ζητήσεως ὑπισχοῦμαι ὅτι πᾶσα ὁδὸς ζητήσεως ἄμεμπτον αὐτὸν μόνον δύναται δεῖξαι τὸν θεόν. πλὴν (ὡς ἔφη) ὁ πονηρὸς εἰ γενητός ἐστιν, ἢ ὡς ζῶον γεγέννηται ἢ οὐσιωδῶς ὑπ' αὐτοῦ προβέβληται ἢ ἔξω κέκραται ἢ τῇ κράσει συμβέβηκεν αὐτοῦ ἢ προαίρεσις ἢ ἄνευ κράσεως καὶ θεοῦ βουλῆς συνέβη γενέσθαι ἐξ οὐκ ὄντων ἢ ὑπὸ θεοῦ ἐκ τοῦ μηδαμῆ μηδαμῶς γέγονεν ἢ ἐκτὸς ἢν θεοῦ ἢ ὕλη ἄψυχος οὔσα ἢ ἔμψυχος ὅθεν γέγονεν ἢ ἑαυτὸν δημιουργήσας ἢ ὑπὸ θεοῦ γεγονῶς ἢ τῶν πρὸς τί ἐστιν ἢ αἰεὶ ἦν. εἰπεῖν γὰρ αὐτὸν μὴ εἶναι οὐ δύναμεθα· συνωμολογήσαμεν γὰρ αὐτὸν ὑπάρχειν. καὶ ὁ Σίμων· Καλῶς πάσας αὐτοῦ τὰς ὁδοὺς διεῖλες, τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ· λοιπὸν ἐμόν ἐστι τὴν διαίρεσιν ἀνακρίναντα δεῖξαί σοι τὸν δημιουργὸν ὑπὸ μέμψιν ὄντα· σοῦ δὲ ἔργον ἀποδείξει αὐτόν, ὡς ὑπέσχησαι, πάσης μέμψεως ἐκτὸς ὄντα· θαυμάζω δὲ εἰ δυνήσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ πονηρὸς, εἰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ζῶον γεγέννηται, ἀκολουθῶς τῆς αὐτῆς τοῦ προβαλόντος κακίας τυγχάνει. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐ πάντως· ὀρῶμεν γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀγαθοὺς ὄντας καὶ κακοὺς γεννήσαντας, ἄλλους δὲ κακοὺς ὑπάρχοντας καὶ ἀγαθοὺς ἐσχηκότας, ἑτέρους δὲ κακοὺς ὄντας καὶ ἀγαθοὺς <τε καὶ κακοὺς> προβαλόντας, ἄλλους δὲ ἀγαθοὺς ὑπάρχοντας καὶ κακοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς τεκνῶσαντας. αὐτίκα γοῦν ὁ πρῶτος δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος ἐγέννησεν τὸν ἄδικον Κάιν καὶ τὸν δίκαιον Ἄβελ. πρὸς ταῦτα ὁ Σίμων ἔφη· Ἀνοήτως ποιεῖς περὶ θεοῦ διαλεγόμενος ἀνθρωπίνοις χρώμενος

παραδείγμασιν. καὶ ὁ Πέτρος· Σὺ οὖν ἡμῖν λέγε περὶ θεοῦ, ἀνθρωπίνοις
 μὴ χρώμενος παραδείγμασιν, μετὰ τοῦ μέντοι νοηθῆναι δύνασθαι τὰ
 λεγόμενα· ἀλλ' οὐ δυνήσῃ. αὐτίκα γοῦν τί τὴν ἀρχὴν ἔλεγες; εἰ ἐκ θεοῦ ὁ
 πονηρὸς γεγέννηται, τῆς αὐτῆς αὐτῷ ὦν οὐσίας, καὶ πονηρὸς ἐστίν.
 ἐμοῦ δὲ δείξαντος ἐξ οὐπὲρ αὐτὸς ἔδωκας παραδείγματος ὅτι ἐξ ἀγα-
 θῶν κακοὶ γίνονται καὶ ἐκ κακῶν ἀγαθοί, οὐ παρεδέξω, ἀνθρώπινον
 φήσας εἶναι τὸ παράδειγμα. ὅθεν καὶ νῦν ἐγὼ οὐδὲ τὸ γεγεννησθαι θεὸν
 παραδέχομαι, ὅτι τὸ γεννᾶν ἀνθρώπων ἐστίν, οὐ θεοῦ. ἀλλ' οὔτε ἀγαθὸς
 ἢ κακὸς ἢ δίκαιος ἢ ἀδίκος εἶναι δύναται ὁ θεός, οὔτε μὴν φρόνιμος ἢ ζῶον
 ἢ ὅσα ἄλλα ἀνθρώποις προσεῖναι δύναται· ἀνθρώπων γὰρ τὰ τοιαῦτα.
 καὶ εἰ μὴ χρὴ ζητοῦντας περὶ θεοῦ διδόναι αὐτῷ τὰ ἀνθρώποις προσόντα
 καλά, οὐδὲν ἐστίν τοῦ λοιποῦ νοεῖν ἢ λέγειν ἢ τοῦτο μόνον ζητεῖν, τὸ τῆς
 προαιρέσεως αὐτοῦ, ἣν αὐτὸς συνεχώρησεν ἡμῖν νοεῖν, ὅπως κρινόμενοι ἀν-
 απολόγητοι ὦμεν περὶ ὧν γνόντες οὐκ ἐφυλάξαμεν. καὶ ὁ Σίμων ἀκούσας
 ἔφη· Οὐ δυσωπήσεις με περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ σιωπήσαντα περὶ τῆς
 προαιρέσεως αὐτοῦ ζητεῖν μόνης. ἔστιν γὰρ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ
 νοεῖν καὶ λέγειν, λέγω δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώποις προσόντων καλῶν. οἷον πρόσ-
 εστιν ἀνθρώπῳ τὸ ζῆν καὶ τὸ τεθνάναι, ἀλλὰ τῷ θεῷ οὐ τὸ τεθνάναι, ἀλλὰ τὸ
 ζῆν, καὶ τὸ ζῆν αἰωνίως. ἔτι μὴν πρόσεστιν ἀνθρώποις τὸ κακοῖς εἶναι καὶ
 ἀγαθοῖς, τῷ δὲ θεῷ τὸ ἀσυγκρίτῳ ἀγαθῷ εἶναι. καὶ ἵνα μὴ εἰς πολὺ μηκύνω
 τὸν λόγον, τῶν προσόντων ἀνθρώποις τὰ κρείττονα αἰωνίως πρόσεστιν
 τῷ θεῷ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Λέγε μοι, Σίμων, πρόσεστιν ἀνθρώποις γεν-
 νᾶν κακοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ ποιεῖν κακὰ καὶ ἀγαθὰ; καὶ ὁ Σίμων ἔφη·
 Πρόσεστιν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐπεὶ οὕτως ἔφης, τῶν ἀνθρώποις προσόντων
 τὰ κρείττονα ἀπονέμειν δεῖ τῷ θεῷ· ἀνθρώπων γεννώντων κακοὺς καὶ
 ἀγαθοὺς, ὁ θεὸς ἀγαθοὺς μόνους γεννῆσαι δύναται, ἔτι τε τῶν ἀνθρώπων
 ποιούντων κακὰ καὶ ἀγαθὰ, αὐτὸς μόνον τὰ ἀγαθὰ ποιῶν τέρπεται.
 οὕτως περὶ θεοῦ ἢ οὐ δεῖ τὰ ἀνθρώποις προσόντα λέγειν καὶ σιωπᾶν
 ἔστιν ἢ τῶν ἀνθρώποις προσόντων καλῶν εὐλογόν ἐστίν ἀπονέμειν αὐτῷ
 τὰ κρείττονα, καὶ οὕτως πάντων καλῶν μόνος ἐστὶν αἴτιος. καὶ ὁ Σίμων·
 Οὐκοῦν εἰ ὁ θεὸς μόνων τῶν καλῶν αἰτίος ἐστίν, τοῦ λοιποῦ τί ἐστίν νοεῖν
 ἢ ὅτι τὸ πονηρὸν ἕτερα τις ἐγέννησεν ἀρχή, εἰ ἄρα γεννητόν ἐστιν; καὶ
 ὁ Πέτρος· Οὔτε ἕτερα τις δύναμις ἐγέννησεν τὸν πονηρὸν οὔτε ἀγέννητόν
 ἐστὶ τὸ κακόν, ὡς ἐπὶ τέλει δείξω· νῦν γὰρ ἀποδείξαι μοι πρόκειται (ὡς
 ἀπ' ἀρχῆς ὑπεσχόμην), ὅτι κατὰ <πάντα> τρόπον ὁ θεὸς ἄμεμπτός ἐστιν.
 δεδώκαμεν οὖν ὅτι ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώποις προσόντων τὰ κρείττονα ἀσυγκρί-
 τως ἔχει. διὸ καὶ ἐνδέχεται αὐτὸν προβολέα γενέσθαι τῶν τεσσάρων οὐ-
 σιῶν, θερμοῦ λέγω καὶ ψυχροῦ, ὑγροῦ τε καὶ ξηροῦ. ταῦτα μὲν ὡς
 πρῶτα ἀπλᾶ καὶ ἀμιγῆ ὄντα πρὸς οὐθέτερον ἔχει τὴν ὄρεξιν, προβλη-
 θέντα δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἔξω κραθέντα γενέσθαι ζῶον, προαίρεσιν
 ἔχον ὀλοθρεῦσαι κακοῦς. καὶ οὕτως ἐξ αὐτοῦ πάντων γεγενημένων ὁ πο-
 νηρὸς οὔτε ἄλλοθὲν ἐστίν οὔτε ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάντα πεποιηκός θεοῦ
 τὴν κακίαν εἴληφεν, παρ' ᾧ ὑπάρχειν ἀδύνατόν ἐστιν, ὅτι αἱ μὲν οὐσίαι
 οὐθέτεραι οὔσαι, πεφιλοκρινημέναι ἐξ αὐτοῦ προβέβληνται, καὶ ἔξω αὐ-

ταῖς κραθείσαις ὑπὸ τῆς αὐτοῦ τέχνης βουλήσει συμβέβηκεν ἢ πρὸς τὸν τῶν κακῶν ὄλεθρον ἐπιθυμία-ἀγαθοὺς δὲ ἢ συμβεβηκυῖα κακία ὀλοθρεῦσαι οὐ δύναται, οὐδ' εἰ βουληθεῖη νόμῳ γὰρ κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων τὴν ἐξουσίαν ἔχει. ἀγνοῶν οὖν τὸν ἐκάστου τρόπον τὴν κατ' αὐτῶν λαμβάνει διάπειραν καὶ διελέγξας τιμωρεῖ. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Δυνατὸς οὖν ὑπάρχων ὁ θεὸς κινῶν τὰ στοιχεῖα καὶ ποιεῖν κράσεις πρὸς ἃς βούλεται γενέσθαι προαιρέσεις, διὰ τί μὴ ἀγαθῶν προαιρετικὴν ἐποίει τὴν ἐκάστου κράσιν; καὶ ὁ Πέτρος· Νῦν ἡμῖν ὁ λόγος πρόκειται δεῖξαι πῶς ἐγένετο ὁ πονηρός, εἴπερ γέγονεν, καὶ ὑπὸ τίνος τὸ δὲ εἰ ἀμέμπτως, ὁπόταν διεξίω τὸν νῦν ἡμῖν προκείμενον λόγον, τότε τὸ πῶς καὶ διὰ τί ἐγένετο δεῖξω καὶ ὅτι ἄμεμπτος ὁ πεποιηκὼς πληροφορήσω. πλὴν ἔφαμεν ὑπὸ θεοῦ προβεβλησθαι τὰς τέσσαρας οὐσίας, καὶ οὕτως βουλή τοῦ συγκρίναντος συμβέβηκεν ὡς ἠθέλησεν ἢ τῶν κακῶν προαίρεσις. εἰ γὰρ παρὰ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς οὐσίας ἢ καὶ προφάσεως συμβεβήκει, οὐκ ἦν ἂν τῷ θεῷ τὸ τῆς βουλῆς βέβαιον· μήπως αὐτοῦ μὴ βουλομένου ἡγεμόνες αἰεὶ κακίας συμβήσονται προσπολεμοῦντες αὐτοῦ τοῖς βουλήμασιν. ἀλλὰ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἀδύνατον. οὐδὲν γὰρ ζῶον καὶ ταῦτα ἡγεμονικὸν ἐκ συμβεβηκότος γενέσθαι δύναται· ἀνάγκη γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον ὑπὸ τίνος γίνεσθαι. καὶ ὁ Σίμων· Τί δέ; εἰ ἡ ὕλη αὐτῷ σύγχρονος οὔσα καὶ ἰσοδύναμος ὡς ἐχθρὰ προβάλλει αὐτῷ ἡγεμόνας, ἐμποδίζοντας αὐτοῦ τοῖς βουλήμασιν; καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ ἀίδιός ἐστιν ἡ ὕλη, οὐδὲ ἐχθρὰ τινός ἐστιν· τὸ γὰρ αἰεὶ Χν καὶ ἀπαθές ἐστιν, ἀπαθές δὲ Χν μακάριόν ἐστιν, μακάριον δὲ Χν ἐχθρὰς δεκτικὸν γενέσθαι οὐ δύναται, ἀιδίῳ κτίσει στερηθῆναι τίνος μὴ πεφοβημένη. πῶς δὲ οὐχὶ μᾶλλον ἀγαπᾷ τὸν δημιουργὸν ἢ ὕλη, ὅποτε φαίνεται καρποὺς ἐκφύουσα εἰς τροφήν πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγεννημένων; πῶς δ' οὐχ ὡς κρεῖττονα πεφόβηται, ὡς καὶ διὰ τῶν σεισμῶν τρέμουσα ὁμολογεῖ καὶ ὡς μεγάλη κυματομένη τῷ διδασκάλῳ πλέοντι καὶ γαλήνην ἐπιτάξαντι τάχιστα πεισθεῖσα ἡσύχασε; τί δέ; καὶ οἱ δαίμονες οὐ μετὰ τοῦ φοβεῖσθαι καὶ προτιμᾶν ἐξέβαινον, ἄλλοι δὲ εἰς χοίρους εἰσελθεῖν πρότερον παρακαλοῦντες ἤξίουσαν ὡς μηδὲ τοῦ εἰς χοίρους εἰσελθεῖν ἄνευ τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως ἐξουσίαν ἔχοντες; καὶ ὁ Σίμων· Τί δέ; εἰ ἄψυχος οὔσα φύσιν ἔχει ἐκφύειν τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ; καὶ ὁ Πέτρος· Κατὰ τὸν λόγον τοῦτον οὔτε ἀγαθὴ ἐστὶν οὔτε κακὴ, ὅτι μὴ προαιρέσει πράττει, ἄψυχος οὔσα καὶ ἀναίσθητος. διὸ καὶ ἐνταῦθα διιδεῖν ἔστι πῶς ἄψυχος οὔσα ἔμψυχα προβάλλει καὶ ἀναίσθητος οὔσα τεχνικὰ σχήματα τὰ τε ζῶον καὶ φυτῶν δημιουργοῦσα φαίνεται. καὶ ὁ Σίμων· Τί δέ; εἰ ὁ θεὸς αὐτὸς ἐνεψύχωσεν αὐτήν, οὐκ αὐτὸς αἴτιός ἐστιν ὧν αὕτη τίκεται κακῶν; καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ ὁ θεὸς αὐτήν ἐνεψύχωσε κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν, τὸ αὐτοῦ πνεῦμα αὐτήν ἐργάζεται καὶ οὐκέτι τῷ θεῷ ἐχθρόν τι ἐστὶν ἢ ἰσοδύναμον ἢ ἀδύνατον, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ὑπ' αὐτοῦ ὡς θέλει γίνεται. ἀλλ' ἔρεις· Αὐτὸς τῆς κακίας αἴτιος, εἴπερ αὐτὸς δι' αὐτῆς ἐργάζεται τὰ κακὰ. ποῖα ἄρα ἔρεις τὰ κακὰ; ἔρπετὰ ἰοβόλα καὶ βοτάνας θανασίμους ἢ δαίμονας ἢ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἀνθρώποις ὀχλεῖν δυναμένων; ἄπερ τὰ <νῦν

χα>λεπὰ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ ἡμαρτήκει ὁ ἄνθρωπος, οὗ εἵνεκεν θάνατος
 παρεισῆλθεν· <ἀναμαρτήτου> γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου οὐχ ἔρπετων
 ὁ ἴος εἰργάζετο, οὐ τῶν κακῶν βοτανῶν αἰ ἐνέρ<γεια>, οὐ δαιμόνων
 ὀχλήσεις ἐγίνοντο οὐδὲ ἄλλο τι πάθος αὐτῷ προσεῖναι φύσιν εἶχε· δι'
 ἁμαρτίαν δὲ ἐκπεσὼν τοῦ ἀθάνατος εἶναι, ὡς ἔφην, παντὸς πάθους γέγονε
 δεκτικός. εἰ δὲ ἐρεῖς· Διὰ τί οὖν κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἡ ἀνθρωπεῖα φύσις
 θανάτου δεκτικῆ; φημί σοι· Διὰ τὸ αὐτεξούσιον. εἰ γὰρ οὐκ ἦμεν θανάτου
 δεκτικοί, ἐπὶ αὐτεξουσίῳ ἁμαρτήματι τιμωρεῖσθαι ὡς ἀθάνατοι οὐκ ἔδυ-
 νάμεθα καὶ οὕτως διὰ τὸ ἀπαθὲς πλεῖόν τι κἂν τῇ προαιρέσει ἦμεν κακοί,
 ἢ καὶ δικαιοσύνη ἐξησθένει, τῶν κακὰς ἐχόντων προαιρέσεις αἰτία ἀπα-
 θείας τιμωρηθῆναι μὴ δυναμένων. καὶ ὁ Σίμων πρὸς ταῦτα ἔφη· Περὶ
 πονηροῦ τί ἔτι ἔχω ἕτερον λέγειν ἢ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν ἐποίησεν ὁ θεός,
 καὶ κατὰ τοῦτο κακὸς ὁ ποιήσας, ὃς τὸ μὴ Χν ἐποίησεν εἶναι, καὶ ταῦτα δυνά-
 μενος αὐτὸν ἀγαθὸν ποιῆσαι τῷ τὸν γενόμενον μηδὲ πρὸς κακίας προαίρεσιν
 ἰδίαν κεκτηθῆναι φύσιν; καὶ ὁ Πέτρος· Τὸ ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν ποιῆσαι προαί-
 ρεσιν ἔχοντα ὁμοίον ἐστὶν ᾧ προειρήκαμεν λόγῳ ὅτι πρὸς τὸ χαίρειν
 αὐτὸν κακοῖς τὴν κρᾶσιν ποιήσας αὐτὸς αἴτιος φαίνεται τοῦ γενομένου.
 μιᾶς οὖν οὔσης τῆς ἀμφοτέρων ἐπιλύσεως τὸ διὰ τί χαίρειν αὐτὸν ἐπ'
 ὀλέθρου κακῶν ἐποίησεν ὑστερον ἐροῦμεν. καὶ ὁ Σίμων· Εἰ αὐτεξου-
 σίους ἐποίησε καὶ τοὺς ἀγγέλους, ὁ δὲ πονηρὸς ἀπέστη τοῦ δίκαιος εἶναι,
 καὶ διὰ τοῦτο ἀρχῇ τετίμηται, ὁ τιμήσας δι' οὗ τετίμηκεν ὡς κακοῖς
 χαίρων φαίνεται. καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ ἀποστάντα αὐτὸν ὁ θεὸς ἄρχειν τῶν
 ὁμοίων κατέστησε, νόμῳ τὴν τιμωρίαν ἐπάγειν τοῖς ἁμαρτάνουσι κελεύ-
 σας αὐτῷ, οὐκ ἄδικός ἐστιν. εἰ δὲ ὅτι ἀποστάντα τετίμηκε, τὸ χρήσιμον
 ὁ τιμήσας προεῖδεν, ὅτι καὶ ἡ τιμὴ πρόσκαιρος καὶ ὅτι δίκαιον τοὺς κα-
 κοὺς ὑπὸ κακοῦ ἄρχεσθαι καὶ ἁμαρτάνοντας ὑπ' αὐτοῦ τιμωρεῖσθαι. καὶ
 ὁ Σίμων· Μῆτι αἰεὶ ὦν καὶ οὕτως ἀναιρεῖται τὰ τῆς μοναρχίας, συναρ-
 χούσης καὶ ἐτέρας τῆς κατὰ τὴν ὕλην δυνάμεως; καὶ ὁ Πέτρος· Εἰ διά-
 φοροὶ εἰσι ταῖς οὐσίαις, διάφοροὶ εἰσι καὶ ταῖς δυνάμεσι, καὶ ὁ κρείττων
 ἄρχει τοῦ ἥττονος· εἰ δὲ τῆς αὐτῆς εἰσιν οὐσίας, τότε ἰσοδύναμοι τυγχά-
 νουσι καὶ ὁμοίως ἀγαθοὶ ἢ κακοί. ὅτι δὲ οὐκ εἰσιν ἰσοδύναμοι, φαίνονται·
 ὑπὸ γὰρ τοῦ δημιουργοῦ ἡ ὕλη εἰς οἶον ἠθέλησε κόσμος ἠνέχθη σχῆμα καὶ
 μῆτιγε ἔστιν εἰπεῖν ὅτι αἰεὶ ἦν οὐσία οὔσα, οὐχ ὕλη ὡς θεοῦ ταμεῖον. οὐ γὰρ
 ἔστιν εἰπεῖν· Ἦν <ποτε,> ὅτε ἀκτῆμων ἦν ὁ θεός, ἀλλὰ αἰεὶ ἦν ὁ μόνος ἄρχων
 αὐτῆς. διὸ καὶ αἰδῖος μο<νάρχης> καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει καλῶς ἂν
 λέγοιτο <αἰδῖου> ὄντος καὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ <ἀρχομέν>ου. καὶ ὁ
 Σίμων ἔφη· Τί οὖν; <εἰ> ἑαυτὸν ἐποίησεν ὁ πονηρός; καὶ οὕτως ἀγαθὸς
 ὁ θεός, ὅτι εἰδὼς αὐτὸν ἐπὶ κακῷ ἐσόμενον, γινόμενον αὐτὸν οὐκ ἀνεῖλεν
 ὅτε ὡς ἀτελὴς ἀναιρεθῆναι δυνατὸς ἦν; εἰ γὰρ ἐξαίφνης συμβέβηκε καὶ
 ταῦτα τέλειος, [καὶ ταῦτα τέλειος] καὶ διὰ ταῦτα προσπολεμεῖ τῷ δη-
 μιουργῷ ὡς ἐξαίφνης ἰσοδύναμος αὐτῷ γεγονώς. καὶ ὁ Πέτρος· Ἀδύνατα
 λέγεις· καὶ γὰρ κατ' ὀλίγον γινόμενον αὐτὸν ὡς ἐχθρὸν ὑπ' αὐτοῦ προαιρέ-
 σει ἀνελεῖν ἠδύνατο. καὶ προγινώσκων γίνεσθαι αὐτὸν οὐ καλόν, <οὐκ ἂν>
 συνεχώρει, εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτῷ χρήσιμον γινόμενον ἠπίστατο. καὶ τέλειος

ἐξαίφνης ἀφ' ἑαυτοῦ γενέσθαι οὐχ οἶός τε ἦν· ἑαυτὸν γὰρ ὁ μήπω ὦν πλάττειν οὐκ ἔδύνατο οὔτε ἐξ οὐκ ὄντων γενέσθαι τι οὐσίαν ἔχειν δύναται καὶ γεννητὸν ὑπάρχον τῷ ἀεὶ ἰσοδυναμεῖν οὐκ ὀρθῶς ἂν εἴποι τις. καὶ ὁ Σίμων Μῆτι οὖν τῶν πρὸς τί ἐστὶ καὶ οὕτως πονηρὸν ἐστὶ; κακὸν μὲν Χν ὡς ὕδωρ πυρί, ἀγαθὸν δὲ τῇ εὐκαίρως διψώσῃ γῆ· ὡσπερ γε καὶ σίδηρος εἰς μὲν γεωργίαν καλός, εἰς δὲ φόνους κακός–καὶ ἡ ἐπιθυμία δὲ εἰς μὲν γάμους οὐ κακή, εἰς δὲ μοιχείαν χαλεπή–ὡς καὶ τὸ φονεῦσαι κακόν, ἀλλὰ τῷ φονεύσαντι πρὸς ὃ βεβούλευται καλόν–καὶ ἡ πλεονεξία κακόν, ἀλλὰ τῷ πλεονεκτοῦντι ἡδύ–καὶ ὅσα τοιαῦτα τυγχάνει, τοῦτον περιέχει τὸν τρόπον. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ οὔτε τὸ κακὸν κακόν ἐστὶν οὔτε τὸ ἀγαθὸν ἀγαθὸν τυγχάνει· ἐκάτερον γὰρ τὸ ἕτερον ἐργάζεται. μήτιγε τὸ δοκοῦν κακῶς γίνεσθαι εὐφραίνει μὲν τὸν ποιοῦντα, κολάζει δὲ τὸν πάσχοντα; καὶ εἰ ἄδικον δοκεῖ τὸ ἑαυτὸν ἀγαπήσαντα εὐφραίνειν ὡς δυνατόν ἐστὶ, [καὶ] διὰ τοῦτο χαλεπὰ πείσεσθαι ὑπὸ δικαίου δικαστοῦ περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἠγαπηκέναι, τίνοι οὐκ ἄδικον φαίνεται; καὶ ὁ Πέτρος· Ἐαυτὸν χρὴ κολάζειν τότε τῇ ἐγκρατεῖα, ὅταν ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἑτέρου βλάβην ὀρμηῆσαι θέλῃ, εἰδότα <ὅτι> ὁ πονηρὸς τοὺς μὲν κακοὺς ἀνελεῖν δύναται, ἀπ' ἀρχῆς τὴν κατ' αὐτῶν εἰληφῶς ἐξουσίαν· καὶ οὐπω τοῦτο κακὸν τοῖς κακὰ πράξασιν, ἀλλὰ τὸ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν κολαζομένας διαμένειν, τοῦτο ὄντως εἶναι χαλεπὸν δικαίως τὸν κακῶς προδιωρισμένον ὀρθῶς ἔχειν εἰπόντος· οὐ εἴνεκεν παραιτεῖσθαι χρὴ (ὡς ἔφην) βραχείας χάριν ἡδονῆς ἄλλον ἀδικεῖν πρὸς τὸ μὴ αὐτόν τινα ὀλίγης χάριν ἡδονῆς αἰδίῳ περιβαλεῖν κολάσει. καὶ ὁ Σίμων Μῆτι οὖν οὐκ ἔστι τῇ φύσει πονηρὸν ἢ ἀγαθόν, ἀλλὰ νόμῳ διαφέρει καὶ ἔθει. .. παρὰ Πέρσαις ἴδιον τὸ γαμεῖν μητέρας, ἀδελφάς, θυγατέρας, ἄλλοις δὲ ὡσπερ χαλεπῶτ<ατον ἀπη>γόρευται. ὅθεν τῶν κακῶν μὴ ὠρισμένων πᾶσι τὴν ἐκ θεοῦ κρίσιν προσδοκᾶν οὐκ ἔστι. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Οὐ δύνασαι τοῦτο συστήσαι· πᾶσι γὰρ φαίνεται ὅτι τὸ μητράσι μίγνυσθαι μυσαρὸν, κἂν Πέρσαι, μόριον ὑπάρχοντες τοῦ παντός, ὑπὸ κακοῦ ἔθους τῆς μυσαρᾶς αὐτῶν πράξεως τὸ ἄνομον μὴ ἀντιλαμβάνωνται. ὡς καὶ Βρεττανοὶ ἐμφανῶς ἐπὶ πάντων κοινωνοῦσι καὶ οὐκ αἰδοῦνται–καὶ ἄλλοι σάρκα ἀνθρώπων ἐσθίουσι καὶ οὐ μυσάττονται, καὶ ἕτεροι κυνῶν–καὶ ἄλλοι ἄρρητα πράσσουσιν. οὕτως οὐ χρὴ αἰσθήσει ὑπὸ ἔθους τοῦ κατὰ φύσιν ἐκτραπέσει τὰς κρίσεις ποιεῖσθαι. καὶ γὰρ τὸ φονευθῆναι κακόν ἐστὶ, κἂν μὴ πάντες λέγωσιν ὅτι μηδεὶς αὐτοπαθεῖν θέλει, καὶ κλοπῇ οὐδεὶς ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ κολάσει ἡδέεται. κἂν οὖν ἐνὸς οὐδέποτε ὁμολογουμένου εἶναι ἀμαρτήματα, ἐξ ἀνάγκης καὶ τρίτην κρίσιν πρὸς τὰ ἀμαρτήματα ὀρθῶς ἔστι προσδοκᾶν. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο· <Εἰ> οὕτως σοὶ δοκεῖ τὰ κατὰ τὸν πονηρὸν εἶναι, εἶπέ μοι. καὶ ὁ Πέτρος· Μεμνήμεθα τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ διδασκάλου ὡς ἐντελλόμενος εἶπεν ἡμῖν· «Τὰ μυστήρια ἐμοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς τοῦ οἴκου μου φυλάξατε» διὸ καὶ «τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς κατ' ἰδίαν ἐπέλυε» τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας τὰ μυστήρια. σοὶ δὲ πολεμοῦντι ἡμᾶς καὶ μηδὲν ἕτερον διασκοποῦντι ἢ τὰ ἡμέτερα <....> (εἴτε ἀληθῆ ὄντα εἴτε ψευδῆ) τὰ ἀπόρρητα λέγειν ἀσεβεῖν ἐστίν. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωσι τινες τῶν παρεστώτων ὅτι ἀδυνατῶν

πρὸς τὰ ὑπὸ σοῦ ἠθέντα ἀποκρίνασθαι προφάσεως διαμηχανῶμαι, ἐρῶ πρότερον πυνθανόμενός σου εἰ τὸ μὴ ἀλγεῖν ἦν, τί ἂν ἔτι ἦν ὁ πονηρός; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Οὐδέν. καὶ ὁ Πέτρος· Ἄρα γε τὸ πονηρὸν τὸ ἀλγεῖν ἐστὶ καὶ τὸ θανεῖν; καὶ ὁ Σίμων· Φαίνεται. <καὶ ὁ Πέτρος> Οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὸ πονηρὸν αἰεὶ, ἀλλ' οὐδὲ μὴν ὑπάρξει δύναται· τὸ γὰρ ἀλγήσαι καὶ θανεῖν τῶν συμβαινόντων ἐστίν, ὧν οὐθέτερόν ἐστι παρουσίας εὐσθε- νείας. τί γάρ ἐστιν ἀλγεῖν ἢ τι ἀναρμοστεῖν; τί δὲ θάνατος ἢ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος; οὔτ' οὖν ἀρμονίας οὔσης τὸ ἀλγεῖν ἐστὶ· τὸ γὰρ θανεῖν οὐδὲ ὄλως τῶν ὑπαρκτῶν ἐστίν, ὅτι θάνατος οὐδέν ἐστίν, ὡς ἔφη, ἢ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος, οὗ συμβάντος τὸ μὲν σῶμα φύ- σει ἀναίσθητον ἔνυ λύεται, ἢ δὲ ψυχὴ αἰσθητὴ οὔσα ζῶσα ὑπάρχει- ὅθεν ἀρμονίας οὔσης οὐκ ἀλγεῖν ἐστίν, οὐκ ἀποθανεῖν, ἀλλ' οὐδὲ μὴν βοτάναι θανάσιμοι, οὐχ ἐρπετὰ ἰοβόλα οὐδὲ ἄλλο τι τοιοῦτον, οὗ τὸ τέλος θάνατος. ὅθεν ἀθανασίας ἐπικρατούσης εὐλόγως πάντα γεγονότα φανήσεται. ὅπερ καὶ οὕτως ἔσται, ὁπότεν δικαιοσύνης αἰτία ὁ ἄνθρωπος ἀθάνατος γένηται τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰρηνι<κῆς> ἐπικρατούσης βασι- λείας, ὅτε αὐτοῦ καὶ ἡ κρᾶσις εὐκρατός ἐστίν, ἵνα μὴ ὀξείας <πάσχη> ὀρμᾶς, ἔτι τε καὶ γνῶσις ἄπταιστος, ἵνα μὴ τι τῶν κακῶν ὡς ἀγαθὸν π<ροσαγορευή, ἐκτός> τε ἀλγῶν ἔσται, ἵνα μὴ θνητὸς ᾖ. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἔφη; πλὴν ἐν τῷ νῦν κόσμῳ οὐ δοκεῖ σοι παντὸς πάθους δεκτι- κὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος; λέγω δὲ ἐπιθυμίας, ὀργῆς, λύπης καὶ τῶν τοιούτων. καὶ ὁ Πέτρος· Καὶ ταῦτα τῶν συμβαινόντων ἐστίν, οὐ τῶν αἰεὶ ὄντων· χρησίμως δὲ τῇ ψυχῇ συμβαίοντα νῦν εὐρεθήσεται. ἢ τε γὰρ ἐπιθυμία ἐκ τοῦ πάντα καλῶς δημιουργήσαντος συμβαίνειν τῷ ζῶντι γεγένηται, ἵνα ὑπ' αὐτῆς ἀγόμενον πρὸς κοινωνίαν τὴν ἀνθρωπότητα πληθύνῃ, ἀφ' ἧς πλῆθος ἐκλογῆς κρειττόνων γίνεται πρὸς αἰώνιον ζῶν ἐπιτήδειον. πλὴν ἄνευ ἐπιθυμίας τὴν πρὸς γυναῖκα κοινωνίαν οὐδεὶς ἂν ἀνεδέξατο, νῦν δὲ προ- φάσει ἡδονῆς ὡς ἑαυτῷ χαριζόμενος ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐκείνου βούλημα ποιεῖ. πλὴν ἐάν τις τῇ ἐπιθυμίᾳ χρῆται πρὸς νόμιμον γάμον, οὐκ ἀσεβεῖ· πρὸς μοιχείαν δὲ ὀρμῶν δυσσεβεῖ καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖται, ὅτι τῷ καλῶς τεθέντι ἐχρήσατο κακῶς. ἔτι τε ὁμοίως ἡ ὀργὴ ἐν ἡμῖν ἐξάπτεσθαι φύσιν ἔχειν εἴληφε παρὰ θεοῦ, ἵνα πρὸς ἄμυναν ἀμαρτημάτων ὑπ' αὐτῆς ἐλ- κώμεθα. πλὴν ἀμέτρῳ αὐτῇ τις χρησάμενος ἀδικεῖ, κατ' ἀξίαν δὲ χρώ- μενος τὸ δίκαιον ἐκτελεῖ. ἀλλὰ καὶ λύπης ἐσμὲν δεκτικοί, ἵνα τὸ συμ- παθητικὸν ἔχωμεν ἐπὶ τε θανάτῳ οἰκείων, γυναικὸς ἢ τέκνων ἢ ἀδελ- φῶν ἢ γονέων ἢ φίλων ἢ ἄλλων τινῶν· ἐπεὶπερ εἰ τὸ συμπάσχειν οὐκ εἴχομεν, ἀπάνθρωποι ἂν ἦμεν. ὁμῶς καὶ τὰ ἄλλα πάντα οἰκείως εὐρε- θήσεται ἔχοντα, ἐάν γε διὸ γέγονε νοηθῆ. καὶ ὁ Σίμων· Διὰ τί δὲ καὶ ἄωροι τελευτῶσι καὶ περιοδικαὶ νόσοι γίνονται, ἔτι μὴν καὶ δαίμονες καὶ μανίαι καὶ πάθη παντοδαπά, κολάζειν μέγανως δυνάμενα, ὑπάρχει; καὶ ὁ Πέτρος· Ὅτι οἱ ἄνθρωποι τὰ πάντα αὐτῶν τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι ἀπαρατηρήτως κοινωνοῦσι καὶ οὕτως ἢ τῶν σπερμάτων καταβολὴ ἀκαί- ρως ἐπιδοθεῖσα φυσικῶς τὰ μυρία ἐκφύει κακά. ἐχρῆν δὲ αὐτοὺς λογί- ζεσθαι ὅτι ὡς τοῦ φυτεῦσαι καὶ σπεῖραι καιρὸς ἐπιτήδειος ὠρίσται, οὕτω

καὶ τοῦ κοινωνῆσαι ἐπιτηρήσιμοι ἡμέραι προσωκείωνται. ἔνθεν γοῦν τις ἐκ τῆς Μωυσέως παραδόσεως μεμαθηκώς, αἰτιώμενος τὸν λαὸν ἐπὶ ἀμαρτίαις, υἱοὺς νεομηνίων τῶν κατὰ σελήνην καὶ σαββάτων ἀπεκάλει. ἀλλὰ καὶ κατ' ἀρχὰς τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι πολυετεῖς τε ἦσαν καὶ ἄνοσοι· ὁπότε δὲ ἀμελήσαντες τὴν παρατήρησιν ἀπέλιπον, ἔκτοτε κατὰ διαδοχὴν υἱοὶ ἀγνοίας αἰτία <ότε> μὴ δεῖ κοινωνοῦντες ὑπὸ μυρία πάθη τὰ ἑαυτῶν τιθέασι τέκνα. ὅθεν καὶ <ὁ διδάσκ>αλος ἡμῶν περὶ τοῦ ἐκ γενετῆς πηροῦ καὶ ἀναβλέψαντος παρ' αὐτοῦ ἔξετα<ζόμενος, εἰ ὅτι ἡμαρτ>εν οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, τυφλὸς ἐγεννήθη, ἀπεκρίνατο· «Οὔτε οὗτός τι ἡμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα δι' αὐτοῦ φανερωθῇ ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ» τῆς ἀγνοίας ἰωμένη τὰ ἀμαρτήματα. καὶ ἀληθῶς ἀγνοίας αἰτία τὰ τοιαῦτα γίνεται ἢτοι τῷ μὴ εἰδέναι πότε δεῖ κοινωνεῖν τῇ γαμετῇ, εἰ καθαρὰ ἐξ ἀφένδρου τυγχάνει. πλὴν ἂ προεῖρηκας πάθη ἐξ ἀγνοίας ἐστίν, οὐ μέντοι ἐκ πονηροῦ εἰργασμένα. προσέτι δὲ δὸς τὸν μὴ ἀμαρτάνοντα καὶ λάβε τὸν μὴ πάσχοντα, καὶ πρὸς τῷ μὴ πάσχειν καὶ ἄλλους αὐτὸν θεραπεῦσαι δυνάμενον εὐρήσεις. αὐτίκα γοῦν Μωυσῆς διὰ εὐσέβειαν ἀπαθῆς τὸν πάντα τῆς ζωῆς διετέλεσε χρόνον καὶ τοὺς Αἰγυπτίους δι' ἀμαρτίας πάσχοντας εὐχαῖς ἰάτο. καὶ ὁ Σίμων· Ἔστω μὲν ταῦτα οὕτως ἔχειν· οὐ δοκεῖ σοι ἀδικωτάτη ἢ ἐν ἀνθρώποις ἀνωμαλία; ὅς μὲν γὰρ πένεται, ὅς δὲ πλουτεῖ—καὶ ὅς μὲν νοσεῖ καὶ <ἕτερος> ὑγιαίνει—καὶ ὁμῶς τοιαῦτά τινα μυρία ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐ συνοραῖς, ὦ Σίμων, ὅτι πάλιν ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τοὺς λόγους πέμπεις; περὶ πονηροῦ γὰρ ἡμῶν διαλεγομένων σὺ ἐκτροπὴν ποιήσας περὶ τῶν δοκούντων ἀτοπημάτων τὸν λόγον εἰσηγήσω· πλὴν καὶ εἰς αὐτὸ ἐρῶ. ὁ κόσμος ὄργανόν ἐστι τεχνικῶς γεγονός, ἵνα τῷ ἐσομένῳ ἄρρени αἰωνίως ἢ θήλεια τίκτη δικαίους αἰωνίους υἱούς. οὐκ ἐδύναντο δὲ εὐσεβεῖς ἐνταῦθα ἀποτελεσθῆναι, εἰ μὴ ἦσαν οἱ ἐνδεεῖς οἷς ἐπικουρήσουσιν—ὁμοίως τε καὶ διὰ τοῦτό εἰσι καὶ νοσοῦντες, ὧν προνοήσουσι—καὶ τὰ ἐξῆς τοῦτον περιέχει τὸν λόγον. καὶ ὁ Σίμων· Οὐκοῦν ἠτύχηται τοῖς ταπεινοῖς· πρὸς γὰρ τὸ ἀποτελεσθῆναι δικαίους αὐτοὶ κακουχοῦνται. <καὶ ὁ Πέτρος>· Εἰ ἦν αἰώνιος ταπείνωσις αὐτῶν, ἀτυχία ἂν ἦν μεγίστη· ἀλλὰ πρὸς τῷ κλήρῳ τὰ ταπεινώματα καὶ ὑψώματα ἀνθρώποις γίνεται· ὧ δ' ἂν μὴ ἀρέσκη ὁ κληρὸς, ἔνεστιν ἐκκλητῷ χρησάμενον καὶ νομίμως διαδικασάμενον τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὑπαλλάξαι βίον. καὶ ὁ Σίμων· Τίς οὗτος ὁ κληρὸς καὶ ἔκκλητος; καὶ ὁ Πέτρος· Τοῦτο ἑτέρου λόγου ἐξήγησίς ἐστι· πλὴν ἐὰν ἐπιτρέψῃς, δεῖξαί σοι δυνάμεθα πῶς ἀναγεννηθεῖς καὶ τὴν γένεσιν ὑπαλλάξας καὶ νομίμως βιώσας αἰωνίου τεύξει σωτηρίας. καὶ ὁ Σίμων ταῦτα ἀκούσας ἔφη· Μήτι νομίσης ὡς ἐπειδὴ εἰς ἕκαστον κεφάλαιον ζητῶν συνειθέμην, ὡς πληροφορούμενος ἐφ' ἕτερον ἠρχόμην κεφάλαιον, ἀλ<λ' ὑπο>νοίας σοι τοῦ πείθεσθαι παρεῖχον, ἵνα ἐπ' ἄλλο ἔλθῃς κεφάλαιον, ὅπως πάσας <τὰς δια>νοίας σου μαθὼν μὴ στοχαζόμενος καταγινώσκω σου, ἀλλὰ πεπληροφορημε..... νῦν δὲ τριῶν ἡμερῶν μοι συγχώρησον καὶ ἐλθὼν δείξω σε μηδὲν εἰδότα.

Ταῦτα τοῦ Σίμωνος <εἰπόντος> καὶ ἐξιέναι μέλλοντος ὁ ἐμὸς ἔφη πατήρ· Βραχέα μου, Σίμων, ἐπακούσας, ὡς σοι φίλον ἐστί, πορεύου. μέμνη-

μαι ὡς τὴν ἀρχὴν πρὸ τῆς ζητήσεως ὡς μήπω πειρὰν μου λαβὼν προλήψεις μου κατέφερες. καὶ νῦν δὲ ἐπαλλήλως ἀκούσας τῆς ζητήσεως καὶ Πέτρον ἐν ὑπεροχῇ γνούς καὶ αὐτῷ τὸ ἀληθεύειν νῦν δούς, καὶ τί σοι φαίνομαι; ὀρθῶς κρίνειν εἰδὼς ἢ οὐ; εἰ μὲν γὰρ ὀρθῶς κρίναντά με φαίης, μὴ συνθῆ δέ, σὺ φαίνη προειλημμένος, ὁ καὶ μετὰ ὁμολογίαν ἦτταν συνθέσθαι μὴ θέλων. εἰ δ' ἄρα μὴ ὀρθῶς τὸν Πέτρον ἐν ὑπεροχῇ τῆς ζητήσεως ἀπεφαινόμην, σὺ ἡμᾶς πείσον πῶς οὐκ ὀρθῶς ἐκρίναμεν. ἢ τοῦ ζητεῖν αὐτῷ ἐπὶ πάντων μὴ παύση; ἐπεὶ ἔσται σοι ἐκάστοτε ἠττωμένῳ καὶ συντιθεμένῳ (εἰ δὲ τὸ αἰδεῖσθαι ἔχεις, ἀπὸ πάντων τῶν ἀκροατῶν ἀντὶ μεγίστης τιμωρίας καταγινωσκομένῳ καὶ ἀσημονοῦντι) ὑπὸ συνειδήσεως τὴν σεαυτοῦ ἀλγεῖν ψυχὴν· τὸ γὰρ νενικῆσθαί σε ἔργῳ εἶδομεν, τὸν δὲ ἐπαγγελλόμενόν σου λόγον ἠκούσαμεν. πέρασ γοῦν οὐκ οἶμαί σε ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἔλθειν, ὡς ὑπέσχου, ἀλλὰ πρὸς τὸ δοκεῖν μὴ αἰδεῖσθαι ἐξιὼν ἐπανελθεῖν ὑπέσχησαι. ὁ δὲ Σίμων ταῦτα ἀκούσας ὑπὸ ὀργῆς τοὺς ὀδόντας βρύξας, σιωπῶν ἐπορεύθη. ὁ δὲ Πέτρος ἔτι ὥρας οὐκ ὀλίγης οὔσης τὸν πολὺν ὄχλον χειροθετήσας πρὸς ἴασις καὶ ἀπολύσας, μετὰ τῶν συνηθεστέρων εἰσιῶν οἴκοι ἐκαθέσθη. καὶ δὴ τις τῶν ἀκολούθων Σοφονίας ὄνομα ἔφη· Εὐλόγηται, Πέτρε, ὁ θεὸς ὁ ἐκλεξάμενός σε καὶ σοφίσας ἀναπαύσεως μὲν ἔνεκεν τῶν εὐγνωμόνων· ἀληθῶς γὰρ μεγάλως καὶ ἀνεξικάκως διελέχθης πρὸς Σίμωνα. καὶ ἡμῖν δὲ περὶ πονηροῦ διαλεχθῆναί σε ἀξιούμεν, ἐλπίζοντες γνησιώτερόν σε ἡμῖν τὸν περὶ αὐτοῦ ἐκφᾶναι λόγον, καὶ ταῦτα οὐκ αὐτῆς ὥρας, ἀλλ' αὔριον, εἴ σοι φίλον ἐστί. συγγινώσκομεν γάρ σοι διὰ τοὺς ἐκ τῆς ζητήσεως καμάτους. καὶ ὁ Πέτρος· Εἰδέναί ὑμᾶς θέλω ὅτι ὁ μετὰ ἡδονῆς ποιῶν τι ὑπ' αὐτῶν τῶν καμάτων ἀναπαύεται, μὴ ποιῶν δὲ ἂ βούλεται ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀναπαύσεως κάμνει τὰ μέγιστα. ὥστε μοι τὰ μεγάλα τῆς ἀναπαύσεως χαρίζεσθε, τὰ ἐμοὶ φίλα διαλέγεσθαι ποιοῦντες. πλὴν ἐπὶ τῇ προαιρέσει αὐτοῦ ἐξαρκεσθέντες καὶ τοῖς καμάτοις συγγόντες εἰς τὴν νύκτα, ὡς αὐτῷ ἔθος ἦν πρὸς τοὺς γνησιωτέρους διαλέγεσθαι, τὴν ὑπέρθειν γενέσθαι ἠξιώσαμεν. καὶ δὴ ἁλῶν μεταλαβόντες εἰς ὕπνον <ἐτρά>πημεν.

[ΟΜΙΛΙΑ Κ.]

Νύκτωρ δὲ διαναστάς καὶ διυπνίσας ἡμᾶς, καθεσθεις συνήθως ἔφη· Πυνθάνεσθέ μου περὶ ὧν βούλεσθε. καὶ ὁ Σοφονίας αὐτῷ πρῶτος ἤρξατο· Πῶς ὄντως ὁ περὶ πονηροῦ λόγος ἔχει, ἐπιθυμοῦσιν ἡμῖν μαθεῖν ὑφήγησαι. καὶ ὁ Πέτρος· Ἦδη μὲν, ἔφη, καὶ διὰ τῆς πρὸς Σίμωνα διαλέξεως ἐξέφηνα, τῷ δὲ σὺν ἑτέροις κεφαλαίοις τὰ περὶ αὐτοῦ εἰρηκέναι οὐ πάνυ σαφῶς ἐφωτίσθη. πολλὰ γὰρ κεφάλαια ἰσοδυναμεῖν δοκοῦντα τῷ ἀληθεῖ αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς τοῖς πλείοσι παρέχει τινὰ γνῶσιν· ὥστε, ἐὰν νῦν ὑμῖν εἶπω ἃ τότε μετὰ πολλῶν εἰρήκειν κεφαλαίων τῷ Σίμωνι, μὴ οἰηθῆτε ἴση αὐτῷ τιμῇ τετιμηῆσθαι. καὶ ὁ Σοφονίας· Ὁρθῶς, ἔφη, λέγεις· εἰ νῦν γὰρ ἡμῖν ἐκ πολλῶν τῶν τότε εἰρημένων κεφαλαίων ἀφορίζεις αὐτὸ τὸ ἀληθές, ποιήσεις φανερώτερον. καὶ ὁ Πέτρος· Ἀκούσατε, ἔφη, τοιγαροῦν τῆς περὶ τοῦ πονηροῦ ἀρμονίας τὴν ἀλήθειαν. ὁ θεὸς δύο βασιλείας ὀρίσας καὶ δύο αἰῶνας συνεστήσατο, κρίνας τῷ πονηρῷ δεδόσθαι τὸν παρόντα κόσμον διὰ τὸ μικρόν τε αὐτὸν εἶναι καὶ παρέχεσθαι ὀξέως, τῷ δὲ ἀγαθῷ δώσειν ὑπέσχετο τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἅτε δὴ μέγαν ὄντα καὶ αἰδίων. τὸν οὖν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον ἐποίησεν, ἐπιτηδειότητα ἔχοντα νεύειν πρὸς ἃς βούλεται πράξεις. καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἐστὶ τριμερές, ἐκ θηλείας ἔχον τὴν γένεσιν· ἔχει γὰρ ἐπιθυμίαν, ὀργήν, λύπην καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα—τὸ δὲ πνεῦμα (καὶ αὐτὸ οὐ τριτογενὲς ὄν, ἀλλὰ τριμερές) ἐκ τοῦ ἄρρενος ἔχει τὴν γένεσιν καὶ δεκτικόν ἐστι λογισμοῦ, γνώσεως, φόβου καὶ τῶν τούτοις ἐπομένων. ἑκατέρα δὲ τῶν τριάδων μίαν ἔχει τὴν ἴζαν, ὡς εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐκ φυραμάτων δύο, θηλείας τε καὶ ἄρρενος, διὸ δὴ καὶ δύο αὐτῷ ὁδοὶ προετέθησαν, νόμου τε καὶ ἀνομίας—δύο τε βασιλεῖαι ὠρίσθησαν, <ἡ μὲν τῶν> οὐρανῶν λεγομένη, ἡ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς νῦν βασιλευόντων. ἀλλὰ καὶ δύο βασιλεῖς ἐτάχθησαν, ὧν ὁ μὲν τοῦ παρόντος καὶ προσκαίρου κόσμου νόμῳ βασιλεύειν χειροτονεῖται, ὃς καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ πονηρῶν χαίρειν ἐκράθη—ὁ δὲ ἕτερος, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπάρχων (τοῦ ἐσομένου αἰῶνος), στέργει πᾶσαν ἀνθρώπων φύσιν, ἐν τοῖς παροῦσι τὴν παρρησίαν ἔχειν οὐ δυνάμενος ..... ὡς, τίς ποτ' ἔστι λανθάνειν πειρώμενος τὰ συμφέροντα συμβουλεύει. τῶν δὲ δύο τούτων <ὁ ἕτερος> τὸν ἕτερον ἐκβιάζεται, θεοῦ κελεύσαντος. ἕκαστος δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐξουσίαν ἔχει ..... ὡ αὐτῶν ᾧ βούλεται πείθεσθαι πρὸς τὸ πράσσειν ἀγαθὰ ἢ κακὰ· πλὴν ἐὰν τὰ ἀγαθὰ τις πράσσειν ἔληται, τοῦ ἐσομένου ἀγαθοῦ βασιλέως γίνεται κτήμα—εἰ δὲ φαῦλα πράξειέ τις, τοῦ παρόντος γίνεται πονηροῦ ὑπρέτημα, ὃς δι' ἀμαρτίας κρίσει δικαίαν τὴν κατ' αὐτοῦ λαβὼν ἐξουσίαν καὶ πρὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος θελήσας ἐν τῷ νῦν βίῳ κολάζων ἡδεται καὶ ὡς ἰδίᾳ χαριζόμενος ἐπιθυμῖαν τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν ἐκτελεῖ. ὁ δὲ ἕτερος ἐπὶ δικαίων ἐξουσία χαίρειν δημιουργηθείς, δίκαιον εὐρῶν μεγάλως εὐφραίνεται, σῶζων αὐτὸν αἰδίῳ ζωῇ, καὶ αὐτὸς δὲ ὡς ἑαυτῷ χαριζόμενος, τὴν ὑπὲρ τούτων εἰς θεὸν ἀναφέρει χάριν. ἔξεστι δὲ παντὶ ἀδίκῳ μεταμεληθέντι σῶζεσθαι καὶ παντὶ δικαίῳ ἀνδρὶ ἐπὶ τελευταίας ἀμαρτίας δίκην ὑπέχειν. πλὴν οἱ δύο ἡγεμόνες οὗτοι ταχεῖαι χεῖρες εἰσι θεοῦ προ-

λαμβάνειν ἐπιθυμοῦσαι τὸ αὐτοῦ θέλημα ἐπιτελεῖν. ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, εἴρηται καὶ τῷ νόμῳ ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ· «Ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι». ἀληθῶς γὰρ ἀποκτέννει καὶ ζωογονεῖ, ἀποκτέννει μὲν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, τουτέστι διὰ τοῦ ἐπὶ κακώσει τῶν ἀσεβῶν χαίρειν κραθέντος πονηροῦ-σσει δὲ καὶ εὐεργετεί διὰ τῆς δεξιᾶς, τουτέστι διὰ τοῦ ἐπ' εὐεργεσία καὶ σωτηρία δικαίων χαίρειν δημιουργηθέντος ἀγαθοῦ. εἰσὶ δὲ οὗτοι τὰς οὐσίας ἔχοντες οὐκ ἕξωθεν τοῦ θεοῦ· οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἕτερα τὴν ἀρχή. οὐ μὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὡς ζῶα προεβλήθησαν (ὁμόδοξοι γὰρ αὐτῷ ἦσαν) οὔτε συμβεβήκασιν, αὐτομάτως παρὰ τὴν αὐτοῦ βουλήν γεγονότες (ἐπεὶ τὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μέγιστον ἀνήρητο ἄν), ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μὲν προβέβληνται τὰ πρῶτα στοιχεῖα τέσσαρα, τὸ τε θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὑγρὸν τε καὶ ξηρὸν. ὅθεν δὴ καὶ πατήρ τυγχάνει πάσης οὐσίας <...> οὔσης γνώμης τῆς μετὰ τὴν κρᾶσιν· ἕξω γὰρ κραθεῖσιν αὐτοῖς ὡς τέκνον ἢ προαίρεσις ἐγεννήθη. ὁ οὖν πονηρὸς πρὸς τῷ τοῦ ἐνεστῶτος κόσμου τέλει ὑπουργήσας ἀμέμπτως τῷ θεῷ, ἅτε δὴ οὐ μιᾶς οὐσίας ὦν τῆς πρὸς κακίαν μόνης, μετασυγκριθεὶς ἀγαθὸς γενέσθαι δύναται. οὐδὲ γὰρ νῦν κακὸν τι ποιεῖ, καίτοι κακὸς ὦν, νομίμως κακουχεῖν εἰληφῶς τὴν ἕξουσίαν.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος Μιχαίας, καὶ αὐτὸς τῶν ἀκολουθῶν τις ὦν, ἐπύθετο· Πόθεν οὖν τοῖς ἀνθρώποις τὸ ἀμαρτάνειν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ἐκ τοῦ ἀγνοεῖν ὅτι περὶ ὧν πράσσουσι κακῶς κρί<σεως γε>νομένης πάντως κολασθῆναι ἔχουσιν· ὅθεν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, ὡς ἄλλοτε εἶ<πον, εἰς> διαδοχὴν βίου ἔχοντες, ταύτην πληροφοροῦσιν ὡς ἔτυχεν, ἢ <μοι>χεῖα ἢ> παίδων φθορᾶ ἢ ἄλλη τινὶ κολακευοῦσιν ἀμαρτία. τῷ γὰρ ἀγνοεῖν ὅτι κρίνονται, ὡς φθάσας εἶπον, διὰ τὸ ἄφοβον τὴν ἐπιθυμίαν οὐ νομίμως πληροῦν ἐπέιγονται. ὥστε οὐχ ὁ θεὸς κακός, ὁ καλῶς θεὸς τὴν ἐπιθυμίαν, ἵνα διαδοχὴ βίου γένηται, ἀλλ' αὐτοὶ ἀσεβέστατοι οἱ τῷ καλῷ τῆς ἐπιθυμίας χρησάμενοι κακῶς. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς ἔστι λογίσασθαι, ὅτι δικαίως μὲν αὐτῇ τις χρησάμενος ὡς ἕξεστιν, εὐσεβεῖ-παρὰ δὲ τὸ μέτρον ἐξελεθῶν καὶ ἑαυτῷ τὴν κρίσιν λαβῶν ἀσεβεῖ.

Καὶ ὁ Σοφονίας πάλιν ἔφη· Ἡ μακροθυμία σου, κύριέ μου Πέτρε, παρησιάν ἡμῖν χαρίζεται ἀκριβείας χάριν κατὰ πολλὰ πυνθάνεσθαί σου· διὸ θαρροῦντες παντὶ τρόπῳ τὴν ἐξέτασιν ποιούμεθα. μέμνημαι τοίνυν ὡς χθὲς Σίμων πρὸς σὲ τὴν ζήτησιν ἔχων ἔφη ὅτι ὁ πονηρὸς, εἰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, ἀκολουθῶς τῆς αὐτῆς τῷ προβαλόντι τυγχάνει οὐσίας καὶ ἀγαθὸς ὠφείλει εἶναι καὶ οὐχὶ κακός. σὺ δὲ ἀπεκρίνω μὴ πάντως οὕτως ἔχειν, καθότι πολλοὶ ἐξ ἀγαθῶν κακοὶ γεννῶνται, ὡς περὶ ἐκ τοῦ Ἀδάμ ὁποῖοι τινες ὄντες δύο ἐγεννήθησαν, ὧν ὁ μὲν ἦν κακός, ὁ δ' ἀγαθός. τοῦ δὲ Σίμωνος αἰτιασαμένου ὅτι ἀνθρωπίνους ἐχρήσω παραδείγμασιν, ἀπεκρίνω ὅτι τούτῳ τῷ λόγῳ οὐδὲ τὸ γεννῆσαι θεὸν παραδέξασθαι δεῖ· ἀνθρώπινον γὰρ καὶ τοῦτο τὸ παράδειγμα. ἐγὼ δὲ Σοφονίας τὸ μὲν γεννῆσαι θεὸν παραδέχομαι, τὸ δὲ κακὸν γεννῆσαι οὐ προσίεμαι, κἂν τῶν ἀνθρώπων οἱ ἀγαθοὶ κακοὺς γεννῶσι. καὶ μήτοι νομίσης με ἀλόγως τῶν ἀνθρώπων διαφορόντων ἔνια μὲν τῷ θεῷ ἀποδιδόναι, ἔνια δὲ οὐ, ἐπειδὴ τὸ μὲν γεννῆσαι δίδωμι, τὸ

δὲ ἀνόμοιον αὐτοῦ γεννησαὶ οὐκ ἀποδίδωμι. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι κατὰ τὸ εἶκος ἀνομοίους ταῖς ἑαυτῶν γνώμαις γεννῶσιν υἱοὺς διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἐκ τεσσάρων γὰρ συνεστῶτες μερῶν κατὰ τὰς διαφόρους τροπὰς διαφόρως τρέπονται τὰ σώματα καὶ ὡς ἐν ἀνθρωπείῳ σώματι καθ' ἕκαστον καιρὸν τὸ τῆς τροπῆς ἴδιον αὐξανόμενον ἢ ἐλαττούμενον τὴν σύμμετρον κρᾶσιν ἀθετεῖ. τῶν γὰρ συγκραμάτων οὐχ ὡσαύτως ἀεὶ διαμενόντων τὰ σπέρματα ἄλλοτε ἄλλην ἔχοντα κρᾶσιν ἀποκρίνονται, οἷς πρὸς τὴν τοῦ καιροῦ κρᾶσιν καὶ αἱ γνώμαι ἔπονται εἴτε ἀγαθαὶ εἴτε κακαί. ἐπὶ δὲ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι τι τοιοῦτον λογίσασθαι· ἄτρεπτον γὰρ καὶ ἀεὶ ὢν, ὅπ<ότε> προβάλλειν βουληθεῖν, ἀνάγκη πᾶσα τὸ προβαλλόμενον αὐτῷ ὡσαύτως <ἔχειν> τὰ πάντα τῷ γεγεννηκότῃ τὴν τε οὐσίαν λέγω καὶ τὴν γνώμην. εἰ <δὲ θελήσ>εἰ τις καὶ αὐτὸν τρεπτὸν λέγειν, οὐκ οἶδα πῶς καὶ ἀθάνατον εἰπεῖν δύναται αὐτόν.

Ταῦτα ὁ Πέτρος ἀκούσας καὶ βραχὺ ἐπὶ συννοίας γενόμενος ἔφη· Οὐκ οἶμαι τινα δύνασθαι περὶ πονηροῦ διαλεγόμενον μὴ αὐτοῦ τοῦ πονηροῦ τὸ θέλημα ποιεῖν. ὅθεν τοῦτο αὐτὸ εἰδὼς οὐκ οἶδα τί πράξω, πότερον σιωπήσω ἢ λαλήσω. εἰ μὲν σιωπήσαιμι, γέλωτα πρὸς τοὺς πολλοὺς ὀφλήσαιμι ἄν, ὅτι ἀλήθειαν ἐπαγγελλόμενος κηρύσσειν τὸν περὶ κακίας λόγον ἀγνοῶ· εἰ δὲ εἴποιμι, φοβοῦμαι μὴ ἄρα οὐκ ἀρέσκη θεῷ ζητεῖσθαι τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν μόνον. πλὴν καὶ ὑμῖν εἰς τὸν Σοφονίου λόγον τὰς ἐμὰς ὑπολήψεις ποιήσω φανερωτέρας. συντίθεμαι κἀγὼ ὅτι οὐ πάντα τὰ ἀνθρώπων ἀποδιδόναι δεῖ τῷ θεῷ. αὐτίκα γοῦν οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔχοντες τὰ σώματα τρεπτὰ οὐ τρέπονται, ἀλλὰ χρόνῳ ὑπὸ τῶν τροπῶν ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔχουσιν. ὁ δὲ θεὸς οὐχ οὕτως ὑπὸ γὰρ τοῦ ἐμφύτου πνεύματος αὐτοῦ ἀπορρήτῳ δυνάμει ὅποιον ἂν βούληται, γίνεται τὸ σῶμα. καὶ ταύτη μᾶλλον ἔστι πιστεῦσαι, ἢ καὶ ὁ ἀήρ παρ' αὐτοῦ τοιαύτην εἰληφὼς φύσιν ὑπὸ τοῦ αὐτὸν διήκοντος ἀσωμάτου νοῦ εἰς δρόσον τραπεῖς καὶ παχυθεῖς γίνεται ὕδωρ, ὕδωρ δὲ παγὲν λίθοι καὶ γῆ, καὶ λίθοι δὲ συρρήξαντες πῦρ ἐξάπτουσι. τοσοῦτον κατὰ μεταβολὴν καὶ τροπὴν ὁ ἀήρ ὕδωρ τὰ πρῶτα γεγωνὼς εἰς πῦρ ἔληξε διὰ τῶν τροπῶν καὶ τὸ ὑγρὸν εἰς τὴν ἑναντίαν φύσιν μετετρέπη. τί δέ; οὐχὶ καὶ τὴν Μωυσέως ἄβδον ὁ θεὸς ἔτρεψεν εἰς ζῶον, ποιήσας ὄφιν, ὃν πάλιν μετέτρεψεν εἰς ἄβδον; καὶ δι' αὐτῆς δὲ τῆς τραπέισης ἄβδου τὸ Νείλου ὕδωρ ἔτρεψεν εἰς αἶμα, ὃ καὶ πάλιν μετέτρεψεν εἰς ὕδωρ. ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ὄντα, ἐμφυσηματι πνοῆς μετέτρεψεν εἰς σάρκα καὶ πάλιν μετέτρεψεν εἰς χοῦν. οὐχὶ δὲ Μωυσῆς, αὐτὸς σὰρξ ὢν, εἰς μέγιστον ἐτρέπη φῶς, ὡς μὴ δυνηθῆναι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀντιβλέψαι αὐτῷ; πολλῶ οὖν μᾶλλον ὁ θεὸς ἑαυτὸν τρέπειν εἰς ὃ βούλεται δυνατώτατός ἐστιν. ἀλλ' ἴσως τις ὑμῶν ἐνενόησεν ὅτι ἄλλος μὲν ὑπ' ἄλλου γενέσθαι τι δύναται, αὐτὸς δὲ τις ἑαυτὸν εἰς ὃ βούλεται μετατρέπειν οὐ δύναται καὶ ὅτι τὸ τρέπεσθαι τοῦ γηρῶντός ἐστι καὶ ἀποθανεῖν <φύσιν> ἔχοντος. ἀλλὰ περὶ ἀθανάτων τοῦτο οὐ χρὴ νομίζειν. ἢ γὰρ οὐκ ἄγγελοι ἀγήρως <όντες> καὶ πυρώδους οὐσίας εἰς σάρκα μετετρέπησαν, καὶ οἱ παρὰ τῷ Ἀβραάμ <ποτε ξενι>σθέντες, ὢν καὶ τοὺς πόδας ὡς ὁμοουσίων ἀνθρώπων ἄνθρωποι ἐνιψαν; ἀλλὰ καὶ τῷ Ἰακώβ

άνθρωπῳ ὄντι ἄγγελος ἐπάλαισεν, εἰς σάρκα τραπεῖς, ἵνα αὐτῷ συγχρωτισθῆναι δυναθῆ. καὶ ὁμῶς παλαίσας ἐπὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν βουληθεῖς ἐτρέπη. ἤδη εἰς πῦρ μεταβαλόμενος τοῦ Ἰακώβ τὸ πλατὺ νεῦρον οὐκ ἔκαυσε μὲν, ἔφλεξε δέ, καὶ χωλὸν ἐποίησεν. ὁ δὲ ἕτερόν τι γενέσθαι ὅτε θέλει μὴ δυνάμενος, ὡς ὑποκείμενος τῇ αὐτοῦ φύσει θνητός ἐστι· δυνάμενος δέ τις γενέσθαι ὅτε θέλει ὃ θέλει ὡς αὐτῆς τῆς φύσεως δεσποτεύων εἰς τὸ νεάζειν ὑποστρέφων ἀθάνατός ἐστιν. ὅθεν πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ δύναμις ὅτε θέλει τοῦ σώματος τὴν οὐσίαν εἰς ὃ θέλει μετατρέπει, καὶ ὁμοούσιον τῇ παρουσίᾳ τροπῇ προβάλλει, ἰσοδύναμον δὲ οὐ. ὅτι ὁ μὲν προβάλλων καὶ εἰς ἕτεραν πάλιν οὐσίαν ἐφ' ἑαυτοῦ τραπέντος δύναται, ὁ δὲ προβληθεὶς τῆς ἐξ ἐκείνου τροπῆς τε καὶ τέκνον ὑπάρχων ἄνευ τοῦ προβολόντος βουλῆς ἄλλο τι γενέσθαι οὐ δύναται, εἰ μὴ ἐκεῖνος θέλει.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος Μιχαίας, καὶ αὐτὸς εἰς ὧν τῶν ἐπομένων ἐταίρων· Ἐβουλόμην, ἔφη, καὶ αὐτὸς μαθεῖν παρὰ σοῦ, εἰ ὥσπερ ὁ πονηρὸς γέγονεν, οὕτω γεγένηται καὶ ὁ ἀγαθός. εἰ δὲ ὁμοίως γεγόνασιν, ἀδελφοὶ εἶναί μοι δοκεῖ. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐχ ὁμοίως γεγόνασιν, εἴπερ μέμνησαι ὧν ἐν ἀρχῇ εἶπον, ὅτι τοῦ πονηροῦ ἢ τετραγενῆς τοῦ σώματος οὐσία πεφιλοκρινημένη ὑπὸ τοῦ θεοῦ προεβλήθη, ἔξω δὲ αὐτῆς κατὰ τὴν τοῦ προβολόντος βουλήν κραθείσης πρὸς τὴν κρᾶσιν <...>, ἢ κακοῖς χαίρουσα προαίρεσις ὡς νοεῖν ὅτι θεοῦ μὲν τέκνον ἢ τετραγενῆς ἐξ αὐτοῦ προβληθεῖσα οὐσία, ἢ καὶ αὐτὴ οὐσα αἰεὶ, τῆς δὲ ἔξω ὑπ' αὐτοῦ κραθείσης οὐσίας ἢ συμβεβηκυῖα κακοῖς χαίρουσα προαίρεσις ἐπεγένετο. καὶ οὕτως οὔτε ὑπὸ τοῦ θεοῦ γεγέννηται οὔτε ὑφ' ἑτέρου τινός, ἀλλ' οὐδὲ ὑπ' αὐτοῦ προβέβληται οὔτε αὐτομάτως προελήλυθεν οὔτε αἰεὶ ἦν (ὡς ἢ πρὸ τῆς συγκράσεως οὐσία), ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν ἔξω τῇ κρᾶσει συμβέβηκε. καὶ ὅτι ἀνάγκη τοῦθ' οὕτως ἔχειν, πολλάκις εἰρήκαμεν. ὁ δὲ ἀγαθὸς ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ καλλίστης τροπῆς γεννηθεὶς καὶ οὐκ ἔξω κράσει συμβεβηκὼς τῷ ὄντι υἱός ἐστι. πλὴν ἐπεὶ ταῦτα ἄγραφα τυγχάνει καὶ στοχασμοῖς πεπιστωμένα, μὴ πάντως ἢ <ἀλήθεια> οὕτως ἔχειν βεβαιούσθω. εἰ δὲ μήγε, ὁ νοῦς ὡς πάντως προειληφώς <τὸ ἀληθές τοῦ ζητεῖν παύεται. κάκεῖνά μοι μνημονεύετε ὅτι τὰ τοιαῦτα <πᾶσι μὲν> οὐ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ τοῖς μετὰ πείραν δοκιμωτάτοις. οὐδὲ πρὸς ἀλλήλους ἀδίως ἰσχυρίζεσθαι δεῖ τὰ τοιαῦτα οὐδὲ τολμᾶν ὀφείλετε λέγειν ὡς ἀκριβοῦντες τὴν τῶν ἀπορρήτων εὐρεσιν, ἀλλὰ σιωπῶντας χρὴ ἐνθυμεῖσθαι μόνον· ἐν γὰρ τῷ λέγειν ἴσως οὐχ ὡς ἔχον ὁ φθεγξάμενος ἀμαρτήσεται καὶ δίκην ὑφέξει ὡς τολμήσας (κὰν πρὸς ἑαυτόν) φθέγγασθαι τὰ σιγῇ τετιμημένα.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος Λάζαρός τις τῶν ἀκολουθῶν καὶ αὐτὸς ἔφη· Τὴν συμφωνίαν ἡμῖν εἰπέ, πῶς δυνατόν εὐλογον εἶναι τὸν ὑπὸ θεοῦ δικαίου καταστάντα πονηρὸν ὥστε τῶν ἀσεβησάντων εἶναι τιμωρόν, τοῦτον αὐτὸν ὕστερον μετὰ τῶν αὐτοῦ ἀγγέλων σὺν τοῖς ἀμαρτωλοῖς εἰς τὸ σκότος τὸ κατώτερον πέμπεσθαι; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μέμνημαι εἰρηκότος αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου. καὶ ὁ Πέτρος· Κάγω, ἔφη, ὁμολογῶ ὅτι ὁ πονηρὸς πονηρὸν οὐδὲν ποιεῖ κατὰ τοῦτο, καθὸ τὸν δοθέντα αὐτῷ νόμον ἐκτελεῖ. καίτοι προαίρεσιν ἔχων κακὴν, ὅμως φόβῳ τῷ πρὸς τὸν θεὸν οὐδὲν ἀδίκως

πράσσει, διαβάλλον δὲ διδασκάλους ἀληθείας εἰς ἐνέδραν τῶν ἀκρίτων καὶ διάβολος ὁ αὐτὸς ὀνομάζεται. τὸ δὲ τὸν ἀψευδῆ διδάσκαλον ἡμῶν εἶπεῖν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ σὺν τοῖς ἀπατηθεῖσιν ἀμαρτωλοῖς εἰς τὸ σκότος τὸ κατώτερον ἀπελθεῖν, τοιοῦτόν τινα ἔχει λόγον. ὁ πονηρὸς σκότῳ χαίρουσαν τὴν κρᾶσιν λελογχῶς, μετὰ τῶν ὁμοδούλων ἀγγέλων εἰς τὸ τοῦ Ταρτάρου σκότος κατελθὼν ἡδεται· φίλον γὰρ πυρὶ τὸ σκότος. αἱ δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχὰι φωτὸς καθαροῦ σταγόνες οὖσαι, ὑπὸ ἄλλοφύλου πυρὸς οὐσίας συμπινόμεναι καὶ φύσιν τοῦ ἀποθανεῖν οὐκ ἔχουσαι, κατ' ἀξίαν κολάζονται. εἰ δὲ ὁ τῆς κακίας ἡγεμὼν ἄνθρωπος ὢν οὐ πέμπεται εἰς τὸ σκότος ὡς μὴ τούτῳ χαίρων, τότε δύναται ἢ κακοῖς αὐτοῦ χαίρουσα κρᾶσις μετασυγκριθῆναι εἰς ἀγαθοῦ προαίρεσιν καὶ οὕτως ἀγαθὸς συνεῖναι κριθήσεται ταύτῃ μᾶλλον ὅτι κακοῖς χαίρουσαν λελογχῶς κρᾶσιν, αἰτία τοῦ πρὸς τὸν θεὸν φόβου οὐδὲν παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ τοῦ θεοῦ νόμῳ διεπράξατο. καὶ μήτιγε τὸ τὴν τοῦ ἀρχιερέως Ἀαρὼν ἄβδον γενέσθαι ὄφιν καὶ πάλιν ἀντιτραπῆναι εἰς ἄβδον, τοῦτο εἰς τὴν τοῦ πονηροῦ ὕστερον γενησομένην τῆς τροπῆς μετασύγκρισιν μυστηριωδῶς ἢ γραφῇ [ἔσομένην] προεδήλωσε;

Μετὰ δὲ τὸν Λάζαρον Ἰώσηφος (καὶ αὐτὸς εἷς τῶν ἀκολούθων) ἔφη· Ὁρθῶς πάντα εἶρηκας. νῦν δὲ κάμοι τοῦτο βουλομένῳ μαθεῖν παράσχου διὰ τί πᾶσι τῶν αὐτῶν λόγων <κηρυσσομένων> οἱ μὲν πείθονται, οἱ δὲ ἀπειθοῦσι. καὶ ὁ Πέτρος· Οὐ γὰρ εἰσιν, ἔφη, οἱ λόγοι ἐπωδαί, ἵνα πάντως ἀκούσας τις πιστεύσῃ. τῷ δὲ τινὰς μὲν πείθεσθαι, τινὰς δὲ μὴ, συνετῶς δείκνυται τὸ αὐτεξούσιον. ταῦτα εἰπόντα οἱ πάντες εὐλογήσαμεν.

Καὶ δὴ μέλλουσιν ἡμῖν ἐστιᾶσθαι ὑπεισέδραμέ τις λέγων· Ἀπίων ὁ πλειστονίκης σὺν Ἀννουβίῳ ἦκεν ἀρτίως ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ ξενίζεται παρὰ Σίμωνι. ὁ δὲ πατὴρ ἀκούσας καὶ χαρεῖς ἔφη Πέτρῳ· Εἴ μοι ἐπιτρέπεις, πορεύομαι προσαγορεύσων Ἀπίωνα καὶ Ἀννουβίωνα ἐκ πρώτης ἡλικίας φίλους μοι γεγενημένους. τυχὸν γὰρ Ἀννουβίωνα πείσω Κλήμεντι διαλεχθῆναι περὶ γενέσεως. καὶ ὁ Πέτρος· Ἐπιτρέπω, ἔφη, καὶ ἐπαινῶ τὰ φίλων σε πληροῦντα μέρη, πλὴν ἐννόει μοι ὡς κατὰ πρόνοιαν θεοῦ πανταχόθεν συντρέχει τὰ πρὸς τὴν σὴν πληροφορίαν οἰκείαν ἀποτελοῦντα τὴν ἀρμονίαν. τοῦτο δὲ εἶπον διὰ τὴν Ἀννουβίῳ χρησίμως σοι γενομένην ἐπιδημίαν. καὶ ὁ πατὴρ· Ἀληθῶς συνορῶ τοῦτο οὕτως ἔχον. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς Σίμωνα. ἡμεῖς δὲ οἱ συνόντες τῷ Πέτρῳ δι' ὅλης νυκτὸς ἐπαλλήλως πυνθανόμενοι ὑπὸ τε ἡδονῆς καὶ χαρᾶς τῶν λεγομένων νήφοντες ἐνυκτερεύσαμεν. ἤδη δὲ πῶς νυκτὸς ὑπαυγαζομένης Πέτρος ἐμβλέψας ἐμοί τε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου ἔφη· Διαπορῶ τί ἔδοξε τῷ ὑμετέρῳ πατρί. καὶ λέγοντος τοῦτο ἦκεν ὁ πατὴρ αὐτόθι, τὸν Πέτρον ἡμῖν περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενον καταλαβὼν· καὶ ἀθυμοῦντα ἰδὼν προσαγορεύσας ἀπελογήσατο δι' ἣν αἰτίαν ἔξω κεκοίμηται. ἡμεῖς δὲ ἐμβλέποντες αὐτῷ ἐξειστήκειμεν, τὸ εἶδος Σίμωνος ὀρώντες, φωνῆς δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀκούοντες Φαύστου. καὶ δὴ φευγόντων ἡμῶν αὐτὸν καὶ στυγνούντων ἐξεπέπληκτο ὁ πατὴρ ἐπὶ τῷ οὕτως ἀπηνῶς καὶ ἐχθρῶς αὐτῷ χρῆσθαι. μόνος δὲ Πέτρος τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ὀρῶν

μορφήν πρὸς ἡμᾶς ἔφη· Τίνος ἔνεκα βδελυσσόμενοι ἀπωθεῖσθε τὸν ὑμέτερον πατέρα; ἡμεῖς δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἔφαμεν· Σίμων ἡμῖν οὗτος φαίνεται φωνὴν ἔχων τοῦ ἡμετέρου πατρός. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· Ὑμῖν μὲν ἡ ἀμαγευτος αὐτοῦ φωνὴ μόνη γνώριμός ἐστιν, ἐμοῦ δὲ τοῖς ἀμαγευτοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἔστιν ὄρατόν ὅτι μὴ ἐστὶ Σίμων, ἀλλὰ Φαῦστος ὁ ὑμέτερος πατήρ. τότε δὴ προσεμβλέψας καὶ τῷ πατρὶ ἔφη· Τὸ γνήσιόν σου εἶδος αὐτοῖς οὐ φαίνεται, ἀλλὰ Σίμωνος τοῦ ἀσεβεστάτου καὶ ἡμῖν ἐχθίστου.

Ταῦτα τοῦ Πέτρου διαλεγόμενου ἐπεισῆει τις τῶν προόδων ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἐληλυθὼς λέγων Πέτρῳ· Εἰδέναι σε θέλω, κύριέ μου, ὅτι Σίμων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ δημοσίᾳ πολλὰ τεράστια ποιῶν οὐδὲν ἄλλο προσδιελέγετο ἢ σε πρὸς αὐτοὺς πρὸς μῖσος ποιῶν μάγον τε ὀνομάζων καὶ γόητα καὶ μαιφόνον, καὶ πρὸς τοσοῦτον αὐτοὺς μῖσος παρεσκεύασεν ὡς γλίχασθαι πάντα ἄνθρωπον τῶν ἐκεῖ ἐπιδημησάντων σαρκῶν αὐτῶν ἀπογεύσασθαι σου. ὅθεν ἡμεῖς οἱ πρόοδοι μετὰ τῶν ὑπὸ σοῦ τῷ Σίμωνι ὑποβεβλημένων ἀδελφῶν ἡμῶν πολὺ κατὰ σοῦ βρύχουσαν τὴν πόλιν ἔωρακότες, κρύφα εἰς τὸ αὐτὸ γενόμενοι σκοποῦμεν τί χρὴ ποιεῖν. καὶ δὴ ἐν ἀπορίᾳ ἡμῶν ὄντων ἐπεδήμησε Κορνήλιος ἑκατόνταρχος ὑπὸ Καίσαρος πεμφθεὶς πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον, ὃν ἐν Καισαρείᾳ δαιμονῶντα ἰάσατο ὁ κύριος. οὗτος μεταπεμφθεὶς ὑφ' ἡμῶν κρύφα καὶ τῆς ἀθυμίας τὴν αἰτίαν παρ' ἡμῶν μαθὼν καὶ βοηθεῖν ἀξιώθεις προθυμότερα ὑπέσχετο φοβήσας φυγαδεύειν αὐτόν, ἐὰν γε αὐτοῦ τῷ ἐγχειρήματι ὑπουργήσωμεν. ἡμῶν δὲ ἐτοίμως πάντα ποιήσιν ὑποσχομένων ἔφη· Ἐμοῦ διὰ πολλῶν φίλων κρύφα εἰς σύλληψιν αὐτοῦ ἐληλυθέναι περισκοποῦντος καὶ ζητεῖν αὐτὸν φάσκοντος, καθότι Καῖσαρ πολλοὺς μάγους ἀνελῶν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν μαθὼν ἐμὲ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ζήτησιν ἔπεμψεν, ὅπως καὶ αὐτὸν ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ μάγους κολάσῃ, καὶ οἱ ὑμέτεροι οἱ συνόντες αὐτῷ ὡς δὴ κρύφα ποθὲν ἀκηκοότες προσαναφερέτωσαν ὡς ἐμοῦ ἔνεκα τοῦ συλλαβεῖν αὐτὸν ἀπεσταλμένου, καὶ τυχὸν ἀκούσας φοβηθεὶς φεύξεται. ἐπεὶ τοίνυν ἕτερόν τι ποιεῖν ἐπενοήσαμεν. ὁμῶς οὕτως ἐγένετο. ὑπὸ τε γὰρ πολλῶν τῶν ἕξω ὡς τὰ μεγάλα αὐτῷ χαριζομένων λάθρα λεγόντων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἔνδον ὑποβλητῶν ἡμετέρων ἀκηκόως καὶ ὡς παρ' ἰδίων γνώμην εἰληφὼς ὑποστέλλεσθαι ἔγνω. ἀποδρὰς οὖν τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Ἀθηνοδώρου ἐνθάδε ἐλήλυθεν ὡς ἀκηκόαμεν. διὸ συμβουλεύομέν σοι μήπω ἐπιβῆναι τῆς πόλεως ἐκείνης, μέχρις ἂν εἰδῶμεν εἰ τῆς κατὰ σοῦ διαβολῆς ἐκείνου ἀπόντος ὑπολῆσαι δυνήσονται.

Ταῦτα τοῦ προόδου ἀπαγγείλαντος ὁ Πέτρος τῷ πατρὶ προσεμβλέψας ἔφη· Ἀκούεις, Φαῦστε, ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου ἢ μεταμόρφωσίς σου γέγονεν, ὡς ἤδη φαίνεται. Καίσαρα γὰρ νομίσας ἐπὶ κακῶ αὐτὸν ζητεῖν φοβηθεὶς ἔφυγε, τὴν ἑαυτοῦ σοὶ περιθεὶς μορφήν, ὅπως ἀποθανόντος σου τοῖς σοῖς τέκνοις ἢ λύπη γένηται. ταῦτα ὁ πατήρ ἀκούων κλαίων καὶ ὀδυρόμενος ἔφη· Ὁρθῶς ἔστοχάσω, Πέτρε. Ἀννουβίων ..... μού με φιλῶν μυστηριωδῶς τὴν ἐπιβουλήν ἐξέφηνε, καὶ οὐκ ἐπίστευον ὁ τάλας, ἐπειδὴ τοῦ παθεῖν ἤμην ἀξίος. ταῦτα τοῦ πατρὸς εἰπόντος μετ'

οὐ πολὺ <Ἄννουβίων ἦλθε> πρὸς ἡμᾶς τὴν Σίμωνος ἡμῖν δηλῶν φυγὴν καὶ ὡς αὐτῆς νυκτὸς ἐπὶ Ἰουδαίαν ὥρμησεν. εὗρε δὲ τὸν πατέρα ἡμῶν κοπτόμενον καὶ μετὰ ὀδυρμῶν λέγοντα· Οἴμοι ὁ τάλας, μάγον αὐτὸν ἀκούων ἠπίσταν ὁ ταλαίπωρος· πρὸς μίαν ἡμέραν ἐπιγνωσθεὶς συμβίω καὶ τέκνοις ταχέως ἐπὶ τὴν προτέραν τῆς ἀγνοίας ἦλθον συμφορὰν. καὶ ἡ μήτηρ ὀδυρομένη τὰς τρίχας κατέτιλλεν, ἡμεῖς δὲ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἀλλοιώσεως ἀδημονοῦντες ἐστένομεν, ὅτι ποτὲ ἦν συνοῆσαι μὴ δυνάμενοι. Ἄννουβίων δὲ ταῦτα ἀκούων καὶ ὀρῶν ἀχανῆς ἔστη. ὁ δὲ Πέτρος ἡμῖν τοῖς τέκνοις ἐπὶ πάντων ἔφη· Πιστεύσατέ μοι, οὗτός ἐστι Φαῦστος ὁ πατήρ ὑμῶν. διὸ δὴ κελεύω ὑμῖν ὡς πατρὶ προσέχειν· παρέξει γὰρ ὁ θεὸς πρόφασιν τινα, δι' ἧς τὴν Σίμωνος ἀποδυσάμενος μορφήν τὴν τοῦ πατρὸς ὑμῶν προδήλως ἀναδείξει πάλιν. ταῦτα ἡμῖν εἰπὼν καὶ τῷ πατρὶ προσβλέψας ἔφη· Ἐγὼ σοι ἐπέτρεψα προσαγορευῆσαι Ἀππίωνα καὶ Ἄννουβίωνα, ἐπειδὴ ἐκ παίδων σοι φίλους εἶναι ὁμολογεῖς, οὐχὶ Σίμωνι τῷ μάγῳ συνομιλεῖν. καὶ ὁ πατήρ· Ἥμαρτον, ἔφη, ὁμολογῶ. καὶ Ἄννουβίων· Καὶ αὐτὸς ἐγώ, ἔφη, σὺν αὐτῷ δέομαί σου συγγῶναι γέροντι εὐγενεῖ καὶ ἀγαθῷ ἠπατημένῳ· παίγνιον γὰρ γέγονεν ὁ δυστυχῆς τοῦ περιβοήτου. πλὴν ὡς γέγονε φράσω. ὁ ἀγαθὸς οὗτος γέρων ἦλθε προσαγορευῶν ἡμᾶς. ἐτυγχάνομεν δὲ αὐτῆς ὥρας κατὰ ταῦτόν οἱ ἐκεῖ παρόντες ἀκούοντες Σίμωνος, ὃς ἀποδιδράσκειν ἠθέλεν αὐτῇ νυκτὶ, ἀκηκοὼς ἐπιδημήσειν ποθὲν τινας ἐνταῦθα τῇ Λαοδικείᾳ ἐκ προσταγῆς βασιλικῆς ζητοῦντας αὐτόν. Φαῦστῳ δὲ εἰσιόντι τὸν ἴδιον θυμὸν <...> φήσας οὕτως πρὸς ἡμᾶς· Ἄλῳν αὐτὸν ἐλθόντα συμμετασχεῖν ὑμῖν ποιήσατε, ἐγὼ δὲ μύρον τι σκευάσω, ἵνα δειπνήσας καὶ ἀναλαβὼν τὸ ἴδιον χρίσας πρόσωπον τὴν ἐμὴν πᾶσιν ἔχειν δόξῃ μορφήν. ὑμεῖς δὲ βοτάνης τινὸς χυλοῖς προεναλειψάμενοι ὑπ' ἐμοῦ, οὐκ ἀπατηθήσεσθε ὑπὸ τῆς ξένης αὐτοῦ μορφῆς, πλὴν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὁ Φαῦστος δόξει εἶναι Σίμων. ἐκείνου δὲ ταῦτα προλέγοντος ἔφην· Τί νῦν σοὶ ἐκ τῆς τοιαύτης μηχανῆς ἐστὶ κέρδος; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· Πρῶτον μὲν συλλαβόντες αὐτόν οἱ ἐμὲ ζητοῦντες παύσσονται τῆς κατ' ἐμοῦ ζητήσεως. εἰ δὲ καὶ ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς ἀναιρεθῆι, μέγιστον πένθος ἔξουσιν οἱ τούτου παῖδες, οἵτινες ἐμὲ καταλιπόντες προσφυγόντες τῷ Πέτρῳ συνεργούσι. νῦν γὰρ σοί, ὦ Πέτρε, ὁμολογῶ τὰ ἀληθῆ ὅτι ἐφοβούμην τότε <ε τῷ Φαῦ>στῳ τοῦτο μηνύειν. ἀλλ' οὐδὲ καιρὸν ἡμῖν ὁ Σίμων ἐδίδου πρὸς τὸ ἰδιάζειν, <ἵνα τις ἡ>μῶν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ Σίμωνος κακὴν ἐκφάνῃ βουλήν. πλὴν ἐν μέσῃ γε νυκτὶ ἀναστὰς ὁ Σίμων τὴν ἐπὶ Ἰουδαίαν ἐποιεῖτο φυγὴν, προπεμπόμενος ὑπὸ τε Ἀππίωνος καὶ Ἀθηνοδώρου. τότε ἐγὼ δυσαρέστως ἔχειν τὸ σῶμα ὑπεκρινάμην, ὅπως μείνας μετὰ τὸ ἐκείνους πορευθῆναι εὐθὺς αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐπανελθεῖν ποιήσω, εἴ που δύναίτο παρ' ὑμῖν κρυπτόμενος λανθάνειν, μήπως ὑπὸ τῶν Σίμωνος ζητούντων ὡς Σίμων ληφθεὶς ὑπὸ βασιλικῆς ὀργῆς ἀποθάνῃ. ἀωρίας οὖν αὐτὸν ἐξαπέστειλα πρὸς ὑμᾶς καὶ κηδόμενος αὐτοῦ νύχιος ἦλθον ὀψόμενός τε αὐτόν καὶ τάχιον ἀπελευσόμενος, πρὶν τοὺς πέμψαντας <τὸν Σίμωνα> ἐπανελθεῖν. καὶ προσβλέψας ἡμῖν ἔφη· Ἐγὼ Ἄννουβίων τὴν τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἀληθῆ μορφήν ὀρῶ ἐναλειψάμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος ὡς προ-

διηγησάμην, ἵνα τοῖς ἑμοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ ἀληθῆς Φαύστου φαίνεται μορφή. ἐκπεπληγμένος οὖν σφόδρα θαυμάζω τὴν Σίμωνος μαγεῖαν, ὅτι ἐστῶτες τὸν ὑμέτερον οὐ γνωρίζετε πατέρα. κλαιόντων δὲ τοῦ τε πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἐπὶ τῇ κοινῇ πάντων ἡμῶν συμφορᾷ συμπαθήσας καὶ ὁ Ἀννουβίων ἐδάκρυσεν. τότε καὶ ὁ Πέτρος τῆς τοῦ πατρὸς μορφῆς τὴν ἀποκατάστασιν ἡμῖν ἐπηγγείλατο εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Ἦκουσας, ὦ Φαῦστε, τὰ καθ' ἡμᾶς. ὅταν οὖν ἡμῖν χρήσιμος ἡ περικειμένη σοι πλάνος μορφή γένηται καὶ ὑπουργήσης ἡμῖν πρὸς ἃ κελεύομεν, τότε κάγω σοι τὴν ἀληθινὴν σου μορφήν ἀποδώσω πρότερον ποιήσαντι τὰ παρ' ἑμοῦ σοι λεγόμενα. τοῦ δὲ πατρὸς εἰπόντος· Πᾶν ὅτι ἂν μοι δυνατὸν ἦ, προθυμότατον ποιήσω, μόνον τὴν ἐμὴν τοῖς ἑμοῖς ἀπόδος μορφήν, ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· Αὐτὸς ἰδίους ὠσὶν ἀκήκοας τῶν προόδων μου ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐληλυθότων καὶ εἰπόντων ὡς ἐκεῖ γεγονῶς ὁ Σίμων ἰσχυρῶς τοὺς ὄχλους κατ' ἑμοῦ παρώξυνε, μάγον καὶ μαιφόνον πλάνον τε καὶ γόητα ἀποκαλῶν, ἐπὶ τοσοῦτον ὡς γλίχασθαι πάντας τοὺς ἐκεῖ τῶν ἐμῶν ἀπογεύσασθαι σαρκῶν. ποιήσεις οὖν ὡς ἐγὼ λέγω, καταλιπὼν Κλήμεντα παρ' ἑμοῖ καὶ προαγαγὼν ἡμᾶς εἰς Ἀντιόχειαν μετὰ τῆς συμβίου σου, ἔτι δὲ Φαυστίνου καὶ Φαυστινιανοῦ τῶν υἱῶν σου. συνέσονται δὲ σοι καὶ ἄλλοι τινές, οὓς ἐγὼ κρίνω δυνατοὺς ὑπουργῆσαι τῷ ἐμῷ θελήματι. μετὰ τούτων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ γενόμενος ἐν ὄσῳ ὡς Σίμων φαίνει, δημοσίᾳ κήρυξον τὴν σεαυτοῦ μετάνοιαν <λέγων> Ἐγὼ Σίμων ταῦτα ὑμῖν κηρύσσω. ὁμολογῶ ἀδίκως καταψεύσασθαι Πέτρου· οὐκ ἔστι πλάνος, οὐ μαιφόνος, οὐ γόης οὐδὲ ὅσα ποτὲ φαῦλα περὶ αὐτοῦ λέγων ἔφθانون ὑπὸ θυμοῦ ἐλαυνόμενος. δέομαι ὑμῶν αὐτὸς ἐγὼ ὁ τοῦ πρὸς ὑμᾶς μίσους αἴτιος αὐτῷ γεγονῶς, παύσασθε μισοῦντες αὐτόν· τοῦ γὰρ ὑπὸ θεοῦ πρὸς σωτηρίαν κόσμου ἀπεσταλμένου ἀληθοῦς προφήτου ἀληθῆς ἐστὶν ἀπόστολος. διὸ καὶ αὐτὸς συμβουλεύω αὐτῷ ὑμᾶς πείθεσθαι περὶ ὧν κηρύσσει, ἐπεὶ πᾶσα ὑμῶν ἡ πόλις ἄρδην ἀπολεῖται. δι' ἣν δὲ αἰτίαν ὑμῖν ταῦτα ὠμολόγησα, εἰδέναι ὑμᾶς θέλω. ταύτης τῆς νυκτὸς ἄγγελοί με τοῦ θεοῦ τὸν ἀσεβῆ ὡς ἐχθρὸν ὄντα τῷ τῆς ἀληθείας κήρυκι δεινῶς ἐμασίγουν. παρακαλῶ οὖν, μηδ' ἂν αὐτὸς ἐγὼ ἄλλοτε ἐπελθὼν κατὰ Πέτρου ἐπιχειρῶ λέγειν, μὴ ἀποδέξησθέ με. ἐξομολογοῦμαι γὰρ ὑμῖν· Ἐγὼ μάγος, ἐγὼ πλάνος, ἐγὼ γόης, ἀλλὰ μετανοῶ· ἔξεστι γὰρ ἴσως μετανοίᾳ ἀπολυθῆναι τὰ προπεπραγμένα μοι ἀμαρτήματα. ταῦτα τοῦ Πέτρου ὑποτιθεμένου· Οἶδα, ἔφη ὁ πατήρ, ὅτι βούλει· διὸ μὴ κάμνε. ἑμοῖ γὰρ οὐχ ἦττον μελήσει ἐκεῖσε ἐλθόντι διαλεχθῆναι ἢ χρὴ περὶ σοῦ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Πέτρος πάλιν ὑπετίθετο· Ὅταν οὖν νοήσης τὴν πόλιν μεταβαλομένην τοῦ μίσους, ἐπιθυμοῦσαν δὲ ἰδεῖν ἡμᾶς, πέμψας δήλωσόν μοι, καὶ αὐτόθι ἐπικαταληψόμεθά σε. γενόμενος δὲ ἐκεῖ αὐθήμερον τὴν ἀλλοτρίαν σου μορφήν ἀπελάσας τὴν σὴν τοῖς σοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀπλανῶς φαίνεσθαι ποιήσω. ταῦτα εἰπὼν συνεῖναι αὐτῷ τοὺς υἱοὺς, ἀδελφοὺς δὲ ἑμούς, ἐποίησε καὶ Ματτιδίαν τὴν μητέρα ἡμῶν καὶ τῶν γνησιωτέρων τινὰς συναπέρχεσθαι ἐκέλευσεν. ἡ δὲ μήτηρ συναπελθεῖν αὐτῷ ὀκνηρῶς εἶχεν· Μοιχὰς γὰρ εἶναι δοκῶ τῇ Σίμωνος συνοῦσα μορφῇ. εἰ δ' ἄρα συναπέρχεσθαι αὐτῷ ἀναγκασθήσομαι, ἀδύνατον ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίνης

συγκατακλιθήσεται. οὐκ οἶδα δέ, εἰ καὶ συναπελθεῖν αὐτῷ πεισθήσομαι. ὀκνοῦσαν δὲ αὐτὴν ἀπελθεῖν ὁ Ἄννουβίων προέτρεψεν αὐτὴν εἰπών· Πείσθητι ἐμοί τε καὶ Πέτρῳ καὶ αὐτῇ δὲ τῇ φωνῇ ὅτι <Φαῦστός> ἐστὶν ὁ σὸς σύμβιος, ὃν οὐκ ἔλαττόν σου ἀγαπῶ. καὶ αὐτὸς αὐτῷ συμπορεύσομαι>. ταῦτα τοῦ Ἄννουβίωνος εἰπόντος ἡ μήτηρ συνελθεῖν ὑπέσχετο. ὁ δὲ Πέτρος <ἔφη· Ἄρμο>διώτατα ὁ θεὸς τὰ πράγματα ἡμῶν οἰκονομεῖ. ἔχομεν γὰρ μεθ' ἡμῶν Ἄννουβίων<α τὸν ἀστρολόγον. οὗτος γὰρ ἡμῖν ἐπιδημήσασι τῇ Ἀντιοχείᾳ περὶ γενέσεως τοῦ λοιποῦ ὡς φίλος γνησιώτερον διαλεχθήσεται.

Καὶ δὴ τοῦ πατρὸς ὑπὸ νύκτα μεθ' ὧν ἐκέλευσε Πέτρος σὺν τῷ Ἄννουβίῳ ὀρμήσαντος ἐπὶ τὴν πλησίον Ἀντιόχειαν, ὄρθρου τῆς ἄλλης ἡμέρας πρὶν προελθεῖν Πέτρον ἐπὶ τῷ διαλέγεσθαι ἐπανῆλθον εἰς τὴν Λαοδίκειαν τὸν Σίμωνα προπέμψαντες Ἀπίων καὶ Ἀθηνόδωρος ἐπιζητοῦντες τὸν πατέρα. ὁ δὲ <Πέτρος> μαθὼν ἐκέλευσεν αὐτοὺς εἰσερχέσθαι. εἰσβάντων δὲ καὶ καθεσθέντων καὶ Ποῦ Φαῦστος, εἰπόντων, ἀπεκρίνατο Πέτρος· Οὐκ ἴσμεν· αὐτῆς γὰρ ἑσπέρας πρὸς ὑμᾶς ἔλθων οὐκέτι τοῖς οἰκείοις ἐφάνη, χθὲς δὲ ὄρθρου καὶ Σίμων αὐτὸν ἐζήτησε, καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἀπεκρινάμεθα πρὸς αὐτόν, οὐκ οἶδα τί δόξαν αὐτῷ, Φαῦστον ἑαυτὸν εἰπὼν μὴ πιστευθεὶς δακρύων καὶ κοπτόμενος ἀποκτέννειν ἑαυτὸν ἀπειλήσας ὡς ἐπὶ θάλασσαν ὥρμησε. ταῦτα ἀκούοντες ὃ τε Ἀπίων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπολολύξαντες ἐκόψαντο λέγοντες· Διὰ τί οὐ παρεδέξασθε αὐτόν; καὶ ἅμα τῷ βούλεσθαι τὸν Ἀθηνόδωρον εἰπεῖν μοι· Φαῦστος ἦν, ὁ πατήρ σου, ὁ Ἀπίων ὑποφθᾶσας αὐτόν εἶπεν· Ἐμάθομεν παρά τινος ὅτι εὐρών αὐτόν ὁ Σίμων ἐξώρμησε, τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ Φαῦστου παρακαλέσαντος αὐτόν, ὅτι μὴ ἤθελεν ὄραν τοὺς αὐτοῦ υἱοὺς Ἰουδαίους γεγεννημένους. ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἀκούσαντες τούτου ἔνεκεν ἦλθομεν ζητοῦντες αὐτόν. ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα οὐκ ἔστι, φαίνεται ἀληθεύσας ὁ εἰπὼν ἡμῖν. ὡς οὖν παρ' αὐτοῦ ἀκούσαντες εἰρήκαμεν ὑμῖν. ἐγὼ δὲ Κλήμης συννοήσας τὴν τοῦ Πέτρου προαίρεσιν ὅτι ὑπόνοιαν αὐτοῖς ἐνσπεῖραι θέλει ὡς τὸν γέροντα ζητεῖν μέλλων παρ' αὐτοῖς, ἵνα φοβηθέντες φύγωσι, συνέδραμον αὐτοῦ τῷ βουλήματι καὶ πρὸς τὸν Ἀπίωνα· Ἄκουσον, ἔφην, φίλτατέ μοι Ἀπίων· ἡμεῖς τὰ νομισθέντα ἡμῖν καλὰ ὡς πατρὶ δοῦναι ἐσπεύσαμεν· εἰ δὲ αὐτὸς οὐκ ἐβουλήθη λαβεῖν, ἀλλὰ τούναντίον βδελυξάμενος ἡμᾶς ἔφυγε, (τραχύτερόν τι ἐρῶ) οὐδὲ ἡμεῖς αὐτοῦ φροντίζομεν. ἐμοῦ ταῦτα εἰπόντος, ὡς ἐπ' ὀμότητι δυσχεράναντες ἀπήεσαν καὶ (ὡς ἐμάθομεν τῆς ἄλλης) ἡμῶν ..... κατ' ἴχνη Σίμωνος ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ὥρμησαν.

Πλὴν ἡμερῶν δέκα διελθουσῶν <ἦλθέ τις> ἐκ τῆς Ἀντιοχείας παρὰ τοῦ πατρὸς ἀγγέλλων ἡμῖν πῶς ὁ πατήρ δημο<σία> στὰς τῆς αὐτοῦ μορφῆς κατηγορῶν, Πέτρον εὐλογῶν τὴν πᾶσαν Ἀντιοχέων πόλιν εἰς πόθον μετέθηκεν, καὶ ἐκ τούτου πάντες ἐπιθυμεῖν αὐτὸν ἰδεῖν ἀπήγγελλον. ἐνίους δὲ καὶ χαλεπαίνοντας αὐτῷ ὡς Σίμωνι διὰ τὴν πρὸς Πέτρον ὑπερβάλλουσαν στοργὴν καὶ χειρὰς θέλειν ἐπιβαλεῖν τῷ Φαῦστῳ ὡς Σίμωνι· διὸ μήπως ἀναιρεθῆ δεδωκότα, ἐξαιτῆς ἔλθειν πέμψαντα ἀξιοῦν τὸν Πέτρον, ὅπως αὐτὸν ζῶντα ἐπικαταλάβῃ καὶ τῇ πόλει ἀκμαζούσῃ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτόν

εὐκαίρως ἐπιφανῆ. Πέτρος δὲ ταῦτα ἀκούσας πρὸς τὸ ἐκκλησιάζειν πλείστους συναγαγὼν καὶ ἐπίσκοπον ἐκ τῶν ἀκολουθῶν καταστήσας, βαπτίσας καὶ ἰασάμενος ἡμερῶν ἐπιμείνας τριῶν τῆ Λαοδικεῖα ἐπὶ τὴν πλησίον ὀρμήσειν Ἄντιόχειαν ἔσπευσεν.